Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

GRENAA og OMEGN
FØR og NU
1988

GRENAA og OMEGN
FØR og NU
1988

ISBN 87-87629-31-3
1. oplag 1988
© P. S. Johnsen
Tryk og grafisk tilrettelægning:
Johnsen bogtryk/offset, Grenaa
Redaktion: P. S. Johnsen

Tidligere udgivet i denne serie:
Grenaa og Omegn - Før og Nu 1976 - udsolgt
Grenaa og Omegn - Før og Nu 1977
Grenaa og Omegn - Før og Nu 1978
Grenaa og Omegn - Før og Nu 1979
Grenaa og Omegn - Før og Nu 1980 - udsolgt
Nørre Djurs - Før og Nu 1977 - udsolgt
Nørre Djurs - Før og Nu 1978
Grenaa og Nørre Djurs - Før og Nu 1981
Grenaa og Omegn - Før og Nu 1982
Grenaa og Omegn - Før og Nu 1983
Grenaa og Omegn - Før og Nu 1984
Grenaa og Omegn - Før og Nu 1985
Grenaa og Omegn - Før og Nu 1986/87

Forsiden af omslaget: Grenaa havn 1988
Bagsiden af omslaget: Grenaa havn ca. 1900

Forord

I serien GRENAA og OMEGN FØR og NU er 1988-udgaven den 12. i rækken. Årbogen er i sædvanlig udførelse, dog med den lille ændring, at afsnittet »Det var nyheder dengang« nu er udgået og erstattet med et nyt: »By- og sognerådsforhandlinger 1938«. Man kan her læse lidt om, hvad der rørte sig i lokalsamfundene for 50 år siden, og mange vil sikkert blive erindret om både begivenheder og personer fra denne periode.

Med den nye udgave håber vi, at årbogen stadig lever op til sin titel og tilgodeser alle læsere i Grenaa kommune, hvad enten interessen er nyere eller ældre historie.

En tak til årets forfattere, der også ved udarbejdelsen af 1988-udgaven, har villet afse tid til at skrive en række meget gennemarbejdede artikler, samt til medarbejderne ved Grenaa Egnsarkiv for altid velvillig assistance ved fremfinding af materialer, som er en absolut forudsætning for årbogens udgivelse.

P. S. Johnsen

Indholdsfortegnelse

Set og sket 1987/88, af Otto Rasmussen ... side 5
Døde i Grenaa kommune 1987/88 ... side 21
By- og sognerådsforhandlinger 1938, af P. S. Johnsen ... side 24
Hans Skomager og hans efterfølgere på Lyngdal, af Niels Erik Mortensen ... side 48
Fæstebønder, selvejere og aftægtsfolk, af Bent Østergaard ... side 57
Brugsen Dybvangs historie, af Viggo Christensen ... side 61
Dagbladet Djursland 75 år, af Hans Thordrup ... side 68
Barndom i lillebyen, af Stig Jørgensen ... side 72
Fra Grenaa Egnsarkiv, af Børge Kjær og J. A. Nielsen ... side 75
Hvorfor hedder gaden det?, af J. A. Nielsen ... side 77
En kirke i Trustrup, af Niels Førgaard ... side 80
Byggeriet »Vesterport« 1988, af J. A. Nielsen ... side 86
»Familiegården« før og nu, af J. A. Nielsen ... side 88
Om Storegade 19 og 21 i Grenaa, af J. A. Nielsen ... side 89
Søndergade og Kannikegade før og nu, af J. A. Nielsen ... side 91
Nybyggeri på Århusvej, af J. A. Nielsen ... side 96
Gamle billeder fra Grenaa Havn, af O. Hyllested og J. A. Nielsen ... side 97
Mikkelsmarked i Grenaa 1841, af Elin Dreyer ... side 99
Advokater, sagfører eller prokuratorer i Grenaa, af Lars Pedersen ... side 103
Mommes stiftelse, af Palle Schødt Rasmussen ... side 120
Oldtidsfund fra kloakeringsarbejde mellem Ålsø og Højberg, af Lisbeth Wincentz ... side 123
Kostreglement for De Gamles Hjem, Lillegade, september 1938 ... side 127
Den private realskole i Grenaa ... side 128
Fuglsang skole ca. 1925 ... side 129
Djurslands højskole, Lyngby ... side 130
Forfatterregister 1988 ... side 131

Set og sket 1987/88

Tekst: Otto Rasmussen
Foto: Flemming Højer

Oktober 1987

1.
Sommeren 1987 var våd kold og klam, og endnu den 1. oktober var høsten ikke helt afsluttet. SID's næstformand i Grenaa, Leo Klausen protesterede mod, at landmændene anvendte soldater som høsthjælp. - Det er for at undgå at betale den tarifmæssige løn. Der er ledige nok. Ved Arbejdsformidlingen står folk nærmest i kø for at komme på høstarbejde, sagde Leo Klausen.

3.
Der kommer stadig et øget antal udlændinge i Danmark, også i Grenaa. Det har øget rettens behov for tolke ikke alene til helt fremmede sprog, men også til europæiske sprog. De sidstnævnte kan dog i almindelighed hentes fra Grenaa Gymnasium, oplyser dommer Birger Breum.

6.
Borgmester Arne Jessen deltog ikke i et socialdemokratisk møde, hvor folketingsmedlem Ritt Bjerregaard talte. Oplyste senere, at han lang tid i forvejen havde aftalt et andet arrangement den dag, og det foretrak han at passe. - Ritt Bjerregaard er ikke en af dem, jeg sætter højest. Hun bruger munden lidt mere end rimeligt, sagde borgmesteren i den forbindelse. Ritt Bjerregaard havde tidligere sagt, at nogle socialdemokratiske borgmestre er gumpetunge pampere. Det var ord, som Arne Jessen *ikke* kunne godtage. Han foretrækker Anker Jørgensens stil.

7.
En uge ind i oktober kunne Grenaa Landboforening vurdere, at høsten på egnen stort set var bjerget. September gav - målt i Tirstrup - 115 mm nedbør. Det er det dobbelte af normalen.

9.
Forsøgsvis har 14 af personalet på De gamles Hjem i Lillegade lagt de hvide kitler væk og har arbejdet i privat tøj i mange farver. Blandt beboerne har det været et betydeligt diskussionsemne, hvad der er bedst, kitler eller privat tøj.

14.
Grenaa Byråd har godkendt, at Midtkraft anlægger et kraftvarmeværk i Grenaa. Værket vil koste 320 mio. kr., og det skal være klar til ibrugtagning i løbet af tre - fire år.

13.
Grenaa genbrugscenter har skænket det nye aktivitetscenter på Grønland et meget smukt scenetæppe, der er 13 meter langt og to meter højt er fremstillet på genbrugscenterets systue. Billedet viser holdet, der har fremstillet scenetæppet. Det er fra venstre Mona Sørensen, Birgit Christensen, Kris Sølvhøj, Lene Hundtofte, Gerda Sørensen og Britt Mortensen. Scenetæppet er systuens hidtil største opgave. Systuen fremstiller også andre brugsgenstande - alt af genbrugsstoffer

16.
Grenaa Kommune udbyder bygningen på Østergade, hvor den udflyttede politistation har haft til huse, og hvor der desuden er biograf m.m. til salg.

17.
Grenaa Byråd beslutter, at Polderev Camping skal bortforpagtes, og det hele skal samles under et med købmandsbutik og bistro. Campingpladsen har eksisteret i 15 år.

19.
Grenaa får bedre og billigere transport til Tirstrup Lufthavn, dels med taxa til billigere pris, idet der købes en billet, og dels med minibusser, hvor prisen bliver endnu billigere.

21.
Grenaa antenneforening bebuder, at det vil blive muligt at tage satelit-TV i Grenaa inden jul. Det giver mulighed for at tage op til 10 kanaler.

21.
Grenaa vil antagelig miste sit landbrugscenter på Grønland. De fire landboforeninger på Djursland, Grenaa, Kolind, Ebeltoft, og Kalø-Knebelvig skal sammenlægges, så det bliver en forening med ca. 1000 medlemmer. Planerne går ud på, at der i Kolind bygges et nyt stort landbrugscenter på ca. 1000 kvadratmeter, og der bliver 50-60 arbejdspladser.

22.
Grenaa-firmaet Danmontage har udviklet et nyt anlæg til udfældning af fosfat i spildevand. Fabrikant Dan Nielsen regner med at kunne få et betydeligt salg til kommuner over hele landet.

27.
Økonomichef Steen Dalgaard er blevet ansat som direktør på Hotel du Nord. Han har været hotellets økonomichef i 11 år.

28.
Menighedsrådet i Grenaa har nedsat et udvalg, der skal se på, hvor der kan bygges en ny kirke i Grenaa. Menighedsrådets formand, Karen Kaarsbo siger, at det næppe bliver den nuværende generation, der får glæde af den kirke. Men det er en fordel, at der er sikret en grund, hvis der i fremtiden bliver interesse for at bygge en ny kirke eller et menighedshus i Grenaa.

30.
Djursland mangler aktiviteter, fastslår turistchef Per Rasmussen, Grenaa. Turistchefens ønsker går på, at Grenaa får en zoologisk have, specielt anlagt så den passer til børnenes interesser, et saltvandsakvarium, hvor havets fisk kan ses, og et subtropisk vandland ved Nimtofte. Disse ting skulle kunne hæve Djursland som turistland.

31.
KFUM-pigespejderne, de grønne, fejrede 50 års jubilæum. Ca. 115 spejdere er tilsluttet.

November

2.
Den dårlige og meget våde høst har bevirket, at de landmænd, der leverer halm til forbrændingsanlægget i Grenaa, ikke kan levere den ønskede mængde. Der regnes med et behov på 10.000 tons, men der mangler 2000 tons i, at denne mængde vil kunne leveres fra Djurslands våde marker.

3.
Den hårde norske vinter er god for firmaet Vekawi i Grenaa. I løbet af de sidste år har firmaet eksporteret over 500 snefræsere til Norge. Fræserne kan fjerne op til 15 tons sne i minuttet og slynge sneen 25 meter væk fra vejene.

7.
I Århus Amt registrerer egnsarkiverne alle de foreninger, der eksisterer, og som har eksisteret i det omfang, det kan lykkes at skaffe oplysninger om dem. Grenaa Engsarkiv har registreret 838 foreninger i kommunen. Mange af disse foreninger eksisterer ikke længere, men er bukket under for strukturudviklingen i samfundet. Det gælder f.eks. fortidens små kvægavlsforeninger og kontrolforeninger, lokale frysehuse og mange andre.

9.
Boligselskabet Grenaa af 1945 begynder opførelse af 18 almennyttige lejeboliger i Lyngby. Det bliver de første boliger af den art, der opføres i Lyngby.

11.
Grenaa kommune har efter inspiration fra Århus indført faste regler for gratialer ved 25 og 40 års jubilæum i kommunens tjeneste. Det bliver 6000 kr. samt blomster og et arrangement.

10.
Der vil i fremtiden være rige muligheder for klangfuld marchmusik af blæsere i Grenaa. Grenaa Blæsere har erhvervet to sousafoner - opkaldt efter den amerikanske komponist J.P. Sousa. De to instrumenter har Grenaa Blæsere fået meget billigt for 35.000 kr. Orkesteret har ca. 30 musikere, men for at nå op på fuld harmoni-besætning skal der henved 50 blæsere til. På billedet præsenterer Herluf Sørensen og Helge Arno de to sousafoner, der hver har ni meter messingrør et rumfang på ca. 20 liter og vejer næsten 20 kg. - Der skal gode lunger og i det hele god kondi til at føre en marchkolonne gennem Grenaas gader med disse instrumenter i spisen. Men så klinger det også

13.
Grenaa Landboforenings ekstra generalforsamling besluttede med 58 stemmer for at gå ind i en sammenslutning med fire andre landboforeninger på Djursland. Det var kun seks stemmer mere end den nødvendige kvalificerede majoritet. Landbrugsrådets tidligere præsident og gennem en årrække formand for foreningen, Gårdejer Anders Andersen, Benzonslyst, talte imod sammenslutning.

14.
Grenaa-afdelingen af Dansk Metalarbejderforbund opgør sit medlemstal til 1013. Det er første gang afdelingen når over 1000 medlemmer.

18.
Vesterport i Grenaa vil skifte udseende i løbet af kort tid. De gamle bygninger, der har ligget ved indfaldsvejen fra Randers rives ned. I stedet bygges 13 andelsboliger, som vil koste 9,2 mio. kr.

20.
Djurslands Erhvervsråd har foretaget en analyse af, hvorledes indbyggerne befinder sig i Grenaa Kommune. 610 mennesker er blevet spurgt. Der er gennemgående blandt de adspurgte tilfredshed med at bo og leve i kommunen og i særdeleshed med den omgivende natur. Derimod er der en negativ holdning til den kommunale administration, jobmulighederne og forureningen.

23.
Grenaa Menighedsråd vil foretage en omfattende renovering af Simon Peters Kirkesal ved havnen. Kirkesalen blev indrettet i 1957 i den tidligere skole. Bygningen er opført i 1912. Der er 60 siddepladser i kirkesalen, og ved de fleste af gudstjenesterne er over halvdelen af stolene besat. - Det er en ganske stor og slidgivende benyttelse gennem 30 år, oplystes det af menighedsrådet.

25.
Pinsekirken i Grenaa, der har 36 medlemmer, fester, fordi den har fået egen forstander (frikirkepræst) og fordi kirkens bygning på Østergade 37 er istandsat og udviet med mødelokale på 1. sal. Den nye forstander er P. Mathew. Han er fra Indien og kom til Danmark for at uddanne sig i fiskeri. Nu er han prædikant indenfor pinsekirken. Pinsekirken i Grenaa er startet i 1922.

26.
Århus Amt har stillet krav om, at forurenende udledning fra Grenaa halveres inden udgangen af 1989. Det vil give en udgift på mellem 70-100 mio. kr. til udbygning af rensningsanlægget. De to

mest forurenende virksomheder BASF og De danske Spritfabrikker skal hver investere mellem 20 og 30 mio. kr. til rensning for organiske stoffer.

28.
Som protektor for det europæiske miljøår overrakte prins Henrik en miljøpris til A/S Grenaa Papfabrik. Det er en pris for god miljøforvaltning. Prisen blev modtaget af direktør H. Halskov Hansen. Den gives til fabrikken, fordi den stort set er ophørt med spildevandsudledning, og fordi dens råprodukt er genbrugspapir. Inden 1990 vil fabrikken yderligere have udvidet sin kapacitet, oplystes det.

December

3.
Grenaa By-antenne udvider med fire kanaler. Det er Super Channel, Sky Channel, Fransk TV5 og MTV Europe. Den sidstnævnte sender rock-video døgnet rundt.

5.
Der var ikke basis for en bus fra Grenaa til Tirstrup Lufthavn. Vognmand Villy Nielsen, der startede ruten med minibusser, lukkede den igen efter tre ugers kørsel. Der var ikke passagerer i tilstrækkeligt omfang.

8.
Der udarbejdes en ny trafikplan for Grenaas bymidte. Den skal gøre det nemmere at færdes til fods i Grenaas centrum. Lillegade, Storegade og Torvet skal efter planen være gader med hastighedsdæmpende foranstaltninger, og en del af dagen er det tanken, at det skal være egentlige gågader.

9.
Med 10 stemmer mod otte bevilligede Grenaa Byråd et tilskud til Fællesorganisationen i Grenaa, så organisationen kan ansætte en socialrådgiver på heltid. De borgerlige stemte imod bevillingen, og socialdemokraten Morten B. Kristiansen stemte også imod. Han motiverede sit særstandpunkt i forhold til sin gruppe med, at der er andre end fagbevægelsens medlemmer, der har behov for hjælp når de rammes af arbejdsskader. Kristiansen ville derfor foretrække, at der i socialforvaltningen blev uddannet folk til at tage sig af sådanne sager. - At give tilskud er det samme som at erkende, at socialforvaltningen ikke gør sit arbejde godt nok, sagde han.

10.
Meteorolog Ib Jensen, Vejrtjenesten på Flyvestation Tirstrup, fremsatte en prognose, hvorefter vinteren 1987/88 skulle blive mild. - Han fik i høj grad ret.

15.
Medlemmer af Grenaa Tennisklub beslutter på en ekstra generalforsamling, at der skal opføres en tennishal ved klubbens baner, så der også kan spilles tennis om vinteren. Hallen kommer til at koste 1,8 mio. kr., og den årlige drift er beregnet til 180.000 kr. Fra kommunen får klubben et engangs tilskud til hallen på 465.000 kr.

17.
Anholt vil få problemer, når TV 2 går i luften. Post- og Telegrafvæsenet venter ikke, at de to nærmeste sendere i Hadsten og Nibe kan dække Anholt. Der

9.
Et bybillede forsvinder. Buldozere blev sat ind for at jævne det gamle Vesterport og give plads for et kompleks af Andelsboliger, der også skal hedde Vesterport. Dermed er et gammelt bybillede forsvundet i Grenaa

bliver det nødvendigt at investere i specielle meget kraftige antenner. Det bebudes, at man i Grenaa vil kunne se TV 2 fra 15. februar 1989. Grenaa skal dækkes fra Hadsten-senderen.

22.
Ålsø Vandværk får en ny boring, der anlægges på Ålsø Bakke. Den skal 85 meter ned - og de sidste 45 meter er gennem kalk.

29.
Den 29. december 1887 åbnedes Grenaa første telefoncentral med 50 abonnenter. Centralen var dog kun åben fra kl. otte morgen til otte aften. Det var apoteker F. Hoffmeyer, der var initiativtager til dannelse af Grenaa Telefonselskab. (I telefonernes start oprettedes sådanne lokale selskaber, der efterhånden sammensluttedes, og i 1895 oprettedes Jydsk Telefon-Aktieselskab) jubilæet i Grenaa markeres med udstilling fra Jydsk Telefon i januar.

30.
Grenaa kommune venter at få en indtægt på 900.000 kr. årligt ved bortforpagtning af Polderev Camping. For 1987 anslås kommunens indtægt ved campingpladsen til 65.000 kr. Campingpladsen er vurderet til 10,5 mio. kr. Forpagtningen skal omfatte både selve pladsen, købmandsbutik og restauration som et samlet hele. Den egentlige forpagtningsafgift er ansat til 700.000 kr. Dertil kommer at kommunen vil have en andel i omsætningen.
Syv djurslandske kommuner deriblandt Grenaa har besluttet at investere ikke hævede feriepenge i sommerhuse, der udlejes billigt til ansatte. Foreløbig er to sommerhuse erhvervet.

31.
Kraftig blæst og fiskestop i Kattegat og Skagerak sendte torskepriserne helt i top på årets sidste dage. Højeste notering var 67 kr. pr. kg torsk, kun i Østersøen og bælthavet kunne der fiskes torsk, og selvom det blæste godt der, fik fiskerne hentet 10.000 kg torsk til Grenaa. Uanset fiskekvoter og blæst fik den 13-årige Peter Christiansen, Hyllested dog en torsk på 18 kg i sit garn.- Og borgmester Arne Jessen, Grenaa, sagde på årets sidste dag, at det måtte forventes, at skatterne ville stige i 1988.Det var afslutningen på 1987!

Januar 1988

2.
Fiskeriet er blevet dårligere. På Grenaa Fiskeauktion blev omsætningen i 1987 61,8 mio. kr. mod 66,8 mio. kr. året før. I mængde gik fiskemængden tilbage med 735 tons. Der har været fremgang for fiskeriet af rødspætter, sild, markrel, ising, dybvandshummer, rødtunger og sej. Men der er stor tilbagegang for torsk og desuden for skrubber, hornfisk, fjæsing, slethvar, pighvar og industrifisk.

5.
Grenaa-Hundested Færgen overførte i 1987 163.500 personbiler mod 165.700 året før, også for passagerer og lastbiler var der en lille tilbagegang. I årets sidste måned var der dog fremgang på over 10 pct., og færgens ledelse er tilfreds.

7.
Handelsstandsforeningen i Grenaa har gennemført en markedsundersøgelse. Den viser, at hver femte indbygger i Grenaa handler uden for byen en eller to gange om måneden. En trediedel af de adspurgte oplyser, at de aldrig køber i andre byer end Grenaa. Mange ønsker flere gågader, i særdeleshed, at Lillegade bliver gågade.

11.
1987 har været et rekordår for færgerne fra Grenaa til Sverige. På de to ruter til Varberg og Helsingborg er i alt overført 708.600 passagerer. Det er en stigning på fem pct. Antallet af overførte køretøjer steg med syv pct. til 141.900. Som følge af isvinteren først på året blev der sejlet lidt færre ture.

14.
Grenaa Kommune har solgt bygningen på Østergade med Kino og den gamle politistation til tømmerhandler Steen Præst. Købesummen er 2,6 mio. kr. Det er en betingelse ved handelen, at der skal drives biograf og teatersal i bygningen i alt fald i 13 år frem til årtusindeskiftet. Køberen regner med at udleje bygningen til erhversformål. Bygningen blev opført og taget i brug i 1958.

20.
Fordi Grenaa har været noget af et stedbarn, indenfor den kollektive trafik i Århus Amt, har der gennem lang tid eksisteret en ordning, som gjorde det muligt at benytte togkort til busserne på ruten Århus-Grenaa. Det var indført for at undgå for lange ventetider. Denne ordning er afskaffet i forbindelse med et

25.
Bump ved kirken. For at undgå for hurtig trafik fra Søndergade til Torvet og Nørregade bag om kirken, anlægges ny brolægning med såkaldte bump

nyt takstsystem for busserne i Århus amt. Det giver utilfredshed hos mange, der rejser til Århus på arbejde.

25.
Grenaa kommune har bevilliget 100.000 kr. til en bevaringsfond for gamle bygninger og bymiljøer i Grenaa. Der ventes yderligere midler til fonden ved tilskud og gaver fra institutioner og private. Fonden skal yde tilskud eller lån til at bevare huse i oprindeligt udseende. Til fondsbestyrelsen er valgt: Byrådsmedlemmerne Lisbeth Steninge og Erik Hoberg, formanden for Handelsstandsforeningens butiksudvalg Erik Nordestgaard, museumsdirektør Bjarne Flou, advokat Peter Zacher Sørensen og adjunkt Palle Schødt Rasmussen.

26.
Det står meget dårligt til med Grenaa Kommunes økonomi, sagde byrådsmedlem Knud Møller ved den konservative vælgerforenings generalforsamling. I januar 1987 havde kommunen en beholdning på 145 mio. kr. Den er i løbet af et år sunket til 75 mio. kr. Ved nytår 1989 vil den være nede på 27 mio. kr., og i 1991 skulle kommunens kassebeholdning efter langtidsbudgetterne være helt nede på fire mio. kr. - En »butik« som Grenaa Kommune bør have en kassebeholdning på 30-40 mio. kr., sagde Knud Møller. Men kassebeholdningen er altså kommet ind i en nedadgående kurve trods skatteforhøjelse.

27.
Socialdemokraten Gert Schou peger i et byrådsmøde i Grenaa på, at det er inkonsekvent, når Århus Amt hele tiden rejser nye skrappe krav til rensning af spildevand fra Grenaa, og amtet kræver, at Grenaa skal skaffe plads til forurenende virksomheder, som kommunen ikke ønsker flere af. Amtets krav er så skrappe, at der ikke kan bygges nye erhvervsvirksomheder i byen, og erhvervslivet hæmmes, sagde han.

28.
Grenaa kommune overvejer at ansøge om at blive frikommune. Det er den stramme økonomi, der har ført til, at man i kommunen gerne vil frigøres for nogle lovkrav, så specielle lokale behov bedre kan tilgodeses.

30.
Grenaa Handelsskole har fået status som handelsakademi. Skolen har fået undervisningsministeriets tilladelse til videregående uddannelse i detailhandel. Der kan i første omgang optages 20 elever på den uddannelse, der startes op i 1989. I Odder er en tilsvarende uddannelse begyndt.
De små øldepoters tid er forbi. De forenede bryggerier, Carlsberg og Tuborg, har ved Århusvej bygget et nyt stort depot på 1700 kvadratmeter. Derfra skal hele Djursland og Mols forsynes med de to ølsorter.

Februar

1.
På generalforsamlingen i Grenaa Fiskeriforening gik forsamlingen stærkt imod, at dobbelt-trawl, eller to-trawl, som det også kaldes, forbydes for at begrænse fiskeriet. 30 stemte for at bevare dobbelt-trawlet, 13 var imod og seks undlod at stemme.

2.
Folketingsmedlem Søren B. Jørgensen, der har repræsenteret Socialdemokratiet i Grenaa-kredsen i 20. år, meddeler, at han ikke ønsker at lade sig genopstille ved næste valg, men det kom længe før forventet.

3.
Januar blev varm med en gennemsnitstemperatur på 3,8 grader - godt tre grader over normalen. Men den blev også våd med 113 mm nedbør. Var den kommet som sne og blevet liggende løs jævnt udbredt, var det blevet til 11 meter. Tallene er målt ved Tirstrup.

9.
Ellerten - den lille ny el-bil - er nået til Grenaa, hvor Kjeld Rasmussen, Grenaa Auto El, er blevet forhandler og har solgt 11 eksemplarer af køretøjet.

10.
Djursland Bank melder om et godt resultat for 1987. Der kan blive et uændret udbytte på 14 pct. til aktionærerne.

11.
- Vi har været for rare, og vi er kommet op på et niveau, som vi ikke kan fastholde, sagde byrådsmedlem Gert Schou ved Socialdemokratisk Forenings generalforsamling i Grenaa. Ordene blev sagt, fordi byrådet er ved at kunne se bunden i kommunens kasse, og der skal spares et tocifret million-beløb i 1988. Det er særlig opfyldelse af ønsker på fritidsområdet, den nye lystbådehavn og hallen ved Østre Skole, der har drænet kommunens kasse, oplyste den fungerende borgmester Morten B. Kristiansen.

16.
Husligt arbejderforbund i Grenaa kan fejre 50 års jubilæum. I jubilæumsåret har afdelingen 1178 medlemmer. I forbindelse med jubilæet oplyses det, at ved starten i 1938 var der mange mænd, der var modstandere af, at deres koner organiserede sig. Det var nok, at de selv var i fagforening, hævdede de - dengang. Det oplystes også, at kvindernes timeløn ved vask og rengøring i 1946 var to kroner.

17.
SID i Grenaa har på sin generalforsamling ophævet et to år gammelt forbud mod at drikke øl i forbundets lokaler på Østergade. Ølforbudet havde ført til at mødeaktiviteten i huset uden for arbejdstid på årsbasis var faldet fra ca. 100 til ca. 20.

22.
Tre millioner kr. ofrer Købmand Laage Andersen, Randers på at føre facaderne

25.
Vogel-dynastiet slutter efter 109 år. Fra 1. april går Vogels manufakturforretning over på nye hænder og i ny stil. Den nuværende leder, direktør Stig Vogel, har meddelt, at han af helbredsmæssige grunde ikke ønsker at fortsætte, og forretningen er solgt til Mode-Centret ved direktør Knud Lautrup, Randers, der også driver forretninger i Viborg og Horsens. Dermed er det slut med en epoke i Grenaas forretningshistorie. Forretningen grundlagdes af Christopher Vogel, videreførtes af hans søn Ove Vogel og nu sidst af tredie generation Stig Vogel

på ejendommene Storegade 19 og 21 tilbage til det oprindelige udseende. Det er kommunens plan- og miljøudvalg, der har ønsket de to ejendomme ført tilbage til den skikkelse, de havde for over 100 år siden. Det kommer til at koste ejeren, Laage Andersen, en del mere end den renoveringsplan, han oprindeligt havde for de to ejendomme. Derfor søger han tilskud fra den nyoprettede bevaringsfond. Begge ejendomme er omfattet af bevaringsplanen for Grenaa, og de er beskrevet i bogen »Historiske huse i Grenaa«.

23.
Venstre i Grenaa-kredsen har for første gang i sin historie opstillet en kvindelig folketingskandidat. Det blev den 46 årige socialrådgiver Else Winther Andersen, der tidligere var opstillet i Randerskredsen. Else Winther Andersen er blevet landskendt, fordi hun har sat rådgivning til kriseramte landmænd i system. Det er et arbejde, der har været meget behov for. I skal ringe til Else, hvis I har problemer, sagde formanden for Østdjurs Husmandsforening, Niels Jørgen Hinrichsen ved foreningens generalforsamling i Grenaa et par dage senere. Det var en praktisk anvisning på at udnytte den nye folketingskandidat. I den våde høstperiode i 1987 havde Else Winther Andersen haft døgnvagt på sit kontor, da var mange landmænd i krisesituation.

27.
En række virksomheder i Grenaas polske venskabsby, Kruszwica, har meddelt, at de vil være interesseret i at præsentere sig nærmere for Grenaas befolkning. De kunne tænke sig at arrangere en messe i Grenaa, og de vil gerne have en tilsvarende Grenaa-messe til Polen.

Marts

1.
1988 blev et Christian den Fjerde-år. Derfor er der grund til at mindes, at altertavlen i Grenaa Kirke stammer fra Holmens Kirke i København, og er den ældst bevarede altertavle fra København. Holmens Kirke var oprindelig en lille sømandskirke indrettet i en gammel ankersmedje. Men Christian den Fjerde ville have en større kirke, så var altertavlen for lille. Den blev af Ida Lunge til Katholm købt til Grenaa kirke for 75 daler. Riget fattedes jo af og til penge - dengang som nu - så Christian den Fjerde gav ikke ting, som han selv fandt for små til sin kongeværdighed, gratis bort til genbrug. Altertavlen er fra 1619 og kom i 1661 til Grenaa.

4.
Krisen krasser. Ved garantmødet i Sparekassen, Bikuben, Grenaa, oplyste direktør Carl Lilleør, at mange private har svært ved at klare deres økonomiske problemer efter at skattereform, kartoffelkur og andre stramninger er blevet mærkbare. Det har kostet Bikuben en million kr., men efter at der er afsat 1,3 mio. kr. til tab på den konto har Bikuben dog et overskud på 9,7 mio. kr. Der var samlet 800 garanter til mødet. Det ventes, at Bikuben snart omdannes fra garantselskab til aktieselskab.

5.
Til en bus til De gamles Hjem i Grenaa er indsamlet 82.000 kr.

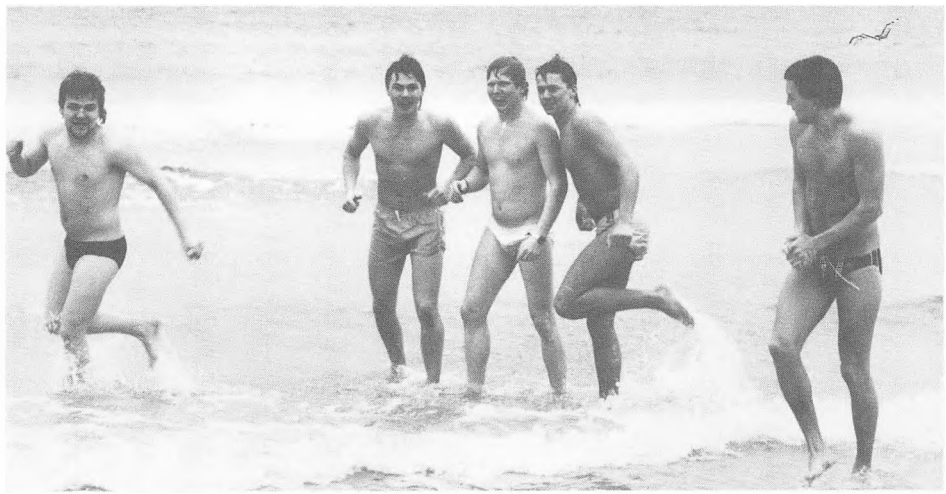

1.
Forårs-bad. Fem unge mænd tog et forfriskende men køligt, bad ved Grenaa Strand. De vilde vise, at nu var det forår. - De lovede, at de ville gentage spøgen den 1. marts 1989. - Den der venter får se!

8.
Grenaa Miljøforening og lokalkomiteen for Danmarks Naturfredningsforening har overfor byrådet protesteret mod en lokalplan vedrørende udvidelse af Polderev Camping. Udvidelsen er gennemført og bragt under hegn, men den er ulovlig og vil skade naturen anfører de to organisationer i deres protest til byrådets plan- og miljøudvalg.

16.
Kvickly i Grenaa har i sidste regnskabsår placeret sig blandt de ti bedste af Danmarks Kvickly-butikker. Omsætningen har været på 80,5 mio. kr. Som mange andre af brugsforeningernes butikker er Kvickly i Grenaa begyndt at sælge økologiske produkter, der efterspørges godt.

18.
Grenaa får ændret sin status indenfor fiskerikontrollen. Fiskeminister Lars P. Gammelgaard (K) har oprettet syv fiskeriinspektorater fordelt over landet. Deraf lægges et i Randers, og Grenaa bliver en filial af inspektoratet i Randers. Inspektoratet i Randers får 25 ansatte og filialen i Grenaa får 5 ansatte. Ordningen skal træde i kraft i januar 1989.

19.
I Grenaa kommune skal der drøftes en række forslag til besparelser, som der er udarbejdet et katalog over. En af de mest interessante er antagelig et forslag om at sælge de kommunale sommerhusgrunde. De ventes at kunne indbringe 50-60 mio. kr., men salg betyder at kommunen går glip af en årlig lejeindtægt på 3,5 mio. kr. Der er endvidere et forslag om nedlæggelse af en skole - måske Mølleskolen, nedskæring af busdriften i aftentimerne og nogle sociale nedskæringer m.v. I 1988 skal der spares 1,5 mio. kr. på skolerne. Det sker ved nedsættelse af lærertimerne.

25.
En projektgruppe inden for DSB foreslår, at der igen skabes persontrafik på jernbanen mellem Grenaa og Randers ved at genåbne for persontrafikken mellem Ryomgård og Randers. En genåbning af persontrafikken på denne strækning kan måske allerede komme fra 1993. (Der er det meget interessante ved dette forslag, at da Grenaa fik baneforbindelse, skete det først fra Grenaa til Randers. Strækningen Ryomgård Århus kom lidt senere. Der er således lidt historie i dette).

28.
Revisor Frank Jensen, der tidligere har været konservativ folketingskandidat i Grenaa-kredsen foreslår, at færgeruterne over Kattegat sættes på folkeaktier, så befolkningen på Djursland og Mols selv tager hånd om sin egen fremtid, som han udtrykker det. (Baggrunden for disse tanker er den udvikling, der vil komme, når en fast Storebæltsforbindelse er etableret).

29.
Det kraftvarmeværk, som Midtkraft har planer om at opføre i Grenaa, vil få et 40 meter højt kedeltårn.

30.
For en periode ser det ud til, at virksomheden Per Udsen & Co. bliver nødt til at afskedige medarbejdere på grund af manglende ordretilgang. På lidt længere sigt venter virksomheden at få god beskæftigelse med fremstilling af et anti-missil-system, der udføres i letmetal og kan monteres på skibe, oplyser direktør Povl Paulsen. Der er investeret 100 mio. kr. i forabejder til systemet. Desuden regnes der med at få fabrikation af komponenter til franske air-busfly.

April

2.
Nogle regnefejl under projekteringen af Grenaas nye rensningsanlæg ved Hammelev bevirker, at anlægget bliver ca. 35 mio. kr. dyrere, end der var regnet med. Derfor beskæres projektet, så prisen på det kan holdes under 100 mio. kr.

6.
Beboerforeningen i Glatved fremsender til Grenaa Kommune et forslag om en omfartsvej, der muliggør, at tung lastbiltrafik til lossepladsen kommer uden om beboede områder i Hoed og Glatved. Vejen foreslås bygget gennem tre år.

8.
»Solhytten« ved Grenaa Strand, der gennem mange år var feriekoloni for Kastrup-Tårnby Kommune, men som senere blev overdraget til Grenaa Kommune, skal nu være naturværksted. Det er orienteringsklubben Ok, der har indgået aftale med Grenaa Kommunes kulturforvaltning om at få ret til benyttelse af bygningen.

9.
Beboerne på Sdr. Allé protesterer og samler underskrifter mod, at kommunen indretter et unghus i gaden. Huset er tænkt som bolig for unge med problemer, men beboerne er bange for, at det bliver hårdt belastede, unge kriminelle. Nogle på stedet har vendt sig mod denne underskriftsindsamling. Ungdomsskoleinspektør Preben Thorndahl, der står bag projektet, siger, at naboernes frygt er ubegrundet. Institutionen er ikke for hårdt belastede, men for 15-17 årige med mindre problemer, siger han.

12.
Scanagent A/S har solgt Hotel du Nord i Grenaa til Lion Ferry A/S, der driver færgefarten mellem Grenaa og Sverige. Efter handelen sagde direktør Peter Lyngdorf, Lion Ferry, at selskabet ikke havde købt hotellet for at blive hotelejer, men for at sikre, at der er et 1. kl. hotel i den by, færgefarten opererer fra. Direktør Steen Dalgaard fortsætter som leder af hotellet.

13.
For at spare beslutter Grenaa Byråd, at ca. 60 kommunale stillinger skal nedlægges i løbet af halvandet år. Men det skal ske ved naturlig afgang - uden fyresedler. Det vil kunne spare ca. 10 mio. kr. på lønkontoen.

18.
Bevillinger fra Folkeskolens Udviklingsråd (syvpunkts-programmet) er i Grenaa og på Djursland i det væsentligste givet til generelle udviklingsarbejder i dansk og udvidet klasselærerfunktion. Derimod er de fleste ansøgninger til nye fag og kulturcentre på skolerne blevet afvist.

19.
Det oplyses, at der udskrives folketingsvalg tirsdag den 10. maj. Det betyder, at folketingsmedlem Søren B. Jørgensen, der nogle måneder tidligere havde meddelt, at han ikke ville genopstille bliver nødt til at fortsætte. Socialdemokratiet i Grenaa-kredsen får ikke tid til at opstille en kandidat.

21.
På en ekstra generalforsamling i Grenaa Landboforening var der mødt 232 stemmeberettigede medlemmer. Af disse stemte 140 for et stort landbocenter i Kolind, 92 var imod. For at få forslaget vedtaget kræves kvalificeret majoritet, 2/3 ja, eller 155 stemmer. Forslaget faldt altså. Men der var ikke modstand mod sammenlægning af de fire djurslandske landboforeninger.

26.
Grenaa Papfabrik er solgt til De Danske Sukkerfabrikker der har erhvervet hele papfabrikkens aktiekapital på 21,6 mio. kr. Betalingen sker med aktier i DDS for nominelt 46,2 mio. kr. Med den øjeblikkelige kurs svarer det til 150 mio. kr. Det nye ejerforhold medfører ikke ændringer i ledelsen. Direktør Kaj Frølich, der hidtil har været formand for papfabrikkens bestyrelse, bliver i bestyrelsen, men afløses på formandsposten af direktør Palle Marcus.

27.
Kim Simonsen (s) udtræder efter eget ønske af Grenaa Byråd, fordi han er blevet valgt til et fuldtidsjob som næstformand i HKs kommunale landsforening.

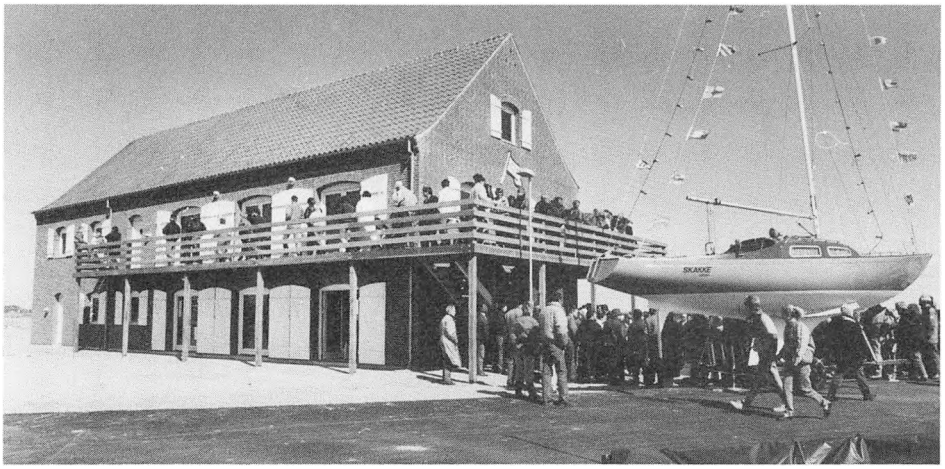

25.
Nyt klubhus på havnen. Grenaa Sejlklub indviede i slutningen af april et nyt klubhus på Grenaa Lystbådehavn. Indvielsen var også en forsinket 30 års fødselsdag for klubben. En frisk blæst fik sandet til at fyge og sendte sin hilsen til sejlerne

Han har haft orlov fra byrådet et halvt år og er blevet afløst af Birthe Nørager der stod som første suppleant på den socialdemokratiske liste.

28.
Grenaa-Hundested Linien, der ejes af Lauritzen-rederiet har i 1987 givet et overskud på 22,1 mio. kr. før skat. Resultatet er dårligere end i 1986. Det forklares af mindre trafikmængde og omkostningsstigninger.

Maj

5.
Grenaa får i fremtiden bedre trafikmuligheder til udlandet. De små flyveselskaber vil få lejlighed til at åbne en række ruter. Fra Tirstrup Lufthavn kan der ventes oprettet ti ruter til udenlandske byer. Det bliver med fly, der kan tage fra 15 til 50 passagerer. Bl. a. kan der ventes ruter til Gøteborg, Stockholm, Oslo, Kristianssand, Vesterrås, Amsterdam, Frankfurt og Paris fra Tirstrup. Beslutningen herom er taget på et nordisk trafikministermøde i Oslo.

7.
På Anholt og ved Fornæs findes aborterede sælunger. I løbet af sommeren breder sældøden sig til alle danske farvande, og det fastslås efterhånden, at sældøden, der også rammer voksne dyr, skyldes en virusinfektion og ikke miljøgifte. Sældøden var et meget stort enme den sommer.

10.
Grenaa har fået en ny malergruppe, der har 19 medlemmer og har taget navnet »Fornæs«. Alle medlemmer er elever af Arne Tipsmark. Til formand for foreningen er valgt Rasmus Gissel.

11.
Folketingsvalget 10. maj gav betydelig fremgang i personligt stemmetal til Søren B. Jørgensen (S), der i hast blev genopstillet, han fik 3.897 personlige stemmer.

16.
Grenaa Golfklub har indviet sit nye hus »Grenaa Golfhus«. Der var stor indvielsesfest.

17.
Simon Peters kirkesal ved havnen blev afleveret af håndværkerne efter endt renovering. Arbejdet har taget godt en måned, og kirkesalen er blevet lys, venlig og indbydende. Prædikestolen er blevet dekoreret med rullende bølger og springende fisk, så det passer til havnemiljøet - måske også til bibelske beretninger, hvor diciplene var fiskere.

18.
Grenaa Byråd har besluttet at stille 4,2 mio. kr. til rådighed for den nye lystbådehavn. SF stemte imod bevillingen og Lotte Hornemann (V) undlod at stemme. Men der var stort flertal. I samme møde gennemførte byrådet en række besparelser særlig på det sociale område, og der skal holdes igen med anskaffelse af nyt edb-udstyr til kommunen.

19.
Dansk Fiskerimuseum, der siden 1981 har haft til huse på Djurslands Museum, markerede fiskerimuseets 100 års jubilæum. Fiskerimuseets jubilæumsønske var 50 mio. kr., så der kan skabes et helt nyt museum og et kæmpeakvarium, oplyste museumsdirektør Bjarne Flou. Et skitseforslag til et sådant projekt er forelagt Grenaa Byråd.

21.
30 landmænd i Enslev har fået foretaget en ny jordfordeling af 114 ha. jord. Derved er 66 jordlodder blevet nedbragt til 26, hvilket giver en række driftsmæssige fordele.

25.
Boligselskabet Grenaa af 1945 har succes med sine landsbybyggeprojekter. I Lyngby er 12 huse færdig til indflytning 12. juli. Der er stor interesse for boligerne, der er holdt i en byggestil, som passer til landsbyen. Alle 12 boliger er udlejet. Boligselskabet arbejder videre med at få bygget seks tilsvarende boliger i Ålsrode og fire på Anholt.

28.
Skoleelever skal ikke kede sig i sommerferien. Grenaa kommune har for ferien 1988 43 tilbud om aktiviteter i skoleferien mod 23 tilbud året før. Der bliver spændende udflugtsture, bl.a. til Anholt, kanotur på Gudenåen. Der bliver særlige ture for enlige forsørgere med børn ned til tre år. Der er brugerbetaling for aktiviteterne. Mindste takst er 100 kr., og en lejrtur kan komme op på 490 kr. Det er tilrettelagt af fritidskonsulent Hardy Hansen.

30.
Den gule alge, der har dræbt fisk ved Norges kyst og givet fiskeriet der store tab, er ved ændringen af vindretningen nået frem til Djurslands kyster. Ved Grenaa er fanget døde og svækkede rødspætter, hvilket også er sket i andre danske farvande. Det blev igen en sommer med algeproblemer for dansk fiskeri.

31.
I Grenaa har det gennem år været et ønske at få timedrift på banen fra Århus til Grenaa - ikke kun fra Århus til Hornslet. Siden nærbanens start i 1979 har man i Grenaa arbejdet på at få tog til og fra Grenaa hver time. Den 9. maj sendte Grenaa kommune igen et skriftligt ønske til DSB om at få timedrift indført. DSB svarer, at der ikke kan blive tale om at sætte flere tog ind mellem Århus og Grenaa. Der kommer en ny trafikplanlægning, der afsluttes 1990.

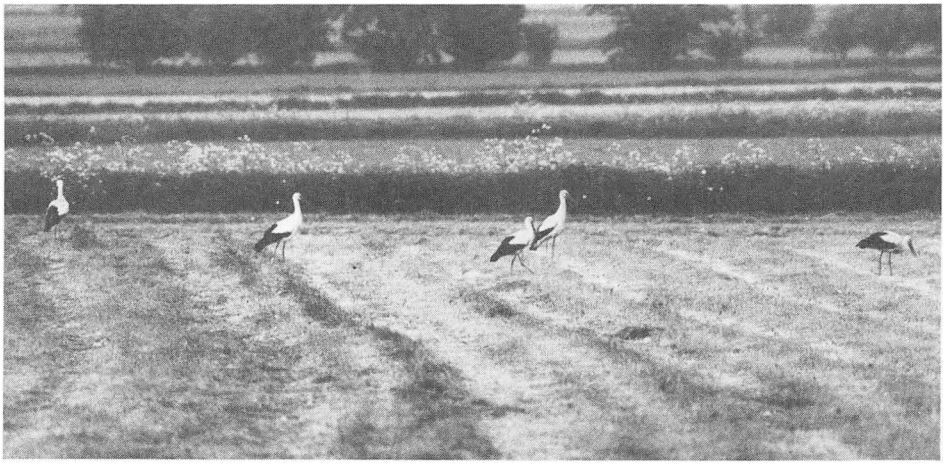

1.
Storke på gæstevisit. Der var ikke mange ynglende storke i Danmark i 1988. Men i Tolstrup enge ved Grenaa sås en dag ni storke, hvoraf de fire dog ikke ville stille pænt op for fotografen Flemming Højer. På Naturhistorisk Museum i Århus blev det sagt, at det antagelig næppe var storke, der ville yngle i Danmark, men ungstorke, der var ført hertil med østenvinden fra Østeuropa. - Men tager de dertil igen, har de i alt fald set Kolindsund

Juni

1.
Norddjurs Friskole i Kastbjerg får i det nye skoleår en satelitskole i Grenaa, idet 9. og 10. klasse skal undervises i lokaler på Østerbrogade 20 i Grenaa. Der er planer om, at hele friskolen skal flytte til Grenaa.

3.
En projektgruppe, der har deltagere fra Djurslands Museum, Dansk Fiskerimuseum og Junior Chamber, Grenaa, har i nogle måneder arbejdet for at få anlagt et Kattegat-akvarium ved Grenaa havn. Det skal være både et vartegn for byen og en turistattraktion, som skal forhindre, at Grenaa blot er en gennemfartsby for turister.

6.
Grenaa Byråd har godkendt en lokalplan, der muliggør, at Boligforeningen af 1945 bygger 25 nye ældreboliger på de Lichtenbergs Vej.

8.
Grenaa Kommune er helt på forkant med udviklingen i forhold til KVR-regeringen. Medens regeringen har planer om to procent nedskæring af lønudgifter i den offentlige sektor, har Grenaa Kommune allerede vedtaget en lønreduktion på fem procent, hvilket selvfølgelig betyder mindre personaleforbrug.

10.
Grenaa har fået sin femte færgerute, Lion Ferry åbnede ruten Grenaa - Halmstad med færgen »Lion Queen«. Denne færge har tidligere sejlet mellem Frederikshavn og Oslo under navnet »Stena Saga«. Færgen blev moderniseret for omkring 10 mio. kr., inden den kom til Grenaa.

16.
Med en bevilling på 300.000 kr. fra Folkeskolens Udviklingsråd som økonomisk basis kan Mølleskolen i Ålsø i september starte med et forsøgsprojekt, der skal gøre skolen til kulturcentrum for alle beboere i området. Med i projektet er flere af de lokale foreninger, også nogle, der rækker udenfor Ålsø, f. eks. Djurslands Husflidsforening og Grenaa

Landbohusholdningsforening. Der bliver åbne værksteder på skolen og meget andet, og det er tanken at alle aldersklasser, ikke mindst elevernes forældre, så skal komme der.

17.
Rederiet J. Lauritzen A/S har solgt Kattegat-ruterne, Grenaa-Hundested Linien og Mols Linien til Dansk Investeringsfond, Difko. Købesummen er 450 mio. kr. - og det blev i de dage kaldt århundredets handel. I handelen indgår alle til ruterne hørende aktiver, skibe, terminaler m.v. Difko vil udbyde færgeruterne i 9.200 anparter á 50.000 kr. J. Lauritzen købte ruterne for fire år siden af DFDS.

21.
En ræv, der kan lide andekød, er formentlig årsag til, at der pratisk talt ikke bliver ællinger i ande-reservatet ved havnen i 1988, og de fleste af de gamle ænder er også væk. Normalt er der en bestand af ænder på omkring 300, i år ses forladte reder med kolde æg. Det menes at en eller flere ræve har fundet vej fra plantagen til ande-reservatet. Et par dage senere blev det oplyst, at landbrugsministeriet efter indstilling fra Vildtbiologisk Forvaltning har besluttet, at vildtreservatet ved havnen skal nedlægges. Forbudet mod jagt i området ved åens udløb blev indført i 1980.

24.
Grenaas nye lystbådehavn fik en meget festlig indvielse. Lystbådehavnen har kostet Grenaa Kommune 28 mio. kr., men så blev den også ved indvielsen kaldt »Nordens flotteste lystbådehavn«. Lystbådehavnen skal styres af en fond, men hvorledes forholdet mellem fonden og kommunen skal være var ved indvielsen endnu ikke afklaret, dog blev det oplyst, at eventuelt overskud skal investeres i havnen. Der skal senere opføres ferieboliger ved lystbådehavnen. Grenaa er i 1988 hædret med flere »Blå Flag« fra den europæiske miljøkampagne. Ved indvielsen hejstes et blåt flag over lystbådehavnen.

28.
Det ventes, at Grenaa Kommune kommer til at deponere 16,5 millioner kr. i statskassen for overskridelser på den kommunale drift i 1987. Grenaa Kommunen overskridelser på budgettet er på 18,8 milloner kr., men det ventes, at kommunen slipper med at deponere 88 pct. af dette beløb. En del af overskridelserne kommer fra ting, som kommunen ikke har haft direkte indflydelse på, f.eks. er der brugt 11,8 millioner kr. til sanering af asbestlofter, da det på landsbasis blev klart, at disse lofter rummede en sundhedsfare.

Juli

4.
Amtsborgmester Jens Brandt, Bornholm, har sagt, at bornholmske fiskere burde have 90 pct. af fiskeriet i Østersøen. Hertil siger formanden for Grenaa Fiskeriforening, Poul Madsen, at man ikke sådan kan låse fiskeriet fast. Fiskene flytter sig. Det må fiskebådene også gøre, og fra Grenaa er der nogle, der fisker i Østersøen.

6.
Først fra 1. august blev det tilladt lokalradioerne at sende reklamer. Men Radio Djursland tyvstartede lidt. I forbindelse med sommermarkedet opfordrede Grenaa Handelsstandsforenings butikssektion medlemmer til at indsende gavekort på 100 kr. til lokalradioen, så forretningerne kunne få deres navn nævnt.

8.
Der er utilfredshed med forslag til en ny lokalplan for Rådmandsvej, der i fremtiden efter planen skal fremtræde som boligområde. Vedtages planen kan virksomheder på vejen ikke udbygges. Tidligere har kommunen opfordret til at oprette mindre erhvervsvirksomheder ved den vej.

9.
Den store færgetrafik til og fra Grenaa er årsag til, at der i Grenaa Politikreds forekommer relativt flere færdselsuheld end i andre politikredse, mener vicepolitikommissær Jens Boelsmand, Grenaa. Ved en analyse er Grenaa sammenlignet med Hobro og Skive politikredse. Skive og Grenaa politikredse har næsten samme indbyggerantal, Hobro har 10.000 flere, og af de tre politikredse har Grenaa færrest indregistrerede biler. Alligevel havde Grenaa i 1987 det største antal anmeldte færdselsuheld, 344, Skive havde 265 og Hobro 257. Med hensyn til sigtelser for spirituskørsel og benyttelse af detentionen fører Grenaa også i forhold til Skive og Hobro.

11.
En projektgruppe har til Grenaa Kommune afleveret en rapport med planer til

et Miljøteknisk Center i Grenaa. Centret skal særlig beskæftige sig med affaldsproblemer. Det vil koste 30 millioner kr.

13.
Det er højsommer på Anholt. Der er omkring 500 lystsejlere i havnen, og det skønnes, at der er 5000 turister på øen. Færgen har udsolgt hver dag. Ved øens sydkyst har politiassistent Robert Kristensen fundet 10 døde sæler. Det var sældødens sommer.

14.
Indenrigsministeriet har givet Grenaa Kommune tilladelse til at betale det nye rensningsanlæg ved Hammelev over 12 år. Normalt er kravet, at et sådant anlæg betales over seks år. Spildevandsregningen til beboerne i Grenaa bliver ca. 2000 kr. årligt for et parcelhus.

20.
Ikke naturgas til Grenaa. Århus Amt har udsent et tillæg til regionsplanen for Grenaa. Det skal sikre, at der reserveres et areal til det kraftvarmeværk, som Midtkraft har planlagt at anlægge ved Grenaa. Værket skal fyres med halm og kul. Samtidig vedtog amtsrådet den 14. juni, at der ikke skal føres naturgas frem til de fem østlige kommuner på Djursland. Kraftvarmeværket skal altså give kompensation for, at egnen ikke får naturgas. Værket skal placeres ved Kalorievej, men det kan først blive en realitet, når energiministeriet godkender amtets varmeplan. Bliver værket en realitet kommer det til at bruge 80.000 tons halm og 50.000 tons kul årligt.

23.
Grenaa Smedie- og Maskinværksted A/S har på licens optaget produktionen af en ny type biogasanlæg, der er udviklet i Vesttyskland. Grenaa-virksomheden har fået licens til fremstilling, installation og service i hele Danmark. Biogasanlægget er specielt udviklet til gylle og kan bruges både på enkelte landbrug og produktionsselskaber.

30.
Århus Amt bør etablere en afdeling af amtets miljøkontor i Grenaa, siger byrådsmedlem Mads Nikolaisen (SF). Han motiverer det med, at der er langt fra amtskontorerne i Højbjerg i Århus til Grenaa, og amtet har overtaget kontrollen med de to store virksomheder i Grenaa, BASF og Spritfabrikkerne og lossepladsen i Grenaa. Derfor ville en afdeling af miljøkontrollen i Grenaa være naturlig.

August

3.
Fra det nye skoleår vil de unge fra Samsø, der ønsker at tage studentereksamen eller HF-eksamen, samles til denne undervisning på Grenaa Gymnasium. Tidligere har de unge samsinger, der gerne vil samles på en skole, taget deres eksamener i Viborg, nu vælges Grenaa, og 20 unge fra Samsø, hvor der ikke er gymnasium, kommer til Grenaa i 1988.

4.
Den nye færgerute mellem Grenaa og Halmstad fik en god start. I juli overførtes 66.000 passagerer, og der er overført 13.600 personbiler og 366 lastbiler på ruten.

10.
Grenaa Byråd har vedtaget nye normer for hjemmeplejen. Det betyder, at det fastsættes, hvor mange timers hjælp hver enkelt klient kan få. Det er et led i sparebestræbelserne.

11.
Nedlæggelsen af Ebeltoft Sygehus gavner Grenaa. De praktiserende læger i Ebeltoft-området skal motiveres til at indlægge patienter i Grenaa og ikke i Århus eller Randers, og sygehuset i Grenaa vil få mere speciallæge-service og 20 ekstra sengepladser, oplyser formanden for sygehusudvalget i Århus Amt, Willy Andersen (S). Der vil også komme nogen ombygning på Grenaa Sygehus.

13.
Forældrerådene ved daginstitutionerne i Grenaa overvejer en aktion, da de frygter, at prisen på daginstitutionspladser vil stige med 25 pct. i januar 1989. Men socialudvalget siger, at det kun bliver otte procent.

15.
Den kommunale Højskole i Grenaa skal kopieres i Grækenland, hvor der arbejdes med at opbygge en kommunal uddannelse, som den man har i Danmark. Rektor Jørgen Hahn har besøgt Grækenland for at drøfte projektet, der indtil videre er på forberedelsens stadium.

10.
I august nåede Grenaas nye tennishal op i rejsehøjde. På billedet ses bestyrelsesmedlemmer fra tennisklubben, fra venstre: Poul Rønholt, Mogens Christensen, Eigil Crone, Allan H. Andersen, Erik Vendelbo og Kristen Brændgård

16.
Anholt vil i 1989 få en ny redningsbåd. Det bliver en båd, der får to Volvomotorer, så den kan få en fart på 30 knob. Samtidig bygges et nyt redningshus med sliske til den tilhørende bådebro. Den nye redingsbåd bliver en realitet når 25 millioner kr. er frigivet til formålet. Beløbet skal dække seks nye redningsfartøjer og nogle renoveringsarbejder. Den redningsbåd, som Anholt har nu, er ældre og langsom, bedst egnet til bugsering, siges det.

17.
Det nye havneanlæg, der skal bygges ved Glatved, forberedes i Grenaa, hvor der på Nordhavnen foreløbig er sammensvejset 230 tons spunsplader til Glatved Havn.

23.
Sparekassen Bikuben i Grenaa bliver lidt større. Ved en ekstra generalforsamling i Glæsborg Andelskasse blev det besluttet at lade andelskassen, der er insolvent, fusionere med Bikuben. I praksis betyder det, at Bikuben overtager andelskassen og forpligter sig til at varetage enhver form for pengeinstitutservice i Glæsborg-området.

25.
Den kommunale Højskole i Grenaa har i 1987 haft over 32.000 kursistdage. Det er det største antal nogensinde. Besparelser i landets kommuner har således ikke ført til, at den uddannelse, der omfatter både politikere og administrationspersonale reduceres.

27.
En ny Anholt-film, der er optaget af Lars Johansen, Randers, er klar til premiere i København. Filmen skildrer livet på den isolerede ø året rundt - ikke blot i turistsæsonen. Lars Johansen har boet på Anholt et helt år for at optage filmen, der også viser Anholts natur året rundt.

29.
For at samle penge til en bus til beboerne på De Gamles Hjem i Grenaa arrangeredes et stort loppemarked, som samlede henved 1000 mennesker. Det økonomiske resultat blev 14.000 kr. I løbet af et år er der indsamlet 130.000 kr til formålet. Men der skal 190.000 kr. til for at kunne købe bussen.

31.
I september indfører Grenaa Bibliotek et nyt system med »Syv dages lån«. Det vil komme til at omfatte de helt nye bøger, som der ganske naturligt er debat om. De vil stå på bibliotekets hylder ganske kort tid efter at de er udkommet. Men de kan kun lånes i syv dage, så mange hurtigt kan få udbytte af dem. Ved for sen aflevering og eventuel hjemkaldelse tildeles store bøder. Ideen til dette system er hentet fra Sverige.

September

2.
Fiskernes Indkøbsforening i Grenaa opfører en ny hal, der skal rumme kontor, butik og værksted. Hallen bliver på 500 kvadratmeter, og den vil koste 1.5 millioner kr. Det betyder, at indkøbsfor-

eningen får dobbelt så meget plads som hidtil, hvor den har lejet sig ind hos fiskeriforeningen.

3.
I 1989 skal Grenaa have et nyt vandtårn til 5.2 millioner kr., Vestre skole skal have nyt idrætsanlæg til en million kr., på Toubroskolen skal der bruges 1 million kr. til fjernelse af asbest. Desuden forestår betydelige vejanlæg. I de kommende år 1990 og 1991 er der på kommunens anlægsplan optaget en tilbygning til Grenaa Stadion for tre millioner kr., en boldbane i Hammelev for 250.000 kr., udvidelser på Polderev Camping for otte millioner kr., ny kommunal materialgård for fire millioner kr., og et ældrecenter for næsten 15 millioner kr. Her er blot nogle af de større ting nævnt.

7.
Ved første behandling af Grenaa Kommunes budget for 1989 sagde Venstres ordfører, Mogens Blach, at antallet af ansatte i kommunen er steget med 50 pct., i løbet af 12 år.- Vi er fanget i et system, der langsomt puster sig selv op, sagde Mogens Blach. I 1977 var der 830 heltidsjob i Grenaa Kommune, næste år vil der være 1235 ansatte i kommunal tjeneste.

9.
Den 43-årige John Rosbeck, Frederikshavn, er ansat som direktør for Hotel du Nord, Grenaa. Samtidig oplyses det, at hotellet skal moderniseres for 12 millioner kr. Hotellet ejes af Stena Hotels, som Stena Line, der også ejer Lion Ferry, står bag.

8.
Da sommeren var ved at være på retur, kunne den informationsbygning, som turistforeningen har fået på Grenaa Havn officielt indvies og som billedet viser var der godt fremmøde.

1. Bent Hansen, tømrermester
2. P. T. Refskou, tømrermester
3. Børge Lindgreen, vvs
4. Lasse Petersen, tømrermester
5. Ib Madsen, bygningsinspektør
6. Ole Nordsted, havnemester, marinaen
7. Karin Jacobsen, ingeniørkontoret
8. Knud Kirkegård, ingeniørkontoret
9. Leif Fremming, entreprenør
10. Knud Møller, farverhandler og byrådsmedlem
11. Esben Møller, Hammelev Smedie
12. Jørgen Villadsen, kommunen
13. Ole Bodum, turistmedarbejder
14. Per Gudme, kommunaldirektør
15. Lars Sommer, arkitekt
16. Hans H. Rasmussen, Phønix
17. Per Møller, vvs
18. Arne Jessen, borgmester
19. Per Rasmussen, turistchef
20. Bjarne Flou, museumsinspektør

10.
Grenaa Motorfabrik har solgt dieselmotorer for fem millioner kr. til Ghana i Vestafrika. Et hold ghanesere var i Grenaa for at blive orienteret om moterernes vedligeholdelse.

16.
Anholtfærgen holdt sit budget for 1987 med et underskud på to millioner kr. Indtægterne var 2.4 millioner kr., udgifterne 4.4 millioner kr. Underskuddet deles mellem staten, Århus Amt og Grenaa Kommune. En del af underskuddet forklares ved, at færgefarten har investeret i personaleboliger på Anholt.

23.
Dagbladet Djursland markerede sin 75 års fødselsdag med musik i gaderne leveret af Østjysk Musikforsyning. Avisen holdt åbent hus med receptioner på sine redaktioner, og der uddeltes jubilæums priser for uselvisk indsats i lokalsamfundene. Grenaa har haft nogenlunde den samme avishistorie som de fleste andre byer. Engang var der fire aviser i byen repræsenterende hvert af de fire såkaldte gamle partier, og en tid var der tillige lokalredaktioner i byen både fra Århus Amtstidende og Randers Dagblad, begge Venstre. Samtidig med at Grenaa havde venstrebladet Grenaa Folketidende. Nu er alt det historie. Dagbladet Djursland har været alene i en årrække og stræber mod bredt at dække alle behov på det lokale avisområde.

27.
De gamles Hjem i Grenaa har fået egen bus. For 128.000 kr. er det lykkedes at erhverve en to år gammel bus, der dog ikke har lift til kørestole. Nu planlægges der så udflugter.

28.
Grenaa Byråd har godkendt, at der anlægges en flyveplads til mindre fly ved Stensmark. Det sker som et forslag til lokalplan for området. Pladsen oprettes efter ønske fra Grenaa Flyveklub.

29.
Skærpede miljøkrav til en gærfabrik i Oslo betyder at gærproduktionen hos De danske Spritfabrikker i Grenaa bliver væsentligt udvidet. Gærfabrikken i Oslo lukkes, fordi den ville blive underskudsgivende, når de norske miljøkrav skulle opfyldes. Den norske levnedsmiddelkoncern Nora køber så i stedet 40 pct. af gærfabrikken i Grenaa. For at gærfabrikken i Grenaa kan opfylde miljøkravene skal der investeres 25 millioner kr. i bl. a. biologisk rensning af spildevandet. Gærfabrikken i Grenaa bliver eneleverandør til det norske marked, og det giver flere arbejdspladser i Grenaa.

30.
Beskatningsprocenten i Grenaa Kommune bliver for 1989 19,5 mod 18,9 i indeværende år. Kirkeskatteprocenten falder fra 0,72 til 0,7. Grundskyldspromillen stiger fra 0,7 til 0,9. Det havde i årets løb flere gange været antydet, at der ville komme skattestigning.

Døde i Grenaa kommune

01.10.1987-30.09.1988

Allermann, Ehlers	Ålsrodevej 56, Ålsrode	69 år	10.01.88
Andersen, Agathe Kirstine	Fasanvej 14	82 år	20.06.88
Andersen, Andreas Erhard	Grønnegade 6	83 år	30.09.88
Andersen, Anker Christen	Østerbrogade 19	60 år	04.12.87
Andersen, Anna Lovise	Violskrænten 13	87 år	13.12.87
Andersen, Erik Johannes Præst	Aug. Krogs Vej 20	59 år	09.03.88
Andersen, Gudrun Møller	Skovsvinget 31	66 år	27.09.88
Andersen, Harry Søren A	Vestergade 8, 1.th	64 år	02.10.87
Andersen, Henny Mortensen K	Bakkehegnet 70	77 år	26.12.87
Andersen, Inge	Åboulevarden 54	51 år	06.02.88
Andersen, Karen	Trekanten 1	68 år	01.10.87
Andersen, Marie Kirstine	Askhøjvej 19, Lyngby	83 år	05.12.87
Andersen, Martha Marie	Karen Blixens Vej 1	77 år	10.01.88
Andersen, Poula Petrea	Lyngbyvej 105	67 år	31.03.88
Andersen, Sten	Chr. Winthers Vej 29	27 år	11.05.88
Andersen, Svend	Engdalen 20	82 år	17.05.88
Andra, Poul-Werner	Henrik Ibsens Vej 42	63 år	21.03.88
Baatrup, Ellen Magdalene	Karen Blixens Vej 5D	79 år	11.11.87
Bach, Egon	Nørregade 11	76 år	08.11.87

Bachmann, Kirsten	Havnevej 61, 1.	45 år	01.12.87
Bager, Rita Helene Gerlach	Valmuevej 3	63 år	21.05.88
Bak, Ester Sørine	Lyngbyvej 105	85 år	16.09.88
Balle, Hagbart G. J.	Bærhaven 59	75 år	13.10.87
Balle, Thyra Dagmar Mary J.	Karen Blixens Vej 1	80 år	18.12.87
Behrndtz, Anton Marinus	Havnevej 26, st.	56 år	03.07.88
Bilde, Jenny Petrea	Lyngbyvej 105	92 år	12.05.88
Bonde, Laurits Kristian Hansen	Århusvej 193, st.th.	73 år	17.09.88
Brøste, Anna Dorthea Petrine B.	Lillegade 48	91 år	18.09.88
Busk, Gerda Jensine	Markedsgade 25 B	68 år	14.09.88
Carlsen, Henry Vester	Karen Blixens Vej 3 D	83 år	02.12.87
Carlsen, Nanna Elisabeth K. K.	Bygaden 32, Anholt	75 år	31.05.88
Christensen, Ellen Bruun	Fuglevænget 28, st.tv.	49 år	12.04.88
Christensen, Hans Jørgen D.	Violskrænten 3 A	80 år	12.11.87
Christensen, Harald	Ingvorstrupvej 7, Revn	85 år	20.02.88
Christensen, Karen Margrethe	Bredgade 12, 1.	70 år	02.11.87
Christensen, Rasmus Mikkel	Lillegade 48	84 år	04.02.88
Christensen, Svend Aage K. F.	Bakkehegnet 78	81 år	15.11.87
Christensen, Thorvald	Trekanten 1	94 år	09.04.88
Dahl, Jens	Torvet 19, 1.tv.	84 år	23.09.88
Dam, Agnes B.	Bækkevej 4 B	81 år	04.02.88
Dam, Jenny Meta Andersen	Kølvej 32	68 år	19.05.88
De Lichtenberg, Dagmar Marie	Trekanten 1	95 år	15.06.88
Dragsbæk, Karl Otto	Primulavej 1	86 år	07.08.88
Eliasen, Axel Christian Vest	Havnevej 89	82 år	03.05.88
Ellermann, Laurits Jensen	Havnevej 171	84 år	04.04.88
Ellermann, Meta	Søren Kannes Vej 18, 1.th.	74 år	15.11.87
Fenger, Preben	Jeppe Aakjærs Vej 27	25 år	06.03.88
Frederiksen, Edvard Simon	Århusvej 114	70 år	08.07.88
Friis, Kirsten	Frederiksdalsv. 6, Saldrup	78 år	20.07.88
Gamby, Carl Andreas	Enghavevej 12	91 år	20.09.88
Hald, Ejvind Kristensen	Kaj Munks Vej 27	56 år	28.05.88
Hansen, Agnes Juline	Havnevej 130 A, 1.	79 år	09.02.88
Hansen, Anna Karoline	Petersborgv. 18, Trustrup	93 år	21.03.88
Hansen, Anne Birthe H.	Katholmvej 28	40 år	13.02.88
Hansen, Christen Marinus	Frejasvej 23	78 år	20.11.87
Hansen, Hans Peder	Trekanten 1	93 år	30.07.88
Hansen, Lerøj Helboe	Sølystvej 3	61 år	30.06.88
Hansen, Olav	Rosengade 22, 1.	64 år	18.04.88
Hansen, Poul Erik	Toftevej 14, Ålsrode	64 år	22.04.88
Hansen, Rosa Lilly	Niels Bohrs Vej 23	60 år	24.11.87
Hansen, Sissa Olivia Mathilde	Østerbrogade 37	80 år	15.07.88
Harder, Ellen Sophie	Århusvej 134	62 år	10.05.88
Hoffmann, Grethe A. J.	Fuglsangvej 155	70 år	21.03.88
Holgersen, Ovine	De Lichtenbergs V. 43, st.	76 år	06.04.88
Høegh, Alma	Havnevej 142 C	85 år	22.09.88
Højgaard, Vita Kathrine	Nygade 12	57 år	04.11.87
Jacobsen, Gerda	Blichersvej 34	78 år	25.06.88
Jacobsen, Karl Hjortshøj	De Lichtenbergs V. 57, 1.	71 år	08.10.87
Jacobsen, Leif Wielandt	Fasanvej 18, st.mf.	55 år	23.01.88
Jakobsen, Kirsten Julie	Strandgade 13	66 år	24.02.88
Jakobsen, Kurt Leth	Sandbakkevej 35	47 år	27.02.88
Jakobsen, Niels Aage	Klitvej 1	80 år	08.05.88
Jensen, Anders Marius	Bredgade 28, st.tv.	81 år	21.09.88
Jensen, Anna Katrine	Trekanten 1	84 år	04.07.88
Jensen, Astrid Kathrine	Trekanten 1	82 år	21.07.88
Jensen, Emilie Margrethe	Karen Blixens Vej 6	68 år	17.11.87
Jensen, Eva Andrea Bolette	Havnevej 58	80 år	01.10.87
Jensen, Eva Dalgaard	Baunhøjvej 2, 1.th.	34 år	08.09.88
Jensen, Gerda Helgren	Karen Blixens Vej 3 M	60 år	18.10.87
Jensen, Grethe Dorthea	Engdraget 12	53 år	26.06.88
Jensen, Jørgen Stensgaard	Ågårdsvej 3, Kirial	75 år	01.06.88
Jensen, Kaj Ellegaard	Fredensgade 12 A	70 år	14.12.87
Jensen, Kaj Verner	Chr. Winthers Vej 60	75 år	20.10.87
Jensen, Karl	Bakkehegnet 62	79 år	23.01.88
Jensen, Margrethe	Trekanten 1	81 år	20.10.87
Jensen, Marie	Lillegade 48	83 år	01.10.87
Jensen, Niels Ejnar	Parkvej 6, 1.th.	77 år	09.08.88
Jensen, Olga C.	Trekanten 1	99 år	12.11.87
Jensen, Ove N.	Trekanten 1	86 år	24.02.88
Jensen, Søren Albert	Lillegade 48	95 år	08.01.88
Jespersen, Mariane Jakobsen	Nygade 17	62 år	14.11.87
Johannesen, Trygve Jacob	Æblerosevej 7, st.tv.	67 år	21.09.87
Johnsen, Thorvald Victor	Karen Blixens Vej 1	88 år	31.12.87
Juul, Karen Johanne Vilhelmine	Rosengade 10	91 år	10.02.88
Jørgensen, Thomas Kjershøj	Åboulevarden 30	15 år	03.10.87
Kildal, Ejnar Børge	Åstrupbakken 18, Åstrup	73 år	26.09.88
Kildal, Gudrun Klarine Jensen	Bredstrupvej 5	79 år	14.12.87
Kjeldsen, Arthur Brenneche	Fasanvej 6 A	58 år	10.08.88
Kjeldsen, Karen Amalie Jensen	Violskrænten 13	92 år	09.08.88
Kjærgaard, Sonja Elvira	Vibevej 11	55 år	16.06.88
Knudsen, Henry	Engholmen 8	66 år	05.02.88
Kristensen, Karen Marie	Lyngbyvej 105	91 år	30.09.88
Kristensen, Laura Sørine	Violskrænten 13	84 år	22.05.88
Kristensen, Rudolf Nygaard	Skovsvinget 34	71 år	25.09.88
Kromand, Rasmus Rasmussen	Lillegade 48	88 år	11.05.88
Langberg, Jørgen	Carl Svenstrups Vej 53	52 år	27.08.88
Larsen, Kai Stig	Nordstrandsv. 11 C, Anh.	60 år	12.11.87
Laursen, Julia Elisa Kristine E.	Vibevej 3	86 år	25.03.88
Lind, Flemming	Katholmvej 18	48 år	28.11.87
Lindholm, Ejler Christian	Fuglevænget 61	71 år	02.03.88
Lund, Inger	Kaj Munks Vej 35	77 år	08.01.88
Løw, Carl Bernhard	Gartnervænget 8	76 år	08.08.88
Madsen, Arne Tage	Fladstrupvej 56, Lyngby	69 år	15.03.88
Madsen, Ingrid Marie	Åboulevarden 42	51 år	19.04.88
Madsen, Martin Nielsen	Violskrænten 8 A	81 år	24.10.87
Madsen, Nina	Karen Blixens Vej 1	80 år	18.12.87
Madsen, Aase	Tinghøjvej 11, Albøge	54 år	14.06.88
Marquardsen, Karen Marie	Trekanten 1	83 år	07.03.88
Mathiesen, Karl Gerhard	Violskrænten 13	92 år	24.12.87
Mattsson, Johan Hilding	Karen Blixens Vej 1	86 år	13.07.88
Meineche, Henry Thomas	Lyngbyvej 105	79 år	07.05.88

Mikkelsen, Kaj Aage	Havnevej 34 C	83 år	15.02.88
Mikkelsen, Karen Margrethe N.	Violskrænten 13	75 år	18.06.88
Mogensen, Jette	Lillegade 3, 2.	21 år	18.06.88
Mols, Carl Poulsen Sørensen	Rosenbakken 2	82 år	15.06.88
Mortensen, Hans	Trekanten 1	92 år	17.08.88
Mortensen, Karla Kristine	Ballevej 1, Trustrup	70 år	26.12.87
Mortensen, Kristian Ejner	Strandgade 34, 1.	77 år	29.09.88
Mortensen, Margrethe	Karen Blixens Vej 1	84 år	02.09.88
Munch, Edle Jensen	Petersborgv. 20, Trustrup	93 år	01.03.88
Munk, Mary Amalie Petrine	Havnevej 98, st.	76 år	17.01.88
Møhlenberg, Laurits	Sønder Alle 2	76 år	05.11.87
Møller, Peter Evald Knudsen	Østervej 35, Anholt	80 år	08.03.88
Møller-Jensen, Vivian	Åstrupbrinken 3, Åstrup	40 år	26.11.87
Nielsen, Ane Marie	Fasanvej 30, st.th.	89 år	04.03.88
Nielsen, Anna Oline	Bakkehegnet 66	82 år	23.03.88
Nielsen, Bodil Kirstine	Karen Blixens Vej 1	80 år	02.07.88
Nielsen, Ellen Maren	Karen Blixens Vej 1	64 år	31.07.88
Nielsen, Esther Christine	Glentevej 16, st.	80 år	27.04.88
Nielsen, Frode Møller	Kirkevej 2, Enslev	71 år	15.06.88
Nielsen, Henny Edith	Violskrænten 10, st.	68 år	10.08.88
Nielsen, Johanne Louise	Havnevej 148 E	77 år	29.10.87
Nielsen, Johanne Margrethe	Karen Blixens Vej 1	89 år	07.04.88
Nielsen, Knud Asger	Fuglevænget 16, 1.th.	62 år	26.11.87
Nielsen, Niels Teglvang	Lillegade 48	85 år	28.05.88
Nielsen, Poul Peder Bent	Engholmen 11	52 år	14.02.88
Nielsen, Tove Elinor	Klintevej 5 B	66 år	11.08.88
Nielsen, Vagn Guldbrand	Grønnegade 19, st.	76 år	24.03.88
Nielsen, Sørine Cathrine Marie	Fuglevænget 66 C	81 år	10.05.88
Noer, Eli	Søren Kannes Vej 10, 1.tv.	60 år	03.07.88
Nyegaard, Edith Evertine Saabye	Søndereng 8 A	72 år	16.03.88
Olesen, Ingrid	Øster Alle 20	78 år	01.09.88
Olesen, Jens	Karen Blixens Vej 1	79 år	10.02.88
Olesen, Vagner Mosegaard	Bredgade 10, st.	69 år	27.08.88
Olsen, Bo Stenbæk	Lyngbyvej 110, Lyngby	39 år	11.01.88
Palk, Andrea Helene Kromann	Hammelevvej 25	79 år	15.02.88
Pedersen, Agnes Anna Petrea	Mågevej 21	75 år	25.04.88
Pedersen, Frode Vagn	Skovsvinget 26	59 år	30.05.88
Pedersen, Jens Bjarne Lindgreen	Nygade 9 A, 1.	34 år	31.12.87
Pedersen, Jens Kristian Jensen	Nygårdsvej 12, Lyngby	69 år	18.11.87
Pedersen, Leif Egon Værnhøj	Fuglevænget 44, st.th.	51 år	25.07.88
Pedersen, Maren Konradline	Villavej 2, kl.	47 år	11.07.88
Pedersen, Marie Elvira L.	Karen Blixens Vej 7 G	78 år	27.12.87
Petersen, Jenny Johanne Martine	Trekanten 1	89 år	07.06.88
Petersen, Mary Kathrine	Blichersvej 32	94 år	20.06.88
Post, Martha Marie	Trekanten 1	76 år	02.03.88
Poulsen, Ib Schack	Brombærvej 26	68 år	11.04.88
Poulsen, Sigrid Elvine Emilie	Nygårdsvej 17, Lyngby	76 år	10.06.88
Rasmussen, Agnes Thyra Jeanne	Violskrænten 6, st.	81 år	11.06.88
Rasmussen, Ane Jensen	Lillegade 48	94 år	04.11.87
Rasmussen, Christian Marius A.	Petersborgv. 11, Trustrup	76 år	10.04.88
Rasmussen, Ejnar Bernhard	Trekanten 1	84 år	21.05.88
Rasmussen, Ib Leif	Lykkevej 13	60 år	25.03.88
Rasmussen, Karlo	Trekanten 1	64 år	17.04.88
Rasmussen, Kristian Nevstrup	Fasanvej 9 A	32 år	24.06.88
Rasmussen, Niels Per	Bakken 6, Ålsrode	33 år	28.12.87
Rasmussen, Peder	Bakkehegnet 46	69 år	20.03.88
Rasmussen, Petrea Marie	Violskrænten 13	87 år	29.05.88
Rasmussen, Rosa Betty	Fasanvej 2 B	45 år	09.03.88
Rasmussen, Sigrid Sørine K. M.	Østerbro 22, Trustrup	81 år	30.07.88
Rasmussen, Sigurd Marinus	Trekanten 1	79 år	24.07.88
Remontiussen, Karsten Dyrholm	Karen Blixens Vej 1	56 år	29.05.88
Riis, Bent	Carl Svenstrups Vej 8	55 år	26.07.88
Rose, Emmy	Torvet 9, 2.tv.	76 år	05.01.88
Rygaard, Agnes Margrethe	Niels Bohrs Vej 49	69 år	12.04.88
Ryslænder, Martha Jensen	Irisvej 15	82 år	01.06.88
Schmidt, Merete Dorilis	Karen Blixens Vej 1	54 år	11.08.88
Schmidt, Rigmor	Lillegade 48	72 år	25.10.87
Schnoor, Ane Johanne	Lyngbyvej 105	80 år	10.03.88
Simonsen, Anna Marie Severine	De Lichtenbergs V. 75, 1.	74 år	06.04.88
Skjøtt, Irma Johanne Jensine	Glentevej 14, 1.	60 år	20.03.88
Slot, Mariane Augusta	Ålsrodevej 19, Ålsrode	83 år	23.12.87
Stink, Ejvind Andersen	Engdraget 31	52 år	22.10.87
Svendsen, Jørgen Kejser	Strandgade 6	53 år	12.08.88
Sørensen, Anna	Østerbrogade 41	75 år	01.09.88
Sørensen, Christian Holm	Trekanten 1	97 år	10.08.88
Sørensen, Gunnar Berggren	Hybenbakken 17	58 år	14.04.88
Sørensen, Kristen Hougesen	Æblerosevej 109	80 år	18.08.88
Sørensen, Marius Kaa	Trekanten 1	85 år	06.08.88
Sørensen, Ulrich Laurentinus	Bakkehegnet 43	56 år	07.07.88
Søndergaard, Magna Kristine	Grønland 36 D	81 år	24.02.88
Thinnesen, Gunnar Peter K. S.	Søgade 15, st.	83 år	08.05.88
Tolstrup, Anna Margrethe Laen	Østerbrogade 33	75 år	17.11.87
Torbensen, Karl	Fuglevænget 54 st.tv.	79 år	19.09.88
Trabjerg, Orla Per Kristian	Storegade 62	72 år	07.11.87
Udsen, Ane Marie Kirstine	Violskrænten 13	98 år	15.12.87
Udsen, Johannes Sigurd S.	Djursgade 22	85 år	28.08.88
Vogel, Charlotte Bernt	Ågade 11	49 år	20.01.88
Vogt, Svend Basballe	Ålsø Stationsvej 3, Ålsø	68 år	07.09.88
Wegler, Gunnar Wenzel	Fasanvej 47, 2.tv.	78 år	11.05.88
Wichmann, Anna Karla	Korsgade 18, st.th.	81 år	06.02.88
Østergaard, Finn Seest	Allelevvej 8, Allelev	81 år	13.01.88
Aagaard, Karen	Lyngdalvej 50	62 år	23.07.88
Aakerlund, Villy	Ymersvej 4	78 år	26.07.88

Plejehjemsadresser:
Karen Blixens Vej 1: Gigtplejehjemmet.
Lillegade 48: De gamles Hjem.
Lyngbyvej 105: Lyngby Hvilehjem.
Trekanten 1: Plejehjemmet Fuglsanggården.
Violskrænten 13: Plejehjemmet Violskrænten.

By- og sognerådsforhandlinger 1938

Redaktion: P. S. Johnsen

Efterfølgende er uddrag af by- og sognerådsforhandlinger i nedenstående kommuner:
Grenaa
Albøge
Anholt
Gammelsogn
Hammelev-Enslev
Lyngby
Vejlby-Homå
Ålsø-Hoed

Partibetegnelse er anført i parantes:
S = Socialdemokratiet
V = Venstre
C = Konservative
R = Radikale

Grenaa købstad
4837 indbyggere

Byrådets medlemmer:
N. S. Pallesen, lærer, borgmester (v)
A. P. Andersen, politimester, 1. næstformand (v)
N. Josiassen, redaktør, 2. næstformand (s)
D. Sandberg, købmand (c)
R. Henriksen, murermester (s)
Aksel H. Hansen, journalist (s)
Z. Børgesen, forretningsfører (s)
M. Nielsen, slagtermester (r)
J. Alby, forretter (s)
Oscar Larsen, malermester (c)
Ad. Neergaard, direktør (v)
Johan Sørensen, telefonmontør (s)
S. Bendixen, snedkermester (v)

10. januar
18 punkter

2. Skrivelse fra Randers amtsråd med meddelelse om, at sagen om indlemmelse af dele af Gammelsogn og Ålsø-Hoed kommuner under Grenaa købstadskommune af indenrigsministeriet er henvist til behandling af indlemmelsesnævnet, og at det må anses for udelukket, at der vil kunne foreligge nogen afgørelse i sagen til den 1. april 1938.

3. Meddelelse fra ligningskommissionen i Grenaa om, at kommissionen har valgt mejeribestyrer F. B. Johnsen til formand og ingeniør J. Mouritsen til næstformand.

6. 2. behandling af Turistforeningens andragende om en bevilling på 400 kr. til gennemførelse af foreningens deltagelse i en større turist og trafikudstilling i København i april 1938.

Det vedtoges ved 2. behandling at bevilge beløbet.

8. Henvendelse fra propagandaudvalget til gade- og vejudvalget angående anskaffelse og opstilling af en springbrønd i Grenaa, med udtalelse fra gade- og vejudvalget om, at udvalget ikke råder over midler til et sådant formål.

Der vedtoges at udsætte sagen samt at henlede Byfestkomitéens opmærksomhed herpå, ligesom det vedtoges at søge Carlsbergfondet om tilskud.

17. Indstilling fra socialudvalget om at tilstå samtlige alders- og invalideren tenydere en brændselshjælp på 12 kr. med undtagelse af rentenydere på anstalter og hjem.

Socialudvalgets indstilling vedtoges.

24. januar
27 punkter

10. Meddelelse fra borgmesteren om et den 12. ds. i Grenaa afholdt møde angående spørgsmålet om oprettelse af en Rutebilstation i Grenaa.

Det vedtoges at vælge politimesteren til at følge de forhandlinger, der fremtidig vil blive ført om det omhandlende spørgsmål.

11. Skrivelse fra undervisningsministeriet om tilladelse til, at der ved Grenaa kommunale skolevæsen oprettes et nyt fast lærerembede, og at timelærer A. Damgaard uden forudgående opslag kaldes til dette embede, medens den derved ledigblivende timelærerstilling vil være at nedlægge.

Til efterretning.

12. Indstilling fra skolekommissionen om, at der ved Grenaa kommunale skolevæsen i skoleåret 1938-39 optages undervisning i kvindelig husgerning for pigerne i 7. fællesklasse og sløjd for drengene i 5. klasse.

Skolekommissionens indstilling vedtoges.

13. Indstilling fra skolekommissionen om, at der ved Grenaa kommuneskole fra begyndelsen af skoleåret 1938-39 indføres en af skolelægens foreslået tuberkulinprøve af de hvert år i 1. klasserne indmeldte elever.

Det vedtoges at tilbagesende sagen til skolekommissionen under henvisning til de faldne udtalelser.

18. Kasse- og regnskabsudvalget indstiller, at kontorelev Henry Laursen, der den 1. marts 1938 har udstået sin læretid

ved kommunen, fortsat knyttes til den kommunale administration, og at hans løn fra 1. marts 1938 fastsættes til 1.850 kr. for det første år, 2.025 kr. for 2. år og 2.200 kr. for 3. år, hvorefter han vil kunne søge om fast ansættelse.

Kasse- og regnskabsudvalgets indstilling vedtoges.

19. Indstilling fra kasse- og regnskabsudvalget om, at der tillægges byrådssekretæren et årligt, ikke-pensionsgivende tillæg på 200 kr. for aftenarbejde ved byråds- og udvalgsmøder fra 1. januar 1938 at regne og indtil videre.

20. Til besættelse af 2 ledigblevne lærerindeembeder og 1 ledigtblivende timelærerindeembede ved Grenaa kommunale skolevæsen indstiller skolekommissionen følgende:

1 fast lærerindeembede (Dagmar Petersens):

1. Gerda Høgh, Grenaa, (enstemmigt).
2. Susanne Mikkelsen, Mørke.
3. G. Balle, Ørsted.

1 fast lærerindeembede (Margrethe Sørensens):

1. I. M. Johansen, Silkeborg.
2. I. R. Jørgensen, Kragelund.
3. Tove Therkildsen, Hals.

1 Timelærerindeembede (Gerda Høghs):

1. K. Jensen, Middelfart, (enstemmigt).
2. Solveig Bertelsen, Grenaa.
3. H. Nielsen, Horsens.

Kommissionen indstiller endvidere, at kaldelsen til samtlige embeder bliver fra 1. april 1938 at regne.

Det vedtoges at kalde timelærerinde frk. Gerda Høgh, Grenaa, til det ene faste lærerindeembede og frk. K. Jensen, Middelfart, til det derved ledigtblivende timelærerindeembede, medens sagen for så vidt angår besættelse af det andet faste embede vil være at tilbagesende skolekommissionen til fornyet indstilling.

21. Indstilling fra brandkommissionen om, at brandinspektørens løn fra 1. april 1938 at regne forhøjes med 300 kr. til 900 kr. årlig.

Tilbagesendes brandkommissionen til nærmere indstilling forinden byrådets 2. behandling af overslaget for 1938-39.

22. Brandkommissionen indstiller i forbindelse med budgettet for 1938-39, at lønningerne for vicebrandinspektøren, brandassistenterne og brandsvendene forhøjes, hvilket vil medføre en merudgift på brandvæsenets konto i overslaget på 900 kr.

14. februar

45 punkter

3. Meddelelse fra indenrigsministeriet om, at ministeriet har genudnævnt direktør J. Hammelev til overligningskommisær for Grenaa købstad for et tidsrum af 3 år fra den 15. januar 1938 at regne, med direktør Stenstrøm Vogt som suppleant.

Til efterretning.

7. Skrivelse fra politimesteren i Grenaa m.v. med meddelelse om, at overbevillingsnævnet agter at meddele Bertram Svendsen beværterbevilling med ret til udskænkning af stærke drikke på »Havlund«, når en beværter i Grenaa overfor politimesteren erklærer sig villig til, når bevillingen udfærdiges, for bestandig at nedlægge sin adkomst til beværtning med ret til udskænkning af stærke drikke i Grenaa købstad.

11. Skrivelse fra »Røde Kors« med meddelelse om, at Røde Kors er villig til at lade opstille 2 nye redningsposter på Grenaa strand, såfremt kommunens tilskud til Røde Kors forhøjes, med indstilling fra markudvalget om at forhøje det årlige tilskud fra 30 til 40 kr.

Markudvalgets indstilling vedtoges.

12. Andragende fra købmand Th. Thomsen om nedsættelse af lejen af hans strandgrund, parcel nr. 48 ved Kystvejen, da den af ham på parcellen hidtil drevne købmandshandel ophæves fra 1. maj 1938, med indstilling fra markudvalget om at nedsætte lejen fra 300 til 50 kr. årlig, såfremt den på parcellen opstillede benzintank fjernes.

Markudvalgets indstilling vedtoges.

15. Indstilling fra teknisk udvalg om at lade foretage belysning af kirken på lørdage og søndage i vinterhalvåret til en anslået monteringsudgift af 176 kr. og en anslået driftsudgift af 364 kr. pr. år.

Teknisk udvalgs indstilling vedtoges.

25. Uddeling af Rasmine Buchs legat for året 1937 med indstilling fra kasse- og regnskabsudvalget om, at det til uddeling disponible beløb uddeles således:

Malerlærling Kristian Jespersen en portion på 100 kr.

Murerlærling Oluf Falk Børgesen en portion på 70 kr.

Damefrisør Laura Eskildsen en portion på 70 kr.

Det vedtoges at uddele legatet således: Malerlærling K. Jespersen og damefrisørelev Laura Eskildsen får hver en portion på 100 kr., medens de resterende 40 kr. overføres til næste år.

Murerlærling Oluf Falk Børgesen

opfyldte ikke legatfundatsens bestemmelser, hvorfor han ikke kunne tages i betragtning.

28. Udvalget for offentlig renholdelse fremsender meddelelse om en med entreprenør Chr. Petersen afholdt forhandling angående forhøjelse af entreprenørens vederlag for udførelse af dag- og natrenovationen i Grenaa købstad og indstiller, at entreprenørens vederlag forhøjes til 11.000 kr. årligt, og at entreprisekontrakten fornyes for 5 år, alt fra 1. april 1938 at regne.

Sagen tilbagesendtes udvalget til nærmere undersøgelse.

31. Udskrift af havneudvalgets forhandlingsprotokol angående grosserer N. C. Kjølhedes andragende om et 10-årigt lejemål af hans kulplads på Grenaa havn.

Havneudvalgets indstilling vedtoges.

32. Andragende fra kriminalbetjent H. Persson om fritagelse for betaling af hundeafgift, med indstilling fra kasse- og regnskabsudvalget om at bevilge det ansøgte.

Kasse- og regnskabsudvalgets indstilling vedtoges.

40. Indstilling fra det sociale udvalg om, at N. N. anbringes på Randers Arbejdsanstalt, foreløbig for et tidsrum af 2 måneder.

1. marts

20 punkter

9. Andragende fra arbejdsmand Lars P. Lassen om tilladelse til at jage rovfugle m.m. i Grenaa lystanlæg og om i den anledning at blive tilstået et beløb på 20 kr. til løsning af jagttegn, med indstilling fra markudvalget om at bevilge det ansøgte, dog at jagt ved Grenaa strand kun må finde sted efter markudvalgets anmodning.

Markudvalgets indstilling vedtoges.

14. Fornyet anmodning fra Dansk Handels- og Kontormedhjælperforbund om en forhandling med byrådet angående oprettelsen af en kollektiv overenskomst for forbundets, på de kommunale kontorer i Grenaa ansatte medlemmer.

Byrådet vedtog med 7 stemmer mod 4 at henholde sig til sin i mødet den 13. december 1937 tagne beslutning.

Et forslag fra den socialdemokratiske gruppe om at imødekomme andragendet fik 4 stemmer, nemlig d'hr. Børgesen, Henriksen, Aksel H. Hansen og J. Sørensen; landstingsmand Josiasen havde forladt mødet; imod stemte syvmandsgruppen.

Efter afstemningen meddelte Børgesen på den socialdemokratiske gruppes vegne, at man uden hensyn til forretningsordenens bestemmelser om de lukkede møders fortrolighed vilde offentliggøre gruppens stilling til spørgsmålet.

Borgmesteren påtalte dette og indskærpede, at forretningsordenen, der var enstemmigt vedtaget af det nu siddende byråd, må respekteres.

16. Indstilling fra bevillingsnævnet om, at den for Grenaa købstad gældende beværtervedtægt ændres derhen, at antallet af beværterbevillinger med ret til udskænkning af stærke drikke fremtidig fastsættes til 1 for hvert antal af 450 indbyggere efter sidste kommunale folketælling (mod før 1 bevilling for hvert antal af 500 indbyggere efter sidste statsfolketælling), hvilken ændring ligeledes skal være gældende for bevillinger uden ret til udskænkning af stærke drikke, alt under forudsætning af handelsministeriets approbation.

Bevillingsnævnets indstilling vedtoges.

18. Andragende fra Jacob Jørgen Jensen om fornyelse af bevilling som beværter og gæstgiver uden ret til udskænkning af stærke drikke i »Svendehjemmet«, Bredstrupvej 8, Grenaa, med indstilling fra bevillingsnævnet om at bevilge den ansøgte fornyelse for et tidsrum af 8 år.

Bevillingsnævnets indstilling vedtoges.

14. marts

28 punkter

2. Skrivelse fra politimesteren i Grenaa m.v. med anmodning om en udtalelse om byrådets stilling til en fjernelse af samtlige opstillede benzintanke, hvorfra ekspeditionen sker på gader og veje i Grenaa købstad.

Direktør Neergaard fremsatte forslag om, at man som allerede engang vedtaget får købmand O. Sechers tank fjernet og endvidere af hensyn til Lillegades asfaltering og den som følge deraf forøgede trafik købmand Nørgaards tank, hvorimod man ikke ønsker de øvrige i politimesterens skrivelse omhandlede benzintanke fjernede, da disse efter byrådets formening ikke var til så stor gene for færdselen.

Forslaget vedtoges, og tankene vil være at fjerne senest 3 måneder fra dato, for Nørgaards vedkommende dog, når gaden skal reguleres. Byrådet er endvidere indforstået med, at købmand Secher kun betaler afgift af een tank.

Købmand Sandberg stemte imod forslaget.

17. Nedsættelse af stadionudvalg fra 1. april 1938 at regne.

Det vedtoges at nedsætte et stadionudvalg, bestående af 3 af byrådet valgte medlemmer, der kan suppleres med 2 af byrådet efter forslag af idrætsforeningen valgte medlemmer.

26. Skrivelse af 12. ds. fra borgmesterkontoret angående fjernelse af C. Brønnums destruktionsanstalt ved Sdr. Mølle og i den anledning spørgsmål om eventuel ydelse af et beløb i forbindelse med Ålsø-Hoed kommune til destruktør Brønnum.

Byrådet vedtog ikke at yde noget beløb til fjernelsen af ommeldte anstalt.

29. Svarskrivelse fra Randers amtsråd på en af borgmesteren til amtsrådet rettet forespørgsel angående udretning af svinget ved Hessel på Århus-Grenaa landevej.

Man vedtog at indanke sagen for socialministeriet.

30. Der vedtoges at forhøje kontorelevlønnen således, at begyndelseslønnen bliver 600 kr., medens den slutter med 1.400 kr. årlig.

31. Begæring (mundtlig) fra N. N. om at få en ordning med Grenaa kommune angående hans skyld af skat, ialt 529 kr.

Borgmesteren foreslog, at man tog skadesløsbrev for beløbet plus omkostninger i pågældendes personvogn, som han påtænker at sælge, samt at udskyde hans forligsmæssige ratebetaling i 3 uger.

Byrådet tiltrådte den af borgmesteren skitserede ordning.

28. marts

23 punkter

14. Politimesteren sender til erklæring andragende fra frk. Agnes Andersen om tilladelse til etablering af radiounderholdning for gæsterne i restaurationen Torvet 17.

Andragendet anbefaledes.

20. Andragende fra lærer Gamdrup om tilladelse til, at 5 børn fra Gammelsogn søger Grenaa mellemskoles 1. klasse fra 1. april 1938, med indstilling fra skoleudvalget om at bevilge det ansøgte.

Skoleudvalgets indstilling vedtoges.

22. Det vedtoges at udbyde arbejdet ved nedrivning og udvidelse af De gamle Hjem, idet følgende materialer opstilles på pladsen til afhentning af de håndværkere, som har vandrerhjemmets opførelse i entreprise:

20.000 ikke-rengjorte sten, samtlige vinduer, samtlige døre med undtagelse af kapeldøren, fløjdøre, glasdøre samt 2 enkeltdøre, samtlige gulvbrædder med underlag, tagskiferne samt tagrender og nedløbsrør og 2 kakkelovne.

Arbejdet udbydes offentlig blandt indenbysboende håndværksmestre og således, at nedtagningen af skifertaget udbydes separat, og der indhentes i alle tilfælde tilbud fra den blikkenslagermester, der har arbejdet på vandrerhjemmet.

Der må kun anvendes lærlinge i et rimeligt forhold, ligesom der kun må benyttes indenbys arbejdere.

11. april

26 punkter

21. Markudvalget fremsender en af gade- og vejinspektøren udarbejdet redegørelse til det af assistent R. Schmidt indgivne tilbud om en ordning af vejforholdene m.v. på arealerne sønden for gasværksbroen og indstiller, at den i redegørelsen skitserede ordning af forholdene på de nævnte arealer, der er anslået til en bekostning af 63.200 kr., ikke bringes til udførelse, men at sagen henlægges og eventuelt siden tages op ved udarbejdelsen af en byplan.

Markudvalgets indstilling vedtoges og således, at der optages en forhandling med Ålsø-Hoed sogneråd om at få indført købstadsbygningslovgivningens regler på et nærmere afgrænset areal ved Sdr. Mølle.

Når denne forhandling er afsluttet, gives der bankassistent Schmidt meddelelse om sagens enkeltheder.

26. I anledning af, at det kommunale politi samt arrestforvareren fra 1. april 1938 er overgået til staten, vedtog byrådet at markere denne begivenhed ved en festlighed, for hvilken tidspunktet senere fastsættes nærmere.

25. april

19. punkter

4. Politimesteren sender til erklæring andragende fra Bertram Svendsen om tilladelse til at afholde dansant m.v. på »Havlund« i tiden fra 16. ds. til 15. oktober d.å. samt om i samme tidsrum at måtte holde restaurationslokalerne åbne til kl. 24.

Andragendet anbefaledes.

8. Skrivelse fra teknisk udvalg af 9. ds. med indstilling om, at gasværkets kul fremtidig losses med kran i stedet for ved håndkraft.

Sagen bortfaldt, idet 6 stemte for og 6 imod. Købmand Sandberg undlod at stemme.

9. Andragende fra kassekontrollør Ejnar Pedersen om tilladelse til deltagelse i samt tilskud til et 14 dages kursus

for kommunale kontorfunktionærer på »Karlslunde«, med indstilling fra kasse- og regnskabsudvalget om at yde pågældende et tilskud på 100 kr. på vilkår, at Pedersen benytter 7 dage af sin sommerferie til ommeldte kursus.

Kasse- og regnskabsudvalgets indstilling vedtoges.

12. Andragende fra hotelforpagter E. Houlberg om tilladelse til at afholde musikunderholdning ved radiogrammofon for gæsterne på »Jernbanehotellet«.

Andragendet anbefaledes.

14. Indstilling fra gade- og vejudvalget om, at plan III vedrørende Torvets regulering vedtages, samt at Frederik den Syvendes statue flyttes ned på Trekanten foran menighedshjemmet.

Det vedtoges at flytte Frederik den Syvendes statue ned på Trekanten foran menighedshjemmet.

Josiasen ønskede tilført protokollen, at han stemte imod af hensyn til den overenskomst, der i sin tid er indgået mellem byrådet og komitéen for mindesmærket.

Endvidere vedtoges plan III vedrørende Torvets regulering.

15. Andragende fra Grenaa turistforening om, at de 2 gamle kastanietræer på Grenaa Torv må blive bevaret, hvoraf Johan Sørensen foreslår, at træerne fjernes, medens Larsen og politimesteren stemte for træernes bevarelse. Bendixen og Henriksen stemte ikke i sagen.

Mindretallets forslag om at fjerne træerne forkastedes, idet kun 4 stemte for, medens 8 stemte imod.

18. Forslag fra udvalget for offentlige bygninger om at opslå pladsen som bestyrerinde af ungdomsherberget »Søren Kanne« ledig, foreløbig for et år fra 1. juni 1938 at regne, med løn 25 kr. pr. måned plus 25 pct. af overnatningsgebyret plus indtægten ved salg af mad m.v. og endvidere, at der tilstås bestyrerinden gratis bolig med vand og lys, medens hun selv skal betale gasforbruget til hele hjemmet samt brændsel til opvarmning af hendes eget værelse og samtlige rengøringsudgifter.

Udvalgets forslag vedtoges, hvorhos byrådet vedtog at lade udvalget foretage en ændring af vinduerne i vandrerhjemmet, således at disse bliver ens.

9. maj

30 punkter

4. Skrivelse fra socialministeriet angående beskæftigelse af langvarigt arbejdsløse og unge arbejdsløse under 22 år fra Grenaa ved det af amtet igangsatte arbejde med udretning af svinget ved »Hessel« på Århus-Grenaa landevej.

5. Sagen angående oprettelse af et offentlig arbejdsanvisningskontor i Grenaa, med indstilling fra socialudvalget om at forelægge sagen for socialministeriet med anmodning om godkendelse af en ordning, hvorefter staten yder et tilskud af ⅓ til kontoret, medens de resterende ⅔ fordeles mellem de interesserede kommuner i forhold til indbyggertal.

Det sociale udvalgs indstilling vedtoges.

6. Skrivelse fra Gammelsogns sogneråd angående etablering af et samarbejde mellem skolerne i Gammelsogn og Grenaa, med indstilling fra skolekommissionen og skoleudvalget om at svare, at man for tiden ikke har fundet spørgsmålet egnet til løsning.

Det vedtoges at tilbagesende sagen til skolekommissionen med anmodning om en begrundelse for, hvorfor kommissionen ikke har fundet spørgsmålet egnet til løsning.

9. Andragende fra Grenaa idrætsforening om at få beløbet 500 kr., der resterer på stadions vandinganlæg, udbetalt, med indstilling fra stadionudvalget om at fradrage et beløb på 100 kr., da idrætsforeningens forsømmelse af anlægets vedligeholdelse i 1937-38 vil medføre en uforholdsmæssig stor vedligeholdelsesudgift i indeværende år for kommunen.

Sagen tilbagesendes stadionudvalget med anmodning om at optage en forhandling med idrætsforeningen, idet byrådet er af den formening, at foreningen i hvert fald må yde nogen decord, da foreningen ikke har foretaget tilstrækkelig vedligeholdelse af anlæget i afvigte år.

16. Politimesteren sender til erklæring en af frøknerne Kirial for amtet indbragt sag angående svinehold på deres ejendom matr. nr. 10a og 29a af Grenaa markjorder.

Byrådet vedtog at henholde sig til sin vedtagelse af 10. marts 1931, gående ud på, at der ikke må finde svinehold sted indenfor købstadens byggelinie.

20. Skrivelse fra flere beboere på Torvet med henstilling om, at Frederik den Syvendes statue ikke fjernes fra Torvet, med at den enten flyttes ned på sydspidsen af Torvet eller op på Trekanten foran købmand Vogels forretning.

Det vedtoges med 7 stemmer mod 3 at flytte statuen op på trekanten foran

købmand Vogels forretning.

23. To skrivelser af 5. ds. fra ministeriet for offentlige arbejder med meddelelse om, at ministeriet har bevilget Grenaa kommune et tilskud af 28.000 kr. til arbejdet med udvidelse og regulering af Åstrupvej og et tilskud af 19.200 kr. til arbejdet med regulering af Torvet.

10. A/S Grenaa Dampvæveri andrager om tilladelse til at videreføre sine fabriksbygninger over den tildækkede Kejserbæk, der danner skel mellem Grenaa og Gammelsogns kommuner.

Det vedtoges at rykke indenrigsministeriet for svar på byrådets forespørgsel samt iøvrigt at overlade sagen til kasse- og regnskabsudvalgets afgørelse i løbet af 8 dage.

13. Grenaa idrætsforenings andragende om at få beløbet 500 kr., der resterer på stadions vandingsanlæg, udbetalt, med indstilling fra stadionsudvalget om at udbetale beløbet uden afkortning.

Stadionsudvalgets indstilling vedtoges.

18. Det vedtoges at overlade til propagandaudvalget at tilrettelægge en byrådsudflugt til »Bellahøj«, søndag den 26. juni d.å.

2. juni (ekstraordinært)
9 punkter

2. Forslag fra udvalget for offentlige bygninger om, at Grenaa kommune arrangerer sig med afholdslogen »Ankerstjernen«, Grenaa havn, angående anbringelse og bespisning af de til vandrerhjemmet ankommende vandrere, samt at kommunen yder et tilskud hertil, som af udvalget foreslået, og endvidere, at dette tilskud senere dækkes af håndværkernes dagmulkter.

Endvidere ansøger udvalget om bemyndigelse til at indhente tilbud på hjemmets montering med kogegrejer, gardiner og tæpper.

Udvalgets forslag vedtoges, hvorhos byrådet bemyndigede udvalget til at indhente tilbud på hjemmets montering.

7. Forespørgsel fra Arbejdernes andels-boligforening om hvorvidt foreningen kan købe grunden på hjørnet af Bredstrupvej-Korsgade til bebyggelse med indstilling fra markudvalget om at tilbyde foreningen grunden med undtagelse af de sidste 11 meter nærmest væver Nitschkes ejendom til en pris af 3 kr. pr. m^2 samt på vilkår, at foreningen erklærer sig villig til senere at overtage også de sidste 11 meter, såfremt byrådet måtte ønske det.

Markudvalgets indstilling vedtoges og således, at der påhviler grunden byggepligt.

13. juni
33 punkter

8. Skrivelse fra Djurslands gartnerforening med besværing over gadehandel i Grenaa med potteplanter, med indstilling fra gade- og vejudvalget om, at den for købstaden gældende vedtægt angående frihandel, omførsel af varer m.v. ændres således, at den omhandlede handel forbeholdes indenbys boende.

Det vedtoges at søge handelsministeriet om tilladelse til at ændre den for købstaden gældende vedtægt angående frihandel, omførsel af varer m.v. med hensyn til, at ordene »samt blomster« i § 3 udgår.

9. Skrivelse fra arbejdsdirektoratet angående den påtænkte oprettelse af et offentligt arbejdsanvisningskontor i Grenaa købstad med anmodning om at erholde meddelt, hvilke kommuner der har givet tilsagn om at tilslutte sig kontoret, og hvilke der ikke har ønsket en sådan tilslutning. Endvidere meddeler direktoratet, at udgiften ved kontorets drift afholdes med ⅓ af staten, medens ⅔ vil kunne fordeles mellem de sig til kontoret sluttende kommuner, herunder købstadkommunen, efter indbyggerantallet ved sidste almindelige folketælling, når der opnås overenskomst herom.
Det vedtoges at oversende sagen til socialudvalgets videre foranstaltning.

10. Markudvalget fremsender regulativ for udlejning af havejord i Grenaa kommune til byrådets godkendelse.

Godkendtes.

21. A/S Grenaa Dampvæveris andragende om tilladelse til at overbygge Kejserbækken, der danner skel mellem Grenaa og Gammelsogns kommuner, bilagt skrivelse af 7. ds. fra Dampvæveriet, hvori selskabet forpligter sig til ikke at henlægge sit hovedkontor til Gammelsogns kommune samt iøvrigt indgår på de af kasse- og regnskabsudvalget stillede vilkår for oprensning og vedligeholdelse m.v. af de i Kejserbækken nedlagte rørledninger.

Byrådet godkendte de af kasse- og regnskabsudvalget førte forhandlinger med A/S Grenaa Dampvæveri.

30. Politimesteren sender til erklæring andragende fra flere torvehandlende om fremtidig at få anvist stadeplads ved den nordre side af kirken, med indstilling fra gade- og vejudvalget om at nægte det ansøgte.

Gade- og vejudvalgets indstilling vedtoges.

27. juni
14. punkter

8. 2. behandling af forslag fra kasse- og regnskabsudvalget om optagelse af et lån på 30.000 kr. i Sparekassen for Grenaa og Omegn.

Det vedtoges at antage Sparekassens tilbud på lånet, hvorhos sagen om lånets optagelse iøvrigt vedtoges ved 2. behandling.

13. juli (ekstraordinært)
6 punkter

2. Kasse- og regnskabsudvalget og skoleudvalget fremsender de indkomne tilbud på levering af inventar m.v. til kommuneskolen til byrådets antagelse.

Glarmester Chr. Petersens tilbud på glarmesterarbejdet til kr. 127,50 antoges, ligesom man antog malermester P. Christensens tilbud på malerarbejdet til kr. 1.040.

Endvidere vedtog byrådet med 9 stemmer at antage snedkermester E. Schmidt til at udføre snedkerarbejdet vedrørende skolens inventar på betingelse af, at de svende, han beskæftiger ved arbejdet, såvel på værkstedet som på skolen, skal være medlemmer af Dansk Snedkerforbund og være bosiddende i Grenaa kommune, med mindre han ikke kan skaffe organiserede svende med bopæl i Grenaa. Det er endvidere en betingelse, at arbejdet er færdigt til 15. september d.å., og at Schmidts accept af de stillede vilkår er borgmesterkontoret i hænde senest lørdag den 16. ds.

28. juli (ekstraordinært)
4. punkter

1. Skrivelse af 26. ds. fra Den lokale Sammenslutning af Arbejdsgiverforenings medlemmer i Grenaa med meddelelse om, at arbejdet på den nye skolebygning vil blive standset 14 dage fra skrivelsens dato, medmindre den til snedkermester E. Schmidt overdragne entreprise vedrørende inventar til skolebygningen fratages ham og overdrages til en snedkermester, der er medlem af Arbejdsgiverforeningen, bilagt et af kasse- og regnskabsudvalget udarbejdet udkast til svarskrivelse til sammenslutningen.

På foranledning af direktør Ad. Neergaard stillede borgmesteren følgende spørgsmål under afstemning: »Skal murermester Henriksen og snedkermester Bendixen i henhold til forretningsordenens § 8, næstsidste stykke, være afskåret fra at deltage i forhandlingen og afstemningen om den foreliggende sag, da de begge sidder i bestyrelsen for Den lokale sammenslutning af Arbejdsgiverforeningens medlemmer i Grenaa, der har underskrevet den skrivelse, byrådet skal behandle«.

Ved byrådets afstemning besvaredes spørgsmålet bekræftende, idet 10 stemte for at afskære de pågældende fra deltagelse, medens 2 stemte imod (Bendixen og Henriksen). Malermester Oscar Larsen undlod at stemme.

Byrådet vedtog derefter med 10 stemmer kasse- og regnskabsudvalgets udkast til svarskrivelse, der har følgende ordlyd:

»I skrivelse af 26. juli d.å. har den ærede sammenslutning meddelt Grenaa byråd, at følgende medlemmer, der i henhold til afsluttede kontrakter har påtaget sig arbejde ved opførelsen af en ny skolebygning i Grenaa, nemlig d'hrr. tømrermester N. L. Bilde, gas- og vandmester Lindgreen, blikkenslagermester J. Chr. Olesen, murermester Christian Sørensen, glarmester Chr. Petersen og vandmester Stoffregen, tømrermester C. Poulsen og snedkermester L. Olsen, - vil standse deres arbejde ved skolen, for så vidt kommunen ikke inden 14 dage fra skrivelsens dato har overdraget snedkerarbejdet vedrørende inventar til skolen til en arbejdsgiver, der er medlem af Dansk Arbejdsgiverforening.

I denne anledning skal byrådet meddele, at byrådet ikke nu kan ændre sin beslutning om at tildele snedkermester Schmidt arbejdet, dels fordi man ikke anser sig berettiget til ved dette arbejdes overdragelse at tilsidesætte en af byens håndværksmestre alene fordi denne ikke er medlem af deres organisation, dels fordi der foreligger en kontraktlig aftale med ham, som ikke kan brydes af byrådet. Iøvrigt kan byrådet ikke anerkende, at den med snedkermester E. Schmidt indgåede kontrakt på nogen måde er i strid med kontraktaftalen med Deres medlemmer, og man gør i den henseende opmærksom på, at den licitation, i hvilken snedkermester Schmidt blev lavestbydende, udelukkende angår inventar til skolevæsenet og er holdt udenfor licitationen om skolebygningens opførelse, hvilket bl.a. fremgår af, at denne sidste blev afholdt den 23/8 1938, altså godt 10 måneder før licitationen om skoleinventaret.

Endvidere må byrådet formene, at det i de foreliggende tilbud til licitationen af 21/8 1937 indeholdte forbehold mod at arbejde sammen med uorganiserede folk, som ikke er medlemmer af Dansk Arbejdsgiver- og Mesterforening, ikke

giver ret til tilbagetræden, efter at kontrakt er indgået, jfr. herved § 8 i »almindelige betingelser for arbejder og leverancer«, som de kontraherende har underkastet sig, - og at arbejdsnedlæggelse særligt er uberettiget i det foreliggende tilfælde, fordi det drejer sig om en licitation og om et arbejde, der hverken nødvendiggør eller overhovedet giver anledning til »samarbejde«. Det drejer sig om levering af inventar, som forarbejdes på pågældende snedkermesters værksted, og som først behøver at opstilles, når bygningerne er fuldført og afleveret af håndværkerne.

Byrådet må under hensyn til det anførte hævde, at der ikke findes nogetsomhelst grundlag for arbejdets standsning, og må i tilfælde af, at sådan standsning desuagtet og i modstrid med de foreliggende kontrakter finder sted, forbeholde sig erstatningsansvar i videste omfang og ret til at lade arbejdet fuldføre for kontrahenternes regning«.

Malermester Oscar Larsen stemte imod, medens 2 var afskåret fra at deltage i afstemningen.

Malermester Oscar Larsen ønskede følgende protokoltilførsel:

»Da jeg finder, at en kontrakts ordlyd må være gældende, indtil arbejdet er fuldført, og da tilbudets forbehold er skrevet i kontrakten, kan hverken en jurist eller et byrådsflertals beslutning omstøde nogen del af kontraktens ordlyd uden den pågældende entreprenørs billigelse«. (Snedkermester Schmidt var medlem af Kristeligt dansk Fællesforbund. Redaktionen).

5. august (ekstraordinært)

1 punkt

I anledning af den svenske svømmerske Sally Bauers storstilede præstation ved en svømning fra Gniben på Sjælland til Grenaa i den imponerende tid af 17 timer 5 minutter modtog Grenaa by og omegn svømmersken, der torsdag den 4. august kl. 22.05 gik i land på Grenaa sønderstrand og herefter førtes til hotel »Dagmar«, hvor svømmersken hyldedes af en stor folkemængde for sin smukke bedrift, hvorhos Grenaa byråd i samme anledning, fredag den 5. august 1938, kl. 10, havde ladet indkalde til ekstraordinært møde på rådhuset, hvor byrådets medlemmer, pressen, formændene for byens erhvervsorganisationer og dem, der havde ledsaget svømmersken på turen over Kattegat, havde givet møde.

Kl. 10.20 ankom svømmersken, frk. Sally Bauer til rådhuset og førtes straks op i byrådssalen, hvorefter mødet åbnedes, idet borgmester Pallesen udtalte: »Frk. Sally Bauer! Som repræsentant for denne by og som dansk mand byder jeg Dem hjertelig velkommen til Grenaa og lykønsker Dem med Deres storslåede svømmebedrift. Det er omtrent et år siden, at frk. Jenny Kammersgaard efter sin store svømning over Kattegat blev modtaget og hyldet af Grenaa by og vandt den af byen udsatte præmie herfor. Adskillige har senere forsøgt at slå denne rekord og vinde den af firmaet Tørsleff udsatte præmie på 5000 kr. Det blev imidlertid ikke en dansk pige, som opnåede dette, men en yndefuld svensker, en repræsentant for vort store svenske broderfolk, nemlig Dem, frk. Bauer. Derfor er vor beundring og hyldest ikke mindre; thi forholdet mellem de nordiske lande er heldigvis således, at vi kan føle med hinanden i modgangstider og glædes over hinandens fremgang, og den glans, som De ved at slå Jenny Kammersgaards rekord med hele 12 timer har kastet over det svenske folk, falder derfor på hele Norden, som med rette kan være stolt af Dem. Vi hilser Dem og hylder Dem derfor, ikke blot som den verdensberømte svømmerske, men som en charmerende og yndefuld repræsentant for vort svenske broderfolk. Grenaa by har ikke i år udsat nogen præmie for Kattegatssvømningen, men på byens vegne beder jeg Dem modtage denne beskedne erindringsgave (et med gravering forsynet etui, indeholdende 6 sølvgafler og 6 sølvskeer) som et udtryk for den beundring, vi føler for Dem og Deres bedrift. Endvidere beder jeg Dem bevise os den glæde at være byens æresgæst ved byfesten den 27. og 28. august d.å., ved hvilken lejlighed De vil blive genstand for hele byens og egnens hyldest«. Derefter udbragtes et leve for frk. Sally Bauer.

Landstingsmand Josiasen holdt derefter følgende tale: »Det er anden gang, Grenaa modtager en Kattegatssvømmer; i fjor var det frk. Jenny Kammersgaard, i år frk. Sally Bauer. De er født under en heldig stjerne, frk. Bauer, og er en kvinde med en sjælden energi og kraft; thi uden dette vilde De ikke være i stand til at besejre Kattegat. Deres præstation har allerede vundet verdensberømmelse. Vi takker Dem, fordi De valgte Grenaa som mål for Deres svømning. Held og lykke i fremtiden.

Viceborgmester Bertelsen, Helsingør, takkede alle, der havde ledsaget svømmersken, samt Grenaa byråd for den smukke modtagelse og den gæstfrihed og venlighed, der var udvist. Han slutte-

de med at udtale de bedste ønsker for Grenaa by.

Journalist Wandten, »Sydsvenska Dagbladet«, takkede ligeledes for den smukke modtagelse i Grenaa og udtalte: »Det glæder os, at Grenaa by har givet frk. Bauer en smuk og hjertelig modtagelse, som ikke kunde være mere festlig, om det havde været en dansk pige«.

Dybt bevæget tog Sally Bauer derefter ordet og udtalte: »Jeg takker for den hjertelighed og elskværdighed, jeg har mødt i Grenaa. Jeg er selvfølgelig glad for, at det lykkedes mig at komme over, og føler med mine kammerater, der forgæves gjorde forsøget, og sender dem en venlig tanke. Jeg takker også for indbydelsen til at komme til byfesten i Grenaa, og jeg vil gerne efterkomme den. Også en tak til mine gode hjælpere. Ja, tak alle«.

Derefter motiverede Handelsforeningens formand, svensk vicekonsul Chr. Secher, et leve for frk. Sally Bauer og for Sverige.

Fhv. borgmester Jens Udsen bragte som et barn af Grenaa by frk. Bauer sin hjerteligste hilsen og lykønskning.

Ledsagerbådens skipper, Nielsen fra Hundested, hyldede frk. Bauer for hendes fantastiske udholdenhed og takkede sit mandskab.

Borgmesteren bad sluttelig frk. Bauer tage en hilsen med hjem til Helsingborg, hvorefter mødet blev hævet.

8. august

38 punkter

3. Undervisningsministeriets skrivelse med meddelelse om, at byrådet vil kunne forvente at modtage tilskud til indretning af sløjdlokale, skolekøkken samt et klasselokale i den nye skolebygning i henhold til § 63 i folkeskoleloven af 18. maj 1937.

Til efterretning.

14. Sagen angående eventuel indretning af en landingsplads for flyvemaskiner syd for Pollerevet, med skrivelse fra gade- og vejinspektøren om at få bemyndigelse til at foretage opmåling og nivellering m.v. af arealet, før han kan udtale sig om sagen.

Det vedtoges at meddele gade- og vejinspektøren den ansøgte bemyndigelse.

24. Kasse- og regnskabsudvalget fremsender følgende forslag til en ferieordning for Grenaa kommunes funktionærer:

Der ydes alle fastansatte funktionærer en årlig sommerferie på 12 hverdage og efter 15 års ansættelse som tjenestemand eller funktionær 18 hverdage.

Der ydes ikke-fastansatte funktionærer en årlig sommerferie på 12 hverdage.

I ferietiden ydes fuld løn.

Sagen udsattes.

35. Universitets-samvirket, Århus, meddeler, at der ved ansøgningsfristens udløb er indkommet ansøgning om optagelse på studenterkollegiet (Grenaa-værelset) fra 2 studenter, nemlig stud. med. Poul Werner Quistorff Sørensen, søn af købmand P. W. Sørensen, og stud. jur. Halvor Hermansen Skov, søn af købmand Torben Skov, og udbeder sig byrådets indstilling.

Byrådet vedtog at indstille stud. med. Poul Werner Quistorff Sørensen til Grenaa-værelset på studenterkollegiet.

38. Skrivelse af 5. ds. fra Den lokale sammenslutning af Arbejdsgiverforenings medlemmer i Grenaa med forespørgsel om, hvorvidt byrådets skrivelse af 29. f.m. til sammenslutningen er at forstå derhen, at snedkermester Schmidt eller dennes medhjælpere ikke indfinder sig på bygningen, før sammenslutningens, i spørgsmålet interesserede medlemmer har fuldført og afleveret deres arbejde. (Se sag nr. 1 i mødet den 28. f.m.).

Byrådet vedtog med 10 stemmer at afsende følgende skrivelse til sammenslutningen: »Byrådet skal i anledning af sammenslutningens brev af 5. august d.å., hvoraf fremgår, at antagelsen af snedkermester Schmidts tilbud i licitationen vedrørende skolebygningens inventar ikke på nogen måde strider mod kontraktforholdet med Deres medlemmer vedrørende skolebygningens opførelse, og at arbejdet ved inventarets fremstilling og opsætning iøvrigt ikke nødvendiggør det af Deres medlemmer uønskede samarbejde med nævnte håndværksmester.

Byrådet forbeholder sig sin selvfølgelige ret til under opførelsen at give adgang til skolebygningen også for de håndværkere, der skal udføre arbejder efter de sidste licitationer, og kan i den henseende ikke give snedkermester Schmidt eller dennes medhjælpere en særstilling, bl.a. fordi f.eks. opmålinger kan være nødvendige.

Det tilføjes for fuldstændigheds skyld, at byrådets accept på snedkermester Schmidts tilbud var afgivet den 14. juli d.å., medens den lokale arbejdsgiverforenings forbehold overfor byrådets vedtagelse og henstilling om at »overveje konsekvenserne« først fremkom i skrivelse af 15. s.m.

Murermester R. Henriksen, der havde udmeldt sig af den lokale sammen-

slutnings bestyrelse, deltog i afstemningen.

Malermester Oscar Larsen stemte imod.

Snedkermester S. Bendixen var afskåret fra at deltage i afstemningen.

22. august

33 punkter

10. D'hrr. Thalund og Vogel andrager om leje af jagten på kommunens jorder for indeværende sæson mod betaling af sædvanlig afgift 100 kr., med anbefaling fra markudvalget.

Markudvalgets indstilling vedtoges, og således at der ved kommunens jorder skal forstås alle kommunens jorder med undtagelse af Hessel hede.

19. Fortrolig skrivelse af 23. f.m. fra direktør J. P. Pedersen, Valby, vedrørende opretttelse af en større feriekoloni ved Grenaa strand for sommergæster, med indstilling fra markudvalget, som under forudsætning af, at sagen kan løses på en for kommunen tilfredsstillende måde, varmt anbefaler sagen og udbeder sig byrådets tilladelse til at træde i forhandling med såvel direktør J. P. Pedersen som De samvirkende fagforbund og andre organisationer om sagen.

Markudvalgets indstilling vedtoges.

20. Besværing af 10 ds. fra pastor Jeppe Vedsted, Veggerslev, på flere sommerhusejeres vegne angående renovationsmandens behandling af WC'erne i sommerhusene ved Grenaa strand, med indstilling fra udvalget for offentlig renholdelse om at meddele pastor Vedsted, at renovationsspanden i hans sommerhus må bringes i reglementeret stand, og at man er interesseret i at få oplyst, i hvilke sommerhuse renovationen har været skødesløst udført.

Udvalget for offentlig renholdelse indstilling vedtoges.

31. Skrivelse af 17. ds. fra den lokale Sammenslutning af Arbejdsgiverforeningens medlemmer i Grenaa i sagen vedr. den til snedkermester Schmidt overdragne entreprise om levering af inventar til den nye skolebygning, bilagt kasse- og regnskabsudvalgets udkast til svarskrivelse til sammenslutningen.

Byrådet vedtog at afsende følgende svarskrivelse til sammenslutningen: »I anledning af den modtagne skrivelse af 17. d.m. skal byrådet i et og alt henholde sig til sine tidligere skrivelser af 29. juli og 5. august d.å. og skal kun tilføje, at der ikke, hverken fra byrådet eller anden side, er stillet krav om samarbejde mellem deres medlemmer og snedkermester Schmidt, og at sidstnævnte som tidligere anført må have den adgang til nybygningens lokaliteter, som hans arbejdes udførelse kræver, og dette ganske uanset om arbejdet fra Deres medlemmers side da måtte være færdiggjort og afleveret eller ikke. Byrådet kan ikke være indforstået med at begrænse denne adgang, alene fordi en forsinkelse fra Deres medlemmers side vilde kunne forsinke eller forhindre snedkermester Schmidt i færdiggørelsen af det ham overdragne arbejde«.

12. september

32 punkter

14. Udvalget for offentlige bygninger fremsender de indkomne tilbud på indlæg af centralvarme fra administrationsbygningen over i brandstationen.

Der var ialt indkommet 2 tilbud, nemlig fra W. Lindgreen & Søn på 565 kr. og fra A. Stoffregen på 588 kr.

Det vedtoges med 7 stemmer mod 6 at antage W. Lindgreen & Søns tilbud på 565 kr.

20. Andragende fra Grenaa ligningskommission om bevilling af et beløb til delvis bestridelse af udgiften ved en udflugt til Århus for kommissionens medlemmer med damer.

Kunde ikke bevilges, hvorimod byrådet vedtog at tage under overvejelse at invitere ligningskommissionens medlemmer med på byrådets udflugt såfremt rådet også i fremtiden tager på sådan.

22. Kasse- og regnskabsudvalget henleder i skrivelse af 24. f.m. byrådets opmærksomhed på den i sin tid skete vedtagelse om, at kommunens arbejde må gå på omgang mellem de respektive håndværksmestre.

Til efterretning.

30. Skrivelse af 7. ds. fra den lokale Sammenslutning af Arbejdsgiverforeningens medlemmer i Grenaa i sagen angående skoleinventaret.

Det vedtoges at tilskrive sammenslutningen således: »I besiddelse af Deres skrivelse af 7. ds. skal man tillade sig at meddele Dem, at man såfremt man ikke senest den 17. ds. har modtaget en klar og utvetydig meddelelse om, at den ved deres skrivelse af 26. juli d.å. varslede arbejdsnedlæggelse er definitivt bortfaldet, må forbeholde sig i fornøden udstrækning at afvise de i licitationen af 20. f.m. vedrørende skolekøkkenet m.v. indkomne tilbud.

Man er iøvrigt villig til at modtage de i Deres skrivelse af 12. ds. nævnte repræsentanter, såfremt disse ankommer

senest den 15. ds. - Mødested: Grenaa borgmesterkontor efter kl. 16«.

26 september
18 punkter

10. Skrivelse af 10. ds. fra Den lokale Sammenslutning af Arbejdsgiverforeningens medlemmer i Grenaa i sagen om skoleinventaret m.m.

En d.d. indgået skrivelse fra sammenslutningen sålydende: »I henhold til de i dag førte forhandlinger med kasse- og regnskabsudvalget erklærer vi herved, at konflikten på Grenaa kommunale skole er hævet fra dato«, tog byrådet til efterretning.

Efter at smed Jensen i skrivelse af d.d. havde trukket sit tilbud på smedearbejdet tilbage, vedtog byrådet at antage tilbud fra de 4 lavestbydende, indenbys håndværksmestre således:
Murermester Christian Sørensen på 485 kr.
Tømrermester Waldemar Jensen på 4.200 kr.
Mekaniker Ludvig Poulsen på 1.240 kr.
Malermester P. Christensen på 298 kr.

10. oktober
20 punkter

18. skrivelse af 10. ds. fra socialudvalget angående evt. oprettelse af et offentlig arbejdsanvisningskontor i Grenaa med forespørgsel om, hvorvidt byrådet ønsker at medvirke ved oprettelsen på følgende vilkår: at omkostningerne ved oprettelsen og driften af kontoret afholdes af staten med ⅓, af Grenaa kommune med ⅓ og af de øvrige tilsluttede kommuner med ⅓ i forhold til folketallet ved den til enhver tid senest afholdte statsfolketælling, og at det kontoret underlagte område kommer til at omfatte ialt 19 nærmere angivne kommuner med et samlet indbyggertal af 27.982.

Byrådet vedtog for sit vedkommende at medvirke til oprettelsen af et offentlig arbejdsanvisningskontor i Grenaa på de anførte betingelser.

28 oktober (ekstraordinært)
2 punkter

1. Forslag til udvidelse af Søndergade (hovedvej nr. 15 og Kannikegade til Østergade (hovedvej nr. 16) i forbindelse med sanering af gamle ejendomme.

Bekostningen ved projektets gennemførelse, herunder arealerhvervelse, arbejdsløn m.v., er for kommunens vedkommende anslået til et beløb af 91.000 kr., hvorfra går det beløb, som kommunen, når gaden er anlagt, får ind ved grundsalg.

Det vedtoges med alle stemmer at lade det foreliggende projekt udføre, såfremt man opnår de anslåede tilskud fra staten. Arbejdet udføres i 2 regnskabsår og udgiften bliver da ca. 45.000 kr., hvorfra går det beløb, som kommunen, når gaden er anlagt, får ind ved grundsalg.

Det vedtoges endvidere med alle stemmer ved 2. behandling straks at afkøbe enkefru Lyngbye hendes ejendom Søndergade 5 til den tilbudte pris kr. 25.000, og det overlodes til kasse- og regnskabsudvalget at bringe handelen i orden, idet ministeriets samtykke dog bør indhentes, forinden handelen endelig afsluttes.

2. Overenskomst mellem skoleudvalget og arbejdskvindernes fagforening i Grenaa angående rengøringen af Grenaa kommunale skoler til byrådets godkendelse.

Byrådet godkendte den foreliggende overenskomst.

14. november
21 punkter

8. Fornyet behandling af museumsbestyrelsens andragende om et ekstraordinært tilskud på 300 kr. til museet, hvilket beløb vil blive anvendt til installation af wc. i den til museet hørende lejlighed, med indstilling fra kasse- og regnskabsudvalget om at tage sagen op ved budgetbehandlingen.
Det vedtoges med 8 stemmer at optage beløbet på budgettet for året 1939-40.

11. Indstilling fra det sociale udvalg om at tilstå N.N. et personligt, månedligt tillæg af kr. 7,50 til aldersrenten.

Socialudvalgets indstilling vedtoges.

12. Indstilling fra det sociale udvalg om at tilstå N.N. et personligt, månedligt tillæg af 10 kr. til aldersrenten.
Socialudvalgets indstilling vedtoges.

15. Skrivelse af 29. f.m. fra det sociale udvalg med forespørgsel om, hvorvidt byrådet måtte ønske, at unge arbejdsløse i Grenaa henvises til statsungdomsforanstaltninger, og om kommunen i bekræftende fald er villig til at deltage i udgiften ved disses drift med 1 kr. pr. dag for hver i foranstaltningerne deltagende arbejdsløs med bopæl i kommunen.

Byrådet vedtog at svare, at rådet ønsker eventuelle unge arbejdsløse henvist til statsungdomsforanstaltninger, og at kommunen er villig til at deltage i udgiften med 1 kr. pr. dag for hver deltager.

19. Skrivelse af 29. f.m. fra det sociale udvalg om, hvorvidt aldersrentenyder N.N., Brabrand, tidligere Grenaa, kan optages på De gamle Hjem.

Kunde ikke bevilges.

28. november

16 punkter

10. Grenaa landboforening, der påtænker at udvide sin ungdomsskole på Grønland med en tilbygning, henstiller til byrådets overvejelse, hvorvidt byrådet måtte ønske at give et tilskud til bygningens opførelse.

Henlagdes til budgetbehandlingen.

14. Indstilling fra havneudvalget om, at der opsættes en kamin i havnefogedboligen i stedet for den derværende døgnbrænder, som er ubrugelig. - Bekostningen er for levering og opsætning af kaminen minus værdien af den gamle døgnbrænder, der vurderes til 80 kr., anslået til et beløb af kr. 447,30.

Havneudvalgets indstilling vedtoges.

Grenaa havns regnskab

for regnskabsåret 1937-38

Indtægter

1.	Beholdning fra forrige år	26.508,49
2.	Renter	÷ 168,36
4.	Lån	52.200,00
5.	Havne- og bropenge, der oppebæres af toldstedet	86.716,49
6.	Indtæger, der oppebæres havnefogden	7.619,32
7.	Arvefæsteafgift, grundleje og pladsleje for fast benyttelse	25.555,83
8	Leje af havnens pakhuse	1.150,00
9.	Afgift af flåder og slæbesteder	1.520,00
10.	Tilskud fra kæmnerkassen	20.000,00
11.	Andre indtægter	787,50
	Ialt indtægt	221.889,27

Udgifter

1.	Renter af gæld	52.997,44
2.	Afdrag på gæld	38.380,26
3.	Skatter og afgifter af havnens ejendomme	373,75
4.	Bidrag til dækning af de med statens tilsyn med havnen forbundne udgifter	0,00
5.	Lønninger og pensioner	12.884,75
7.	Vedligeholdelse af havneværker, havnens bygninger, pladser og veje	28.361,56
8.	Omkostninger ved opmudringsarbejde	88.028,60
9.	Anskaffelse af redskaber og andre invetariegenstande	469,90
10.	Vedligeholdelse af redskaber og andre inventariegenstande	1.555,60
11.	Andre udgifter	4.894,09
12.	Uforudsete udgifter, herunder isning samt repræsentationsudgifter	867,25
13.	Beholdning ved årets udgang	÷ 6.923,93
	Ialt udgift	221.889,27

Grenaa kommunes driftsregnskab

for regnskabsåret 1937-38

Driftsindtægter

1.	Renter		37.342,57
2. A.	Købstadens jorder	6.869,80	
B.	Købstadens beboelsesejendomme	570,23	
C.	Købstadens andre bygninger	÷ 4.204,48	
D.	Andre indtægter vedr. købstadens jorder og ejendomme	659,40	
E.	Andre udgifter vedr. købstadens jorder og ejendomme	÷ 332,71	3.562,24
3. A.	Gasværket	7.934,87	
B.	Elektricitetsværket	32.051,18	
C.	Vandværket	3.055,08	
D.	Slagtehuset	÷ 2.682,72	
G.	Kommunens grusgrav	170,83	
H.	Kommunens cementstøberi	1.395,66	41.924,90
4.	Afgifter af faste ejendomme		10,00
5.	Afgifter og kendelser		44.329,56
6.	Tilskud fra den fællesk. udligningsfond og fra staten		63.908,00
7.	Koncessionsafgifter		675,00
8.	Forskellige andre indtægter		5.073,22
9.	Pålignede skatter		426.146,92
			622.972,41
	Drifts-underskud		13.142,02
	Tilsammen		636.114,43

Driftsudgifter

11.	Byens bestyrelse i almindelighed	53.778,51
12.	Udgifter i h.t. lov om off. forsorg	93.259,06
13.	Udgifter i h.t. lov om folkeforsikring	89.899,95
14.	Udgifter i h.t. lov om arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring	49.045,14
15.	Skolevæsen	113.536,86
16.	Rets- og politivæsen	22.597,93
17.	Medicinalvæsen	58.765,09
18.	Gader, veje og kloaker	51.972,88
19.	Byens belysning	10.727,00
21.	Den offentlige renholdelse	14.510,73
22.	Brandvæsen	6.557,41
23.	Indkvarteringsvæsen	45,00
24.	De offentlige lystanlæg	13.747,86
25.	Bidrag til forsk. institutioner og formål	12.942,50
26.	Forskellige andre udgifter	55.554,59
28.	Afskrivningskonto	÷ 10.826,08
	Tilsammen	636.114,43

Udvalget for kasse- og regnskabsvæsenet.

N. S. Pallesen *N. Josiasen* *A. P. Andersen*

Ad. Neergaard *Zacho Børgesen*

Grenaa kæmnerkontor, den 1. oktober 1938

F. C. Friedrichsen

Albøge kommune

582 inbyggere

Sognerådets medlemmer:
Jens P. Jensen, formand
Karl Jensen, næstformand
Henrik Krogh, kasserer
Laurits Meineche,
Severin Nielsen,
Peder Pedersen,
Svend Svendsen,
Mødested: Albøge forsamlingshus

8. februar

N.N. ansøger om huslejehjælp. Ikke bevilget.

Til hegn- og marksynsmænd genvalgtes statshusmand Martin Nielsen, Hallendrup (formand), proprietær Laurits la Cour, Søbygård, og grd. Aage Adamsen, Albøge.

17. februar

Skrivelse fra Randers amtsråd med nægtelse af ansøgning om fritagelse for afdrag på lån i Kolind Bank, stort 1733 kr. med afdrag december termin 1937 på 433 kr. Toges til efterretning.

Kristian Jensen, Albøge antoges til vejmand med en timeløn af 65 øre.

22. februar

Randers amts skoledirektion meddeler, at lærerinde frk. Rasmine Marie Rasmussen er fast ansat ved Albøge skole fra 1. januar 1938.

Til rengøring af skolerne forelå følgende tilbud: Lærer Jensens skole, Kristine Jensen, Albøge for 18 kr. pr. md. Frk. Rasmussens skole, Severine Madsen, Albøge for 18 kr. pr. md. Kærby skole, Martine Christiansen for 20 kr. pr. md. Efter forhandling med sidstnævnte enedes man om 18 kr.

Det vedtoges at søge amtet om tilladelse til at betale 8 kr., som skulle have været betalt 1935/36 for afløsning af pligtarbejde.

N.N. søger om huslejehjælp. Kunne ikke bevilges.

Lærerinde frk. Rasmussen bevilget en håndgerningsbog.

18 april

N.N. søger om 10 kr. til medicinregning. Ikke bevilget.

Indstilling fra skolekommisionen om materiel til Albøge og Kærby skole. Bevilgedes, men det vedtoges at undersøge tilfredsheden med trærammerne til landkortene, hvor de har været i brug i længere tid.

N.N søger om kommunehjælp på grund af hustrus sygdom. Bevilget 50 kr. Samme søger om eftergivelse af skatterestance. Ikke bevilget.

N.N. klager over sognerådets ansættelse af hans indkomst til kommuneskat. Klagen afvist.

6. maj

17 ansøgninger om tilskud til indkøb af såsæd, frø og kunstgødning til brug ved omsåning i foråret 1938 i anledning af sandflugt. Blev gennemset.

N.N. ansøger om fri lægehjælp. Bevilget.

N.N. ansøger om aldersrente. Ikke bevilget.

Det vedtoges at klage over skatterådets ansættelse af grd. N.N.s indkomst for året 1937.

Bevilgedes et nyt gulv og en stue tapetseret samt en ny dør til soveværelset i Kærby skole.

16. juni

Det vedtoges at indbyde kommunens gamle over 65 år til en udflugt onsdag den 6. juli.

N.N. i Hallendrup ansøger om forhøjelse af plejetillæg for en aldersrentenyder. Bevilgedes 5 kr. ekstra pr. måned.

Kristian Skaarup ansøger om tilladelse til at lægge 6 tommer rør i Ankærsgrøften. Videresendtes til amtet.

27. juli

N.N. ansøger om hjælp til sin hustrus begravelse. Kunne ikke bevilges.

Landsforeningen af vanføre og lemlæstede søger om tilskud. Ikke bevilget.

N.N. søger hjælp til indkøb af nødvendige møbler m.m. på grund af brandskade. Bevilget 225 kr.

25. august

Nationalforeningen til tuberkulosens bekæmpelse søger om tilskud. Bevilget 10 kr.

Mændenes hjem, København søger om tilskud. Ikke bevilget.

29. september

En række sager fra foreninger, der søger om tilskud. Ikke bevilget.

Leje af forsamlingshuset til gymnastik for skolerne samt til sognerådets,

menighedsrådets og sygekassens brug. Blev forhøjet til 135 kr. årlig. Heri medregnet den lille sal til forskellige fremlæggelser og bekendtgørelser, samt til opholdsrum ved den årlige indkaldelse af skatteyderne.

Løn til kasseren og formand ansattes til henholdsvis 450 kr. og 250 kr. plus 100 kr. til formanden for føring af folkeregisteret.

27. oktober

Det vedtoges at svare det siddende udvalg i Grenaa, at et arbejdsanvisningskontor i Grenaa ikke har nogen interesse for Albøge kommune.

Det vedtoges at anvende 1500 kr. til snekastning i vinteren 1938/39. Overstigende snekastning udføres som pligtarbejde. Til betalt arbejde skal lønarbejdere først antages og derefter en mand fra hver ejendom.

24. november

Lærerinde frk. Rasmussen søger om elektrisk lys i vaskehuset, gangen samt udenfor over indgangsdøren. Der bevilgedes lys i vaskehuset og udenfor over trappen.

Det vedtoges at optage forhandling med arbejdernes organisation ang. overenskomst for snekastning.

Andragende om tilskud til Djurslands museum. Kunne ikke bevilges.

22. december

Forskellige andragender om tilskud. Ikke bevilget.

N.N. søger om tilskud i anledning af julen. Bevilget 15 kr.

Sygekassens bestyrelse var indbudt til forhandling om et samarbejde om sygeplejen i kommunen. Det vedtoges at spørge Nødager kommune om der evt. kunne arrangeres et samarbejde.

Gammelsogn kommune

2014 indbyggere

Sognerådets medlemmer:
Karl Keldsen, (s), formand
P. Bilde, (s), næstformand
Carl Eriksen, (s)
M. C. Iversen, (s)
Marius Madsen, (?)
N. C. Nielsen, (?)
J. Falk Thomsen, (s)

Mødested: Afholdshotellet i Grenaa

29. januar

28 punkter

5. Skrivelse fra socialministeriet om tilskud til fordeling af oksekød, svinekød og mælk. Til oksekød 3540 kr., til svinekød 4551 kr., til mælk 4551 kr. Bekendtgørelse i dagspressen, personer, der ønsker at komme i betragtning skal udfylde dertil indrettede ansøgninger.

6. Skrivelse fra indenrigsministeriet ang. indlemmelse i Grenaa kommune. Man ønsker at se virkningerne af de nye skattelove og indlemmelse kan ikke ske 1. april 1938.

8. Ansøgning fra Trustrup realskole om tilskud. Der bevilgedes 100 kr.

9. Skrivelse fra politimesteren ang. fælles brandvæsen for Grenaa og omliggende kommuner. Man tilkendegav at sagen var af interesse.

10. Skrivelse fra landinspektør Gregersen om anbefaling af udstykning af grunde ved Østerallé og Kølvej. Anbefaledes, således at der udlægges en vej på 6 alen forbi Søren Jensens og Søren Søndergaards grund.

21. Skrivelse fra N. N. om eftergivelse af hundeskat.

22. Det vedtoges at rette henvendelse til Grenaa byråd om evt. samarbejde ang. de respektive skoler.

27. Forslag om, at skatteopkrævningen skal foregå ved hjælp af kuponer.

26. februar

14 punkter

5. Anmodning fra Grenaa Dampvæveri om tilladelse til at overbygge Kejserbækken, da man påtænker at købe grund af Max Pedersen. Anbefaledes.

6. Voldby højskole søger om tilskud. Afslået.

14. Istedet for afdøde N. Sjørup valgtes murermester Nielsen, Djursgade til brandfoged.

26. marts

27 punkter

1. Løn til formanden fastsattes til 600 kr. årlig, løn til kæmneren fastsattes til 4000 kr.

4. Forespørgsel fra skolekommisionen ang. anskaffelse af undervisningsmidler efter den nye skolelov, der træder i kraft 1. april 1938. Det overlades kommisionen at foretage indkøb så økonomisk som muligt.

7. Ansøgning fra lærer Vester om forhøjelse af tilskud til børnebogssamlingen. Forhøjedes til 100 kr. årlig.

8. Bevilget 2 symaskiner á 125 kr. til skolerne.

15. Tilladelse fra Randers amt til at optage en kassekredit i Landmandsbanken på 20.000 kr.

21. Grundejerne på Hornsletsalle søger om tilskud til kloakering og indlæggelse af gas og vand. Det vedtoges at yde garanti for lån at afdrage over 10 år.

26. Vejprojektet Djursgade. Tilbud på kørsel af materialer fra Niels Hansen og Max Pedersen. Vejudvalget havde ved licitation valgt H. Friis Rasmussen til at udføre arbejdet for en pris af 4820 kr. Det vedtoges at søge om tilskud efter loven om beskæftigelse af arbejdsløse. Entreprenørerne er tilsagt til møde søndag den 27. marts.

27. april

14 punkter

4. Tegninger fra Østerbros brugsforening til godkendelse.

8. Ansøgning fra lærer Ingvartsen om istandsættelse af køkken og fliser opsat. Tilladelse til at gøre køkkenet i stand, fliser kunne ikke bevilges. Akkord træffes med maler Rasmussen, Aastrup.

10. Revisor Højlund Carlsen søger om forhøjelse på 82 kr. årlig for revision. Bevilget.

Udenfor dagsorden: 25 rettidige indgivne klager over skatteansættelse. 3 kunne ikke tages til følge, øvrige fik nedslag i skat fra 7-35 kr. årlig.

28. maj

32 punkter

5. Valg af hegnssynsmænd for 3 år. Valgt blev Knud Vestergaard, Søren Krogh Nielsen og Valdemar Rasmussen.

7. Skrivelse fra Grenaa gas, vand og elektricitetsværk om samarbejde ved rotteudryddelse. Det vedtoges, at man er villig hertil, dog ikke med præmiering af døde rotter.

8. Ansøgning fra lærerinderne om lønforhøjelse.

10. Ansøgning fra grundejerne i Grønnegade om kommunegaranti for lån til tilvejebringelse af ordnede kloakforhold. Plan over projektet må tilstilles sognerådet til amtets godkendelse.

20. N. N.s søn har fået halv friplads i Grenaa skole. Søger om betaling for restbeløbet. Bevilgedes mod at de selv betaler skolebøger.

23. Vaskekonerne ved Havnevejens skole søger om stikkontakt til gymnastiksalen til støvsugning og lampe i gården. Henlægges til efteråret.

Diverse sager med ønsker om skattenedsættelse.

25. juni

13 punkter

2. Ansøgning fra lærer Ingvartsen, Aastrup skole om tilskud til sløjdundervisning bilagt skrivelse fra skolekonsulent Stegger Nielsen. Bevilget 900 kr.

4. Landsforeningen »Arbejde adler« søger om tilskud. Kunne ikke imødekommes.

9. Husleje for det nye kontor drøftedes. Det vedtoges at yde 40 kr. pr. md. incl. varme og rengøring.

10. Forslag om tidssvarende skab og skranke til det nye kontor. Det vedtoges at opsætte begge dele.

11. Forslag om udarbejdelse af projekt ang. udvidelse og regulering af forskellige veje, særlig for Grønnegade og Kølvej. Forslag om udvidelse af vejen fra Severin Laursen til Hammelev skel.

12. Meddelelse om, at beboerne i Grønnegade ikke kunne enes om kloakeringen. Sagen henlægges.

13. Evt. tur for de gamle drøftedes. Der vedtoges en tur til Ebeltoft og Mols den 9. juli kl. 13.

30. juli

17 punkter

2. Skrivelse fra socialministeriet, at tilskud ikke kan bevilges til Djursgade, da arbejdet allerede er færdigt. Til efterretning.

3. Skrivelse fra indenrigsministeriet ang. overbygning af Kejserbækken af Grenaa Dampvæveri. Der vil være at erlægge selskabsskat til Gammelsogn af virksomheden og også evt. erhvervsskat.

6. Tilbud på forsikring af sognerådsmedlemmer fra »Haand i Haand«. Det vedtoges at tegne en sådan for en periode af 5 år med 5 kr. i dagpenge, incl. kontor- og lærerpersonale, samt rengøringskoner og opkræver.

10. Tilbud om levering af kul til skolerne fra Carlsen og Kjølhede. Tilbuddet fra Kjølhede vedtoges, til en pris af 2,60 kr. pr. hl.

12. Vederlag for rengøring af Havnevejens skole forhøjes med 2 kr. pr. måned.

13. Ansøgning fra N. N. om ½ friplads for sin søn på Trustrup realskole med 9 kr. pr. måned. Sognerådet slår fast, at der ikke ydes tilskud til Trustrup realskole, sålænge der er plads i Grenaa realskole.

15. Regnskabet for april kvartal viste et underskud i driften på ca. 18.000 kr.

27. august

18 punkter

7. Lærer Ingvartsen søger om slibesten til slibning af værktøj til sløjd. Henlagdes.

12. Skrivelse fra undervisningsministeriet, at der skal udbetales lærerne ved Havnevejens skole stedtillæg med tilba-

gevirkende kraft, dog ikke hvad der måtte være forældet. Der optages forhandling med lærerne om betalingen.

16. Der foreslås ydet et vederlag til vejass. Sørensen for hans uegennyttige arbejde ved Djursgades regulering. Det vedtoges at give en gave på ca. 30 kr.

18. Skatteopkræveren anker over, at han må gå til flere personer, der dog senere selv betaler til kommunekontoret, uden han får procenter. Der svares, at såfremt han ikke er tilfreds med den nye ordning, kan han søge sin afsked, og sognerådet vil da antage en ny opkræver.

15. september
9 punkter

1. De projekterede kloakanlæg i Grønnegade og Hedebyen til behandling. Planerne har været til gennemsyn hos amtsvejinspektøren og videresendes til grundejerne, idet man udbeder sig en erklæring om stemningen blandt de interesserede.

7. N. N. anmoder om, at hans udpantede cykel må blive ham udleveret grundet arbejdsløshed. Kan ikke imødekommes, med mindre man får tilladelse til at trække 10 kr. pr. uge af konens løn.

24. september
21 punkter

7. Kæmneren fremlagde regnskabet for året 1937/38 som udviser en balance på 221.398 kr. med et driftoverskud på. 20.606 kr. og en passiv formue på 13.763 kr. Regnskabet godkendtes.

11. Andragende fra grundejerne i Hornsletsallé om elektrisk lys. Bevilgedes mod at de selv bekoster opsætningen.

15. Meddelelse fra amtet om, at de såkaldte autoværn kan opstilles med refusion fra vejfonden.

18. Anton Sørensen ønsker at fratræde som snefoged. I stedet valgtes Søren Brøgger.

10. oktober
12. punkter

4. Fiskernes understøttelseskasse. Der fremlagdes fortegnelse over medlemmerne. Formanden meddelte, at han havde været i forbindelse med kassens formand, og at denne havde anmodet om henstand med listen over restancer til 1.12.1938. Sagen udsattes.

8. Beboerne på Niels Juelsvej ansøger om gadebelysning. Tilladelse givet på sædvanlige vilkår.

9. Gældsbrev på midlertidig lån til vejarbejde, 6000 kr. til Landmandsbanken underskrives. Rente 5%.

28. oktober
13 punkter

1. Djurslands Museum søger om tilskud. Ikke bevilget.

2. Kloakeringen af sidevejene til Havnevejen. Der fremlagdes et skema, som havde været til rundspørge mellem grundejerne. Det vedtoges at foretage en beregning over prisen pr. løbende meter.

4. Det vedtoges at fremme planerne om vejarbejde mest muligt.

5. Ansøgning fra lærer Ingvartsen om en slibesten. Afstemning: 2 stemmer for, 4 imod, 1 stemte ikke.

10. Der fremlagdes en restanceliste fra fiskernes understøttelseskasse i København. Det vedtoges ikke at yde tilskud.

13. Amtet meddeler, at Knud Vestergaard er konstitueret som sognefoged under Rasmus Jensens sygdom.

26. november
21 punkter

9. Beboerne på Lykkevej og Skovbakkevej anmoder om tilladelse til at ophænge en lampe på vejen. Bevilgedes på de sædvanlige vilkår.

10. Søren Brøgger ønsker at fratræde som vandsynsmand. Der vælges 2 nye, Peter Andersen, Aastrup og Chr. Sørensen (formand), Dolmer.

11. Amtsvejvæsenet meddeler, at der kan søges om tilskud til tjæring af veje. Der søges om tilskud til tjæring af Aastrupvejen og Voldbyvejen.

16. Teknologisk Institut tilbyder et kursus for vejmænd. Det anbefales at tromleføreren får dette kursus.

19. Da læge Quortrup er fraflyttet og dermed udtrådt af fredningsnævnet, vælges i hans sted lærer Martin Vester.

20. Anmodning fra N. N. om nedsættelse af hundeskat. Kan nedsættes når der fremlægges dokumentation for, at hunden er under 42 cm.

21. Formanden for det sociale udvalg fremsatte forslag om, at yde alders- og invaliderentenyderne 2 hl. koks til jul. Vedtoges og indkøbes hos grosserer Kjølhede.

22. december
8 punkter

1. Teknisk skole i Grenaa bevilget 125 kr.

2. Tekstilarbejdernes sygekasse bevilges 1 kr. pr. medlem.

3. Forslag fra det sociale udvalg om opførelse af en beboelsesejendom for husvilde, til afløsning af den nuværende barak. Udvalget bemyndiges til at undersøge hvad en sådan bygning vil koste.

5. Fiskernes understøttelseskasse søger om tilskud. Andragendet nægtes under henvisning til, at hvert enkelt medlem, der er i restance og evt. ønsker hjælp, må henvende sig enkeltvis med ansøgning til det sociale udvalg.

Anholt kommune

321 indbyggere

Forhandlingsprotokol findes ikke.

Hammelev-Enslev kommune

834 indbyggere

Sognerådets medlemmer:
Jens Gottlieb, statshusmand, (r)
Henrik Greve, grd., (v)
Sofus Nielsen, arbejdsmand, (s)
Otto Ottesen, grd., (v), formand
A. Sørensen, smedemester, (s)
Hans Bitz Sørensen, grd., (v)
N. Thygesen, (v), kasserer
Mødested: Hotel Skandinavien, Grenaa

15. januar
15 punkter

6. Forespørgsel fra Grenaa kommune om medvirken ved oprettelse af arbejdsanvisningskontor i Grenaa. Vedtoges at medvirke hertil.

18. Andragende fra N. N. om hjælp til husleje. Der bevilgedes 50 kr.

20. Fra skolekommisionen forelå meddelelse, at N. N. havde holdt sine skolepligtige børn fra skolen med begrundelse, at børnene ikke havde tøj. Sagen var indsendt til politimesteren til undersøgelse. N. N. har påklaget til amtet, sognerådets afgørelse i forrige møde, hvor udvalget havde nægtet at bevilge tøj til børnene. Amtet har anmodet sognerådet om en erklæring i sagen. Formanden redegjorde for sit svar til amtet og de oplysninger, der var fremkommet. Toges til efterretning.

23. februar
12 punkter

2. Meddelelse fra indenrigsministeriet, at kommunen i 1938/39 vil få udbetalt 8020 kr. fra fælleskommunal udligningsfond.

3. Forespørgsel fra landindspektør Gregersen om sognerådet vil anbefale en udstykning fra Stensmark. Anbefales.

5. Meddelelse fra menighedsrådet, at der skal udskrives 4360,05 kr. til kirke- og præstelønningskassen. Til efterretning.

6. Amtet meddeler tilladelse til at optage lån stort 5000 kr. i Sparekassen i Grenaa, til betaling af kommunens part i vejtromle.

8. Valg af voldgiftsmænd for 4 år ang. forhold mellem husbond og medhjælper. Valgt blev: arbejdsmand Kristian Andersen, Enslev, medhjælper Robert Christensen, Hammelev og grd. Hans Bitz Sørensen, Hammelev.

9. Andragende fra Voldby højskole elevforening om tilskud. Bevilgedes 50 kr.

10. Andragende fra N. N. om hjælp på grund af sygdom. Bevilgedes 18 kr. ugentlig og 50 kr. til lån til betaling af prioritetsrenter.

12. Fastsættelse af ligningsskala og fastsættelse af fradrag for børn under 15 år. Fastsattes til 100 kr. pr. barn, og der fastsattes følgende ligningsskala:

Indkomst indtil 2000 kr. tillægges intet fra 2001 til 2500 kr. 5%, fra 2501 til 3000 kr. 10%, fra 3001 til 3500 kr. 15%, fra 3501 til 4000 kr. 20%, over 4000 kr. tillægges 30%

I særlige tilfælde foretages forhøjelse med indtil 50% og nedsættelse med indtil 90%.

17. marts
14 punkter

1. Valg af hegnssynsmænd for 3 år. Valgt blev grd. Peter Lassen, Enslev, formand, grd. Th. Ladefoged, Enslev og forpagter Th. Kristensen, Hammelev.

5. Meddelelse fra socialministeriet, at der er tildelt kommunen forskud for januar kvartal til oksekød 75 kr. til flæsk 96 kr. og til mælk 96 kr. Til uddeling valgtes H. Greve, Sofus Nielsen og formanden.

7. 10 kr. bevilgedes til tuberkulosens bekæmpelse.

9. Andragende fra J. N. Kruse, Hammelev på flere lodsejeres vegne, at der må blive udarbejdet regulativ for Stensmark bæk. Anbefaledes.

11. Andragende fra Dansk arbejdsmandsforbund om forhandling ang. løn og arbejdsforhold. Til forhandling nedsattes et udvalg bestående af A. Sørensen, Jens Gottlieb og formanden.

13. Skolekommisionen anmoder om samtykke til, at undervisningen i kommunens skoler fra 1. april overgår til 3 klasses ordning. Godkendtes.

14. Skattelisten forelagdes, der udskrives 14,4 promille af grundværdi, 10,8 promille af bygningsskyld, 3,6% af formue og lejlighed og 1% i kirkelige afgifter. Godkendtes.

26. marts
5 punkter

1. Der var indkommet 4 tilbud på rengøring af skolerne. Hammelev skole, Mette Pedersen for 15 kr. Hammelev forskole, Gunhild Udsen for 10 kr. Enslev forskole, Andrea Hansen for 9 kr. Enslev skole tilbydes Elsa Hansen for 14 kr. Alt pr. måned.

2. Valg af formand for 1938/39. Formanden anmodede om at blive fritaget for formandsposten. Nægtedes. Formanden forlangte skriftlig afstemning, for Alfred Sørensen faldt 1 st., for Otto Ottesen 6 st. Sidstnævnte erklæredes for valgt. Til kasserer valgtes Niels Thygesen.

4. Fastsættelse af vederlag. Til formanden 500 kr. til formanden for det sociale udvalg 200 kr., til kassereren 600 kr.

5. Andragende om hjælp fra N. N. til datters konfirmation. Bevilgedes 80 kr.

Formanden krævede tilført, at han ikke så sig i stand til at afse den fornødne tid til at udføre det med formandsbestillingen forbundne arbejde for den fastsatte sum.

16. april
8 punkter

8. 2. behandling af vederlag til formand og kasserer. Kassererens fastsattes til 700 kr., formandens til 700 kr., formanden for det sociale udvalg 250 kr. og til føring af folkeregisteret 250 kr.

15. juni
9 punkter

2. Forslag om tegning af en kautionsforsikring for sognerådet. Det besluttedes at tegne forsikring i A/S Skjold til dækning af såvel uredelighed som uopklarede kassemangler m.v.

4. Andragende fra N. N. om forhøjelse af kommunens dagløn. Bevilgedes 80 øre i timen.

5. Andragende fra H. Greve om inddragelse af fællesjord til sportsplads i Hammelev. Det vedtoges at inddrage de 4 stykker eng fra skolen tværs over engen fra 6. januar 1939.

6. Andragende fra lærer Hilgaard, Enslev, om at skolelodden må blive inddraget til sportsplads for skolebørnene og ungdommen. Vedtoges.

8. Andragende fra lærer Hilgaard om bevilling til køb af hjemstavnslæsebøger der udkommer i 1939.

Det vedtoges at udsætte sagen og se hvordan bøgerne er.

10. Andragende fra N. N. født i 1877 om aldersrente. Kunne ikke imødekommes.

11. Andragende fra sygeplejeforeningen om lønforhøjelse til sygeplejersken. Det vedtoges at ansætte grundlønnen til 1500 kr.

12. Forslag om udflugt for de gamle. Det vedtoges at foretage denne til Bønnerup strand og drikke kaffe og slutte på hotel Skandinavien i Grenaa den 30. juni.

9. juli
10 punkter

2. Forespørgsel fra blindestatistikken om der findes blinde og svagsynede i kommunen. Der fandtes såvidt udvalget bekendt ikke blinde i kommunen. (Dette var ikke rigtigt, idet der i en familie var flere børn, der var blinde og som var på blindeinstituttet. (redaktionen)).

3. Andragende fra sygekasserne i Hammelev og Enslev om tilskud. Bevilgedes 1,75 kr. pr. medlem.

5. Forslag om overenskomst med Zoneredningskorpset om sygekørsel. Det vedtoges at afslutte overenskomst for 5 kr. pr. tur og 40 øre pr. km for langture.

10. Andragende fra lærer Sørensen om opførelse af cykleskur ved Hammelev skole. Bevilgedes.

11. august
6 punkter

1. Amtsvejinspektøren var til stede og redegjorde for uddeling af vejfondens midler. Det vedtoges, at søge tilskud fra vejfonden til regulering og istandsættelse af vej nr. 12. Amtsvejinspektøren udarbejder tegninger og overslag.

27. august
2 punkter

1. Vejudvalget foreslår at tjære et stykke vej nr. 4 fra præstegården til 100 mtr. forbi vej nr. 3, og ca. 100 mtr. fra Aastrup skel mod vest og ca. 1 km af vej nr. 12 fra Grenaa skel til Enslev. Det blev besluttet at købe 30 tons tjære hos »Colas« i Horsens. Det vedtoges at købe en spredemaskine til udspredning af tjæren, samt at købe en ny grusharpe.

17. sepetember
10 punkter

2. Lærerne Hilgaard og Sørensen andrager om tilladelse til at anskaffe fysiksamling samt et bord med glasplade og 2 skabe til opbevaring af rekvisitterne. Der bevilgedes normalsamlingen til begge skoler.

3. Lærer Hilgaard andrager om tilladelse til anskaffelse af et akvarium til undervisning i naturhistorie. Bevilgedes.

22. Oktober
16 punkter

4. Andragende fra kristelig forening til børns redning. Kunne ikke bevilges.

5. Andragende fra Djurslands museum om tilskud. Kunne ikke bevilges.

9. Anmodning fra Jesvald Hansen om fritagelse som brandfoged. Johan Rasmussen udnævntes i stedet.

13. Til vandsynsmænd valgtes Jens N. Kruse (formand), statshusmand Rasmus Rasmussen og grd. Johs. Nielsen.

19. november
11 punkter

Fraværende Hans Bitz Sørensen og Henrik Greve på grund af mund- og klovsyge i deres besætninger.

6. Anmodning fra læreren og lærerinden i Hammelev om ordningen af skoleforholdene i overensstemmelse med den nye skolelov.

7. Anmodning fra lærerinden om en symaskine og 14 taburetter. Bevilgedes.

9. Fra Wright, Thomsen & Kier forelå tilbud om assistance ved bygning af skoler. Henlagdes.

11. Fra Hammelev bogsamling forelå andragende om tilskud. Bevilgedes 25 kr.

17. december
5 punkter

1. Uddeling af Andr. Muncks og A. Sørensen og hustrus legat til forskellige.

5. I anledning af julen bevilgedes personlige tillæg til aldersrenten på 10 kr. til 8 aldersrentenydere.

Lyngby kommune

1802 indbyggere

Sognerådets medlemmer:
Snejbjerg Christiansen, kasserer
Jens Peter Christensen
A. Hamal
J. P. Hansen, formand
H. Hansen
Mikael Holm
M. Jensen
Ejner R. Petersen
N. V. Rasmusen

11. januar

Møde med sygekassebestyrelsen om samarbejde for pleje i sygdomstilfælde af de som står udenfor sygekassen og er ubemidlede. Personer, som ikke har adgang til sygepleje kan deltage i ordningen mod at betale årlig 10 kr. for ægtepar og 5 kr. for enlige.

J. Nielsen, Trustrup Gæstgivergård ansøger om tilladelse til at drive biografteater et par gange om måneden. Bevilgedes.

2. februar

Fra politimesteren i Grenaa meddeles, at Randers amt har beskikket boelsmand Karl S. Mikkelsen, Allelev og smed Søren Pedersen, Lyngby til brandfogeder.

Andragende fra Trustrup realskole om tilskud i lighed med tidligere år. Bevilget 500 kr.

Dansk arbejdsmandsforening, Trustrup ønsker en forhandling om de kommunale lønninger grundet prisstigninger. Forhandling tilstodes til den 24. ds..

Det vedtoges at yde tilskud til oprettelse af et bibliotek i Trustrup. Der bevilgedes 200 kr. årlig i tre år.

J. Nielsen, Gæstgivergården ansøger om at holde åbent efter kl. 22.00 lørdag og søndag for muligvis at afholde dansant og koncert.

5. marts

Det vedtoges at forlange sagfører Henning Hansen i Grenaa til at afholde auktion over udpantede effekter snarest.

Der optoges en veksel i Grenaa Handels- og Landbrugsbank på 10.000 kr.

Børnetillæget til arbejdsløse bortfalder 1. april 1938. Til efterretning.

Ankjær Jensens skrivesystem indføres i Lyngby skoler.

Det vedtoges at anskaffe 100 gulvkluder hos købmand Daugaard Lassen, Trustrup, til 42 øre pr. stk. Fordeles til kommunens skoler.

8. april

Til rågeudryddelsen valgtes følgende udvalg: M. Holm, Snejbjerg Christiansen og Ejner Petersen.

Formandens løn fastsattes til 650 kr., socialudvalgsformanden til 300 kr. og kassereren til 1100 kr.

Ang. skatterestancer vedtoges at restancer indtil 1.10.37 skal inddrives inden 1.5.38 og de udpantede effekter bortsælges ved auktion, hvis beløbet ikke er betalt rettidigt.

N. V. Rasmussen valgtes til ny formand og Snejbjerg Christiansen til næstformand.

Det vedtoges at anskaffe 50 meter brandslange til Trustrup brandvæsen, da de gamle er rådne.

26. april

Det vedtoges at optage et midlertidig vekselån i Sparekassen i Randers for en måned. Sparekassen forlangte at to mand fra sognerådet kom til Randers for at hente pengene. Snejbjerg Christiansen og N. V. Rasmussen valgtes til hvervet.

Niels Hansen ønsker lejen for fodboldpladsen for Lyngby skole forhøjet fra 25 kr. til 35 kr. årlig. Bevilget.

11. maj

Møde ang. skatterestancerne, som er indgivet til sagføreren til inddrivning. Det vedtoges at forfølge sagen.

Kakkelovnen hos frk. Jensen er revnet. Det vedtoges at bevilge en ny.

31. maj

N. N. ansøger om skattelettelse. Der anmodes om nærmere motivering.

N. N. ansøger om skattelettelse. Kunne ikke tages til følge.

Fra lodsejerne ved Hedemosegrøften forelå anmodning om oprensning af denne grundet sandflugt.

Fra Randers amts vandløbsvæsen skrivelse om indberetning inden 10. juni, hvilke vandløb der er sandflugtshærgede.

Formanden oplyste om kommunens økonomiske stilling og det vedtoges at ansøge amtet om fritagelse for et afdrag i Sparekassen i Grenaa stor 4200 kr. og et afdrag til Andelsbanken på 5000 kr., begge afdrag fra juni termin 1938.

Alders- og invaliderentenydernes årlige udflugt vedtoges at skulle gå til Århus zoologiske have, Friheden og Vennelyst den 5. juli kl. 13 fra Trustrup.

Ang. N. N.s skatterestance oplyste Snejbjerg Christiansen, at sagfører Henning Hansen havde oplyst at en del af beløbet var forældet. Det vedtoges at sende bud til sagføreren om at komme ud og give sognerådet en forklaring.

17. juni

Kommunens lærere og lærerinder tilbyder at opvarme hver sit skolelokale for en sum af 200 kr. for hvert lokale. Bevilgedes.

Det vedtoges at yde indtil 20 kr. til en udflugt for børnene i Trustrup skole.

13. juli

Til arealtælling 16. juli valgtes følgende: Allelev: grd. Niels Møller. Allelev sund og Fævejle: Johs. Svendsen. Lyngby syd: H. P. Rasmussen. Lyngby nord, Frederiksdal og Saldrup: Propr. Friis. Opdrup til Ebeltoftbanen: Propr. Strandgaard. Trustrup nord og hele Trustrup: Bønløkke, Klejs og Charles Jensen. Trustrup syd: Niels Jensen. Fladstrup og Lyngby mark: Aksel Christensen og Jens Bonde.

26. juli

N. N. søger om nedsættelse af kommuneskatten, da han nu er familieforsørger. Nedsattes med halvdelen for oktober og januar.

N. N. søger om tilskud til hans søns undervisning i Trustrup realskole. Det vedtoges at yde den betaling som forlanges for et år, imod at sognerådet får oplysning om de gjorte fremskridt.

Det vedtoges at optage en veksel i Andelsbanken på 3000 kr.

Førstelærer Østergaard ansøgte om lov til at indrette bilgarage i skolens udhus. Bevilgedes imod han betalte alle udgifter.

7. september

Skatterestancerne diskuteredes og sognerådet enedes om, at Snejbjerg

Christiansen skulle gå til alle skatteyderne og opkræve og pante for skat og gøre dem opmærksom på, at hvis skatten ikke var betalt inden 1. oktober vil fordringen blive overgivet til sagføreren.

27. september

Det vedtoges at anskaffe en regnemaskine.

Landsforeningen til kræftens bekæmpelse bevilgedes 25 kr.

Vekslen i Grenaa Handels- og Landbrugsbank på 7500 kr. forsøges omsat med 2500 kr. i afdrag.

2. oktober

Sognerådet samledes for at besætte pladsen som tromlefører. Der var indkommet 18 ansøgninger. Osvald Nielsen valgtes. Lønnen fastsattes til tariffen for tiden 1,18 kr. i timen. Sognerådet vedtog at samles til overtagelse af tromlen, når besked om dens ankomst foreligger.

25. oktober

Djurslands museum ansøgte om tilskud. Henlagdes.

Sognerådet underskrev en veksel med de Jyske Skærvefabrikker, stor 3483,80 kr. pr. 1.2.1939.

Snejbjerg Christiansen oplyste, at der var overgivet til incasso ca. 10.000 kr.

29. november

Vejarbejdet ved sænkningen af Allelevvejen udsattes indtil videre.

20. december

Fra amtet forelå tilsagn om at bevilge 3000 kr. som tilskud til køb af den ny motortromle til en pris af 19.000 kr.

Vejlby-Homå kommune

868 indbyggere

Sognerådets medlemmer:
Jens Peter Jensen, Homå, sognerådsformand (v)
Severin Holm Møller, husmand, Homå (s)
Andreas Mortensen, grd., Revn (v)
Peter Jacobsen, grd., Dalsgårde (v)
A. J. Schmidt, prop., Ravnholt (v)
Jacob Krogh, boelsmand, Sdr. Homå (v)
Johannes Mortensen, grd., Tolstrup (v)
Søren Jørgensen, amtsvejmand (s)
Chr. Fr. Bruun, grd., Sdr. Homå (v)

19. januar

10 punkter

6. Fra arbejdsmændenes fagforening i Trustrup forelå en sålydende skrivelse:

I anledning af, at nogle af vore medlemmer har foretaget kommunalt arbejde i Homå-Vejlby kommune og aflønnet med 5 kr. om dagen, hvilket arbejderne finder er for lidt, anmoder vi derfor det ærede sogneråd om en forhandling for om vi kunne få oprettet en overenskomst til begge parters tilfredshed. Håbendes på det ærede sogneråds velvilje med hensyn til overenskomst.

Det vedtoges at henholde sig til den for tiden gældende ugeløn, som er 5 kr. pr. dag.

7. Fra boelsmand N.N. forelå en begæring om aldersrente. Det vedtoges at yde det i loven hjemlede beløb.

8. Fra socialministeriet forelå en meddelelse om fordeling af oksekød og flæsk til trængende personer og hjælp til indkøb af sødmælk. Det vedtoges at bringe loven til anvendelse efter 10. februar.

11. februar

7 punkter

Vedrørende broen i Revn i umiddelbar nærhed af Frode Billes gård vedtoges det at reparere omhandlede bro.

9. marts

4 punkter

4. Til sognerådsformand genvalgtes R. Jensen.

28. marts

4 punkter

3. Fra arbejdsmand N.N. andragende om hjælp til fagforeningskontingent. Det vedtoges at yde 10 kr.

4. Det vedtoges at overdrage kørsel i regnskabsåret 1938/39 til vognmand Ernst Mortensen til samme pris som i 1937/38.

21. april

7 punkter

Fra aldersrentenyder N.N. forelå et andragende om hjælp til at få hans tag repareret. Toges til efterretning.

5. Lærer Mostgaard andrager om forhøjelse af hans brændselsvederlag. Kunne ikke bevilges.

11. maj

3 punkter

1. Fra Ålsø fagforening er der indgået en sålydende skrivelse: Ålsø fagforening anmoder det ærede sogneråd om at få

en forhandling ang. arbejdspriser i kommunen. Man forventer det ærede sognerås svar. Sognerådet vedtog, at det ikke finder anledning til en sådan forhandling.

3. Ang. omforandring og bygning af en gymnastiksal ved Vejlby hovedskole, vedtoges det at lade arkitekt Mortensen i Vivild udarbejde en tegning og fremlægge samme ved næste møde.

18. maj

4 punkter

3. Det vedtoges at bygge en gymnastiksal samt et klasseværelse og sløjdlokale ved Vejlby hovedskole.

4. Det vedtoges at købe ca. 1000 kvadratmeter jord af gårdejer Pedersen i Vejlby til en pris af 200 kroner. Omkostninger med tilskødning udredes af kommunens kasse.

11. juli

6 punkter

2. Ang. et lån på 6000 kr. oprettet 1933 og på hvilket lån er afdraget 2000 kr. da vedtoges det at indhente amtsrådets tilladelse indtil videre at være fritaget for afdrag.

3. Et lån på 3000 kr. optaget 1935, da vedtoges det at søge amtsrådets tilladelse at afdrage nævnte lån med ⅓ årlig, første gang 1939/40.

1. september

6 punkter

4. Vedr. murerarbejdet ved Vejlby hovedskole vedtoges det at overdrage murerarbejdet til murermester Poulsen i Trustrup til en pris af 16.000 kr.

16. september

2 punkter

1. Ang. byggearbejdet ved Vejlby hovedskole vedtoges at overdrage tømrerarbejdet til tømrer Hansen, Allelev, til en pris af 2250 kr. og snedkerarbejdet til snedker Nielsen i Homå til en pris af 1100 kr. Endvidere vedtoges at søge optaget et lån på 38.000 kr. i anledning af byggearbejdet ved Vejlby hovedskole.

25. november

14 punkter

Et gældsbrev fra Grenaa Handels- og Landbrugsbank ang. et lån, som sognerådet har optaget i omhandlende bank på 38.000 kr. hvor renten for tiden er 5% og med en løbetid på 28 år optaget til kurs 96½ til anvendelse for bygning af en ny skole samt gymnastiksal og sløjdlokale m.v. ved Vejlby hovedskole. Gældsbeviset underskrives af sognerådets medlemmer.

3. Fra Homå biblioteksforening forelå et andragende om et årligt tilskud. Der bevilgedes 35 kr.

11. Fra Djurslands museum et andragende om et årligt tilskud. Kunne ikke bevilges.

20. december

6 punkter

2. Fra Sofus Ladefoged i Vejlby forelå en ansøgning om fritagelse fra hvervet som snefoged bilagt lægeerklæring fra læge Herfelt i Grenaa. Istedet valgtes V. R. Jørgensen, Vejlby Mark.

5. Fra bestyrelsen for Teknisk skole i Grenaa forelå en ansøgning om tilskud. Der bevilgedes 10 kr. til skolens drift.

6. Fra N.N. søgtes om hjælp til betaling af restance til sygekassen. Andragendet tiltrådtes.

Aalsø-Hoed kommune

1548 indbyggere

Sognerådets medlemmer:
Otto Bille (s)
Adam Bruun (v)
Aage Dall (r)
Hans Johnsen (v)
Michael Mikkelsen (s)
Harald Ohmann (v)
Niels Olsen (s)
Frode Rasmussen (s)
Peter Petersen (v) formand

10. januar

7 punkter

6. Som brandfoged for Højberg indstilles boelsmand Jens Hougaard og som snefoged R. Wassard.

10. februar

4 punkter

2. behandling af budget for 1938/39 foretoges, det vedtoges at udskrive 11,2‰ på grundskyld og 8,4‰ på bygningsskyld.

3. Balle-Hoed idrætsforening bevilges 20 kr.

24. februar

2 punkter

2. Sognerådet bevilgede anskaffelse af sløjdredskaber til Aalsrode skole, samt at anskaffe 3 nye borde til Glatved skole.

9. marts

3 punkter

2. Der er ingen landbrugsejendomme oprettet i kommunen i 1937.

3. Sognerådet har intet at erindre mod at formanden har givet afkald på forlystelsesafgift af dillettantforestillingen i Hoed kro.

28. marts

6 punkter

1. Oksebremslarvernes udryddelse foretages af J. Nielsen, Hessel og Frederik Hansen, Glatved.

4. Som medhjælpsum til formand og kasserer bevilges efter loven 1,25 kr. pr. indbygger.

5. Det overlodes til læreren og skolekommissionen at foretage de nødvendige anskaffelser i henhold til den nye skoleplan med henvisning til andragende af 21.3.1938 fra lærer Petersen og frk. Nielsen.

6. Ebeltoft-Trustrup jernbanes andragende om konsession på lastrute kan anbefales.

28. april

5 punkter

2. Sognerådet underskrev et gældsbrev til Grenaa Handels- og Landbrugsbank stort 20.000 kr.

3. Som hegnsynsmand og mark- og vejfred for Aalsrode valgtes N. Bønløkke, som suppleant Holger Petersen.

5. Diverse skattesager.

24. maj

3 punkter

1. Amtsrådet meddeler fritagelse for afdrag på 10.000 kr. lån i Grenaa Handels- og Landbrugsbank i regnskabsåret 1937/38.

2. Diverse skattesager kunne ikke tages til følge.

12. juni

3 punkter

1. Til udvalg for rotternes udryddelse valgets P. Petersen, Hans Johnsen og Otto Bille, som træder sammen med udvalg fra Grenaa og Hyllested for eventuelt samarbejde.

2. Til arealtælling den 16. juli antages J. Nielsen, Hessel.

4.Sognerådet er villig til ved embedsledighed i Aalrode og Glatved forskole at ansætte examinerede lærerinder.

3. august

3 punkter

2. Som vurderingsmænd i henhold til lov af 18.3.1869 genvalgtes P. Petersen og Otto Bille.

3. Sognerådet mener, at den nu trufne ordning med branddammen ved mejeriet, og 2 standere ved vandledningen vil være tilstrækkelig betryggende.

25. august

7 punkter

2. Købmand Petersen, Glatved, ansøger om tilladelse til forhandling af brændevin. Sognerådet har intet imod, at tilladelsen gives.

3. Det vedtoges, at sognerådets arkiv bringes i orden, og at udgiften, ca. 1000 kr. fordeles på 2 regnskabsår.

7. Undervisningsministeriet meddeler under 11. august 1938, at det har tilladt den bestående ordning med 3. klassedeling ved Glatved skole, efter at sognerådet har forpligtet sig til ved ledighed at omdanne forskolelærerindeembedet ved Glatved skole til et embede som for examinerede lærerinder.

20. september

2 punkter

2. Som snefoged for Hoed valgets Johs. Bruun, Hoed.

27. september

4 punkter

3. Der bevilges 8 kr. pr. elev til husholdningskursus for de indenfor kommunen boende elever.

13. oktober

4 punkter

3. Aalsø-Hoed sogneråd vedtager at medvirke til oprettelse af et arbejdsanvisningskontor i Grenaa.

30. november

4 punkter

Regnskabet 1937/38 blev fremlagt og godkendt.

Værdipapirer og kontantbeholdningen konstateredes. Kontantbeholdning udgjorde kr. 14.027,50. Regnskabet blev underskrevet af sognerådets medlemmer.

A. Bruun og Frode Rasmussen var ikke mødt på grund af mund- og klovsygen.

19. december

8 punkter

1. sognerådet godkendte formandens indberetning om indlemmelsessagen.

7. R. Jensen Allermann bevilges 150 kr. til opførelse af cementmur ud mod vejen.

8. Amtet meddeler bevilling på indtil 4.500 kr. til tjæring af resten af Hoedvejen, ca. 3 km. Beløbet kommer til udbetaling i 1939/40.

M. Mikkelsen, Hans Johnsen og Frode Rasmussen ikke mødt på grund af mund- og klovsygen.

Hans Skomager og hans efterfølgere på Lyngdal

Af Niels Erik Mortensen

Om Hans Skomager var skomager melder histoien ikke noget om. Vi møder ham som en bonde omkring år 1800, der meget direkte får konsekvenserne af de store landboreformer at føle på egen krop. Det gør efter alt at dømme ikke livet let for ham. Han opnår at blive den første selvejerbonde på gården Lyngdal, og efter ham kommer mange andre - højst forskellige. Selvejere kalder vi disse bønder, men betegnelsen prioritetsbestyrere er mere dækkende. Blandt andet dette viser den efterfølgende historie med al ønskelig tydelighed.

En udflyttergård

Lyngdal er idag den største gård i Homaa sogn, og det har den været siden udskiftningen i 1798. Før dette tidspunkt var den en af de ialt 15 gårde, som lå samlet i landsbyen Homaa, der så nogenlunde lå midt i de i fællesskab dyrkede marker. Til landsbyen hørte desuden et stort uopdyrket areal, som blev brugt til fælles græsning. Dette areal strakte sig langt mod syd og blev kaldt Homaa Hede. Senere har det fået navneforandring til Sønder Homaa. Her var det, Lyngdal kom til at ligge.

Ved udskiftningen skulle de 15 gårde i Homaa have tildelt hver sit samlede jordtilliggende. Det har ikke været nogen let opgave på grund af det store uopdyrkede område langt fra selve landsbyen. Hvem skulle jages uden for det trygge landsbyfællesskab og tilmed ud på uopdyrket land? - Vi ved ikke hvilket besvær, det har voldt at få udskiftningen gennemført, da det ikke har været muligt at finde dokumenterne fra selve udskiftningsforretningen, men resultatet kender vi: Tre gårde blev flyttet ud i Heden og fik deres jord der. De fik senere navnene Lyngdal, Damgaard og Ravnholt.

Homaa Hede kaldte man området op gennem 1800-tallet. Men som det tydeligt fremgår idag er jorden god og frugtbar. Som uopdyrket var der også mange steder god græsning på arealet. Det viser matrikelbogen fra 1688. Her står der, at Homaa »- - haver ingen Engsbierring mens witløftig Fædrift i Heeden, som er sommesteder temmelig gresstuchen, gifuer til huer Gaard 8 Høfders Gresgang«. Det vi forstår ved en typisk lyngklædt hede, har der ikke været tale om. Lyng har der været på området, men også eng til græsning og høslet samt mose, hvor der kunne graves tørv.

Målt i hartkorn blev alle de 15

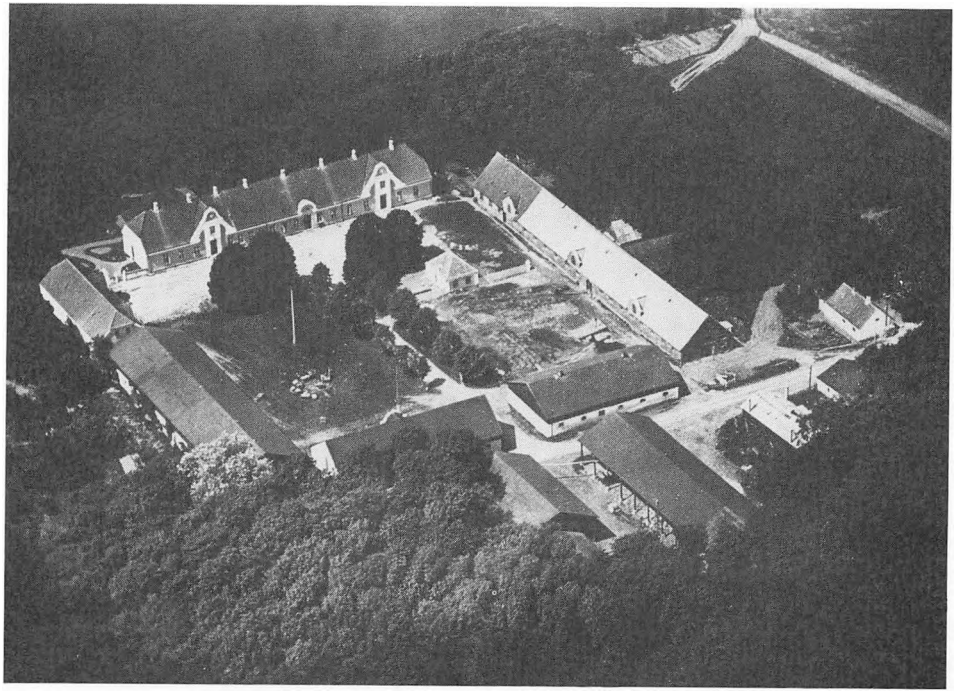

Inde på den store gårdsplads har sikkert den første Lyngdalgaard ligget. - Så er der efterhånden bygget uden om

Homaagårde lige store ved udskiftningen - godt og vel 6 tdr. hartkorn. Men da den uopdyrkede jord vurderedes ringere i bonitet, blev de tre udflyttergårde omkring dobbelt så store målt i tdr. land i forhold til gårdene, der forblev i landsbyen. Lyngdal fik det største areal af de tre - ca. 160 tdr. land, så dens jord må være vurderet som den ringeste. Vurderingen af boniteten på Homaa Hede gjaldt altså jordens værdi i uopdyrket tilstand. Først da den efterhånden blev forvandlet til agerland, skulle det vise sig, om man var tjent med at blive flyttet på Heden.

Hans Skomager kom imidlertid aldrig til at opleve frodige marker i større omfang på Lyngdals jord. Der kom til at gå mange år, før man kan sige, at opdyrkningen så nogenlunde var ført til ende. I detaljer kan vi ikke følge Hedens forvandling til agerjord, men en hel del tyder på, at kun omkring halvdelen af de oprindelige 160 tdr.land til Lyngdal var opdyrket ved midten af 1800-tallet.

De første selvejere

Da udskiftningen fandt sted i 1798 var samtlige beboere i Homaa fæstere under godset Hessel. Her kom der ny ejer netop i dette år, idet kammerråd C. Lanng overtog godset efter Otto C. Mønsted. C. Lanng var også landvæsenskommissær og som sådan involveret i de igangværende landboreformer på landsplan. Som ny ejer på Hessel gik han straks igang med udskiftningen af Homaa bys jorde, og hermed blev vejen banet for store forandringer i landsbyen.

Det kom til at gå hurtigt. I 1799 lod Lanng de tre udflyttergårde bygge på Homaa Hede. Hans Skomager var fæster på den gård, der blev til Lyngdal, og han flyttede med ud på den nybyggede gård.Året efter solgte Lanng alle tre udflyttergårde og syv gårde i selve Homaa til selveje. Hans Skomager købte sin fæstegård for 1300 rd. Den var brandforsikret for 550 rd.

Økonomisk set gik det ikke godt for Hans Skomager som ny selvejerbonde. Som flere af de andre Homaabønder havde han købt gården uden udbetaling. Han havde lånt 560 rd. i Enkekassen på en obligation, mens C. Lanng havde ladet resten stå i ejendommen på en anden obligation. Den nye gård skulle altså straks forrente hele købesummen. Samtidig skulle jorden dyrkes op, og konjunkturerne var ikke alt for gunstige for landbruget i de følgende år.

Hans Skomager klarede at blive på gården indtil 1813, men han har efter alt at dømme siddet der på C. Lanngs nåde. Da der blev handlet i 1813, skete det på Hessel og med Lanng som medunderskriver af det nye skøde. Vi kan også se, at der i de 13 år, Hans Skomager havde gården, overhovedet ikke var betalt afdrag til Lanng.Han havde stadig sine 740 rd. stående som 2. prioritet efter Enkekassens 560 rd.

C. Lanng har åbenbart accepteret, at Hans Skomager sad på Lyngdal uden at kunne klare sine økonomiske forpligtelser. Og når han fik lov til det, var det formentlig ud fra en vurdering af, at de tre nye udflyttergårde faktisk ikke var rentable at drive. De to andre gårde på Heden måtte Lanng nemlig tage tilbage, således at de i en årrække igen blev fæstegårde under Hessel. Det var indtil videre ikke nogen succes at blive nybagt selvejerbonde på Homaa Hede.

Det var en skibskirurg Johan August Hoff, der i 1813 købte Lyngdal af Hans Skomager. Hoff solgte allerede i 1815 til Niels Hviid, der var forpagter på Frydensberg, og han solgte videre til en broder Anders Hviid i 1817. Han måtte i 1824 lade gården gå på auktion, og her blev den budt ind af Hans Kettelsen for 600 rbd. sølv. Også disse mange handeler tyder på, at gården ikke var en attraktiv landbrugsbedrift.

Hans Kettelsen blev på Lyngdal i en årrække, og så vidt vi kan se, gjorde han ihærdige forsøg på at få gården i god drift. De økonomiske udsigter var imidlertid ikke alt for lyse. Netop i midten af 1820erne gik dansk landbrug ind i en dyb krise, og de dårlige konjunkturer varede ved nogle år fremover.

I 1828 søgte Hans Kettelsen om økonomisk støtte fra Landhusholdningensselskabet, og det er just ikke optimisme, der lyser ud af ansøgningen:

I Aaret 1824 blev ieg Ejer af Gaarden, og da var der kun saaet 4 Tønder Rug: nu derimod har ieg bragt det til at kunne saa 9 Tdr. Rug og forholdsmæssig Byg, Havre og Boghvede. Da de 2 sidste Aar have været uheldige, og især for denne Egn af Jylland næsten haver medført Misvæxt, er ieg kommet saaledes tilbage, at det næppe vil Lykkes mig tilbørlig at opdyrke denne Gaard, med mindre det Kongelige Landhuusholdnings Selskab gunstigst ville forunde mig nogen Understøttelse til at anskaffe mig bedre Avlsredskaber, og at forøge min Besætning. For at samle Gjødning har ieg om Sommeren brugt den Methode om Aftenen at drive en Flok Faar, som ieg har

paa Beirgræs ind i en Fold, Hvori ieg har kiørt et Lag Leer og bestrøet dette med smaae tørre Lyngqviste. Paa denne Maade har ieg ved Faarenes Urin Gjødske, som sammentrædes med Leeret og Lyngen, samlet mig mange Læs Gjødning til min Marks Forbedring. Dersom det Kongelige Landhuusholdnings Selskab matte finde mine Bestræbelser nogen Hjælp værdige da vover jeg underdanigst at udbede mig et Forskud af 100 Rigsbankdaler Sedler for hvilke ieg troer det muligt at kunne forskafe mig saavel de nødvendige Redskaber, en Brakharve, en Kartoffelploug og en engelsk Ploug, og den nødvendige Besætning til en saa vidtløftig Baandegaards Opdyrkning.

Vi ved ikke, om Hans Kettelsen opnåede at få støtte fra Landhusholdningsselskabet. Han rykkede flere gange for et svar på sin ansøgning de følgende par år, så han har nok ikke fået nogen hjælp.

Økonomisk kom Kettelsen aldrig ovenpå. Heller ikke efter at konjunkturerne for landbruget i almindelighed bedredes fra slutningen af 1820erne. Da han i 1837 solgte Lyngdal til smeden i Homaa, David Pallesen, var gården gældsat på stort set alle tænkelige måder. Også besætning og indbo var pantsat, afslører købekontrakten. Da alt var gjort op, var der kun 50 rbd.sølv tilbage til Kettelsen. Besætningen på 2 heste, to køer og en kvie samt redskaberne bestående af 1 vogn og 1 plov med tilbehør vidner heller ikke om, at han var kommet synderlig langt med opdyrkning af gårdens jorde.

Hvad David Pallesen ville med Lyngdal, er det vanskeligt at afgøre. Han var fæster af smedjen i Homaa, som dengang lå, hvor bystævnepladsen nu er, og han var på forkant med udviklingen inden for sit håndværk. I 1832 deltog han i en pløjekonkurrence arrangeret af Landhusholdningsselskabet. Han var ikke selv blandt dem, der fik præmie, men det var hans tjenestekarl Jens Nielsen. I forbindelse med konkurrencen blev man opmærksom på, at smed Pallesen og Niels Møller fra Homaa Hede havde fabrikeret mange svingplove til omegnens bønder. Pallesen havde i løbet af seks år lavet 63. De blev begge meget rost for deres plove og fik hver tildelt en præmie på 5 rd. sedler. Igen i 1833 deltog David Pallesen i pløjekonkurrence på Estrup Hovedgaard, og her blev han nr. 1 blandt 39 deltagere.

Der var nok at udrette på Lyngdal med nye moderne landbrugsredskaber, men det var nok alligevel ikke landbrugserhvervet, der havde David Pallesens store interesse. Fra midten af 1820'erne var han begyndt at opkøbe jord i Homaa, og han gik efterhånden mere og mere over til at handle med ejendomme og låne penge ud. Han solgte da også Lyngdal efter få år, nemlig i 1841.

Hvor meget smed Pallesen fik gjort ved gården, ved vi ikke. Men af folketællingen i 1840 kan vi se, at folkeholdet var beskedent - to tjenstepiger, og så var der to store børn i familien. Det tyder ikke på, at der var sket ret meget med bedriften siden Hans Kettelsen forlod den forgældede gård. David Pallesen skulle heller ikke leve af gården. Måske ventede han blot på, at den rette køber skulle melde sig.

Lyngdal var altså stadigvæk her omkring 1840 en gård, hvor hovedparten af jorden var uopdyrket, og placeringen af de tre udflyttergårde på Heden ved udskiftningen i 1798 må siges at være en fejltagelse. I de første halvhundrede år blev der ikke rentable brug ud af dem. - Målt med datidens målestok har den uopdyrkede noget tunge og våde jord været marginaljord, som det endnu ikke var økonomi i at opdyrke. Som tidligere nævnt var det ikke blot de første selvejere på Lyngdal, der måtte slås med den dårlige økonomi. Også på de to andre gårde stod man med tilsvarende problemer.

Et moderne mønsterbrug

Examinatur juris O. Synnestvedt købte Lyngdal af David Pallesen i 1841 for 5.200 rd. Med i handelen fulgte ca. 50 tdl. af den gamle agerjord, så gården efter handelen fik et samlet jordtilliggende på godt 200 tdl. - Synnestvedt stammede fra København og kom til Katholm som regnskabsfører i 1840, og han beholdt muligvis dette arbejde efter overtagelse af Lyngdal. Han var kun 25 år i 1841 og blev året efter gift med den 4 år yngre Ane Cathrine Daugaard.

En ung, dynamisk igangsætter kom hermed til at lede bedriften, og det satte sig hurtigt spor i form af store forandringer. Købekontrakten var underskrevet den 27. januar, og allerede til 1. maj samme år blev der fæstet nye tjenestefolk: to karle, en pige og husjomfrue Ane Catrine, som året efter blev kone i gården.

Også de følgende år kom der adskillige nye folk til, fremgår det af tilgangslisterne i kirkebogen for Homaa Sogn.

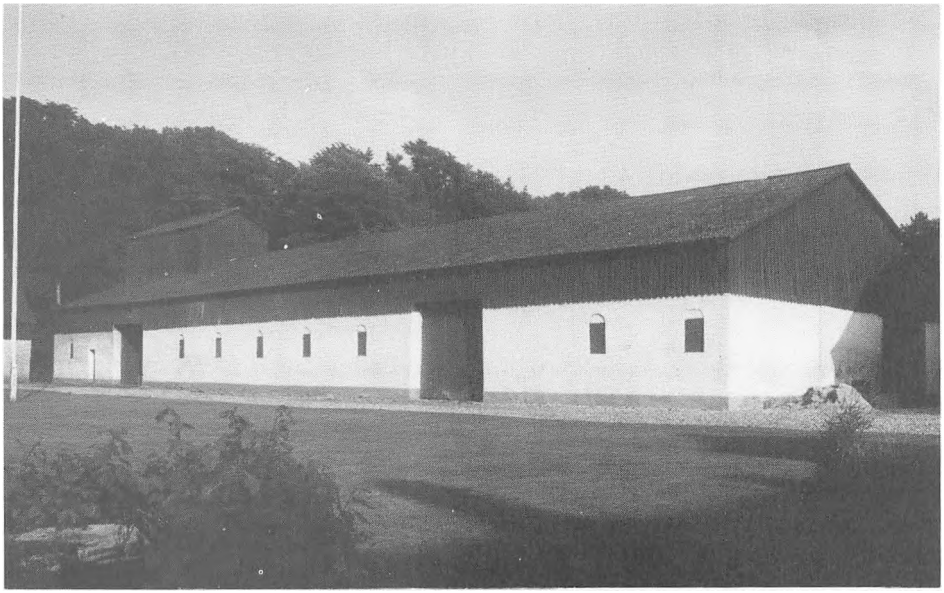

Den store stenlade med mure fra midten af 1800-tallet (foto 1988)

Efter nogle få år på gården begyndte Synnestvedt at opbygge en stor kvægbesætning og at indrette mejeri. Det krævede kapital, men den hjalp familien ham til. Det skete i rask tempo i sommeren og efteråret 1845. Den 10. september skrev han følgende til sine to søstre:
Efter, under August Meyers og Broder Christians kjærlige Besøg hos mig i Sommer, med disse velmenende Venner at have drøftet mit Tarv her, er jeg bleven bestyrket i min Anskuelse af Nødvendigheden i et Meierie Anlæg her paa Gaarden. I dette Øiemed er nu alle Foranstaltninger trufne, og har jeg bortforpagtet 60 stk. Køer fra 1. Novbr. dette Aar. For imidlertid fuldstændigen at kunne gjennemføre min Plan, mangler jeg en Kapital af 1000 Rbd. til Indkjøb af Køer. Denne maae skaffes tilveje, selv i værste Tilfælde, mod Aagerrenter, da det under alle Omstændigheder er en afgjørende Velfærdssag for mig. Forinden jeg imidlertid griber til det sidste Nødanker, henvender jeg mig, efter at August og Christian har billiget min Anskuelse om Eders kjærlige Villie til at vise mig Velvillie, med Anmodning til Eder, kjære Hanne og Augusta! om at tillade og samtykke i, at der i Banken, paa de Obligationer I har, bliver laant 1000 Rbd. til mig, imod at jeg selv bærer alle Udgifter og svarer Renterne til Banken.

Der var altså allerede skrevet kontrakt med den, der skulle forpagte besætningen og drive mejeri, og videre i brevet berettede Synnestvedt om, at han agtede at tage til marked i Hobro for at indkøbe køer.

Mejeriforpagteren hed Oldenborg, og kontrakten med ham er et omfattende dokument med avancerede krav til køernes pasning og til mejeridriften. Og alt skulle ske under O. Synnestvedts omhyggelige kontrol - om nødvendigt:
Køernes Malkning besørges af Oldenborg med sine Folk 2 Gange daglig til bestemte Tider Morgen og Aften, hvorved Oldenborg forpligtes, under Skadeserstatning, til at have det nøjagtigste og i Synnestvedts Interesse hensigtmæssigste tilsyn. Dog forbeholder Synnestvedt sig eller befuldmægtigede at overvære Malkningen for at efterprøve Køerne, om de ere Malkede rene, om dette maatte ansees fornødent. Videre er Oldenborg, paa en af Synnestvedt nærmere bestemt Dato i hver Maaned, pligtig at maale og derefter optegne i en dertil indrettet Bog, hvad hver Koe malker Morgen og Aften, ligesom at besørge optegnet i samme Bog, hvad Dato i Aarets Løb hver Koe bliver tør, d. e. ophører at malke, hvilket helt foregaar under kontrol fra Synnestvedts Side om dette forlanges.

Vi aner juristen bag disse restriktive formuleringer, men også lederen, der har gennemtænkt og systematiseret driften ned i mindste detalje. Kontrakten gav f. eks Oldenborg lov til om sommeren at græsse to heste bag efter køerne med henblik på at få græsset ædt omkring køernes gødningsklatter. Hestene måtte imidlertid »- - ikke henstaae længere end 3 timer i et Tørslag«. Underforstået at de så ville gnave det øvrige græs for langt ned. Intet var åbenbart overladt til tilfældigheden, hvor Synnestvedt bestemte. Og naturligvis var al tobaksrygning forbudt i og ved gården.Folkeholdet havde nu fået helt andre diminsioner end tidligere.

Ved folketællingen i februar 1845 var der foruden familien Synnestvedt - mand, hustru og et barn på et år - to husjomfruer og otte ugifte tjenestekarle i husstanden. Fra 1. novenber kom dertil mejeriforpagteren. Der blev også i 1845 købt yderligere ca. 100 tdl. fra en nabogård, og der blev bygget i stor stil. Brandforsikringsvurderingen steg fra 1.680 rd. i 1841 til 4.030 rd. i 1847. Endelig skete der noget på Lyngdal.

Allerede i 1847 solgte Synnestvedt Lyngdal. Prokurator U. C. Munk til Kongsgaard samt jurist og fuldmægtig Stig Mygind i Ebeltoft overtog den i fællesskab til 30.000 Rd. En voldsom prisforøgelse var der sket på de fem år, Synnestvedt havde været ejer, men han havde også moderniseret, bygget til, købt jord og forbedret driften i stor stil. Om han hentede en fortjeneste hjem ved salget er det derfor umuligt at vurdere.

Mygind trak sig hurtigt ud af ejerskabet, således at Munk alene kom til at stå for driften med Henning Saaby som forpagter. Han fulgte i Synnestvedts fodspor: byggede til og fortsatte mejeridriften, men forøgelsen af gårdens værdi var trods alt ikke så voldsom under Munks 9 årige ejerskab. Han solgte i 1856 til proprietær Adolph Hinsch for 56.800 Rd.

Hinsch døde i 1862 på Lyngdal, og igen skulle der handles. I forbindelse med de fire arvingers salg af gården foreligger der en inventarfortegnelse, der giver et godt billede af, hvad gården efterhånden var blevet til. Lad os tage den som udgangspunkt og gøre status over 20 års hektisk udvikling.

Kvægbruget med tilhørende mejeri var rygraden i gårdens drift.Der var i 1862 86 køer, 12 årings kvier og en tyr. Derimod var der kun 13 unge og gamle svin med en orne. Af redskaber i mejeriet kan nævnes »1 kjærneværk med Kjærne, 1 Oste presser med tilhørende Ostekopper og mange forskellige slags baljer og kar f.eks. »150 stk. Mælkeballier«.

Til markarbejdet har der været 13 heste og følgende redskaber: »8 Arbejdsvogne med Tilbehør, 1 Steenvogn uden Hjul, 1 Malkevogn, 7 alm. Plouge og 1 Kartoffelploug, 3 svenske Harver, 2 engelske Jernharver, 4 Slagharver, 3 Rundharver, 1 Tromle, 1 Kornsaamaskine, 1 Frøsaamaskine. Der har også været redskaber til moderne jordforbedring: »2 Mergelhakker og 1 Hakke til Mergelaflæsning«. At disse redskaber også har været i brug vidner de endnu synlige mergelgrave om.

I løbet af de tyve år fra 1842 og til 1862 var der blevet et moderne mønsterbrug ud af udflyttergården på Heden, og det var frem for alt den unge bylandmand Synnestvedt, der havde sat skub i det hele. Han havde mulighed for at rejse kapital, han havde organisationstalent, og så disponerede han rigtigt, da han satsede på kvægbrug og mejeridrift på et tidspunkt, hvor dette var et særsyn på almindelige bondebrug. Med de tilkøbte arealer var Lyngdal kommet op i proprietærklassen og kunne dermed bære et mejerianlæg, og den engagtige jord egnede sig til græs. Hvad Synnestvedt byggede op i 1840erne var moderne effektiv landbrugsdrift, som de senere

Hovedbygningen som Krohn byggede til mejeri, og måske knækkede halsen på (foto 1988)

ejere kunne bygge videre på - indtil denne driftsform blev utidsvarende.

Herregårdsdrømmen der brast

Lyngdal blev solgt til F.C.J. Krohn i 1863 for 65.000 rd. Han kom fra en stilling som forvalter på Brahetrolleborg og var altså vant til store forhold. Stort skulle det også være på Lyngdal. Planen var faktisk at forvandle gården til et mindre herresæde - vel at mærke ikke ved af forøge produktionsjorden, men ved at igangsætte et storstilet prestigebyggeri.

En model til hele gårdkomplekset er endnu bevaret, men i forhold til den kom Krohn ikke særlig langt. Han byggede den store vestlige længe, der var beregnet til mejeribygning og bolig for mejeristen. Idag er det gårdens stuehus. Hovedbygningen var planlagt til at ligge adskilt fra avlsbygningerne mod øst omgivet af en stor park. Den blev aldrig bygget.

Krohn havde ellers konjunkturerne i ryggen. Dansk landbrug nød endnu i 1860erne godt af at kunne eksportere fødevarer til en stigende bybefolkning ude i Europa. Alligevel måtte han ud på lånemarkedet flere gange i slutningen af 1860erne. Også folkeholdet vidnede om, at Lyngdal nu skulle drives på herregårdsmaner. I 1870 var der forvalter, gift mejeribestyrer, husjomfru, gartner, 15 karle og 7 piger. Men hvad jorden angik var Lyngdal stadigvæk i proprietærklassen med lidt over 300 tdl., og produktionen har ikke kunnet bære de store investeringer og driftsomkostninger. I 1872 gik Krohn fallit.

Det var fornemme folk, der satte Krohn på porten - nemlig hans tidligere arbejdsgiver på Brahetrolleborg grev Reventlow samt grev Schaffalitzky de Muckadell til grevskabet Muckadell på Fyn. De havde kautioneret for Krohn og kunne vel se, at hans storhedsdrømme på Lyngdal ikke helt havde jordforbindelse. Og så var de to grever måske også interesseret i at slå til, så snart Krohn ikke overholdt sine forpligtelser til punkt og prikke. Gården var nemlig i god drift, så de indre værdier i ejendommen var gode nok.

Det viste videresalget også. Allerede senere på året 1872 solgte greverne til godsejer Carl Henrik Jacob Jensen til Fredsholm på Lolland for 87.000 rd. Prisen var steget pænt i de knap ti år, Krohn havde regeret. Ifølge en avisnotits i anledning af handelen var besætningen nu på 76 køer, 14 heste samt nogle får og svin.

Godsejer Jensen købte muligvis gården til sin søn Axel Frederik Govertz Jensen, der blev forvalter på Lyngdal, indtil han i 1875 selv overtog gården. Også Govertz Jensen lagde ud med nybyggeri, men på det fornuftige plan. Han byggede ny kostald, der idag endnu bærer årstallet 1875.

Det blev til mange år for Govertz Jensen på Lyngdal, men kun til 20 år som selvejer. I 1895 måtte han give op, og de to fynske grever overtog igen ejendommen. De havde stadigvæk penge stående i den. Denne gang beholdt de imidlertid Lyngdal en årrække, og Govertz Jensen blev på gården som bestyrer indtil 1905.

Skal man give et bud på, hvorfor det økonomisk gik galt i 1895, er det nyttigt at se på, hvad der skete 50 år tidligere, da Synnestvedt købte køer og etablerede

Den lange kostald set fra den anden ende, med fodermesterbolig i forgrunden (foto 1988)

Den lange kostald som den så ud i 1922

mejeri. Den driftsform, han indførte, var uafbrudt kørt videre på Lyngdal, men i mellemtiden var sket store forandringer inden for kvægbruget. I 1880erne bredte fælles- og andelsmejerierne sig med stor hast over det ganske land, og disse fabrikker til forædling af køernes mælk kunne effektivt udnytte ny teknologi i produktionen, bl. a. centrifugen.

I den sammenhæng blev de mindre gård- og herregårdsmejerier hurtigt utidsvarende og urentable, og Govertz Jensen fastholdt åbenbart sin mejeridrift på Lyngdal. Ved auktion i 1905 blev der bl.a. solgt ost, og det tyder på, at mejeriet var i funktion helt indtil dette tidspunkt. Det der i 1845 gav Lyngdal et økonomisk løft, havde 50 år senere overlevet sig selv og var blevet et handicap.

Slægtsgården Lyngdal

Axel Govertz Jensen junior havde budt på Lyngdal, da faderen måtte give op i 1895. Han fik ikke gården ved den lejlighed, men i 1905 købte han den af de to fynske grever. Han købte også deres lån ud, så de ikke længere havde penge stående i ejendommen. Ved samme lejlighed blev hedelodden matr. 4 solgt fra til husmandsbrug. Det hjalp til at finansiere handelen.

Slægten Govertz Jensen var nu allerede vokset sammen med Lyngdal i folks bevisthed på egnen. Det viser et par episoder, som er blevet fortalt. Der var nemlig et par gange købere på vej til gården mens Govertz Jensen junior samlede kapital til at kunne overtage den. Men begge gange blev de interesserede venlig men bestemt gjort opmærksom på, at der var lagt planer for gårdens fremtid uden deres medvirken.

Den ene gang var et par proprietærer fra nabolaget i færd med at købe Lyngdal. Det fik sognerådsformand for Vejlby-Homaa Søren Petersen på Næsgaard nys om, og han gjorde straks sin ikke uvæsentlige indflydelse gældende. Handelen blev ikke til noget. Senere var det en kreds af mænd med en købmand fra Grenaa i spidsen, der lagde planer om køb og udstykning til husmandsbrug. Denne gang var det daværende godsejer Black på Lykkesholm, som tog sig af sagen. Han gjorde bl.a. købmanden opmærksom på, at han nok var istand til at sørge for, at købmanden ingen handel ville få på egnen efter en sådan historie. Denne plan blev heller ikke til noget.

Govertz Jensen junior overtog Lyngdal på et gunstigt tidspunkt. Netop i årene fra 1905 og frem mod 1. verdenskrig var gyldne tider for landbrugserhvervet. Her blev grunden lagt til forestillingen om den sindige arbejdsfrie bonde, der ledede sin bedrift og så i øvrigt engagerede sig i andre opgaver efter lyst - f.eks politisk eller inden for andelsbevægelsen. For Govertz Jensens vedkommende blev det på gården, han lagde sine kræf-

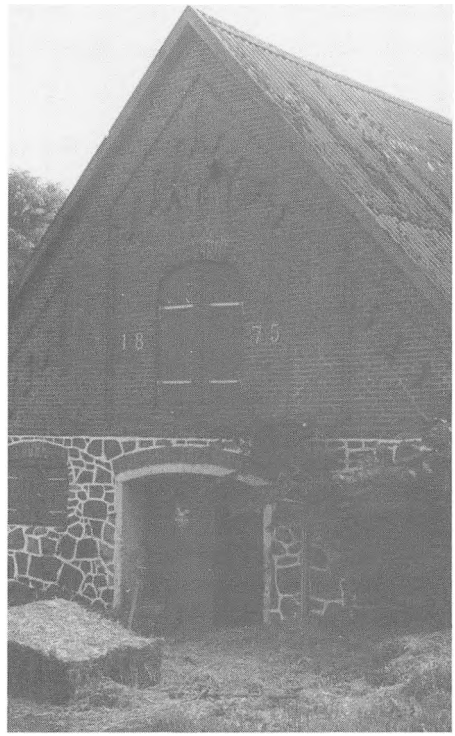

A.G.J. - 1875 står der på gavlen af den lange kostald. Det var det år Axel Gowertz-Jensen overtog Lyngdal (foto 1988)

ter, og han gik ofte foran i det fysiske arbejde på bedriften, f. eks. i høstens tid.

I det meste af perioden fra 1905 til 1950 var hestekræfter inden for landbruget endnu ensbetydende med hestes kræfter. Det krævede stort folkehold på en proprietærgård som Lyngdal både til markarbejdet og i staldene. Her var besætningen afpasset til at kunne omsætte, hvad jorden ydede. Govertz Jensen var altså arbejdsgiver for en stor virksomhed, og som sådan var han værdsat - ikke mindst af dem, der stod lavest på rangstigen og var svagest stillet. De helt unge karle beskyttede han mod fysisk overlast, og veltjente ældre folk gav han lov til at blive på gården som ansatte, selv om deres arbejdsindsats var begrænset.

Govertz Jensen døde d. 20 august 1950. Af slægtsfølelse og måske også af kærlighed til Lyngdal og dens omgivelser overtog svigersønnen Dagfinn Kølner Augustson derefter gården. Han var overretssagfører i Oslo, men sadlede om og drev Lyngdal videre efter de gamle traditioner - tillempet tidens krav. Fra 1972 var det sønnen Axel Kølner Augustsons tur til at fortsætte, og han er ejer her i 1988.

I takt med den almindelige udvikling inden for landbruget er driften idag specialiseret til svineproduktion. Men de gamle staldbygninger anvendes stadigvæk i produktionen. Set udefra er Lyngdal stadigvæk en gård og ikke en fabrik.

1. Helga Tolderlund Hansen
2. Anna Sophie Birgitte Gowertz-Jensen født Bøgh
3. Johanne Tolderlund-Hansen med Ingrid
4. Gerda Gowertz-Jensen
5. Axel Frederik Gowertz-Jensen
6. Pastor Tolderlund-Hansen
7. Margrethe Tolderlund-Hansen
8. Ejnar Gowertz-Jensen
9. Eva Gowertz-Jensen født Mønsted
10. Axel Gowertz-Jensen
11. Agnes Berg født Gowertz-Jensen
12. Gyda Berg
13. Anna Sophie Jensen født Gowertz-Jensen

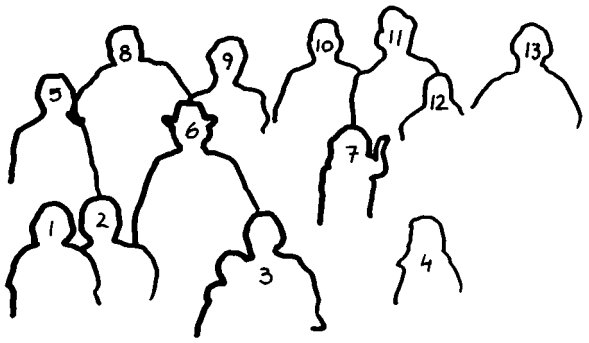

Kortet her er formentlig fremstillet i 1820erne og dateret 1836. Det viser Homaa sogn bestående af ejerlavene Homaa og Lund. Et ejerlav er det område, som før udskiftningen blev dyrket i fællesskab af gårdene i en landsby. Den punkterede linie tværs over kortet angiver grænsen mellem den opdyrkede agerjord omkring landsbyen Homaa mod nord og det store uopdyrkede Homaa Hede mod syd, som i fællesskabets tid blev brugt til græsning, høslet og tørveskær.

I forbindelse med udskiftningen af Homaa i 1798 blev tre gårde flyttet ud på Heden. De hedder idag Lyngdal, Damgaard og Ravnholt. Kun Lyngdal er afsat på kortet. Denne gård fik senere matr. nr. 19 (I). Da David Pallesen i 1837 købte Lyngdal, havde han i forvejen matr. nr. 2a, der omfattede ca. 50 tdl. gammel agerjord og ca. 50 tdl. hedejord. Med undtagelse af hedelodden fulgte matr. nr. 2a med Lyngdal, da Pallesen i 1841 solgte gården til Synnestvedt. Hermed var gårdens jord altså forøget med ca. 50 tdl. af den gamle agerjord (II). I 1845 lagde Synnestvedt yderligere ca. 100 tdl. til Lyngdal ved at købe matr. nr. 4a (III).

Efter den tid kom der kun til at ske mindre ændringer med gårdens jordtilliggende. I 1960erne blev der foretaget reguleringer og mageskifter, og senere blev der købt mindre jordstykker til, så gården kom op på ca. 340 tdl.

Århus-Grenaa vejen, som er afsat på kortet, er først etableret omkring 1850. Før den tid gik vejen gennem Homaa.

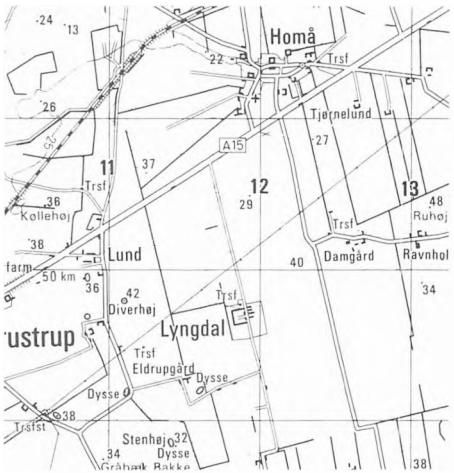

Område 1988

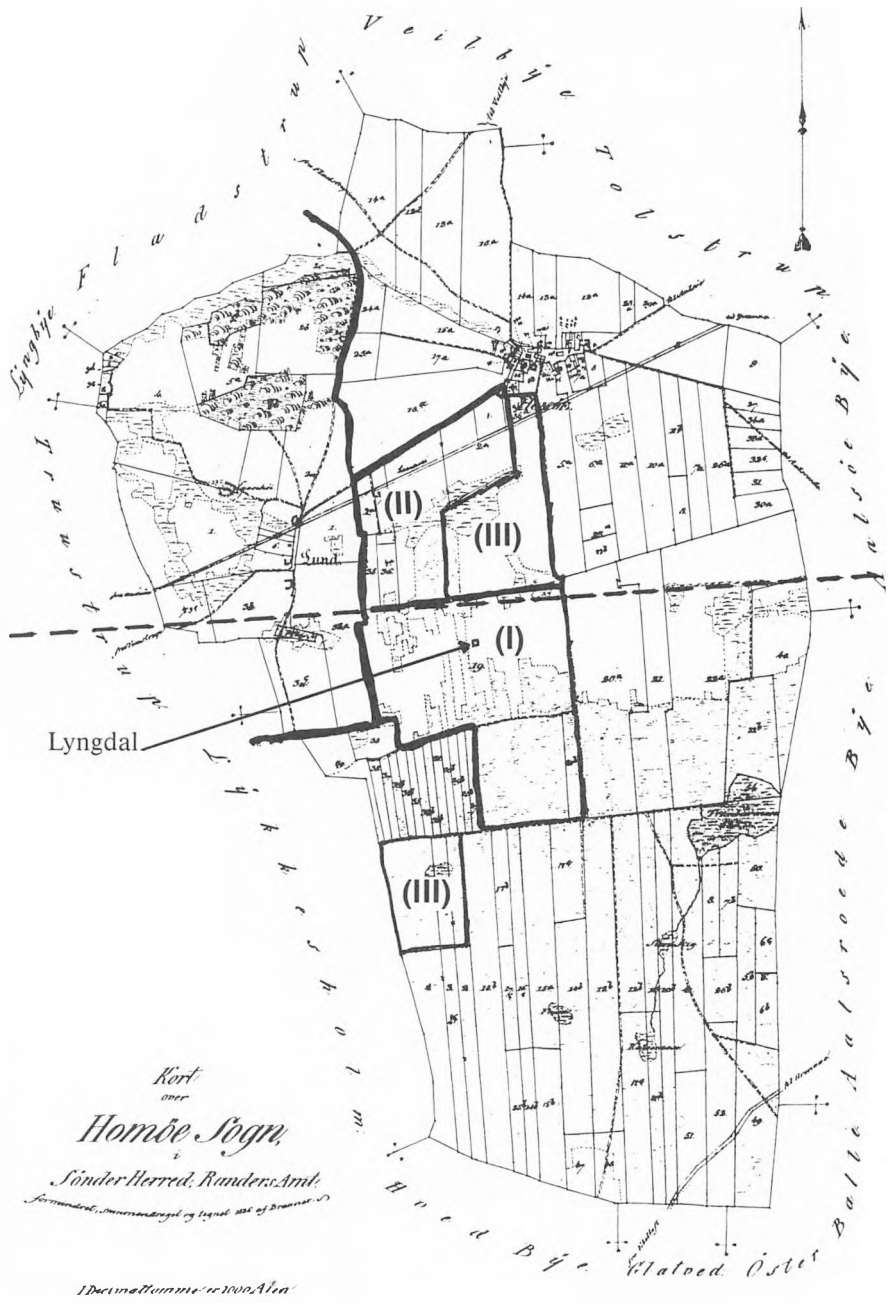

Fæstebønder, selvejere og aftægtsfolk

Af Bent Østergaard

Nørre og Sønder Djurs Herreder lå gennem århundreder sammen med Mols fjernt fra de store begivenheder i riget. Herregårde og fæstegods prægede det afvekslende landskab, hvor heder, skove, moser og det anselige Kolindsund skar sig ind mellem de opdyrkede områder.

Hovedbyens Grenaas beboere blev nærmest gjort til grin af forfattere som Holberg og Heiberg, befolkningen i det noget større Århus hævdede sig i egen bevidsthed ved at stedfæste gamle vandreanekdoter om dumme mennesker til Mols. Men Fædrenes synder kan hjemsøge senere generationer. Som en slags højere retfærdighed og oprejsning for de hjemsøgte molboer fik vi i vore dage århushistorierne.

Bondebefolkningen på Djurs havde dog ikke megen forbindelse med omverdenen, med mindre man som ung knøs blev tvunget til at »springe soldat«. Men i så fald vendte mange aldrig tilbage. Efter endt tjeneste var det muligt og mere attråværdigt at finde arbejde i byen.

Godsejerne uddelte fæstekontrakterne til gårdene, gerne til en slægtning af den tidligere indehaver. Det var en fordel for begge parter, at gårdens nye mand kendte bygninger, gård og dyr og kunne falde naturligt ind i landsbyfællesskabet.

I 1788 blev stavnsbåndet ophævet, mange landsbyer udstykket og i løbet af årtierne derefter blev meget fæstegods udbudt til salg af godsejerne. Efterhånden vandt selvejen frem.

Syd for Grenaa i Ålsø sogn lå de to godser, Katholm og Hessel, der også havde fæstegods i andre sogne. Hen mod midten af 1800-tallet blev fæstegodset solgt til selveje, bl.a. til en hel del fynske familier, i alt 100 personer, der indvandrede fra 1835-60.

Men før disse begivenheder var ændringerne i ejendomsforholdene i fuld gang. For en bonde var det en omvæltning at blive ejer af egen bedrift på en udstykket gård. Han skulle forlade det gamle landsbyfælleskab og selv stå alene med det fulde ansvar.

For de ældre, der skulle afgive gården for at gå på aftægt, var det vigtigt at sikre sig mod uforudsete hændelser. Aftægten fulgte gården, uberørt af senere ejerskifter. Aftægtsfolkene fulgte med gården.

Hvis den skulle komme på fremmede hænder, kunne man ikke forvente samme sentimentale følelser som fra sine nære slægtninge, så aftægtskontrakterne, der kan lyde voldsomme for nutiden i deres samlede krav og rettigheder, blev udformet med henblik på også at kunne dække de værst tænkelige forhold.

Ejernes pligter og ydelser til aftægtsfolkene var tinglæst, og ved eventuel misligholdelse kunne de gamle påkalde myndighederne. Var det børn eller andre nære slægtninge, som sad på gården, behøvede de ældre til gengæld ikke at udnytte alle deres formelle rettigheder.

I den følgende skildring fra Ålsø og Homå sogne - med en enkelt afstikker til

Tjørnelund. Ejer 1988: Lars Christensen

Glatved - vil vi følge nogle generationer gennem små halvandet hundrede år og se, hvorledes familierne gennem de omskiftelige tider fra stavnsbånd til selveje og folkestyre hver især ordnede deres personlige anliggender.

Mens mændenes navne dominerer i skifte- og fæsteprotokoller, kan vi ud fra kirkebøgernes notater følge de mange kvindeskæbner, hvor den enkeltes løbebane - kort eller lang - set med vor tids øjne, ikke sjældent var både barsk og ublid. Livsforløbets længde og lykke var i høj grad usikker. De mange dødsfald berørte de enkelte familier dybt - også fordi der normalt krævedes to, et ægtepar, på en fæstegård, hvorfor bryllup normalt fulgte endog meget hurtigt efter en ægtefælles begravelse.

Passende alder for at opnå et fæstebrev synes at have været omkring 28-30 år. Kunne man ikke som søn eller svigersøn overtage gården efter forrige generation, fandtes der undertiden en anden mulighed: at skaffe sig et fæstebrev på en gård, hvis indehaver nylig var død, mod at ægte den efterladte enke. Det skete ikke sjældent.

I så fald måtte man ofte se lidt bort fra eventuel aldersforskel, men selv for den tid har det dog nok virket lidt opsigtsvækkende, da Ingvor Jensen i Ålsø i 1721 ægtede den 75-årige Gjertrud og samtidig - hvad der nok har været hans egentlige motiv - overtog den fæstegård, hun havde efter sin første mand.

Gjertrud har åbenbart været en stærk kvinde. Hun dør som meget gammel efter 9 års ægteskab, og allerede 14 dage efter noteres i kirkebogen, at Ingvor troloves med Dorthe Jørgensdatter. De bliver viet to måneder efter hans første hustrus begravelse. Måske har Dorthe været Ingvor's udkårne allerede før hans første ægteskab.

Der kom nu børn i gården, ialt ni, deriblandt trillinger, tre drenge, der dog alle døde i løbet af en månedstid. Den ældste søn hed Jens. Han blev gift med en datter, af Rasmus Hiorth i Glatved, Hoed sogn. Denne Rasmus Hiorth (ca. 1674-1750) er et andet, ikke helt sjældent eksempel på tidens ægteskabsmønster. Rasmus Hiorth, var gift tre gange. Andet ægteskab indgås 4 måneder efter den første hustrus død, og en måned efter den anden hustrus begravelse, troloves han igen. I de tre ægteskaber fik Rasmus 16 børn, hvoraf nogle døde som ganske små.

Da Rasmus Hiorth selv døde 76 år gammel i 1750, var hans yngste søn 5 år. Enken, der nu var 45 år, giftede sig igen samme år og levede til 70 års-alderen.

Børnefødsler og sygdomme betød ofte en kort levealder, men nogle kvinder opnåede trods alt en anselig alder. De måtte til gengæld begrave mange af deres kære.

Mette Laursdatter og hendes mand, Christen Jensen med tilnavnet Sloth fik ca. 1760 foden under eget bord, da de overtog en fæstegård i Ålsrode under godset Katholm. I dette ægteskab fødtes en datter og seks sønner. Da manden døde som 60-årige, fik enken åbenbart lov til at beholde gården, indtil en af sønnerne var gamle nok til at stå for dens drift.

To år efter ramtes enken af en stor ulykke: hendes to ældste sønner dør 1784 af en epidemi. Præsten noterer i kirkebogen:

»3. april 1784 begraven i Ålsø kirke Jens Christensen Slot - tjenende på Katholm - som døde af sprinkler (en slags tyfus) - nogle og tyve år gammel. Få dage senere begraven Thomas Christensen Slot - broder til ovennævnte - døde i Ålsrode, ligeledes af sprinkler - 21 år gammel.«

Hvis det i øvrigt kunne forenes med godsets tarv, foretrak man at en arving overtog fæstet. De to afdøde havde åbenbart været for unge ved faderens bortgang, men nu fik deres 56-årige mor fæstebrev 1. okt. 1784. Da den af livet hårdt prøvede kone dør seks år efter, er kun to af hendes børn - Hans og Jacob - i live.

Der blev nu afholdt skifte og gjort synsforretning på gården. Af synsmændenes fyldige beretninger fremgår, at bygningerne havde et stort antal mangler. Interessant er det at se, at der på gården er hele 10 heste, 4 vogne, 3 harver og et par plove - til at opfylde hoveriets pligter krævedes ikke så lidt.

Fæstegården blev nu overtaget af sønnen Hans Slot, hvis søn igen fik den i fæste efter faderen.

I fæstebrevet, der udstedes af ejeren til Katholm, Kammerherre M.P.O. Rosenørn, pålægges fæsteren at holde gården i forsvarlig stand og at »gøre årlig hoveri af (heste) spand - og gangdages arbejde til Katholm gods lignende de øvrige Katholms hoverigørende bønder ifølge den for Katholm oprettede og approberede hoveriforordning«.

Regeringen havde i 1769 indført krav om, at antallet af hovdage blev fastlagt, og ikke som tidligere afgjort af godsejerens eget mere eller mindre vilkårlige skøn.

Desuden skulle fæsteren betale i rette tid »alle kgl. skatter og påbud og extraonera«, samt i landgilde udrede 2 tdr. 1/2 skp. rug, 2 tdr. 1/2 skp. byg, 2 tdr, 2 skp. havre, 1 gås og 30 æg og i penge 1 rgd., og 3 mark, som han leverer på Katholm gods hver 11. november uden nogen restance og af forsvarlig god korn og mål.

Den yngste af brødrene, Jacob, måtte finde andre muligheder. Han blev antagelig boende på gården hos sin bror, indtil han i 1795 giftede sig 28 år gammel og flyttede ind til sine svigerforældre, der også havde en fæstegård i Ålsrode.

I kirkebogen for Ålsø står: »Søndagen den 22. april blev tjenestekarl og ungkarl Jacob Christensen Slot og pigen Dorthea Marie Jensdatter - Jens Ingvortsens datter - begge af Ålsrode copuleret.«

Det var åbenbart ikke helt let for de unge at få foden undet eget bord. Jacob fik ikke gården ved svigerfaderens død i 1805. Derfor flyttede de til Homå, og i 1807 køber Jacob en udstykket gård der var på 3. tdr. hartkorn. Han blev selvejer. Gården i Homå havde indtil få år før været fæstegods, men i 1800 solgte Christian Lang til Hessel fæstegodset til selveje. Det drejede sig om 10 gårde i Homå og 3 i Lund. 5 gårde i Homå vedblev at være fæstegårde, så ikke alle i byen har været lige ivrig for selvejet, eller de har ikke kunnet klare købet.

Kontrakten blev senere fulgt op af en påtegning, underskrevet af Chr. Lang, der for Jacobs gård siger at »forbeholdne jagtret frafaldes, samt de årlige kørsler her til gården, som er: Een dag med korn, een dag med hø, een dag med tørv, item gødningsudkørsel til en tdl. (tøndeland), samt tvende læs gods at bortkøre 3 til 4 mil i tilfælde af salg, hvilket i et og alt frafaldes af mig og kone«.

Tiderne var ikke de gunstigste - især ikke efter statsbankerotten 1813. Men bønderne forstod bedre end andre at indrette sig med lidt. Modsat de øvrige befolkningsgrupper i landet, kunne de selv fremstille de fleste af dagligdagens fornødenheder.

Skæbnen blev ikke Dorthea Marie blid. Hendes mand fik kort tid som selvejer. Jacob Slot døde i 1823, kun 55 år gammel. Tre år før faderen var en af døtrene død, og kort efter døde enkens eneste søn. Dorthea Marie sad nu tilbage 52 år gammel med tre ugifte døtre. En fjerde, Mette var gift med smeden David Pallesen, der senere var ejer af Lyngdal i Homå, 1838-42.

Christiane Jacobsdatter, den ældste af de hjemmeværende, havde ved sin konfirmation i 1817 fået antegnet: »Meget gode religionskundskaber og sædelige forhold« - pigen var da 14 1/2 år gammel!

På længere sigt krævede gården sin mand, og 1826 blev Christiane trolovet med tjenestekarl Peder Pedersen Skrædder, der var født i Tirstrup, men tjente på en af gårdene i Homå. Svigermoderen afstod nu gården til de unge. Skøde og aftægtskontrakt blev udformet og underskrevet af de behørige parter med David Pallesen som lavværge for enken.

Kontrakten giver et glimrende tidsbillede af, hvorledes den ældre generation søgte at sikre sig mod en uvis fremtid.

Aftægtskontrakt den 29. november 1826.

I anledning af at jeg Peder Pedersen, selvejergaardmand i Homa bye og sogn, i dag har modtaget skøde af min svigermoder Dorthea Marie Jensdatter, enke efter afdøde Jacob Christensen Slot, på samme gaard og ejendom i Homa gaaende af hartkorn 3 td., bygninger og besætning har jeg forpligtet mig til at give hende for hendes livstid fri beboelse og ophold på gaarden og hermed forpligter jeg mig yderligere og efterfølgende ejere, når forlanges at lade indrette 2 fag stuehus med ildsted og storstue, loft, gulve, vinduer og døre og forsynede med en jernkakkelovn, som gaardens ejer vedligeholder forsvarligt til hendes beboelse og give hende i terminerne som forlanges årligt 12 td. rug, 4 skp. byg, 4 skp. malt, 2 skp. boghvedegryn, 1 lispund røget flæsk og 6 læs tørv og til det sidste lade indrette bekvem husrum på gården.

Desuden skal gaardejeren fodre, græsse, tøjre og røgte en ko, som aftægtskonen er berettiget at udtage af gårdens stald til at malke og således forsyne sig med mælk fra omtalte ko. Endvidere fra den anførte stald måtte findes fornøden at udtage til maltning.

Ejeren fodrer, græsser og tøjrer ligeledes 2 får med deres yngel indtil slagtetiden som aftægtskonen ligeledes måtte udtage.

Gaardens ejer skal tåle at aftægtskonen kan udtage af indboet de ting til hendes brug, som hun finder fornøden, og at hun betinger sig af ejeren bagebrygge - og vaskelejlighed.

Gaardens ejer skal være forpligtet til at besørge og bekoste aftægtskonens 2 ugifte døtres - Serverine og Dorthea Maries bryllupper og når dette indtræf-

fer give hver af dem 1 ko og 2 får, 1 seng med 2 dyner, 2 håndklæder og 1 par lagener.

Iøvrigt skal gaardens ejer værne om aftægtskonens befindende og i sygdomstilfælde for hendes pleje og opvartning som det kan forsvares og omsider når hun ved døden afgår besørge og bekoste hendes anstændige begravelse.

For det anmeldte papirs skyld bemærkes at præstationerne efter denne kontrakt byggende på den lov af 14. februar 1811 befalede måde ikke kan anslås til mere end 100 Rdl. sølv.

Læst i Ebeltoft 29. november 1826 med tilhørende at for denne præstation efter denne kontrakt skal aftægtskonen have anden prioritet næstefter bankhæftelse og 400 Rdl. sølv i forbemeldte gaard og ejendom.

Peder Pedersen.

Man behøvede som sagt ikke at benytte alle sine rettigheder, og Dorthea blev boende på gården, hvor hun kunne yde sin indsats i dagligdagens gøremål. De to yngste døtre kom hurtigt ud at tjene.

Dortheas ældste datter Mette var allerede før faderens død blevet gift med David Pallesen på Lyngdalgården i Homå. Han var bror til den senere så kendte vækkelsesleder Frants Pallesen i Fladstrup og havde ligesom denne tjent sig op fra yderst beskedne kår. Han var oprindelig smed, men yderst foretagsom, købte små jordlodder op, indtil han kunnet skaffe sig egen gård.

David Pallesen synes at have været en nær ven af skrædder Peder Pedersen. Han optræder som forlover ved hans bryllup og som medunderskriver på hans skøde og en panteobligation.

Peder Pedersen Skrædder sad på sin gård inde i Homå by. Kun tre af byens gårde var blevet flyttet ud på marken, da udskiftningen fandt sted. Men Peder Pedersen har foretrukket at have bygningerne på sine marker, der lå øst for Homå, og i 1845 bygger han en ny gård der. Den hedder nu Tjørnelund. Der må havde været et økonomisk overskud i hans bedrift, siden han magtede dette projekt. *(Se kort under artikelen med Lyngdal).*

Dorthea er flyttet med, men prøvelsernes tid var ikke forbi for den aldrende, men tilsyneladende så livsduelige kone. I 1847 dør også hendes tredje barn, Christiane - af indeklemt brok, noterer præsten - og Peder Pedersen sidder tilbage på sin nybyggede gård som enkemand med børn og sin næsten 80 årige svigermor.

Sønnen Jacob havde deltaget i den sønderjyske krig. Efter sin hjemkomst 1851 gifter han sig, og gården bliver delt mellem sønnen og en svigersøn.

Nye aftægtskontrakter måtte nu udformes i 1853. Heller ikke ved dette generationsskifte benyttedes udsigten til at kunne flytte i egen bolig. De to gamle blev boende hos Jacob Pedersen. Dorthea Marie dør allerede i 1854, 82 år gammel - præsten noterer, at dødsårsagen er alderdomssvækkelse. Peder Pedersen dør i 1863 som 71 årig.

Jacob Pedersen drev den halvdel af faderens gård, han havde overtaget indtil han døde i 1884. En af hans søstre hed Gjertrud Marie. Hun blev gift med den 24 år ældre Mikkel Pedersen på Bakkegården i Ålsrode.

Da Jacobs yngste søster blev gift i 1862, blev han besvorget med en anden veteran, der også havde deltaget i alle tre krigsår.

Denne søster Christiane, var født i 1840 og var kun 7 år, da hendes mor pludselig døde. Efter konfirmationen tjente hun på Bakkegården i Ålsrode hos sin søster og svoger.

Her synes hun at have opholdt sig til sit bryllup i 1862. Da hun var 22 år gammel, blev hun gift med den 39årige enkemand Rasmus Pedersen Kromand, hvis oplevelser under treårskrigen er omtalt i dagbladet »Djursland« 30. december 1987. Hans far havde i øvrigt deltaget aktivt i Napoleonkrigen og siden i besættelsen af Nordfrankrig, som skildret i Historisk Årbog fra Randers amt 1987 side 63 f.f.. Djursland havde ændret sig, siden fæstebønderne to-tre generationer tidligere pløjede herremandens jord. Bonden havde vundet omverdenens anerkendelse for sin indsats.

Det tvivlsomme ry, landsdelen havde nydt i dansk litteratur, var også ændret. I Ålsø levede bonden Søren Kanne, hvis modige optræden i 1825, da han i forrygende storm med sine heste svømmede ud fra Hessel strand og reddede en Hornbæk skipper i land, blev skildret af St.St. Blicher i en sang.

Digternes interesse for almuen, deltagelsen i treårskrigen, folkestyrets indførelse og de folkelige vækkelser, der snart skulle føre de unge på højskole og siden ind i 1880ernes andelsbevægelse ændrede i de følgende år landsognene i bund og grund. Da man 1888 fejrede 100 året for landbrugsreformerne var Djursland som resten af landet helt forskellig fra tiden, da stavnsbåndet blev ophævet i 1788.

Brugsen Dybvangs historie

Af Viggo Christensen

Brugsbevægelsens opståen i Lyngby fortaber sig i tågen i slutningen af forrige århundrede.

Thomas Meinecke flyttede omkring 1870 fra Søby til Lyngby, hvor han nedsatte sig som træskomand.

Han lod senere bygge den bygning, som i dag kaldes »den gamle købmandsgård«, hvorfra han først drev høkerforretning (eventuelt sideløbende med træskofaget).

Senere er han så blevet uddeler, idet forretningen under en eller anden form er overgået til at blive drevet som en brugsforening. Endelig er denne driftsform ophørt igen imellem århundredeskiftet og slutningen af første verdenskrig, hvorefter den fungerede som almindelig købmandsgård med både butiksvarer og grovvarer til den lukkede midt i trediverne.

Grunden til, at disse oplysninger er så upræcise, er, at der tilsyneladende ikke findes protokoller, papirer eller andre ting, der i dag kan fortælle os noget, og ved samtale med personer har det heller ikke været muligt at få ret megen konkret viden, - selv familiemedlemmet nylig afdøde slægtsforsker Karl Meinecke kunne ikke bidrage væsentlig til sagens belysning.

Derfor skulle det glæde os, hvis nogle af læserne ligger inde med oplysninger, der kan være med til at opklare denne periode. Thomas Meinecke blev i 1909 afløst af sin søn Arnold Meinecke, så det er tvivlsomt, om denne nogensinde har været uddeler i Lyngby.

Men hvorom alting er, så er der først i århundredet opstået en splittelse, idet en udbrydergruppe i 1903 sammenkaldte til møde på højskolen.

Her blev man enige om at danne sin egen brugsforening, og det blev starten på brugsen »Dybvang«, som stadigvæk nu 85 år senere kører i bedste velgående.

For at skelne fra den allerede eksisterende Lyngby brugs, var det nødvendigt at give den egenavn, og Dybvang faldt godt i tråd med mejeriet »Engvang«, som lå lige ved siden af. Byggegrunden, der var en tidligere sandgrav, blev købt af bymændene og lå forøvrigt lige overfor Lyngby brugs, så man har haft rig lejlighed til hver især at holde øje med, hvad der skete på den anden side af gaden.

Foreningens første bestyrelse bestod af gårdejerne Serverin Hansen, Hans Hansen, Peter Skårup og Rasmus Holme samt sadelmager Krogh, - alle af Lyngby. Desuden var daværende mejeribestyrer Buhl udnævnt til forretningsfører i etableringsfasen. Han blev forøvrigt senere foreningens første regnskabsfører.

Bestyrelsens første opgave var at entrere med håndværkere, og formanden kunne ved brugsens indvielse kort før jul i 1903 meddele, at byggeri og inventar havde kostet knap 5000 kr. Som

Dybvang brugsforening 1960

uddeler blev ansat kommis Villumsen fra Ans, men det blev et kort bekendtskab. Han sagde pladsen op efter et år, og det skyldtes vist, at han var en ret selvstændig person, der døjede med at finde sig i det posekiggeri, der var normalt for uddelerstillingen dengang. Så antog man købmand Friis, Mundelstrup til hans efterfølger, og der gik 5 år, men da der i 1909 blev konstateret underskud, blev han afskediget. Bedre gik det ikke med efterfølgeren uddeler Lindstrøm. Efter et års forløb blev der også konstateret underskud hos ham, og han måtte rejse.

Der var nu gået 7 år siden foreningens start, man havde i den tid haft tre uddelere og var tilsyneladende endnu ikke kommet rigtig ud af starthullerne. Så der var ikke noget at sige til, at man var lidt modfaldne ved situationen.

Som ny leder blev ansat Ole Olesen fra Salten, og det skulle heldigvis vise sig at være et godt valg for foreningen. Han var i stand til at drive brugsen på en fornuftig forretningsmæssig måde, og i årene fremover steg omsætningen og driftsresultatet jævnt.

Året 1910 var også på anden vis et skelsættende år, idet den fra starten af siddende dynamiske formand Severin Hansen blev afløst af sin broder gårdejer Peter Hansen. Han er forøvrigt den formand til dato, der har siddet længst, idet han kom til at beklæde posten i 18 år (1910-1928).

En anden ændring dette år var at mejeribestyrer Buhl rejste fra egnen, og i hans sted som regnskabsfører udnævntes hans afløser på mejeriet Chr. Christensen. Han skulle også senere vise sig at blive rekordindehaver, idet han beklædte posten i næsten 40 år.

Som sagt var Dybvang nu inde i en positiv udvikling, der varede de næste 12 år, - garneret med de fortrædeligheder med varemangel m.m., som første verdenskrig førte med sig.

Men i 1922 blev brugsen rystet i sin grundvold : - Ole Olesen siger pladsen op. Det kan godt i dag virke som overdramatiseret at beskrive denne begivenhed sådan. Men ikke desto mindre er det nok ikke helt forkert. Ole Olesen var den eneste ud af fire, der i de forløbne 19 år havde kunnet få brugsen til at gå, og når han så oven i købet påtænkte at nedsætte sig som købmand i nabobyen Allelev, - ja så var der måske ikke noget at sige til, at der blev overreageret.

I forhandlingsprotokollen skrev bestyrelsen, at man påtænkte at opløse foreningen! Men heldigvis fik fornuften lov at råde, og man antog en ny uddeler.

Det blev Søren Dalhoff, som på dette tidspunkt var uddeler i Glarbo. Også denne gang var man heldige og fik en mand, der i knap 25 år kom til på en god måde, at stå i foreningens tjeneste.

Han kom til at varetage driften mellem de to verdenskrige, og det var meget typisk for denne periode, at man krævede en god dividende i brugsen, og det kunne også skabes i Lyngby. Dog var man her ligesom andre steder tit for krævende med den udbetalte dividende, der typisk lå på 10 -12 %, hvorved konsolideringen blev for lille. Det var jo lidt i retning af at slagte hønen, der lagde guldæg. Man måtte for tit lave økonomiske småløsninger, og det var ikke den bedste løsning for et andelsforetagende.

Ved foreningens generalforsamling i 1928 blev 25 års jubilæet markeret ved en fest, hvor der som underholdning for første gang blev vist film. Det var nyt og spændende dengang. Det viste sig at være en underholdningsform, der senere igennem årene blev yderst populær.

Uddelere

1.	Karen og Søren P Villumsen	1903-1904
2.	Ane og Rasmus Friis	1904-1909
3.	Karen Marie og Edvard Lindstrøm	1909-1910
4.	Karen og Ole G Olesen	1910-1922
5.	Karen og Søren Dalhoff	1922-1947
6.	Grethe og Karl Nielsen	1947-1957
7.	Ingrid og Viggo Christensen	1957-1986
8.	Egon F. Larsen	1986

Formænd

9.	Severin Hansen	1903-1910
10.	Peter Hansen	1910-1928
11.	Ivar Hansen	1928-1929
12.	Hans Petersen	1929-1931
13.	Peter Konge	1931-1934
14.	Anker Petersen	1934-1940 og 1949
15.	Jens P. Hansen	1940-1948
6.	Villads Christensen	1948-1949
17.	E. Bundsgaard	1949-1954
18.	Chr. Pedersen	1954-1955
19.	Egon Grøn	1955-1965
20.	Alfred Sørensen	1965-1968
21.	Niels E. Jensen	1968-1969
22.	Poul Rytter	1969-1973
23.	Peter Mols Jensen	1973-1982
24.	Elgaard Nielsen	1982

1. bestyrelse

25.	Peter Skaarup
26.	C. R. N. Krogh
27.	Rasmus Holme
28.	Hans Hansen

Regnskabsførere

29.	Poul H. Buhl	1903-1910
30.	Chr. L. Christensen	1910-1949
31.	Søren Dalhoff	1949-1957
32.	Carl Jensen	1957-1964

1
2
3
4
5
6
7
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
25
26
27
28
29
30
31
32

Op igennem trediverne var der følgende formænd : Gårdejerne Ivar Hansen (1928-29), Hans Petersen (1929-31), Peter Konge (1931-34) og landpost Anker Petersen (1934-40).

I midten af trediverne realiserede man længe nærede ønsker om modernisering og udvidelse. Der blev bygget en bagfløj med kælder til lagerfaciliteter. Det gamle inventar kom på lageret, og der blev installeret nyt i forretningen. Uddelerens lejlighed blev renoveret, og der blev installeret centralvarme.

Alt i alt et smukt resultat, det gav en fuldt moderne forretning i stil med dem, der netop i disse år skød op rundt omkring i landet.

Krigsårene var i Lyngby, som andre steder, prægede af udtalt varemangel og deraf følgende lave omsætninger, og dette holdt sig helt op til sidst i fyrrerne. Desværre var brugserne i disse år specielt dårligt stillede med tildelinger ved kun at have een hovedleverandør.

Som formænd op igennem fyrrerne var der først den markante og stoute fhv. gårdejer Jens P. Hansen (1940-48), (nuværende forbundsformand i SID Hardy Hansen, er forøvrigt hans barnebarn). Derefter fulgte gårdejer Villads Christensen (1948-49), - landpost Anker Petersen (1949) og forpagter Ejnar Bundsgård (1949-54). Alle fra Lyngby.

Sidste halvdel af fyrrerne var specielt karakteriseret ved stor udskiftning i bestyrelsen, hvilket dels skyldtes fraflytning fra området dels interne stridigheder vedrørende løn- og ansættelsesforhold for uddeler og regnskabsfører.

I 1947 trak Søren Dalhoff sig tilbage efter næsten 25 års virke for brugsen Dybvang, og i hans sted blev ansat uddeler Karl Nielsen, Yding brugsforening, der beklædte posten til 1957.

I 1949 forlod mejeribestyrer Chr. Christensen stillingen, som regnskabsfører for brugsen, efter næsten 40 års tjeneste.

Hans afløser blev fhv. uddeler Søren Dalhoff, og han havde jobbet til 1957.

Her blev han efterfulgt af førstemejerist Carl Jensen, Lyngby, der varetog opgaven til 1964, da foreningen kom i Regnskabscentralen, og dermed ikke mere havde brug for lokal regnskabsfører.

Denne periode op igennem 50erne var præget af, at rationeringerne blev ophævet og der nu endelig igen efter krigen begyndte at fremkomme varer i rigelig mængde. Dette medførte en naturlig omsætningsstigning, og for Dybvangs vedkommende havde man i midten af 50erne en omsætning på ca. 500.000 kr.

Nu har der ikke i denne beskrivelse hidtil været ret meget om omsætning, men for at anskueliggøre denne før og nu, kan henvises til en oplysning, der blev givet ved foreningens 50 års jubilæum i 1953. Her meddelte regnskabsføreren, at den samlede omsætning i de første 50 år var på 7 millioner kr., hvilket på nuværende tidspunkt er et års omsætning.

Omtalte jubilæum blev afholdt i Albøge forsamlingshus, da Lyngby's på dette tidspunkt var under restaurering. Det skete under hyggelige og festlige former med underholdning af den kendte Severinsen fra FDB's oplysningafdeling. Det var i det hele taget en aktiv periode. Efter et par tilsyneladende forgæves forsøg sidst i 20 erne og sidst i 30 erne blev der nu først i 50 erne etableret benzinsalg, - der blev foretaget forskellige nyanskaffelser, som f. eks. regnemaskine, og der blev foretaget mindre moderniseringer indvendig.

I 1950 blev i samarbejde med den lokale ægsalgskreds opstartet en varetur. Man lavede aftale om kørsel med vognmand Niels Lange, Albøge til en pris af 40 kr. pr. gang. Men desværre var denne fremgangsrige tid stærkt præget af dårlig økonomi. Der blev flere gange foretaget økonomiske transaktioner for at skaffe den nødvendige driftskapital.

Efter at gårdejer Chr. Pedersen, Fladstrup havde været formand fra 1954 til 1955, fik frisør Egon Grøn, Lyngby stillingen, som han varetog i 10 år indtil 1965. Det skulle senere vise sig at blive en skelsættende epoke i foreningens historie, hvor der skulle tages beslutninger med vidtrækkende perspektiver for fremtiden. Grøn udførte i denne periode et stort uegennyttigt stykke arbejde, som foreningen i dag skylder ham tak for.

Den 23. november 1957 overtog undertegnede, kommis Viggo Christensen, Klokkerholm, pladsen som uddeler efter Karl Nielsen.

Efter et par års forløb var driftsforhold og økonomi i så god stand, at der kunne spekuleres på fremtiden.

Forretningslokalet var meget lille, kun 36 m², og inventaret temmelig nedslidt og umoderne. Derfor var der interesse for modernisering og udvidelse af lokalerne. Men desværre var brugsen placeret på en snæver grund med vej på alle sider. Der var derfor kun een mulighed og det var opad. Der blev godt nok udført et udkast til at bygge ovenpå, men denne løsning var dyr og ikke sær-

lig hensigtsmæssig. Interessen samlede sig derfor forholdsvis hurtigt om et nybyggeri, men det var en stor mundfuld for os at sluge, vore beskedne forhold og vor lille omsætning taget i betragtning. Godt nok var der på få år blevet oparbejdet en fin egenkapital, men den ville ikke række langt i et sådant byggeri.

Alligevel kastede vi os ud i det. Der blev for et meget moderat beløb anskaffet en passende stor grund i den sydlige udkant af byen op ad amtsvejen.

Man entrerede med FDB's arkitektkontor om opførelse af en såkaldt typebrugs på godt 300 m² og et fritliggende grovvarelager på 54 m². Arbejdet blev udført af lokale håndværkere vinteren 1964-65 til en sum med inventar på ca. 300.000 kr. I den gamle brugs havde uddeleren, som normalt på landet, haft fribolig, men i forbindelse med nybyggeriet overtog han egne boligforhold og byggede eget hus.

Ved indvielsen den 23. marts 1965 var vi stolte over herude i en lille landsby at kunne tage Djurslands flotteste og mest moderne forretning i brug. For vi kunne jo selv om vi havde gode forhold, ikke forrente ude i et tyndt befolket landområde at få en del ekstraomsætning. Derfor var driften også klogeligt kalkuleret på en beskeden meromsætning.

Vi stod nu efter byggeriets afslutning overfor financieringen, og det var bestemt en vigtig del af helheden, hvor kursværdier, kreditstramninger og andet lotteri kunne få en alvorlig indflydelse på slutresultatet. Efter at have solgt den gamle brugs og have taget det vi kunne få i faste prioritetslån, manglede vi financiering af ca. 70.000 kr., som vi efter aftale henvendte os i vor bank for at låne på lempeligst mulige vilkår. Vor årsydelse på de andre lån var så stor, at vi ikke turde binde os til ret meget mere i ydelse.

Uheldigvis ramte vi ind i en af de gennem tiderne mange kreditstramninger, og det resulterede i et så stramt tilbud, at vi ikke turde acceptere det, og vi så os derfor i vor nød om efter en anden mulighed.

Her kom vi nu i forbindelse med JAK banken, hvor vi lånte, det vi manglede mod at lade vor pengeomsætning gå over den.

Det var så meningen, vi på længere sigt skulle inskyde penge i den rentefri afdeling, for at kunne hjemtage 2% lån til afløsning af dem vi havde fået i kreditforeningen.

Det var meget utraditionelle forhold, og jeg beundrer i dag den bestyrelse, der turde sanktionere disse planer. Men tiden skulle vise, at ideen var rigtig.

2 år efter byggeriet indførtes i 1967 kontant betaling., - en betalingsform, som efterhånden var indført de fleste steder, og som bestyrelsen også ønskede i Dybvang, og som man nu følte tiden moden til, men som man 2 år tidligere ikke havde villet gennemføre.

Dette skabte en kapitalfrigørelse, som der ikke umiddelbart var brug for, og de penge blev derfor indskudt på den rentefri afdeling i JAK banken, med det resultat, at vi i 1970 kunne hæve et 2% lån, med en løbetid på 7 år til erstatning for de gamle lån på henholdsvis 20 og 30 år, - og vel at mærke med en lavere ydelse.

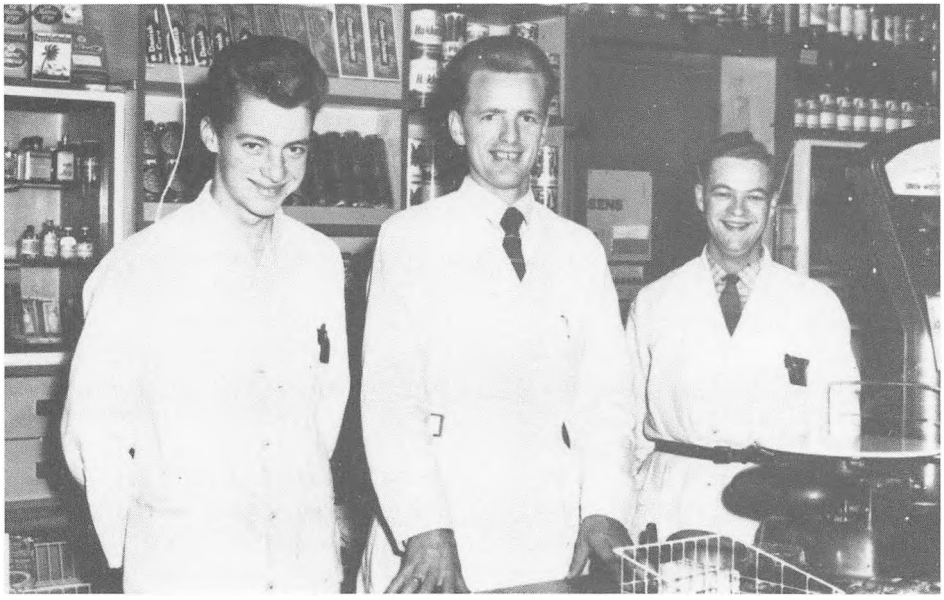

Fra venstre Ove Nielsen, uddeler Viggo Christensen og Borge Kjeldsen. Foto 1958

Gårdejer Alfred Sørensen, Fladstrup fungerede som formand fra 1965 til 1968, og det var i hans formandsperiode, at brugsens finaniering kom på plads. Derefter fulgte driftsleder Niels E. Jensen fabrikken Djursgrønt fra 1968 til 1969, og gårdejer Poul Rytter, Lyngby fra 1969 til 1973. Hans afløser blev gårdejer Peter Mols Jensen, Lyngby, der fungerede fra 1973 til 1981, og endelig har buschauffør Elgård Nielsen, Lyngby siddet i formandsstolen siden da.

Som tidligere meddelt begyndte brugsen omkring 1950 at køre varetur ud til kunderne, og det foregik indtil sidst i tresserne med fremmed vognmand, men på dette tidspunkt anskaffede man egen varevogn.

Efter nybyggeriet i 1965 stod foreningen med en fuldt moderne forretning, som man ikke skulle mene, der ville blive nogen væsentlig bekostning på foreløbig. Men tiden stod jo ikke stille, og i takt med udviklingen, kom der naturligvis hen over årene væsentlige investeringer.

Men karakteristisk for de følgende 20 år var, at der blev ikke taget ny gæld. Investeringerne i perioden, der beløb sig til knap en million kroner, er alle kontant betalte ud af driften.

Allerede i 1974 blev der behov for en udvidelse af lokalerne på 60 m^2 i forbindelse med varemodtagelse om natten. Ellers skete der gennem årene en naturlig udvikling, f.eks. fra diske med regnemaskiner til kassesluser med moderne kasseapparater, eller fra benzinsalgsanlæg med betjening til selvbetjening med seddellæser. En total udskiftning af jordbeholderne til benzin blev også nødvendigt på et tidspunkt på grund af forældelse. Køler- og fryserkapaciteten blev i takt med udviklingen udvidet meget betydeligt gennem årene. Der blev etableret varmegenindvindingsanlæg, og på et tidspunkt skønnedes det også nødvendigt med en tyverialarm, som også siden er blevet udbygget og moderniseret. Den begivenhed, der dannede baggrund for anskaffelse af tyverialarmen, var forøvrigt meget dramatisk. Ved et indbrud i februar 1974 blev bl.a. brugsens pengeskab bortført.

Udover temmelig mange penge indeholdt skabet bl.a. også foreningens protokoller. Alt var sporløst forsvundet, - først 2 måneder senere dukkede det op, - fra bunden af Ebeltoft havn. Tyvene havde kun interesseret sig for kontante penge, så både checks og papirer iøvrigt var i behold, men i en delvis opløst og ulæselig tilstand. Ifølge gode råd fra eksperter blev alt meget lempeligt skyllet af for det værste snavs, og derefter blev der lagt sugende papir imellem hvert enkelt blad i bøgerne. Det udskiftedes mange gange, og efter måneders forløb var de tørre, og det viste sig heldigvis, at hovedparten af de gamle protokollers indhold stadig kunne læses.

I 1978 kunne foreningen fejre sit 75 års jubilæum, og det skete med stort fremmøde under festlige former. Godt nok var der stor fare for, at det hele havde måttet aflyses på grund af snestorm, men vejret klarede op de sidste timer, og alle kunne møde op til et festligt arrangement. Den 23. november 1982 kunne undertegnede fejre 25 års jubilæum i brugsens tjeneste. (På dette tidspunkt var jeg forøvrigt den uddeler, der havde været længst i pladsen). Dagen blev festligt markeret med reception og udskænkning til kunderne.

Efter 29 års virke trak jeg mig den 1. oktober 1986 tilbage, og stillingen blev overdraget til uddeler Egon F. Larsen, Stenvad.

Der blev i den anledning afholdt en kombineret afskeds- og velkomstfest, hvor et stort fremmødt publikum med gaver og taler m.v. . gav begge parter en uforglemmelig oplevelse.

Siden har brugsen Dybvang fået en gennemgribende modernicering med en delvis udskiftning af inventar. Butikken er blevet ført a jour efter det såkaldte koncept 90, hvilket betyder, at den i dag fremstår, som en af de mest moderne brugsforeninger i Danmark.

I forbindelse med denne omlægning har den nuværende bestyrelse under ledelse af formanden Elgård Nielsen udført et stort og fortjenstfuldt stykke arbejde for foreningen.

Om Dybvangs konkurrenceforhold i fortid, nutid og fremtid kan siges følgende: At det netop i dag er den forretning i området, der står ene tilbage, -må vist siges at være et sammenfald af heldige omstændigheder.
Indenfor det vi kalder vort naturlige kundeområde, var der for 30 år siden 7 dagligvareforretninger, nemlig en købmand i Allelev, een i Søby, een i Albøge og to her i byen, foruden en grøntforretning, og så er der endda ikke taget hensyn til forretningerne i Trustrup, som kun ligger 5 km borte.

På dette tidspunkt var alle stort set jævnbyrdige og havde samme chancer for fremtiden.

Det der gav brugsen et fortrin var beslutningen først i tresserne om flyt-

ning og nybyggeri. Men det var der absolut ikke udelt mening om på det tidspunkt, hvor det skete. Nogle pessimister mente tværtimod, at det var begyndelsen til enden. Nu skulle fremtiden heldigvis vise noget andet. Det var også vort held, at vi netop fik bygget på det tidspunkt, vi gjorde, - for det skete så tidligt, at priserne på byggeriet endnu ikke var løbet løbsk, - og det skete så sent, at vi fik et byggeri, der stadig nu 25 år efter er rimelig tidssvarende.

Sidst i tresserne lukkede de 3 købmandsforretninger i de små nabobyer, og i løbet af de senere år er de 3 konkurrenter her i byen også lukket. Men i de senere år er den væsentlige konkurrence nu også kommet fra en helt anden kant, nemlig supermarkederne inde i Grenaa.

Allerede for 25 år siden udsendte FDB til alle landets brugsforeninger, den første såkaldte landsanalyse. Den gav hver enkelt karakter med hensyn til bevaringsmulighederne fremover. Den blev nok af mange betragtet som overpessimistisk, idet den spåede mange landforeningers nedlæggelse. Desværre er disse forudsigelser stort set gået i opfyldelse, for siden da er alene her på Djursland ca. 25 brugser lukket. Men i denne analyse fik Dybvang, i modsætning til de fleste naboforeninger, betegnelsen bevaringsforening. Det var absolut nybyggeriet og de rimelig gode kapitalforhold, der lå til grund herfor.

Med hensyn til kapitalforhold, så har foreningen de sidste 30 år haft bestyrelser, der har haft forståelse for konsolideringens værdi.

Foreningen har altid kunnet udbetale, dividende, men på et tidspunkt først i 80-erne blev den afskaffet til fordel for en skærpet prispolitik. Det skete efter ved flere lejligheder at have forespurgt medlemmerne om deres syn på sagen.

I denne forbindelse kunne det være meget interessant at nævne en tildragelse, der fandt sted på foreningens generalforsamling allerede i 1938. Det var i de store dividenders tid, hvor det blev udbetalt over 10%. Et medlem foreslog, om ikke det ville være formålstjenligt at sætte avancen ned for at få billigere varepriser. Det ville man jo nok i dag have syntes ville være rimeligt, men forslaget kunne på dette tidspunkt ikke godtages, og blev forkastet.

For at financiere moderniseringen i 1987, påtog foreningen sig, - mod de sidste 20 års tradition, - gæld på 200.000 kr. Men i betragtning af, at man nu står med en fuldt moderne forretning, der kan leve op til tidens krav, er det heller ikke noget foruroligende i dette. En sund drift fremover vil forhåbentlig danne grundlag for relativt hurtigt af få gælden afskrevet igen.

For en nærbutik som Dybvang i et landområde, hvor der ikke kan skabes vidundere med hensyn til omsætning, - er det vigtigt gennem en fornuftig vare- og prispolitik, at bevare lokalbefolkningens bevågenhed og bibeholde den gode økonomi, for så vil der også være en brugs i Lyngby efter år 2000.

Som et kuriosum kan til sidst nævnes, at foreningen for en halv snes år siden fik lavet et billedgalleri til ophænging på kontoret. Der er billeder af den første bestyrelse fra 1903, -der er billeder af alle foreningens formænd, regnskabsførere og uddelerpar igennem alle årene.

Det var et stykke detektivarbejde, at finde frem til alle billeder. Men det lykkedes og samlingen blev komplet. Det var nok i sidste øjeblik, at indsamlingen fandt sted. Havde man først fået ideen i dag, kunne den næppe realiseres.

I forhandlingsprotokollen er indført, at man forventer, at de der kommer efter, tager vare på dette stykke Lyngby - Historie og hele tiden holder det a jour.

Dybvang brugsforening 1988

Dagbladet Djursland 75 år

Af Hans Thordrup

Uden en personlig indgriben fra den konservative politiker, senere udenrigsminister J. Christmas Møller ville der næppe have været en avis, der hed Dagbladet Djursland i dag. Han nærmest tvang indehaveren af Randers Amtsavis overretssagfører Poul Winge til at tage Djursland ind som aflæggerblad, da det var truet med at gå ind i 1929. I mange år gav avisen underskud, men senere hen blev den et godt aktiv.

De hektiske dage, da der i 1929 blev truffet beslutning om Dagbladet Djursland's fortsatte bestående, var blot kulminationen af en række bevægede år, som gik forud, og når der i dag er grund til at kikke lidt nærmere på historien som en del af avisernes baggrund i Grenaa, skyldes det, at Djursland den 23. september 1988 passerede sin 75 års dag.

Ganske vist har det i en rum tid forud været at læse på forsiden af den daglige

Hans Thordrup

avis, at den befinder sig i sin 76. årgang, men det skyldes en tanketorsk hos den, som skifter årstallet ud i »hovedet« i forbindelse med årsskiftet. I forbindelse med jubilæet er der bragt orden i tallene.

Ejendommeligt nok var det en kreds af radikale på Grenaaegnen, der skabte baggrunden for Dagbladet Djursland. De købte sig i 1910 ind på den gamle højkonservative Grenaa Avis, der herefter blev udgivet som radikalt blad under redaktør J. E. Jørgensen. Chocket var mærkbart hos de konservative, der så sig afskåret fra et lokalt talerør, og først tre år senere enedes man om at starte en ny avis under navnet Dagbladet Djursland.

Projektet blev sat i værk i sommeren 1913. Støttekredsen lejede lokaler på Ågade i Grenaa, købte en ny hurtigpresse og bogtrykmateriel den 23. august. Den 12. september holdtes der stiftende generalforsamling i »Djursland, Dagbladet for den østlige del af Randers Amt, Aktieselskab« på Hotel Dagmar. Formand for bestyrelsen blev proprietær S. Lunøe, Enslevgård, der havde stået i spidsen for den store udtørring af Kolindsund i årene op til århundredskiftet, og formand for repræsentantskabet hofjægermester N. J. Iuel, Meilgaard, som i forvejen var formand for Gjerrildbanen.

Den københavnske journalist Andreas Harsfelt blev ansat som avisens første redaktør. Han have store ambitioner og fastslog i det første nummer, der udkom den 23. september, at Djursland havde sat rekord inden for dansk dagspresse. Ingensinde før havde man set et dansk

Georg Kjeldvig Reimann

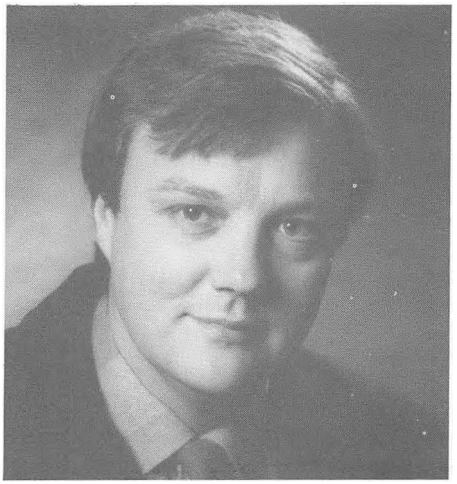

Holger Frausing Christiansen

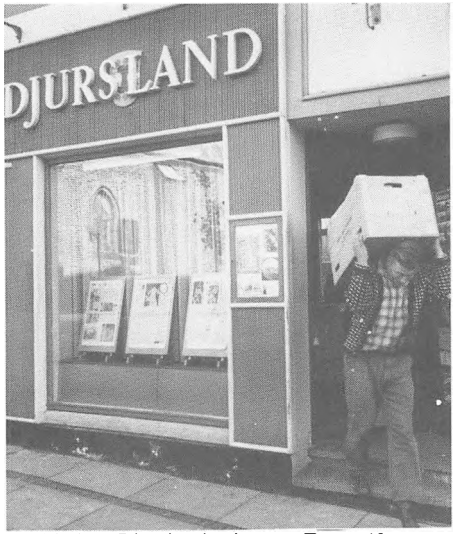

Dagbladet »Djurslands« kontor, Torvet 13. Flyttedag 27. oktober 1970

bladforetagende bygget op fra bar bund på så kort tid.

Han lagde hårdt ud ved at bringe de første numre med gratis annoncer for at sikre sig en kundekreds og var selvsagt ikke populær blandt kollegerne. Noget andet var, at han nok aldrig fandt sig tilrette i det lille bysamfund, der dengang var på 3.500 indbyggere, og et par år senere forlod han byen. Han virkede i en del år i Odense og blev så velhavende, at han kunne stifte et legat for unge journalister.

For at sikre Dagbladet Djurslands fremtid købte bestyrelsen den radikale Grenaa Avis af ejeren redaktør Edmund Lønskov og ansatte denne som daglig leder. I samme forbindelse flyttedes trykkeriet fra Ågade til Lillegade 54, hvor avisen udkom i de følgende syv år. Det var vanskelige tider at virke under, og en rekonstruktion af aktieselskabet i 1920 med proprietær J. F. Hansen, Slemminggaard, som ledende kraft fik ikke den forventede effekt. Ved udgangen af 1922 blev bladet bortforpagtet til bogtrykker Erik Brandt Klixbüll fra Odense, der kæmpede forgæves i nogle år, hvorefter avisens faktor O.Th. Jensen overtog redaktørposten. Han havde mange børn og savnede aldrig avisbude, men det kneb med abonnenter, og i 1929 måtte han give op med et dagligt læsertal på under 100.

Herefter kom Amtsavisen i Randers ind i billedet. Fra november 1929 lededes avisen af redaktør Georg Reimann Kjeldvig og dennes hustru Ebba Reimann, der var meget aktiv i politik og blev indvalgt i Grenaa byråd. Det lykkedes at stabilisere foretagendet, men udviklingen blev først vendt fra 1949, da cand. polit. Preben Winge overtog ledelsen af Randers Amtsavis og sammen med sin direktør Jens Randrup besluttede at ofre, hvad der var nødvendigt for at skabe en større og bedre avis.

Dagbladet »Djursland« Søndergade 1, 1970

Reception 1971. Fra venstre tidligere medredaktør fru Ebba Reimann, chefredaktør Preben Winge og fru Inge Thordrup. Bagest radioforhandler Dahl

Ud over Grenaa Folketidende, der havde den største tilslutning i nærområdet, Demokraten, Aarhus Amtstidende og Djursland dukkede der nu også konkurrenter op fra Randers Dagblad og Aarhuus Stiftstidende med lokalkontorer i byen. Der var kamp om både læsere og nyheder dengang.

Djursland fik sin blomstring med udgangspunkt i Andelsbankens tidligere lokaler på Torvet 13 som lejer hos kioskejer Emil Holch. 54 kvadratmeter til redaktion og ekspedition blev for små, efterhånden som medarbejderstaben voksede. En overgang flyttede redaktionen ind i Torvet 19 hos radioforhandler

I 1957 overtog Hans Thordrup posten som redaktør efter nogle år som redaktionssekretær i Grenaa og med sin hustru Inge Thordrup som daglig leder af ekspeditionen.

Det var velkendt på egnen, at avisens oplag var såre beskedent, og typisk nok kunne man som nyslået bladleder opleve et møde med en af landbrugets gamle kæmper proprietær Aage Nikolaisen, Kejsegården, som sagde:

- Og hvor arbejder så De?
- På Djursland.
- Nå, kan man leve af det?

Netop i slutningen af 50'erne fulgte den voldsomme udvikling, der i løbet af få år bragte Grenaa's indbyggertal op på det dobbelte af de oprindelige godt 7.000. I den periode var der nok den livligste konkurrence, man nogensinde har oplevet på mediefronten på disse egne.

Medarbejdere i midten af 70'erne. Fra venstre Kurt Jakobsen, redaktionssekretær Villy Andersen, bagved Karsten Møller og journalist Finn Dyrnesli. Ved skrivemaskinen Otto Rasmussen og yderst redaktør Hans Thordrup

Receptionsgæster 1971. Fra venstre Gerda Poulsen, direktør Ove Secher, overlæge E. Hovesen, Erik Calmer, fru Edith Winge, autoforhandler Helge Dahl, stationsleder Erik Larsen, Falck, snedkermester Brask Sørensen og direktør Henry Carlsen

Jens Dahl, men sluttede så kontrakt med Djurslands Museum om at leje Søndergade 1, den tidligere købmandsforretning med lokaler i tre etager. Her blev det til en række rige og spændende år indtil flytningen for et par år siden til det nye domicil på Østerbrogade, hvor der i dag er beskæftiget en medarbejderstab på 25.

En del af udviklingen, der har gjort det muligt for Dagbladet Djursland at overleve som eneste lokale dagsavis i området, bygger på den dækning af landsdelen, som udgår fra avisens tre lokalredaktioner. Rønde var den første, som kom til for 30 år siden. Derpå fulgte Ebeltoft i 1960 og Midtdjursredaktionen i Kolind i 1973. Den daglige ledelse af avisen overgik i 1985 til redaktør Erling Hansen, efter at Hans Thordrup havde ønsket at trække sig tilbage som 60-årig, og siden 1986 har Holger Frausing Christiansen, tidligere avisens redaktionssekretær, virket som ansvarshavende redaktør, mens kontorleder Ove Nedergaard har taget sig af den administrative side af avisens drift.

Oplaget er i jubilæumsåret 8.600, og desuden udgiver man ugeavisen »Djurslands Posten«, der kommer i godt en snes tusinde numre.

(Se iøvrigt årbogen 1984 side 79-82).

Redaktører gennem 75 år:

Redaktør Andreas Harsfeldt 1913-1915
Redaktør Edmund Lønskov 1915-1922
Redaktør Otto Klixbüll 1922-1926
Redaktør Th. Jensen 1926-1929
Redaktør Georg Reimann Kjeldvig 1929-1957
Redaktør Hans Thordrup 1957-1985
Redaktør Erling Hansen 1985-1986
Redaktør Holger Frausing Christiansen 1986

1988: Dagbladet »Djursland« Østerbrogade 18

Barndom i lillebyen

Af Stig Jørgensen

Med alderen ser man hellere tilbage end frem i tiden. Nysgerrigheden aftager i takt med de fysiske og åndelige fakulteter. Til gengæld trænger erindringen sig på, selv om den er hullet som en si.

Det eneste jeg husker om min farfar er f.eks. hans afskedshilsen, dengang vi i 1932 flyttede fra Ålborg til Grenaa. Da far startede familiens nyerhvervede »Morris« for at bakke ud fra Frederiks Torv, hævede farfar sin højre hånd og udtalte de bevingede ord: Hils så i »Grén-no«!

Sådan udtalte han navnet det har jeg ikke glemt, men det er altså også det eneste jeg husker.

Jeg var fyldt fem år og havde lige fået »øjnene vendt« for jeg havde hidtil været skeløjet, efter sigende at jeg som mindre var faldet ned ad en trappe, men det er nok bare en myte.

Men jeg kan huske, at jeg så dobbelt efter den vellykkede operation, for det første jeg så, da jeg fik bindet fra øjnene var to mødre, der kom ind ad døren ved siden af hinanden, til gengæld har jeg siden ikke kunnet se ret meget med det ene øje, som var degenereret for at undgå dobbeltsyn. Nu får børnene jo klap for øjet.

Familien har i øvrigt altid smilet overbærende, når jeg mener at kunne huske, at jeg sparkede øjenlægen i maven, da han ville kvæle mig med æterposen. Men det kunne utvivlsomt være sandt, for ifølge min mors optegnelser var jeg allerede som barn ret selvhævdende, selv om hun mente, man måtte tilgive mig meget, fordi jeg allerede som syvårig læste »Politiken« hver dag.

Min mor mente i øvrigt, at jeg snakkede så meget og så mærkværdigt, at jeg måtte blive enten statsminister eller professor. Statsminister blev jeg jo ikke. Mine skolelærere mente mere beskedent, men af samme grund, at jeg nok blev ejendomsmægler eller sagfører. Ejendomsmægler havde min farfar været, og min far blev det på sine gamle dage, efter at han var blevet førtidspensionist. Men det har nu aldrig haft nogen tiltrækning på mig, i stedet for blev jeg sagfører.

Men vi kom omsider til Grenaa, som lå i udkanten af min faders nye distrikt, som omfattede hele Djursland ind til Århus og Randers og videre til Mariager Fjord. Derfor måtte han selvfølgelig køre i bil, hvilket satte familien i en særstilling, dengang bilerne endnu var en sjældenhed. Det siger derfor også - i parentes bemærket - noget om min broders format som ulykkesfugl, at det lyk-

Lillegade omkring 1930

kedes ham at blive kørt over af tre biler, inden han fyldte 10, heldigvis uden større skade.

For man kørte jo ikke så stærkt, 60 km/t var maksimumshastigheden på landevejen, så vi kunne nå at synge mange sange, når vi kørte fra Ålborg til Grenaa, det gjorde vi for at få tiden til at gå, og for at holde os selv og chaufføren vågne, når vi ud på aftenen kom igennem Løvenholm skoven. Det skete i øvrigt ikke så sjældent, at han fik en hare under hjulene, hvis han ikke hurtigt nok fik standset og slukket lysene. Harerne havde nok endnu ikke vænnet sig til bilerne, lige så lidt som hestene, som skulle passeres med forsigtighed.

Til gengæld var et alvorligt biluheld uhyre sjældent. Skete der endeligt et, stod det i alle landets aviser, og en ulykke som skete ved påkørsel af et vejtræ i svinget ved Trustrup på Århusvejen med dødelig udgang svævede som en uhygge over stedet endnu i mange år.
Vi rykkede altså ind på kvisten i en nyere ejendom i den nedre ende af Storegade, men flyttede allerede et halvt år senere ind i den øvre ende af Lillegade. Det var et afgjort avancement, for lejligheden havde været beboet af den sidste kongevalgte borgmester i byen, og den var også derefter. Den havde f.eks. et badeværelse med gasvarmer, hvilket betød, at vi børn ikke længere skulle ned i vaskekælderen, når vi om lørdagen skulle have det ugentlige bad.

Men lejligheden havde også en altan med en dør ind til spisestuen, som havde paneler halvvejs op til loftet afsluttet med en nipsehylde hele stuen rundt. Dagligstuen havde et stateligt buet vinduesparti mod gaden og en flot kamin, som skulle opvarme begge stuer. I køkkenet var der ingen opvarmning, for det var jo beregnet til tjenestepigerne, ligesom bagtrappen og loftsværelserne der var uden elektrisk lys. Det gik nu ud over børnene.

Senere kom der dog lys på trappen og værelserne, efterhånden som tyendet døde ud, og demokratiseringen skred frem. Ovenpå boede slagtermester Hansen og ved siden af urmager Jensen, som var barnløse. Begge familier trakterede ofte med kage og saftevand.
En gang med et smerteligt resultat, idet det viste sig, at det ikke var et kirsebær, men en hveps, jeg havde fået i munden. Jer er senere en gang blevet stukket i øjet - det gode øje - af en honningbi, men det er måske udtryk for held, idet jeg gudskelov aldrig senere er kommet alvorligt til skade.

Hvis man altså ser bort fra dengang jeg i den strenge vinter i 1936 fald igennem isen på åen, som vi troede var bundfrossen. En af de større drenge fik fat i min ene hånd, ellers ville hverken mine børn eller børnebørn have været til! Inden jeg nåede hjem kunne mit tøj stå alene og mon ikke jeg fik en lungebetændelse. Jeg kan i hvert fald huske, at jeg de følgende dage førte lange samtaler med en fisker på et maleri i stuen. Det maleri har jeg bevaret.

For vi strejfede forholdsvis ubevogtet rundt i den lille ufarlige by. Forældrene havde vel også nok at se til med de man-

Søndergade omkring 1930

ge flere børn man havde dengang, uden moderne bekvemmeligheder som vaskemaskine, støvsuger og varmt vand i hanerne. En gang om måneden måtte moderen i vaskehuset og så stod det på i et par dage med blødlægning, kogning i gruekedel, skyldning, vridning og tørring enten i gården eller på loftet. Derefter kom rulning og strygning, for det strygefri var endnu ikke opfundet.

Om sommeren var åen et lykkeligt fiskevand, hvor vi med en bambusstang, en snøre og en krog, fangede de fineste skaller og undertiden en lille ål. Vi havde ikke nutidens ambitionsniveau, idet vi ikke mente, det var en menneskeret at fange laks og ørreder, hverken i Grenaaen eller senere i Gudenåen, efter at vi var flyttet til Randers i 1936. Det er i det hele taget et mirakel, at vi overlevede i en tid uden sundhedsmyndigheder og miljøbeskyttelse. Men måske var det de stærkeste, som overlevede, eller også var forventningerne og mulighederne for at stille krav til samfundet ikke så store i en tid, da fiskemanden sang i gaderne og mælken solgtes i løs vægt fra en hestevogn.

Om vinteren kunne vi, som vi har set, undertiden også bruge åen til skøjteløb, men det var ellers de oversvømmede enge, som var mødestedet for skøjteløberne, når børnene ikke foretrak at kælke i anlægget uden for byen. Skiløb var der endnu ingen, der havde fundet på.

Ellers holdt vi til hos kammeraterne i deres gårde og haver. Vi havde det dejligt uden personanseelse. Jeg har ingen erindring om stands- eller klasseforskelle, selv om der vel må have været nogen. Men i hvert fald var det hele befolkningen, som mødtes i håndværkerforeningen til juletræ, der holdtes i Pavillonen nede i anlægget. Eller til afdansningsbal på Hotel »Dagmar«, når Helga Egdø eller hr. Rosén holdt skole der. Sidstnævnte forsøgte i øvrigt forgæves at overtale mine forældre til at sende mig til balletten!

I skolen på Vestervej var vi allerede dengang begyndt at gå i blandede klasser, men i frikvarteret måtte vi pænt holde os på hver side af en midterlinje, pigerne mod nord og drengene mod syd. Og udenfor lå til at begynde med byens eneste sportsplads, som både rummede skolens boldspil og GIFs fodboldafdeling. Her startede jeg min fodboldkarriere, men flyttede senere med ud til et moderne »stadion« ude ad Århusvejen til.

Ulveunger blev vi også, ligesom andre børn i 30erne og vi måtte klare adskillige vanskelige dueligshedsprøver såsom at sy knapper i og vandre 10 km til Trustrup og tilbage igen. Det var dengang »Matador-spillet« hærgede landet, nu hedder det vist noget andet på grund af den inflatoriske udvikling i grundpriserne.

Det var den tid Oxford-bevægelsen slog igennem, og vi måtte med sorg opleve, at en af vore mest respekterede lærere offentlig bekendte sine synder, herunder tyveri af penge fra køkkenrækken, hvilket erfaringsmæssigt var den mest almindelige synd, hvad jeg selv havde en pinefuld følelse af var rigtigt.

Dengang Grenaa-Hundested Linien blev åbnet, mærkede vi pustet fra den store verden, ligesom vi følte den nye tid trænge sig på, når postflyveren fra København til Ålborg passerede højt over kirkens spir. Sådan var ruten nemlig lagt. Om sommeren kunne vi spadsere de 3 km til havnen og se på færgerne, hvis vi da ikke foretrak at fortsætte ud ad stranden for at bade. Det var før naturfredningsloven, så hele klitrækken var optaget af sommerhuse for byens velhavere, hvortil vi ikke hørte, men hos gode venner kunne man altid finde husly, ellers var det udmærket at klæde om på stranden, selv om blufærdigheden dengang var mere udtalt end i dag.

Det var dengang, der altid var sol om sommeren, ligesom det altid var frost og sne om vinteren. Det er i erindringen også som om livet blev levet udendørs, for det er underligt at der kun melder sig få og vage billeder af livet inden for hjemmets fire vægge.

Det er måske, fordi jeg aldrig var hjemme.

Fra Grenaa Egnsarkiv

Af Børge Kjær og J. A. Nielsen

Grenaa Egnsarkiv har i det sidste års tid især koncentreret sig om indsamling af arkivmateriale fra lokale foreninger og organisationer. Og arkivets samlinger er forøget væsentlig i den anledning. Mange eksisterende foreninger har afleveret materiale, som ikke længere er i brug: Vedtægter, regnskabsbøger, forhandlingsprotokoller, korrespondance, billeder osv. Desuden har vi opsporet en hel del fra foreninger, som forlængst er nedlagt. Der er måske en tidligere formand eller sekretær, som har haft foreningernes gamle ting liggende.

Alt i alt har indsamlingen resulteret i, at Egnsarkivet nu har arkivalier fra godt og vel 250 forskellige foreninger fra Grenaa egnen. Og vi har fået kendskab til eksistensen af op mod 1000 fra området. Materialer fra hovedparten af disse mange foreninger er formentlig gået tabt, men det er vores erfaring fra indsamlingen at der godt kan ligge noget gemt fra gamle foreninger, som er ophørt med at eksistere. Der vil derfor kunne findes en del mere foreningsmateriale i årene fremover, og vi hører gerne fra personer, som i den forbindelse kan hjælpe os på sporet af det.

Når det gælder de store helt gamle foreninger har arkivet nu et fyldigt materiale fra Håndværkerforeningen og Landboforeningen. Derimod har Handelsstandsforeningen ikke været i stand til at finde deres gamle arkivalier. De allerfleste faglige organisationer har afleveret til Egnsarkivet, og i den forbindelse er der også kommet ting fra fagforeninger, som er nedlagt ved sammenlægninger. Også Arbejdsgiverforeningen og nogle mesterforeninger har afleveret deres gamle arkivalier. Der er materiale fra de forskellige politiske foreninger, idrætsforeninger, ungdomsorganisationer, og sådan kunne vi blive ved.

Til den interesserede kan vi let finde frem til, hvad der er i Egnsarkivet fra de mange forskellige foreninger. Det afleverede bliver registreret, således at det let kan bruges nu og i fremtiden. Det er nemlig meningen med at bevare arkivmateriale: At det er til rådighed den dag, foreningernes historie skal skrives - måske i forbindelse med et jubilæum eller lignende. Forhåbentlig kan materialet også inspirere til, at der i årene fremover skrives foreningshistorie f.eks. i denne årbog. Egnsarkivet vil gerne hjælpe interesserede til rette med et sådant arbejde.

Selv om Egnsarkivet i bogstaveligste forstand har været begravet i foreningsarkiver, så er der dog også sket andet gennem det seneste år. Af større afleveringer har vi fra arkitekt Arthur Jensen modtaget en stor samling byggesager fra 1940erne og fremefter. Vi har overtaget materiale fra tidligere borgmester Aksel H. Hansens mangeårige virke og fra tidligere rektor Johs. Hoffmeyers tid på Grenaa Gymnasium. En del billeder er også kommet til arkivet og er blevet forsynet med oplysninger af bl.a. J.A. Nielsen.

Jo der er nok at tage fat på for de historisk interesserede brugere af Grenaa Egnsarkiv, og dem bliver der efterhånden en hel del af. Der er ikke blot en stigende interesse for at læse færdige bøger om historiske emner. Der er også flere og flere, der kaster sig ud i det besværlige arbejde at udforske lokalhistoriske emner på grundlag af bevaret arkivmateriale. Dette vidner bl.a. denne årbog om.

Købmandsbutik ca. 1917-19

Grenaa Egnsarkiv har via Willy Helbo, Trustrup, modtaget dette herlige billede af en købmandsbutik i de gode, gamle dage. Damen, der vejer en pose af på den sikkert dengang meget fornemme vægt, er Kirstine Sørine Møller Larsen, Trustrup. Butikken er købmand J. C. Groths. Den lå i ejendommen Østerbrogade 53. På stedet lå i sin tid koleralazarettet, opført omkring 1853. I Danmark havde man dengang en voldsom koleraepedemi, der i København krævede op mod 5000 menneskeliv. Fra statens side blev det pålagt byerne og navnlig søkøbstæderne at indrette koleralazaretter. I Grenaa klarede man dette ved at købe et ganske lille hus nær Kejserbækken (denne er overdækket på stedet), der dannede skel mellem Grenaa og Gammelsogn. Lazarettet kom aldrig i brug, i hvert fald

ikke til kolerapatienter, men nok til fattigfolks sygelejer. Huset blev udlejet til beboelse, og interesserede anbefales at læse i »Grenaa bys Historie« bind C, side 531-33. - Huset solgtes 1889 af kommunen, og i 1898 indrettede høker Chr. Olsen en lille butik her. 1907 købte købmand J. C. Groth huset. Han rev det efter nogle år ned og byggede et nyt hus på stedet. Det er i dette hus, butikken på billedet er indrettet, og Grenaa Egnsarkiv indlemmer det med stor glæde i samlingerne. Findes der andre lignende, hvor man kan se indretningen af butikker i gamle dage, er arkivet meget interesseret i at se dem. Det er klart, at Groths butik var et mindre foretagende, og i vore supermarkedstider vil mange nok trække på smilebåndet ved at studere billedet. Se blot på øverste hylde fra venstre: Her ligger de dengang meget gængse pakker med lang tobak til de store piber, og længere henne ses kasser til store cigarer, som der åbenbart har været et pænt udvalg af. Kaffemølle og kakkelovn i hjørnet og på disken kasseapparat og gammeldags og nymodens vægte tilligemed papirrullestativet. De tomme flasker fik plads i kasserne foran disken, og i baggrunden ses tønder, hvorfra der tappedes f.eks. sirup og brændevin - jo, jo, et sådant billede vækker minder fra en svunden tid.

Den sidste købmand på stedet var P. Andersen, der tidligere havde været uddeler i Voldby Brugsforening og senere var en travl ejendomsmægler i Grenaa, dengang boende i Vestergade 8 (Pigeskolen). Andersen solgte i 1945 ejendommen til Grenaa Dampvæveri. Huset anvendtes en årrække til beboelse, og blev senere nedbrudt.

Købmandsbutik i Grenaa ca. 1917-1919

Hvorfor hedder gaden det?

Af J. A. Nielsen

Lidt om, hvorfra gader i Grenaa har deres navn.

Schoubygade

Schoubygade er den lille gade mellem Lillegade og Markedsgade, hvorigennem trafikken fra Lillegade og vestpå føres til Markedsgade efter en ny trafikordning i 1986. I gamle dage, da købmand Schoubye i gården Lillegade/Overstræde havde et stort landbrug nord for byen, lå der en stor toft eller mark mellem Lillegade og Bag Byen (Markedsgade senere). Den købte købmand Schoubye, da det var bekvemt at kunne færdes med køerne og alt muligt andet herover. I 1895 forærede købmand Schoubye »Schoubyes Gyde« til kommunen. Man kaldte den nu »Schouby Gade« og glemte et e i navnet. Slægten Schoubye fik et minde her, men måtte altså finde sig i den lille fejl. Gaden hedder stadig Schoubygade.

Den første Schoubye hed Anders, og han købte gården 1816.

Slægten ejede så den store gård i 80 år.

Den Schoubye, der forærede kommunen den lille gade, hed Niels Nielsen Schoubye, født 1818. Han var pebersvend og en original fortæller Carl Svenstrup, i byhistorien. Han var genert og nærmest bange for kunderne, men han var en stor dyreven. Det fortælles, at når der skulle køres varer hjem fra havnen, lejede købmanden en vognmand dertil, fordi han ikke nænnede, at hans egne velnærede heste skulle gå den lange vej... Købmanden havde et utal af duer, og der blev flere og flere, fordi han ikke nænnede at slagte nogle af dem. På baghusets tag (baghuset er den længe, hvor nu Holms Bogtrykkeri har til huse) var der en storkerede, byens eneste, og i gården færdedes en tam stork, »Peder Stork«, der ikke kunne flyve og derfor overvintrede i gården. Der var lavet en stige op til taget, så storken kunne gå op og hilse på artsfællerne. - Schoubyes hobby var at tegne fugle og belægge dem med rigtige fjer.

Forretningen gik støt tilbage, og efter 40 år som ejer ophævede købmanden den. I »Grenaa Bys Historie«, bind C, side 66 m.fl., kan man læse meget mere om denne sag. Forretningen og købmandsgården er borte, men navnet Schoubye er bevaret ved den lille gade ved Lillegade.

August Kroghs Vej

August Kroghs Vej fik sit navn, fordi byrådet i sin tid var mere end stolt af, at byen havde fostret en verdenskendt person, professor August Krogh. Han var søn af skibsbygger, senere ølbrygger V. Krogh og hustru, og han fødtes i Lillegade nr. 50, den gamle byfoged- og borgmestergård, hvor der i facaden er opsat en mindeplade for ham.

August Krogh var ikke nogen helt almindelig dreng. På bryggeriet i Lillegades og Storegades vestlige ende havde man brug for store mængder is, og derfor havde man nogle damme ude i engene nær ved den senere Ringvej. Herfra blev der bjerget is ind på bryggeriet, og denne interessante operation er beskrevet andetsteds. Her skal fortælles, at August Krogh havde udbytte af »Kroghs Damme«, som det hed (de var fremkommet ved en udretning af Gammelå). Der fandtes nogle mægtige skrubtudser derude, og nogle af dem indfangede August Krogh. Hjemme skar han dem op og studerede, hvordan deres indvolde fungerede. »Han var en sær knægt«, sagde en af bryggeriarbejderne. Allerede her i barndommen var August Krogh interesseret i dyrenes fysiologi, men det står der ikke noget om i alt det meget, der er skrevet om ham senere hen. Han fødtes i Grenaa, men rejste snart derfra. Han blev student 1899, dr. phil. 1903, assistent ved Københavns Universitet, docent 1908, professor i dyrepsykologi 1910, medlem af Videnskabernes Selskab 1916, æresmedlem i Medicinsk Selskab 1922 og en hel del mere.

Tildeltes Nobelprisen i Fysiologi og medicin 1920 m.m., æresborger i Grenaa 1945. Er der noget at sige til, at Grenaa var stolt af ham, selvom han kun kom hertil i ferierne? En gade i Søndenå-kvarteret fik hans navn. - Læs om ham og hans familie i »Grenaa Bys Historie«, bind C, side 125-144.

Professor Krogh døde 1949.

J. H. Bostrups Vej

J. H. Bostrups Vej er en ganske lille vej i kvarteret ved åen og N. P. Josiassensvej og nær ved den plads, hvor Grenaa Gasværk i sin tid lå. Bostrup var gasværksbestyrer fra værkets start i 1897 og indtil han døde i 1935. Da elværket kom til i 1920, fik han titlen belysningsdirektør, en lidt besværlig titel. Bostrup var oprindelig maskinmester og sejlede på de store have, indtil han blev leder af det nye gasværk i Grenaa.

Han gik op i sit hverv og klarede alt det nye og ukendte for ham i fin stil, og han blev en meget respekteret embedsmand. Hans mekaniske snille gav sig udslag i forskellige »opfindelser«, der gik ud på at lette arbejdet på værket, f.eks. et apparat, hvorved een mand kunne måle koks op og fylde dem i sække. Apparatet solgtes til en lang række gasværker. Direktør Bostrup beskæftigede sig mest med sit værk, men han var dog med i adskilligt offentligt arbejde, f.eks. som formand for ligningskommissionen. Hans hustru, Pouline Bostrup, var derimod meget aktiv i det offentlige liv, bl.a. i kvindebevægelserne i en tid, da der kæmpedes for indførelse af stemmeret også for kvinder.

Ved gasværkets start opførtes en bestyrerbolig ved siden af værket. Til at begynde med i en etage. Senere byggedes en etage på, og huset fik den skikkelse, det har i dag. Øst for denne bestyrerbolig fandtes et stort antal kolonihaver, og da de måtte vige for parcelhusbyggeri først i 50'erne, hædrede byen J. H. Bostrup ved at give en lille gade nærmest ved gasværkshaven hans navn. Gaden løber parallelt med N. P. Josiassensvej.

Søren Quists Vej

Søren Quists Vej fører fra Århus Landevej til Vejlby og er nok den eneste vej i Grenaas opland, der bærer en persons navn.

Søren Quist var den ulykkelige »Præst i Vejlby«, der i 1625 dømtes fra livet for at have dræbt sin tjenestekarl. Han blev halshugget i juni 1626, og det debatteres stadig, om præsten var skyldig eller uskyldig. Vejlby ved Grenaa er blevet landskendt gennem St. St. Blichers novelle »Præsten i Vejlby« - og da samtlige veje på landet for nogle år siden skulle forsynes med navne og husnumre, benyttede man navnet Søren Quists Vej, 350 år efter dramaet i Vejlby.

N. P. Josiassensvej

I gamle dage var det, der nu hedder N. P. Josiassensvej, en markvej gennem kolonihavekvarteret fra Havnevej (senere Østerbrogade) til åen. Den nuværende bro over åen fandtes ikke, men en mindre lidt længere mod øst. Sammen med den lille vej ind til gasværket kaldtes gerne Gasværksvej. Omkring 1940 søgte ejere af arealerne på den anden side af åen om at få bedre forbindelsesforhold til de begyndende store parcelhusbyggerier her, men først i 1958-59 byggedes en større og bedre bro over åen, og vejen forlængedes til det, der senere blev Ringvejen. Den forlængede vej fik navnet N. P. Josiassensvej til minde om journalist Niels Peter Josiassen, oprindelig træskomager og musiker, senere redaktør af det socialdemokratiske blad »Demokraten«s kontor i Grenaa. Josiassen var en meget aktiv socialdemokrat og var den ubetingede leder af partiet gennem mange år. Han var byrådsmedlem i 30 år og altid ordfører for sit partis medlemmer. Josiassen var altid med i debatterne med skarpe bemærkninger, og hans indflydelse på mange store sagers behandling er uomtvistelig.

Josiassen blev medlem af Landstinget og måtte aftrappe sit arbejde herhjemme. Da Gasværksvej blev udbygget med opførelse af parcel- og rækkehuse, fik strækningen fra Østerbrogade til Ringvejen navnet N. P. Josiassensvej som en hæder for en mand, der arbejdede dygtigt og energisk for sin by. Navnet Gasværksvej bevaredes for det lille stykke vej, der fører fra Josiassensvej til gasværksarealet.

Hornsleths Allé

Hornsleths Allé går fra Havnevej til åen, og om navnet vides ikke andet, end at bagermester Hornsleth, der i en lang årrække havde bageri i Lillegade 31 og Overstræde, i sit otium byggede en villa ved Havnevej. Der blev anlagt en vej ved siden af, nærmest en markvej til at begynde med, og i folkemunde kom den til at hedde Hornslethsvej, senere officielt Hornsleths Allé i udbygget stand. Hornsleth bagte dejligt brød men derudover gjorde han sig ikke bekendt. Med vejens navn er han alligevel mindet til evig tid.

Carl Svenstrups Vej

Da kvarteret »Søndenå«, som det hed i begyndelsen, opstod på Grenaa Hede nær Grenaa Havn, fik gaderne navne efter forfattere og kendte personlighe-

der, og Carl Svenstrup var mellem disse sidste. Hele sit liv omfattede han sin barndomsby med kærlighed og fik den lykkelige idé at skrive dens historie. Det blev igennem 25 år til »Grenaa Bys Historie« på over 2000 store sider, og den har siden været til stor glæde for et stort antal grenaaensere, både de indfødte og for dem, der flyttede til byen og gerne ville sætte sig ind i, hvad deres nye by nu var for en. Ganske specielt glædede bogen fraflyttede grenaaensere, og dette må vel tolkes derhen, at de længtes efter barndomsbyen og nu kvægede sig ved minderne i stille stunder. Byhistorien kan desværre ikke købes i fri handel mere, men i antikvariater kan man være heldig at opspore eksemplarer. - Carl Svenstrup fotograferede flittigt, og de tusinder af billeder i arkiverne fra by og egn er et kapitel for sig. - Carl Svenstrup blev æresborger i sin by, et maleri (i al min grimhed«, sagde han ved afsløringen) hænger på rådhuset, og hans minde blev gjort uforglemmeligt i navnet Carl Svenstrups Vej.

H. P. Rosenvinges Plads

Den lille plads for enden af Bredgade og Djursgade havde ikke noget navn i gamle dage, men regnedes for en del af Bredstrupvej. Da overlæge Klindt og arkitekt Thoft kom til at bo på stedet, kaldte folkeviddet pladsen for »Mads-Axeltorv« efter de to herrers fornavne. Navnet blev aldrig officielt anerkendt, og i 1950 vedtog byrådet, at navnet skulle være »H. P. Rosenvinges Plads«. Grenaa Dampvæveri, hvis skaber var H. P. Rosenvinge, rejste i 1954 en skulptur på pladsen, skabt af billedhuggeren Karl Otto Johansen og forestillende en kvinde, der ser på et stykke tøj, slået over det ene ben. Pladsen blev reguleret og gjort pæn, og »Gredanapigen« blev anerkendt af folket, blot syntes nogle ældre, at pigens hestehalefrisure var lidt for moderne. Det vakte almindelig godkendelse, at skulpturen rejstes i det østlige kvarter af byen, hvor Rosenvinges store fabrik ligger.

De Lichtenbergs Vej

De Lichtenbergs Vej bærer navnet efter godsejer Gerhard de Lichtenberg til Hessel, der indtil 1918 ejede gården og de arealer i Grenaa Hede, hvor gaden de Lichtenbergs Vej er placeret. Han tilbød Grenaa kommune den store gård, men byrådet turde ikke indlade sig på den store handel, og det, der fulgte efter, er en helt anden historie. Løjtnant de Lichtenberg, som han altid kaldtes, før han blev ejer af Hessel, er behandlet i en længere artikel i årbogen 1987, baseret på erindringer af en brodersøn. Selv havde han ingen børn. Der henvises til denne artikel.

Søren Kannes Vej

Søren Kannes Vej findes i Søndenåkvarteret mellem August Kroghsvej og Åboulvarden, nær ved Kystvej. Søren Kannes redningsdåd i 1835 er nok den begivenhed, der i Grenaa er mindet flest gange ved navngivning. »Kannegården« er forsvundet, men Søren Kannes navn går igen et pænt antal gange, og mange vil nok synes, at opfindsomheden ikke er stor. Der findes f.eks. Søren Kannes Plantage, spejdertroppen Søren Kanne, fritidshjemmet Søren Kanne, og en Søren Kannes Kro m.m. Byrådet har ofte haft store debatter med uenighed om navngivning af gader og veje - men den om Søren Kannes Vej var der enighed om.

Ydesvej

Navnet stammer fra grosserer Yde-Poulsen, der havde forretning i Storegade 15, og som af godsejer Svendsen købte 29 tønder land i Grenaa Hede, stort set der, hvor nu Grenaa Bibliotek, Grenaa Gymnasium og Søndre skole ligger. Han havde en staldbygning derude og forsøgte sig med landbrug. Det var ikke nogen succes. Huset blev forøvrigt bombet af modstandsbevægelsen i 1945, og murbrokker ligger endnu på stedet nær Ringvejen. Ud for Ydes hus går en vej gennem plantagen, og i folkemunde kaldtes den gerne »Ydes Vej«. Yde-Poulsen rejste til København og blev kaffesurrogatfabrikant. Han eller hans bankforbindelser havde planer om at bygge et par hundrede beboelseshuse og meget andet på Grenaa Hede. Han fik pris opgivet på gas og vand fra kommunen, men den store sag løb ud i sandet. Navnet »Ydes Vej« blev officielt og er nu et minde om et festligt menneske med rideheste og store planer.

En kirke i Trustrup

Af Niels Førgaard

De forhåbninger til fremtiden, som kom til at præge den sidste del af 2. verdenskrig og årene derefter, har nok været en medvirkende årsag til, at der i disse år var hele tre steder på Djursland, hvor man begyndte at arbejde hen på kirkebyggeri. Det gjaldt tre stationsbyer, hvor man havde grund til at se fremtiden i møde med optimisme, og her lod man også dette fremtidshåb omfatte bygningen af egen kirke.

Med fuldførelsen af bygningen i Trustrup i maj 1988 er nu alle tre kirkeprojekter ført ud i livet. Hver især ligger de og vidner om den tid, i hvilken de blev opført:

Stenvad Kirke blev fuldført i 1959 som en tro kopi af en gammel romansk landsbykirke med gotiske træk. Så gennemført, at man let kan forveksle den med en ægte middelalderkirke. (Se Nørre Djurs Før og Nu side 64-73).

Pindstrup Kirke fulgte efter i 1968, og blot de få år imellem udviser et tydeligt skel i stil. Grundplanen er stadig den samme som i den romanske kirke, men nutidens materialer og linier har vundet indpas.

Der skulle gå endnu to årtier, førend Trustrup Kirke kom til. Den udvikling, som man så optimistisk havde ventet, var stagneret. Befolkningstilvæksten blev så lille, at den ikke kunne retfærdiggøre bygningen af en kirke. Men efterhånden nærmest imod forventning blev sagen ført til ende, omend bygningen fik officiel status som kapel, men med tilladelse til at bære navnet Trustrup Kirke.

I Trustrup Kirke er udviklingen ført endnu et skridt videre: Den traditionelle grundplan er forladt, for at bygningen kan leve op til nutidens krav. Og alligevel opdager man, jo mere man betragter resultatet, at den først og fremmest bygger på de gode, gamle traditioner, i materialevalg og hovedstruktur, i placering og indretning af kirkerummet.

»En vinding i kirkelig henseende«

Det var i 1944, det begyndte. Ifølge protokollen for Trustrup Kirkekomite' fremførte fru Eva Blach, Lykkesholm, tanken overfor daværende sognepræst Svend Ilving efter en begravelse fra Lyngby Kirke søndag den 13. august 1944. Man var enige om, at det ville være en vinding i kirkelig henseende, om der engang kunne blive bygget en kirke i Trustrup. Byens dyrlæge, M. J. Madsen, var ejer af et større jordstykke øst for Lyngbyvejen. Til ham rettede fru Blach henvendelse for at forhøre om muligheden for at få denne grund skænket til kirkegård. Dyrlæge M. J. Madsen erklærede sig straks villig til at overdrage jorden, hvorved den første forudsætning for et byggeri var til stede.

Trustrup Kirkekomité

Et midlertidigt udvalg bestående af Trustrupborgere foranstaltede en rundspør-

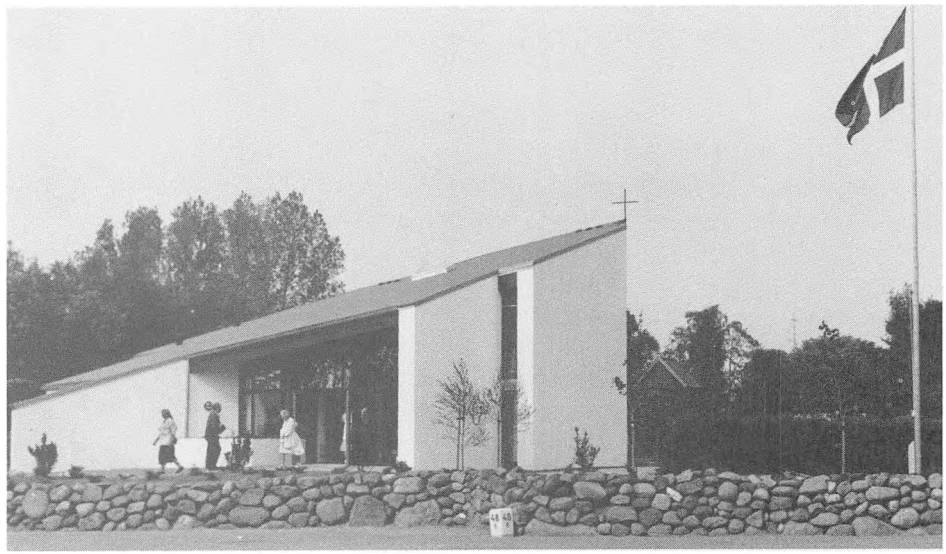

Trustrup kirke

ge blandt alle husstande i området for at få en tilkendegivelse af, om man ønskede en kirke. 78,9% udtrykte ønske derom. Og herefter indkaldtes til offentligt møde med henblik på nedsættelsen af en egentlig kirkekomite', idet menighedsrådet ikke mente, at det kunne og burde påtage sig opgaven. Trustrup Kirkekomite' blev således nedsat den 5. december 1944, og gik straks igang med arbejdet med at skaffe midler til opgaverne, i løbet af det første år næsten 32.000 kr. Lige fra første færd stod det klart, at kirkekomiteens opgave måtte begrænses til tilvejebringelse af midler, og allerede inden kirkegårdens anlæggelse blev grunden solgt til Lyngby Menighedsråd. Den 23. august 1947 blev Trustrup Kirkegård indviet. Kirkens placering på kirkegården var da allerede fastlagt, og en skitse, meget lig Stenvad Kirke, viser hvilke tanker om kirkens udseende, man gjorde sig i de første år.

Mange bestræbelser udfoldedes for at skaffe penge. Der afholdtes basarer, udsendtes lodsedler, overskud fra en kirkekoncert gik til komiteens arbejde. Men samtidig virkede de restriktive tider efter krigen hæmmende på de mange initiativer. F. eks. kunne man ikke opnå indkøbstilladelse til en bil, som man planlagde bortloddet. - Hvorom alting er, stod kirken ikke færdig samtidig med kirkegården, sådan som man havde håbet.

Derimod anskaffedes en klokke, ophængt i en klokkestabel, og efter endnu nogle år fulgte opførelsen af det lille kapel i kirkegårdens nord-vestlige hjørne.

En kort opblomstring af optimismen kom i 1956, da en ny lovgivning åbnede mulighed for optagelsen af lån til kirkebyggeri. Men snart måtte man se i øjnene, at inflationen gik hurtigere end formuetilvæksten.

Fra 1964, hvor formuen var på i alt 131.700 kr., lå sagen hen som opgivet i en lang årrække, og bortset fra et forgæves forsøg på at genoplive den i 1981, afholdtes der ikke møder i Trustrup Kirkekomite i mere end 20 år.

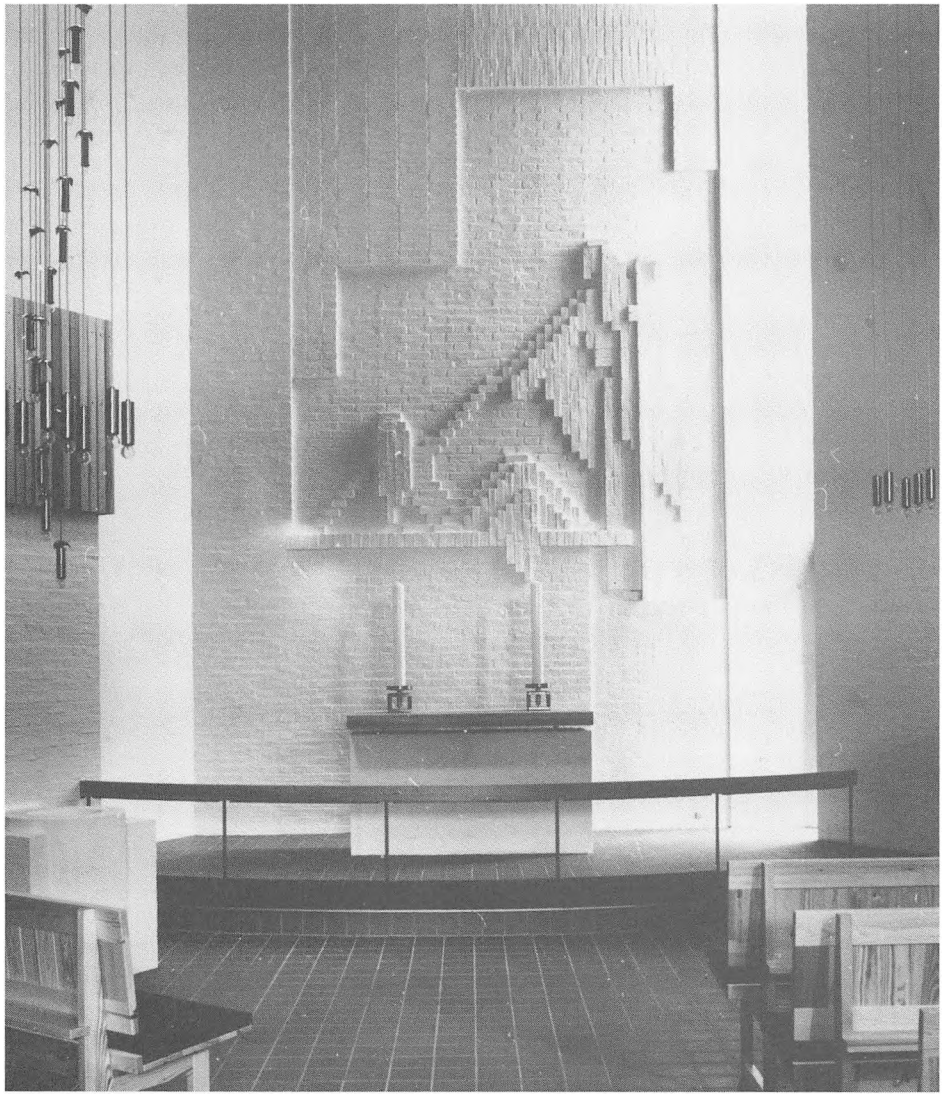

Alterpartiet

Sagen genoptages

I forbindelse med menighedsrådsvalget i 1984 blev der rejst spørgsmål om muligheden af at tage kirkesagen i Trustrup op pány. Der blev derfor afholdt møde mellem Trustrup Kirkekomite og Lyngby Menighedsråd i maj 1985, hvorunder man enedes om i fællesskab at søge sagen fremmet. En studietur til København i juni måned afklarede sagen så meget, at man i fuld enighed rettede henvendelse til arkitekt, m.a.a. Holger Jensen, København, - den arkitekt, som har bygget flest kirker i vor tid, heriblandt Bavnehøj Kirke i København, som blev inspirationen til at gå videre med sagen i Trustrup.

I februar 1986 kunne Lyngby Menighedsråd fremsende det af arkitekt Holger Jensen udarbejdede skitseprojekt til godkendelse hos de kirkelige myndigheder. Og allerede i april forelå godkendelsen af sagen, endog helt uden indsigelser af nogen art. Dette var i sig selv for menighedsråd og kirkekomité en tilkendegivelse af rigtigheden af det projekt, som man var enedes om.

Byggeriet tager form

Efter detailprojekteringen og licitationsfasen kunne håndværkerne, alle lokale, påbegynde arbejdet. Arbejdets start markeredes ved en lille højtidelighed på stedet den 21. juli 1987. Efter en kort tale af sognepræst Niels Førgaard, tog initiativtageren til kirkesagen i Trustrup, fru Eva Blach, Lykkesholm, det første spadestik som indledning til byggeriet.

Fredag den 4. september 1987 nedlagdes de fire grundsten til Trustrup Kapel, som det endnu hed på dette tidspunkt. Efter sognepræstens oplæsning af grundstensdokumentet nedlagde biskop Herluf Eriksen, Århus, den første grundsten i Faderens og Sønnens og Helligåndens navn. Som repræsentant for Grenaa - Nørre Djurs Provstiudvalg nedlagde provst P. K. Poulsen, Ålsø, den anden grundsten. For Lyngby Menighedsråd nedlagde formanden, gårdejer Laurits Lassen den tredje grundsten, mens Trustrup Kirkekomites formand, konsul Aage Jakobsen, nedlagde den fjerde grundsten. Torsdag den 29. oktober 1987 holdtes rejsegilde i den kommende mødesal, hvorunder kirkeværgen, Orla Sinding, og arkitekt Holger Jensen udtrykte mange rosende ord om arbejdets udførelse.

I løbet af vinteren foretoges den indvendige færdiggørelse samt fremstillingen af inventar, således at kirken stod færdig efter Pinse 1988.

Indvielsen

Søndag den 29. maj 1988 indviede biskop Herluf Eriksen bygningen til kapel, kaldet Trustrup Kirke. Festgudstjenesten indledtes med procession, som overdrog kirkens hellige kar og bøger til biskoppen. Den første kirkelige handling, som Trustrup Kirke dannede rammen om, var en barndåb, foretaget af biskoppen. Kirken var fyldt til sidste plads. Mange deltog i den første altergang, forestået af sognepræsten og provsten. Og mange tog imod indbydelsen til at komme til åbent hus om eftermiddagen og bese den færdige bygning, høre arkitektens tanker med udformningen og hygge sig over kaffen. - Der blev udtrykt megen glæde og tilfredshed denne dag over det smukke resultat, ligesom der blev udtrykt taknemmelighed over, at anstrengelserne nu endelig havde båret frugt.

Sådan kom kirken til at se ud

Kirkegårdsanlægget fra 1947 kom til at være medbestemmende om kirkens udformning og udseende. De gamle, hvide portsøjler afgjorde kirkens hvide fremtræden, mens den spænding, som er i kirkegårdsanlægget mellem de strenge øst-vestgående linier og den fra nordvest kommende indkørsel, er videreført i bygningens udformning, dels i opspænding mellem syd og nordfacade, dels i det mod øst stigende tag. Den uregelmæssige udformning af grundplanen åbner mulighed for en mødesal i tilknytning til kirkerummet, adskilbar fra dette ved et forhæng.

Ad hovedindgangen kommer man ind i kirkens forhal og venteværelse, våbenhus, om man vil. Det er præget af grønne planter. Det er som om kirkegårdens beplantning har fået lov til at komme med ind bag de store glasruder.

Gennem fløjdørene kommer man ind i selve kirkerummet, hvor det, som straks drager blikket, er den smukke altervæg med murstensrelief, Jesus opvækker Jairus' datter, tegnet af Holger Jensen. Udførelsen er skænket af kirkeværgen, Orla Sinding. Skønt opmuret i svære, urokkelige mursten, er alterbilledet ikke desto mindre i stadig forandring, levende, fordi murstenene på sin vis slet ikke er byggematerialet, men derimod nødvendige hjælpere for det egentlige materiale: lys og skygge. Ustandseligt som daglyset, vejrliget og årstiderne skifter, kommer vi til at se

den samme forkyndelse af Jesu magt over døden, i stadig nye belysninger.

Bortset fra dette, at altertavlen er en del af selve bygningen, er alterpartiet i øvrigt traditionelt. Det er afgrænset mod øst af en tresidet korafslutning, akkurat som i Lyngby og Albøge Kirker.

Alterbordet er dækket af en dug, tegnet af Gunver Jensen med aks og vinblade som motiver. Den er udført og skænket af Ellen Lassen.

På alterbordet står et lille forsølvet messingkors, graveret med motiver fra Påskeberetningerne: Forsiden forestiller den korsfæstede Kristus, »Fader! I dine hænder...«. Bagsiden består af 9 små billedfelter, ordnede i en vandret, menneskelig linie og en lodret, guddommelig. De to linier mødes i midterfeltet, som viser opstandelsen, symboliseret ved den i sig selv usynlige skikkelse af den Opstandne, hvorfra udgår lyset, som overstråler også de andre billedfelter. De vandret placerede motiver, den menneskelige linie, fremstiller: 1. Lønnen for forræderiet, 2. Maria møder den Opstandne, 3. Den vantro Thomas, 4. Peters fornægtelse. De lodret placerede motiver, den guddommelige linie, fremstiller: 1. Indtoget i Jerusalem, 2. den hellige Nadver, 3. Himmelfarten, 4. Pinsen.

Korset er i lighed med alterstagerne, tegnet af arkitekt Holger Jensen.

Bibelen på alteret er fra 1859, skænket af Kirkekomiteens formand, Aage Jakobsen og frue, mens alterets salmebog er en gave fra sognets ungdomsarbejde, Lyngby-Trustrup FDF/FPF.

Opmuringen af alterbordet og døbefonten er skænket af kirkens murermester, Erik Petersen. Man vil bemærke, at det er det lodrette standerskifte, som dominerer opmuringen af Kristusskikkelsen i alterbilledet. Samme lodrette murskifte genfinder vi i opmuringen af alterbordet og døbefonten, en understregning af samhørigheden mellem Kristus og de steder, hvortil sakramenterne, dåb og nadver, er knyttet.

Døbefonden

Dåbsfad og dåbskande i messing er, ligesom alterkorset, tegnet til kirken. Over døbefonten vælder lyset ned gennem et vindue, centreret over dåbsfadets midte. Foruden dagslyset kommer også en »regn« af lys i form af lamper i messing, som hænger ned fra vinduet. Samme helt enkle messinglamper går igen i kirkens lampetter og lysekroner. Tanken med rummets belysning er at genskabe fornemmelsen af de traditionelle kirkekroners lys, men uden ulempen med den tunge krones »krop« til at tage udsynet. Derfor er lysekronen trukket helt op under loftet, mens kun lysene »svæver« i den traditionelle højde.

Selvom den nordvestre del af kirkerummet kan skilles fra ved et forhæng og møbleres om til møderum med mulighed for kaffeborde, så understreges den primære anvendelse som del af kirkerummet ved, at rækkerne af lysekroner fortsætter herind. Stolene har da også samme violette farve som bænkene i selve kirkerummet. Derimod skiller knæfaldet og knæskamlen ved alteret sig ud ved at have røde hynder, den liturgiske farve, som bruges, når man ikke har mulighed for vekslen mellem alle de liturgiske farver. Synsmæssigt har den røde farve en modpol i den røde køl på kirkeskibet, som hænger smukt indenfor det høje vindue i kirkerummets sydvesthjørne. Kirkeskibet er en gave fra håndværkerne. Det er udført af Jens Justesen, Sebbersund, og det er en model af en skonnertbrig fra 1844.

Prædikestolen er helt enkel, udført som kirkens øvrige træværk i fyrretræ.

Pulpitur og øvrige rum

Det er nok lidt af en sjældenhed at få plads til et egentligt orgelpulpitur i så lille en kirke. Men hævet over de øvrige rum i kirkens nordside, står et lille orgel anbragt på en ret udtraditionel måde. Selvom orglet ikke er bygget til kirken, falder det godt ind i arkitekturen, og det gør udmærket fyldest som midlertidigt orgel. Det er bygget af Jensen & Thomsens Orgelbyggeri, Hillerød, og har bare 4 stemmer. Men netop den utraditionelle placering hjælper til, at det alligevel kan fylde hele rummet. Under pulpituret findes et kirkegårdskontor/præsteværelse, hvorfra der er direkte adgang til kirkens korparti. Endvidere rummer denne del af bygningen såvel køkken-, som toilet- og badefaciliteter.

Disse rum tjener et dobbelt formål, idet de også opfylder lovens krav til graverfaciliteter på kirkegården.

Også kirkens våbenhus tjener dobbelt formål, dels som venterum for bryllups- eller dåbsgæster, dels som et lille fristed, hvor man kan sætte sig ind en stille stund, måske kigge i et tidsskrift eller i den af Harry Jensen udførte og skænkede gæstebog og billemappe fra opførelsen og indvielsen.

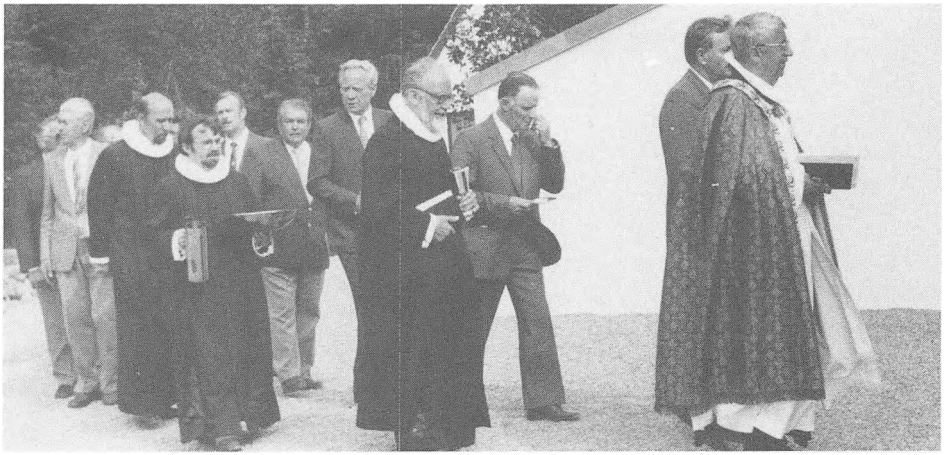

Procession ved indvielsen 29. maj 1988. Forrest biskop Herluf Eriksesn, viceborgmester Mogens Blach, menighedsrådets formand Laurits Lassen, provst P. K. Poulsen, kirkekomiteens formand Aage Jakobsen, kirkeværge Orla Sinding, sognepræst Niels Førgaard, menighedsrådets næstformand Elgaard Nielsen, sognepræst Henning Nielsen, Hyllested, medlem af kirkekomiteen Aage Hansen

Arkitekten

Trustrup Kirke har ikke alene været længe undervejs i den henseende, at der gik 44 år fra ide til virkelighed, men der ligger også mange års arbejde og erfaringer med kirkebyggeri bag projektet, som nu er blevet virkelighed. Holger Jensen byggede sin første kirke, Sjælør Kirke i 1952, og siden er det blevet til så mange, at han er blevet kaldt den største kirkebygger siden Biskop Absalon. Og det er uden tvivl rigtigt. For ud over hele Danmark finder man hans kirker, adskillige i København, i Hillerød, i Odense, Vejle, Skive, Hjørring, et par kirker i Randers og mange flere. Ja, over hele verden finder man Holger Jensens

kirker, først og fremmest som danske sømandskirker: I London, Antwerpen, Rotterdam, Lissabon, Yokohama. Men også et par svenske kirker føjer sig ind i rækken, foruden kirker på Færøerne og Grønland.

I sine unge dage blev Holger Jensen meget udskældt, fordi han brød så radikalt med opfattelsen af, hvordan en kirke skulle se ud. Som præstesøn og som flittig kirkegænger var Holger Jensen dog på det rene med, at det ikke var de kamtakkede gavle og spidsbuede vinduer, som gjorde et hus til en kirke. Udfra en dyb forståelse, såvel praktisk som teologisk, byggede han kirker, så de passede til de menigheder og de formål, som de var tænkt til, men også så de passede ind i det milieu, som de skulle udgøre en del af.

Holger Jensen arbejder med klare geometriske former. Man kan måske finde en linie gennem hans kirker fra de tidligste kvadratiske eller rektangulære med højt sadeltag, over cirkel- og pyramideformerne til de sammensatte kuber, efterhånden med ensidig taghældning. Men også de buede linier hører med.

Og selvom vi måske kan se Trustrup Kirke som den foreløbige kulmination på en sådan udvikling, så er det nok i virkeligheden erfaringerne fra alle årene, som her samles op. Og den egentlige inspiration til kirken er ikke, som man kunne tro, de senere års Holger Jensen-kirker, men et gammelt kapel, som han for årtier siden har set på Korsika.

Holger Jensen har i Trustrup fået så frie hænder som næppe tidligere. Han har således også stået for hele den kunstneriske udsmykning, bortset fra alterdugen, som er tegnet af hans datter. Dette er med til at give kirken et enhedspræg, som kan føles nødvendigt i så relativ lille en bygning.

I indvielseåret 1988 runder Holger Jensen 70 år og kan se tilbage på en lang række fornemme anerkendelser for hans arkitektur og kunst.

Kirkekomiteens arbejde sluttet

Det arbejde, som blev gjort i de første år for at skaffe midler til en kirke, var en nødvendig forudsætning for det byggeri, som nu er afsluttet. Uden dette økonomiske grundlag, var en tilladelse til bygningen aldrig opnået. Ikke mindst takket være formanden, Aage Jakobsens dygtige administration, var formuen vokset så meget, at Trustrup Kirkekomité i 1985 kunne love 1 mill. kr. til byggeriet. Det skulle imidlertid vise sig, at man herudover kunne skænke yderligere gaver. Således har kirkekomiteen, bortset fra de nævnte gaver fra anden side, dækket alterbordet med altersølv, alterstager og krucifiks. Man har ydet et væsentligt tilskud til indkøb af orglet, hvortil i øvrigt Sparekassen Bikuben, Grenaa, har ydet et femcifret beløb. Kirkekomiteen har også skænket dåbsfad og -kande samt kirkens lamper, således at de samlede beløb, som er ydet, kom op på næsten 1.300.000 kr., langt over en tredjedel af de samlede udgifter.

Der var derfor god grund til, at såvel samtlige medlemmer af Trustrup kirkekomité som medlemmerne af Lyngby Menighedsråd deltog i processionen på indvielsesdagen den 29. maj 1988 som markering af det enestående samarbejde mellem menighedsråd og kirkekomité, som har ført til opførelsen af denne smukke kirke.

Trustrup kirkekomités arbejde er afsluttet. Kirken er overdraget til menigheden, som har taget særdeles vel imod den, ikke alene på indvielsesdagen, men også ved de Gudstjenester og andre kirkelige handlinger, som siden da har fundet sted. Som udtryk for denne modtagelse står kirkens flagstang som en gave fra Trustrup borgerforening. Trustrup Kirke har fundet sin naturlige plads i Trustrup by.

Oversigt over medvirkende ved opførelsen af Trustrup Kirke:
Arkitekt Holger Jensen, København.
Rådgivende ingeniør Rambøll & Hannemann, Odense
Murermester Erik Petersen, Trustrup.
Tømrermester Frank Nielsen, Lyngby.
Snedkermester Knud Schmidt, Homå.
VVS-installatør Finn Bilde Nielsen, Trustrup.
El-installatør Hans Peter Søndergaard, Trustrup.
Malermestrene Poul og Alvin Sørensen, Trustrup.

Byggeriet »Vesterport« 1988

Af J. A. Nielsen

I 1988 har området ved Vesterport ændret karakter. Bygningen, der rummede Svend Severinsens autovirksomhed, og længere tilbage i tiden et bryggeri, er nedrevet. På stedet har andelsboligforeningen »Vesterport« opført nye bygninger med 13 ejerlejligheder. Trafikforholdene på stedet bliver drastisk ændrede, og det bliver spændende at se, hvorledes dette kommer til at fungere. Der har gennem årene været mange spekulationer med den voksende trafik her med Lillegade, Storegade, Randersvej og Baunhøjvej involverede. Vestervej har fungeret som en aflastningsvej. Indgangen til byen fra Randersvej gennem Anlægget mister nu det gamle, interessante præg, der dog var blevet noget »moderniseret« allerede. Kun ved Storegade-siden ligger der stadig rester af bryggeriets bygninger som beboelseslejligheder.

Lidt om bryggeriet i Grenaa

Bryggeriet Djursland, komplekset nederst i Lillegade og Storegade, var i sin tid en firelænget gård, der stødte op til fire gader: på billedet her mod Vesterport, til venstre mod Lillegade, til højre mod Storegade og bagude mod Vestergade. Da bryggeriets æra var forbi omkring 1934, købtes komplekset af familien Bilde-Sørensen, og der indrettedes autoforreting med butik og værksted, så bygningernes udseende totalt forandredes. Bryggeriet var i sin tid en ret stor arbejdsplads, selvom øllet ikke var særlig populært. På gamle billeder kan man se, at adskillige havde deres levebrød her. I byhistorien er bryggeriets historie skildret udtømmende. I 1988 er en del af bryggerigården totalt ombygget, og det giver årbogen anledning til at fortælle lidt om den. Billedet, bogen bringer, viser længen mod Vesterport. Det er taget af herredsfuldmægtig Fr. Ulrich omkring ved århundredskiftet og findes i et af hans album, der opbevares i Grenaa Egnsarkiv.

Det, man ser på billedet, er det oprindelige bryggeri. Afdelingen til højre er ishuset, og det er forlængst ombygget til beboelser og har fået lov at stå. Det øvrige er nedrevet og genopbygget som andelsboliger, en historie for sig.

Bryggeriets ishus var i huset til højre, og der vil i væggene her ses noget mærkeligt stikke frem. Det er svære jernbjælker, trappeformet anbragt fra nederst til øverst og med to luger øverst oppe. Man havde intet isværk og skaffede sig is ved at ise i Kroghs Damme, der ligger i engene mellem Gammelå og Nordkanalen, ikke langt fra Kobroen. Kroghs Damme fik navnet efter bryggeren, der hed Krogh, nobelpristageren August Kroghs fader. Når dammene var lagt til med is, mobiliseredes alle vognmandskøretøjer i byen, isen i dammene blev brudt op og transporteret hjem til bryggeriet. På jernbjælkerne var anbragt svære hylder, og isen blev nu overført hertil og skovlet fra hylde til hylde.

Bryggeriet Djursland omkring 1900

Fra den øverste hylde skovledes isen nu ind gennem lugerne og knustes ved faldet til en grødmasse. Denne masse dækkedes så af et meget tykt lag tørvesmuld, og på denne måde havde bryggeriet mulighed for at have is, »til der var is igen« på dammene. Bryggeriet var en interessant arbejdsplads, og afhentningen af is var et helt skuespil for mange. Annoncer i de gamle aviser fortæller, at bryggeriet har kunnet levere råis til husholdningerne. Dengang var der jo ikke noget, der hed køleskabe i almindelige husholdninger, men man havde alligevel forskellige »fiduser«, isskabe og lignende, så man med isblokke kunne holde ting friske. På et tidspunkt, vist nok ved ungskuet i 1906, måtte bryggeriet afbryde leverancer af is til husholdningerne, fordi hotellerne m.v. havde brug for al den is, bryggeriet kunne fremskaffe.

Vesterport 1987

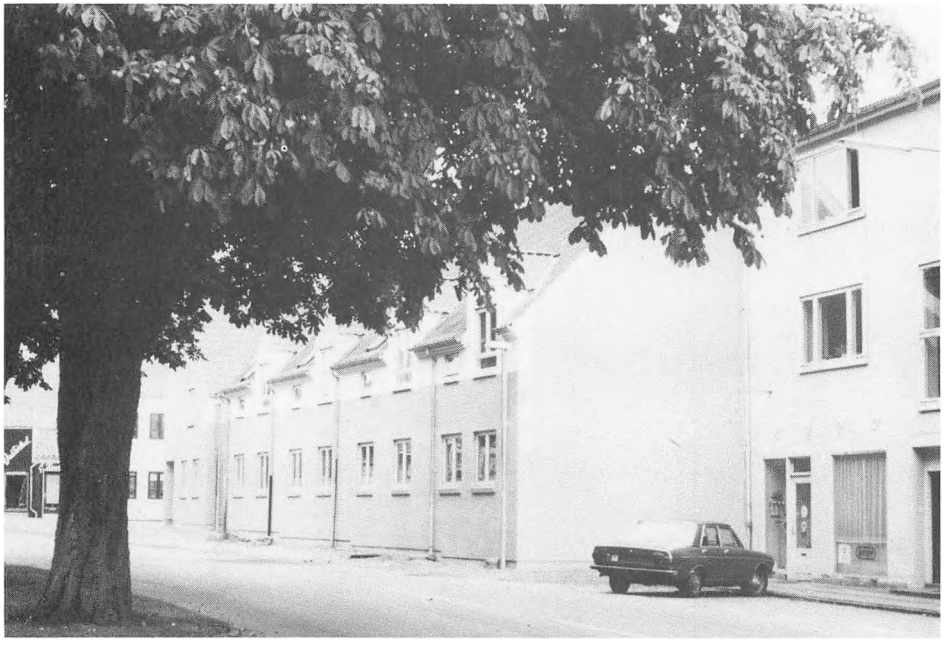

Vesterport 1988

Bryggeriet havde nogle meget store øltønder eller fade, som de benævntes. De skulle en gang imellem renses for det beg, de forsynedes med. Det foregik ved hjælp af glødende jernstænger, og ny, smeltet beg blev hældt ind. Fadene blev derpå trillet en gang rundt om bryggeriet, for at beget kunne dække hele inderfladen i et tyndt lag. Tønderne var så store, at manden, der skubbede dem rundt, kun lige kunne kikke over dem. Nedskriveren af dette har oplevet skuespillet, men anbefaler interesserede at læse August Kroghs beretninger om livet i bryggerigården, i Carl Svenstrups byhistorie.

»Familiegården« før og nu

Af J. A. Nielsen

Storegade 38, der populært kaldtes »Familiegården«, fordi der var et stort antal beboelseslejligheder i den, var oprindelig en købmandsgård. Facaden her ser særdeles tiltalende ud, men de fleste af lejlighederne var yderst spartanske og ganske uden de faciliteter, der er gængs i 1988. Gården blev nedrevet omkring 1970, efter at kommunen havde overtaget ejendommen. Der fremkom protester mod nedrivningen, men de fleste vil nu nok sige, at »Familiegården« ikke var noget at gemme på. Der rejste sig røster om at bygge et hjem for handicappede på grunden, men der mentes ikke at være plads nok hertil. Smedmester Ib Poulsen & Søn der var genboer til gården, købte den derefter og byggede kontor- og værkstedsbygning her i tilknytning til firmaets lokaliteter i »Aftenstjernen«'s gård mod Lillegade. Altsammen til stor sorg for de omboende: Der var nemlig mere støj ved virksomheden, end der var regnet med. Da virksomheden midt i 1987 flyttede til Grenaa Havn, opstod det, man kalder »Aftenstjerne-karreen«, og her opføres der nu beboelseslejligheder i et helt nyt kvarter med grønne områder.

»Storegade 38, »Familiegården«, facadebygningen med langt de bedste lejligheder

Foto fra nedrivningen i Storegade 38 og Lillegade 37 og 39. I forgrunden »Familiegården«'s grund. Til venstre »Aftenstjernen«'s bygning bag plankeværket, i midten Lillegade 38 med varmeværkets skorsten bagude. Til højre Lillegade 37's forhus mod Lillegade. Gravemaskinen er ved at være færdig med at fjerne det vestligste gårdhus, hvor der var vaskehus, garager m.v.

Om Storegade 19 og 21 i Grenaa

Af J. A. Nielsen

Storegade 19 og 21, de to huse, som alle ældre grenaaensere stadigvæk betegner som »Messen«, fordi de i lange tider rummede en forretning med dette navn, har i 1988 gennemgået en fornyelseskur. Man kan ikke sige foryngelseskur, for husene er nemlig for facadens vedkommende ført tilbage til den skikkelse, den havde engang. Her lidt om husenes historie.

Nr. 19 hørte i sin tid sammen med nr. 17. Dengang havde man ikke husnumre, men for oversigtens skyld finder vi det praktisk at nævne husene ved deres senere gadenumre.

I 1874 købte bomuldvæver P. Jensen den nuværende nr. 19 og opførte en moderne butik, der senere kom til at rumme »Messen«. P. Jensen kom til Grenaa sammen med farversvend Johan Fr. Qvist, der først var svend hos farver Graff og senere blev selvstændig. P. Jensen passede sin butik, modtog tøj til farvning og solgte alenvarer, som det hed. Desuden sad han ved sin væv, når der ikke var kunder at ekspedere. Qvist forpagtede Graffs Farveri (lå hvor der nu er parkeringsplads Storegade/Vestergade.) Jensen gik over til at drive almindelig manufakturforretning og blev en meget velhavende mand med et enestående kundetække. Efter en snes år rejste han fra byen og overlod butikken til Leopold Løvenskjold. Denne døde 1903, og så solgte Jensen ejendommen til naboen, J. F. Qvist, der i 1856 havde købtn den nuværende nr. 21. Der havde her hidtil været en lang række

Storegade omkring 1914. Foto af J. P. Christiansen. Nr. 19 og 21 ses helt til højre. Sammenlign med det nye billede. Døren i nr. 19 er flyttet til højre

Foto fra 1903, da de to butikker i nr. 19 og 21 blev lagt sammen. Andreas Qvist ses til venstre forrest. Anders Nielsen står ved siden af damen til højre, og billedet er gemt af herren forrest til højre og foræret Grenaa Egnsarkiv i 1979 af en datter i København. Det pryder et reklamekort

ejere eller lejere, bl.a. havde byens borgmester boet her. Han hed Johan Velou. - Qvist opretttede ved siden af sit farveri et spinderi, og Carl Svenstrup fortæller i byhistorien, at han købte spindemaskiner, som var sendt til Grenaa til en helt anden mand. Denne kunne imidlertid ikke præstere en udbetaling, og Qvist tog chancen og købte det hele. Qvists virksomheder lå ved Gammelå, der, hvor badeskærmen senere kom til at ligge.

Omkring 1870 byggede Qvist lokaler til farvning og spinderi bag ejendommen ved Storegade, og hvor drivkraften tidligere var vandmølle, anvendtes nu dampmaskine. I 1879 lod Qvist det gamle hus til Storegade nedbryde og opførte det nuværende nr. 21. Ved siden af sine håndværksfag fik Qvist nu også en betydelig manufakturhandel.

I 1903 købte Qvist nr. 19 og lagde de to butikker sammen. 1906 overlod han forretningen til sønnen Andreas Qvist, men allerede 1909 udlejede han (eller hans mor) ejendom og forretning til Anders Nielsen (senere med familienavnet Dyhr-Nielsen), der havde lært handelen i forretningen og iøvrigt var grenaaenser. Spinderi og farveri udgik efterhånden af driften, og manufakturforretningen blev en af de mest velanskrevne i byen. Det kan nævnes, at maskinerne i farveri og spinderi længe stod ubenyttede i fabriksbygningen lige indenfor porten. Alt dette er nu borte, men en interessant bindingsværksbygning findes endnu i gården. Ejendommens store have var i sin tid en seværdighed, der gik helt ned til åen. Noget af arealet var i sin tid medvirkende til, at fodboldbanen fik de rette mål..

Nr. 19 og 21 efter renoveringen 1988. Der er nu atter to butikker, og facaden er ført tilbage til oprindelige skikkelse

Gårdsiden af nr. 19 og 21. Glaspartierne er opført ved nr. 21 og rummer en trappeopgang til 1. sal

Søndergade og Kannikegade før og nu

Af J. A. Nielsen

I sommeren 1988 har Søndergade og Kannikegade i Grenaa været meget stærkt berørt af nybyggeri for supermarkedet »Jaco« - og kvarteret har ændret skikkelse ud over alle måder. Det har kvarteret forøvrigt gjort adskillige gange tidligere, og årbogen søger bl.a. ved hjælp af billeder at fortælle lidt om de forandringer, der er sket i Søndergade og Kannikegade gennem de sidste mange år.

Søndergade

Nr. 11. Den sydlige ende af Søndergade er der ikke gjort noget ved, i hvert fald på den østlige side af gaden, men nok på den vestlige. Det er først når vi kommer forbi den tidligere museumsgård, den smukke bindingsværksbygning, hvor læge Løw i mange år havde bopæl og konsultation, og som nu tilhører supermarkedet »Jaco«, at der sker noget.

Nr. 9. Grundene fra denne bindingsværksbygning og ned til åen tilhørte i sin tid en farverfamilie, og arealet fra bygningen til åen var en stor eng. Til den anden side lå farvergårdens andre bygninger, således at der dannedes et kompleks med bindingsværksbygninger som beboelse.

Nr. 7. Efter »Farvergården« lå der en avlsbrugergård, altså en landbrugergård, hvor huset til gaden var ladebygning. En af ejerne, Mikkel Jensen, lavede huset om til beboelse og satte en etage på. Huset købtes i 1917 af Christopher Vogel, og senere ejedes det af entreprenør Rasmussen, der tog sig af renovationen i Grenaa og senere boede ved Søndermølle (»Venezuela«). I 1926 købte Andreas Jakobsen efter at have været værkfører hos svogeren, fabrikant Anton Jensen, i den senere museumsgård, ejendommen, og nu skete der efterhånden en hel masse i gaden. Andreas Jakobsen handlede til at begynde med med landbrugsmaskiner, og senere var det bilerne det gjaldt. Huset til gaden ændredes totalt, og ejendommens nabo, nr. 9, opkøbtes. I denne ejendom havde gartnerne Jens og Otto Andersen »Grenaa Blomstergartneri«, med butik og drivhuse, og den store grund var lige noget for Andreas Jakobsen. En del af huset til gaden blev revet ned, og på gartnerjorden bagved byggedes store bygninger, hvor der blev råderum for

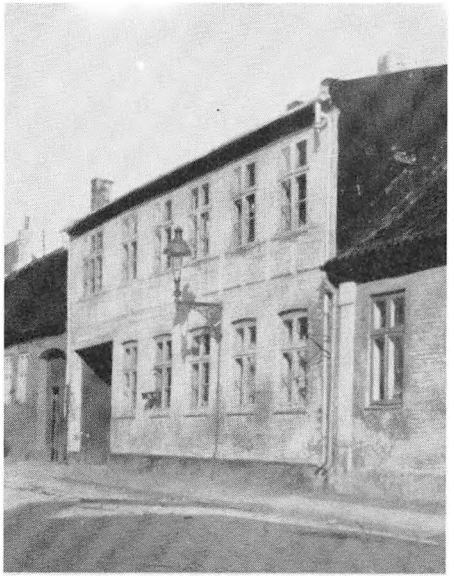

Søndergade 7 som det så ud, da Andreas Jakobsen købte det. Oprindelig var ejendommen en avlsbrugergård med stalde og vognporte og i kun een etage til gade. Til højre lidt af nr. 9 og til venstre nr. 5 (Apotekergården)

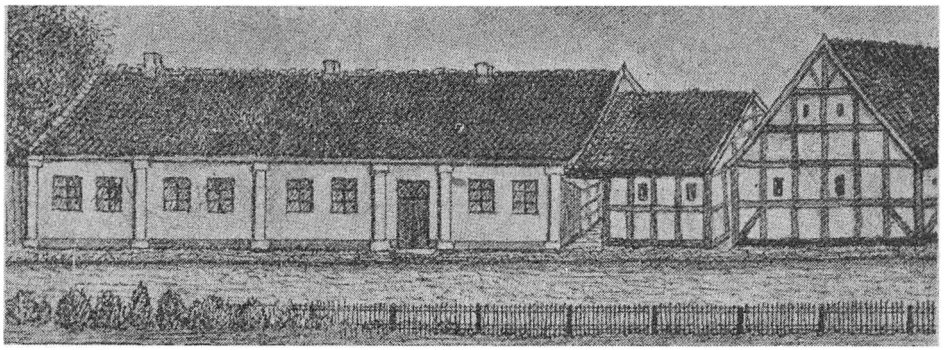

Søndergade 9 og 11 (bindingsværksgavlen). Tegning fra 1860'erne, da stedet var farvergård med arealer helt ned til åen. I huset til højre var Djurslands Museum installeret fra 1921 til 1957, senere bolig for læge Løw. I 1988 tilhører huset »Jaco«

Søndergade 9 efter ombygning. Tilhørte omkring 1920 gartner Jens Andersen, senere nevøen Otto Andersen, der kaldte forretningen »Grenaa Blomstergartneri«. Jens Andersen ses på billedet sammen med en af sine drenge, sikkert senere isenkræmmer Rex Andersen. Ejendommen med gartnerijorden bagved solgtes til Andreas Jakobsen, der havde forretning med landbrugsmaskiner og automobiler i nabohuset, nr. 7. Til højre ses lidt af Søndergade 11

den automobilforretning, det nu udviklede sig til. Til Søndergade blev der f.eks. benzinstation. Den sidste sydlige del af »gartner Andersens hus« lå længe som bolig for passeren af benzinforretningen m.fl., og til sidst faldt det hele, således at den gamle bindingsværksbygning, der har gavlen til gaden, nu var lige ved at komme frem i lyset.

Andreas Jakobsens ejendom lå lige overfor porten til Momme & Sechers købmandsgård på den anden side af gaden, og naboen til nord var nr. 5. I »Grenaa Bys Historie«, bind B, forøvrigt det første, der udkom af byhistorien, fortælles der om denne ejendom på hele 20 sider. Det vil deraf ses, at der på dette sted er foregået mangt og meget, som vi slet ikke kan komme ind på her. Nr. 5 og 7 hørte oprindelig sammen og husede højst forskellige virksomheder: Før 1700 var der farvergård her, og i omkring 50 år var byens apotek her, senere maltgøreri og bryggeri og tillige en kortere tid postgård. Det var på en tid, da postmesteren eller hvad han hed dengang, selv måtte lægge hus til. Der var ikke noget egentligt posthus i byen.

Nr. 5. Netop på en tid, da Grenaa Apotek flyttes fra Østergade efter næsten 90 år her til det nye kompleks på hjørnet af Søndergade og Kannikegade, kan det nok have interesse at se lidt på byhistoriens meget omfattende beretninger om »den gamle apotekergård« Søndergade 5, og vi holder os til historien om apoteket. I første halvdel af 1700-tallet var der et apotek i Grenaa. Det lå på Torvet, og apotekeren hed Steube. Han var her i 6 år. Så gik han fallit, og mange vil nok forbavses over, at sligt kan hænde også for en apoteker... Der var så intet apotek i Grenaa, og skulle man bruge medicin, måtte man hente det i Århus. Herman Ponich Alberg, søn af en købmand i Søndergade, og som havde lært apotekerfaget, søgte så kongen om tilladelse til at oprette et apotek i Grenaa. Han fik tilladelsen, og i byhistorien kan man

Søndergade 5 »Apotekergården«, et navn, der ikke er meget brugt. Det var i denne ejendom der engang i 1700-tallet var apotek i 50 år. Læs herom en meget lang historie i »Grenaa Bys Historie«, bind B. - Et smukt hus, men ved nedbrydning sidst i 1960'erne i stærkt forfald. Der var et par ganske små butikker til venstre nr. 3, hjørnet af Søndergade og Kannikegade

Søndergade 7 Andreas Jakobsens Autoforretning, efter at »Apotekergården«, nr. 5 var revet ned. Der er nu parkeringplads, fordi kommunen ikke kunne gennemføre projekt om udvidelse af Kannikegade. Ejeren af nr. 3 (hjørneejendommen) ville ikke sælge. Andreas Jakobsen købte nr. 9 (til højre) og fik her plads til store værksteder. Nr. 7 her blev revet ned i 1970. (Foto: Øvlesen til Stadsingeniørkontoret)

læse ordlyden af privilegiet. Der står i det store dokument bl.a. følgende:
»I særdeleshed skal han tilforpligtet være et forsvarligt apoteqve i Grenaa at indrette og holde, så og altid i forråd have gode, friske og u-straffelige medikamenter og andre varer, som hos et u-straffeligt apoteqve bør findes, og sig de om apoteqver allernådigste udgangne forordninger, samt den anbefalede takst i alle måder at rette«.
Apoteket indrettedes derefter i det senere nr. 5 og var her i omkring ved 50 år. I 1799 overdroges apoteket til en søn, Svend Henrik Alberg. Han var slet ikke apotekeruddannet og kaldtes altid købmand Alberg. Han fik kun privilegium på betingelse af, at han lod det bestyre af en provisor med bedste karakter.
Svend Alberg døde 1801, og arvingerne solgte apoteket til Christian Anton Dahl, der gav 2900 rigsdaler for gården med apotek og inventar. I 1804 købte Dahl en ejendom på Torvet og flyttede apoteket derop.
Gården i Søndergade solgtes til bødker Johan Hansen for 600 rigsdaler. Denne Hansen var meget aktiv og lavede bl.a. en maltmølle og et bryggeri i gården (der fandtes endnu i 1938, da byhistorien udkom, rester heraf). Hansen købte også købmandsgården på den anden side af gaden (senere Momme & Secher). Gården i nr. 5 var i bindingsværk. Senere blev facaden beklædt med puds og oliemaling, så den så ud som grundmur.
En søn af bødker Hansens hustru af første ægteskab hed Søren Schmidt. Han blev købmand i Grenaa og en hel masse andet: Postmester, kæmner, kirkeværge, forligskommissær, dannebrogsmand og kancelliråd. Schmidt havde en datter uden for ægteskab, og hun blev født op hos bedsteforældrene, bødker Hansens, og hun var arving efter faderen, Søren Schmidt, sammen med en plejebroder. Denne Martha Øllegaard Schmidt kom så til at eje gårdene på begge sider af Søndergade og blev meget velhavende. Hun drev selv sine forretninger, men havde bestyrer til at passe det store landbrug, der hørte til. Hun døde 1874, og gården i nr. 5 købtes af prokurator F. T. Møller.
Nr. 3. På jomfru Schmidts tid var hjørnet af Søndergade og Kannikegade ikke bebygget. Pladsen kaldtes »Jomfru Schmidts Tømmerplads«, og det siger, hvad pladsen anvendtes til. På pladsen stod et lindetræ, der sagdes at være byens største træ. Prokurator Møller solgte gården, men et par år senere købte han »Jomfru Schmidts Tømmerplads« og opførte her en rødstenshjørnebygning og boede her en snes år. Huset på hjørnet ejedes i lang tid af sadelmagermester Greve og senere af blikkenslager, gas- og vandmester Harald Hentz Sørensen. Denne var klar over, at Grenaa kommune spekulerede på at regulere forholdene omkring hjørnet, og han spurgte derfor kommunen derom. Han fik det svar, at man ikke havde planer vedrørende dette. Harald Hentz Sørensen gravede derefter kælde-

ren ud til et stort værksted. Ikke længe efter meldte byrådet sig og ville købe huset. Harald blev sur og nægtede længe at sælge sit hus. I 1968 gik han dog til biddet, og hjørnebygningen og en del af et lille hus i Kannikegade, som også tilhørte Harald, faldt 1969. I egnsarkivets film fra det gamle Grenaa findes optagelser fra nedrivningen. Kommunen købte i 1969 Andreas Jakobsens ejendom for 700.000 kr., og huset til gaden blev nedrevet med det samme.

Der foretoges nu en meget omfattende regulering af hjørnet, efter at nr. 5 længe havde været nedrevet. Der var nu parkeringsplads på stedet, og der var nedrevet 6 huse i Kannikegade for at give plads til den stadig stigende trafik. Møbelfirmaet Jørgen Schmidt havde også nedbrudt et par huse i Kannikegade og opført nyt kompleks.

Supermarkedet »Jaco« købte i 1977 de tilbageliggende værkstedsbygniger fra Andreas Jakobsens forretning og flyttede forretningen fra det tidligere hotel »Skandinavien« hertil.

Den store åbne plads på hjørnet af Søndergade og Kannikegade er nu bebygget, og stedet bliver ikke til at kende igen med nyt »Jaco«, nyt apotek og meget mere. Og så må det formodes, at stedet får fred en tid...

Kannikegade

Købet af de gamle huse i Kannikegade gik glat for kommunen. Der plejer ellers altid at være protester m.v., når byrådet finder på et og andet. Her ses lidt på, hvem der ejede husene ved handelen i 1961. Husene blev nedrevet 1962.

Nr. 2. I nr. 2 boede i mange år arbejdsmand Carl Kjær og hans familie. Harald Hentz Sørensen ejede huset i 1961 og ville ikke sælge, som nævnt andetsteds. I sin tid indkvarterede fattigvæsnet folk her, når der ikke var plads på Fattiggården, siger Carl Svenstrup i byhistorien. Det samme skete i nr. 6.

Nr. 4. I nr. 4 var den sidste ejer savskærer E. A. Jensen. Hans hustru var datter af en tidligere ejer, Friis, og fru Jensen fortalte engang, at hendes moder dækkede gruekedlen i vaskehuset med et lagen, når der var møde i lokalet i sidebygningen: Her lejede man nemlig et lokale ud til f.eks. en afholdsloge (af sådanne fandtes der engang en halv snes stykker i Grenaa og omegn). Det så bedre ud for de passerende, når gruekedlen blev skjult: Man skulle nemlig gennem vaskehuset for at komme ind i lokalet. Der må have været et ret stort rum - man dansede nemlig i det, og en ung gruppe med Harald Hentz Sørensen på trommen spillede til. Det var i hans unge dage omkring 1915.

Nr. 6. ejedes ved handelen 1961 af førnævnte fru Ellen K. Jensen, og de to huse fik hun 15.000 kr. for.

Nr. 8. I nr. 8 var ejeren frk. Anna M. Thomsen, og prisen var 9000 kr. - Ejendommen hørte oprindelig sammen med nr. 10, og i byhistorien findes en meget udførlig beskrivelse af de personer, der boede her. I århundredets første tiår boede gartner Andr. Th. Thomsen i huset. Det var ham der startede Gartneriet »Solvang« ved Åstrupvej på 5 tønder land, beliggende mellem Åstrupvej og Papfabrikken. I 1912 blev gartner Chr. Pedersen optaget i firmaet, og han blev den senere eneejer: »Chr. Pedersens Blomster«. Efter Thomsens død boede hans enke i Kannikegade 10. 1961 ejedes huset af Thomsens søster, frk. Anna M.

Kannikegade 2-16 foto 1936

Thomsen, der var ekspeditrice i Fællesbageriet. Hun fik 9000 kr. for huset.

Nr. 10. Hendes søster, frk. Louise Thomsen, ejede nr. 10 og fik 12.000 kr. for dette hus. I sin tid boede damernes fader, Ludvig Thomsen, i huset. Han var røgmand og gik rundt fra dør til dør med sin kurv og falbød sine røgede sild og makrel m.v. Han var tillige gartner og dyrkede grøntsager i haven bag huset ned mod banen. Grøntsagerne solgte han også, og han var en kendt mand i byen. Frk. Louise Thomsen var ekspeditrice i slagteriudsalget ved Grenaa Havn.

Nr. 12. I nr. 12 boede i 1961 tekstilarbejder, senere kirketjener Gerhard Kolding, og han fik 10.000 kr. for huset. Hans moder havde ejet huset før ham, og i gamle dage boede snedker Carlsen her. Han var tillige byens trommeslager og varskoede folk, når der var hestekød på Torvet eller der skulle betales skat.

Nr. 14. ejedes i 1961 af Chr. M. Christensen. Tidligere af malermester Oluf Carlsen i en menneskealder og senere af maskinmester S. A. Lundsgaard og lagerekspedient Henry Jensen.

Husrækken på Kannikegades sydside har fra de fjerneste tider sluttet med dette hus. Herfra og videre mod øst var marker. De udstykkedes og solgtes til byggegrunde i årene kort før og efter 1870.

Nr. 16. Helt til venstre ses en smule af nr. 16, hvor snedkerfirmaet Schmidt havde sin første lille butik i Kannikegade. Huset og et par nabohuse fjernedes senere og gav plads for firmaets store kompleks, der altså er nabo til »Jaco«s nye bygninger.

Hjørnet af Kannikegade og Søndergade 1988

Nybyggeri på Århusvej

Af J. A. Nielsen

I 1988 er et nyt stort kontorhus opført af ejendomshandler Knud Erikstrup, taget i brug på Århusvej. Noget helt nyt er med dette kompleks kommet til området, hvor der tidligere kun lå beboelseshuse.

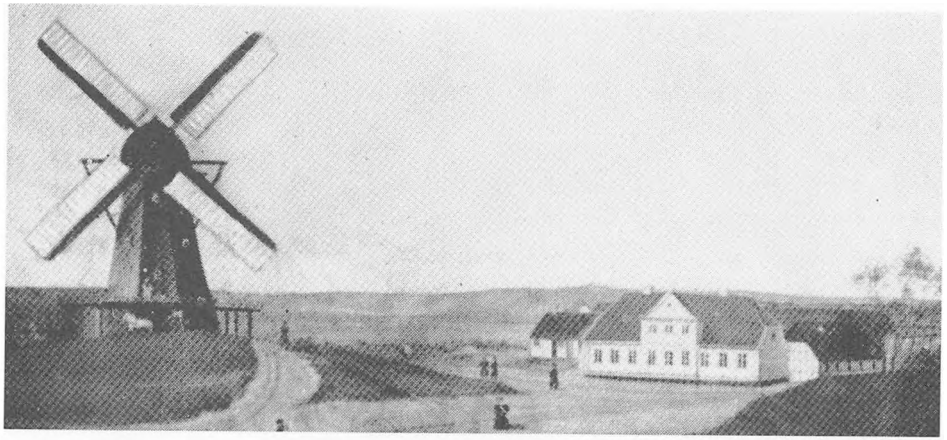

Et maleri fra ca. 1840 af Søndre Mølle og Søndermøllegården ved det nuværende Århusvej, dengang Søndermøllevej i Ålsø sogn. Foran møllen var der senere grusgrav, og på den store plads var der et par mindre huse. Sidst var der benzinstation på stedet. I 1988 er et stort nyt kontorhus taget i brug, opført af ejendomshandler Knud Erikstrup, og huset er nu sydlig nabo til »Søndermøllegård«. Noget helt nyt er med dette kompleks kommet til Århusvej, der i sin tid udelukkende var beboet af mindre beboelseshuse, liggende i Ålsø sogn og betragtet som et skattely for Grenaa-borgere.

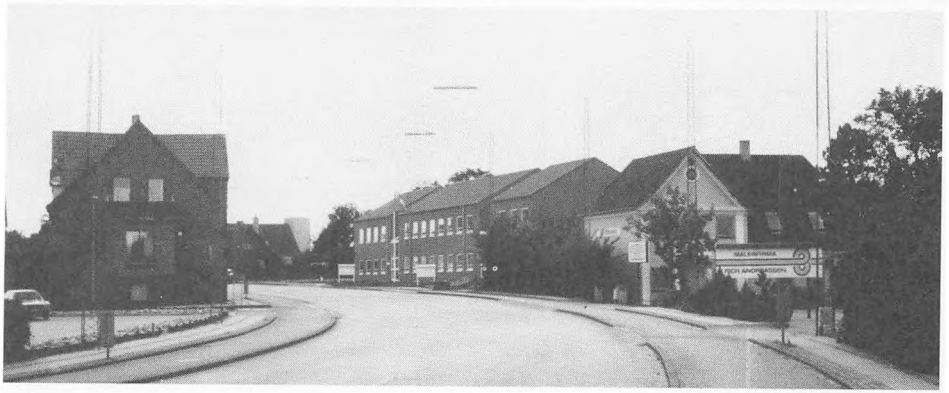

Det nye kontorhus set fra syd mod Grenaa. Grenaa Jernhandel har plads til venstre ved Møllevangen, og »Søndermøllegård« ligger helt til højre i træerne.

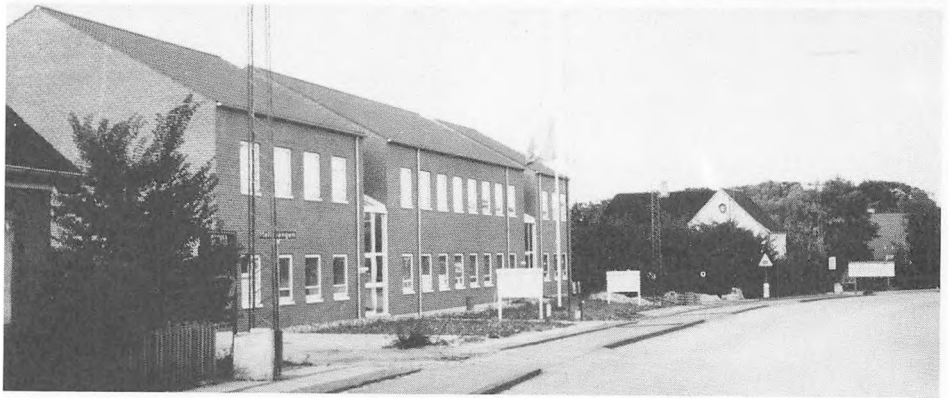

Århusvej set fra Grenaa-siden, Grenaa Beton- og Mørtelfabriks silo i baggrunden og forrest det nye kontorkompleks og »Søndermøllegård«. Gårdens længe til venstre og en del af stuehuset måtte i sin tid give plads til den Århusvej, der trængte til udvidelse, til stor sorg for mange tegnere og malere, der her havde et fint motiv.

Gamle billeder fra Grenaa Havn

Udlånt fra herredsfuldmægtig Fr. Ulrichs fotoalbum fra årene 1890-1910. Notater af landinspektør O. Hyllested og faktor J. A. Nielsen.

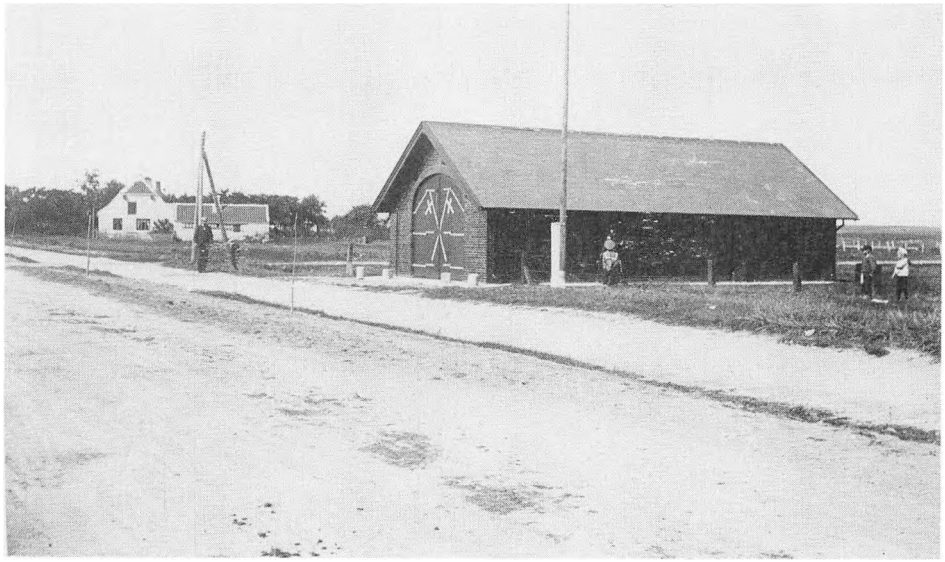

I baggrunden »Det gamle Toldsted« Havnevej 243. Nu nedrevet. Bygget som kaserne for danske soldater under Englænderkrigen med henblik på f.eks. »Stormen på Anholt«. Toldbygning fra 1814. Nu benzin-tankstation »Texaco«.

Nærmere: Redningsvæsnets første station i Grenaa, liggende ved Kalkværksvej, opført 1899. Efter en halv snes år flyttedes redningsbåden til et nyt hus på selve havneområdet ved søndre mole. - Det var på stedet her ved Kalkværksvej eller i hvert fald lige i nærheden, at Anton Jensen i 1906 startede en motorfabrik, den nuværende Grenaa Motorfabrik ved Havnen, hvortil der flyttedes i 1916.

På pladsen mellem toldstedet og redningsbådshuset drømte Havnens folk engang om at få bygget en kirke. Det blev ikke til noget, trods store anstrengelser. I stedet indrettedes »Simon Peters Kirkesal« i den tidligere »Havnens Forskole« ved Søgade.

Johansens Restauration på hjørnet af Strandgade og Havneplads. - Havnens »fineste«, et yndet udflugtssted for herskaberne fra byen. Fine skildringer fra dette sted findes i Grenaa Egnsarkiv. I restaurationen fandtes f.eks. Havnens eneste telefon, og hertil alarmeredes Svitzers redningsdamper, der på den tid havde fast station i Grenaa Havn. Fiskepriser bekendtgjordes ved opslag i restaurationsvinduerne, og her kunne alle interesserede læse dem. Telegrammer til skibe i havnen sendtes til Johansens Restauration, og herfra gik så løbende bud til skibene. - Facaden her vendte mod Havneplads. Der blev senere bygget en etage på, og der indrettedes flere butikker, da restaurationen ophørte. 1988 er der f.eks. bank i huset.

Keglebane ved Grenaa Havn, åbenbart helt ny. Som nævnt under andet billede, fandtes der to keglebaner ved Grenaa Havn - de var uhyre populære engang. Den ene lå på det sted, hvor Badehotellet »Grenaa Strand« opførtes 1914, den anden ved en restauration Strandgade 16, i mange år kaldet »Vogterhuset«, i dag »Færgekroen«. Der har været tvivl om, hvilken keglebane billedet her viste, men ved studier i byhistorien viser et billede her noget, som godtgør, at keglebanen har ligget ved Strandgade. På grunden lå et batteri med kanoner, der senere anvendtes som fortøjningspæle i åen ud for Søgade 24.

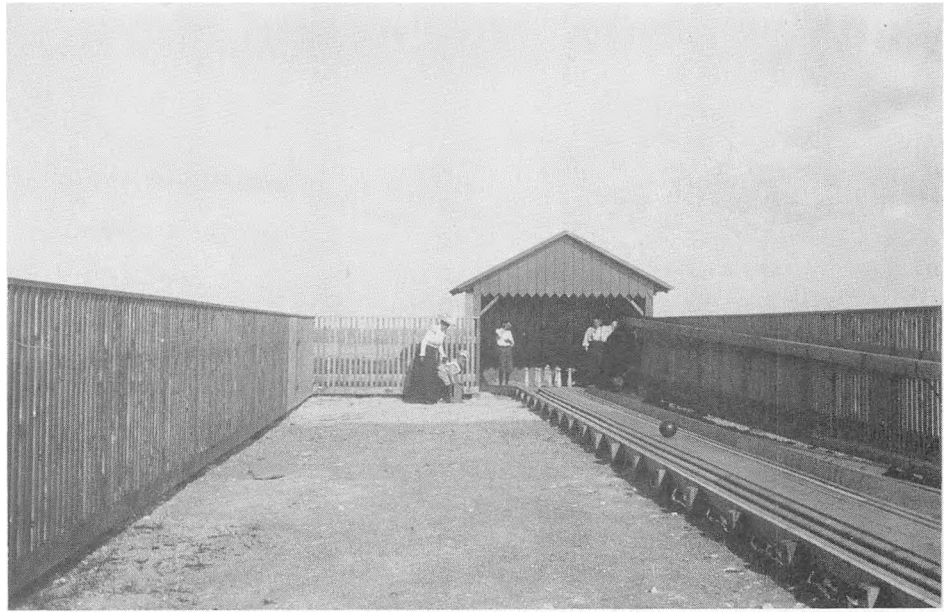

Besøgende på keglebanen ved Grenaa Havn. Nr. 2 fra venstre er sagfører A. Andersen. Han valgtes af byrådet som den første folkevalgte borgmester i Grenaa, men frabad sig æren. Nr. 4 er havnefoged Geisnæs. Han var havnefoged i Grenaa fra 1875 til 1910. Nr. 5 er skibsmægler P. Nielsen. Det var denne sidste herre, der byggede Østergade 9, det store hus, der nu indehaves af Djurslands Korn.

Mikkelsmarked i Grenaa 1841

Af Elin Dreyer

Markeder og markedsgøgl, disse ord har altid haft en ganske særlig tiltrækningskraft på de fleste mennesker. Den brogede mangfoldighed af varer, den støjende faldbyden og det myldrende liv omkring boderne giver rig anledning til at abstrahere fra hverdagen.

»Ses vi ikke før, så ses vi til marked« var en sætning man ofte hørte på den tid, da telefonen og bilen endnu ikke var opfundet, og hvor der var langt mellem familie og vennebesøg. Markedet er at sammenligne med vore dages dyrskue men havde i midten af forrige århundrede en helt anden social betydning. For mange landboere var det den eneste mulighed for at komme i kontakt med fremmede og få nye impulser.

For børnene var det årets spændende begivenhed, og for de unge en kærkommen lejlighed til at skabe nye kontakter kønnene imellem og måske købe en markedsgave til sin hjertes udkårne.

Markedet i Grenaa blev afholdt til Mikkelsdag. I 1841 var det den 24. september.

Det var opdelt i to afdelinger. Kreaturmarkedet, hvor man handlede og købslog om dyr og kreaturer, havde sin plads på Nytorv, der dengang var meget mere åbent og havde en stor mark bagved. Krammarkedet derimod havde sin plads på Kirketorvet.

Krammarkedet forsynede såvel købstadboerne som landboerne med de fleste af de klædningsstykker, brugsgenstande og luksusvarer, som i vore dage udelukkende købes i butikkerne. Ikke bare byens egne handlende, men også udenbys og langvejs fra kommende handlende og kræmmere slog sig ned på Kirketorvet. Over 100 boder og telte var der med alskens ting og sager. Der var orden og system i inddelingen af boderne.

Ved ankomsten til »markedsbyen« måtte den rejsende kræmmer betale konsumtion eller accise af de indførte varer, markedspasset skulle forevises stedets øvrighed, og der skulle betales stadepenge, en afgift for retten for at opslå stade, bod eller telt på markedet. Enhver kunne ikke slå sin bod op, hvor det lystede ham. En politiembedsmand, eller herredsfogeden anviste den handlende hans plads.

Fra rådhuset og vest om kirken var der en tredobbelt række af boder.

I den vestligste række kunne der være op til 6 boder med skotøj.

Så var der telte med pynt, silkebånd og hattepynt, knapper og pynteblomster. Bomuldstøj, tvistlærred og vadmel. Og der var bundtmagere og hattemagertelte.

I anden række stod bl.a. trædrejere og klejnsmede, der solgte beslag, søm, træskoringe, tøjrpæle og kobler.

Nålemagerne havde strikkepinde, synåle og fuglebure. (Fremstilling af et fuglebur var bunden opgave ved nålemagersvendeprøven).

I tredie række, længst mod kirken, var »Otteskillings-butikkerne«. De var dominerende, og deres strålende vareudbud samlede naturligvis store børneflokke om sig.

Yderst mod syd, for enden af rækkerne, var der en del bøndervogne med kål, kartofler, æbler, høns, æg og andre landbrugsprodukter.

På torvets østlige side, bag om kirken, var træhandlernes og træskohandlernes plads. Her kunne man købe sig et par nye træsko, tøfler eller »klamper«, eller man kunne få sig en ny stol. Pottemager Bayer fra Emmelev var til marked med et ordentligt læs pottemagervarer. På hjørnet af Østergade var hans plads. Her opstillede han sine potter, krukker og lerfade i alle mulige forskellige størrelser og faconer. Til børnene var der desuden nogle små lertøjsfugle. De var hule og havde tre huller i ryggen, gennem halen kunne man blæse i dem, og derved frembringe »musikalske« lyde. Det var en stor lykke for et barn at få en »Piv - i - røv fugl«.

Ved rådhusdøren stod kobbersmedene. En af dem kom helt fra kobbermøllen ved Flensborg fjord. Her kunne man købe gruekedler, kasseroller, kaffekedler, tragte, pottemål og rivejern, alt sammen i kobber eller messing.

Naturligvis var der også noget for mund og mave. Kagetelte med ægte Christiansfeldere og Brunsvigere var der mange af, men også røgvarer som ål var der god afsætning for. Nogle af sælgerne kom helt fra Limfjorden for at faldbyde bundter af ål, der fortæredes

Hjørnet af Østergade før 1850, da der endnu kun var bygget et lille havehus og resten henlå som have. Efter gammel håndtegning

Marked på Torvet i Grenaa - som det fandt sted op til 1925. Efter den tid tog markedernes betydning af, og der kom mindre og mindre antal dyr. Ligeledes med gøgl og markedshandlende, selv om nogle blev ved mange år endnu. Man ser skilt fra Hans Pallesen om cigarer. Pallesen startede den forretning, der 1988 er: Jøns & Søn

2 handlende, der havde stade til Mikkelsmarked i Grenaa. Øverst skomager Jens Kildahl f. 1805 og nederst pottemager Bayer, f. i Mecklenburg 1814 død i Emmelev

på stedet. Men også byens egne har haft en fortjeneste på disse varer, bl.a. byens klokker.

I Grenaa avis 30. september 1858 kan man, i et indsendt læserbrev vedr. klokkeringning, læse følgende:

- »Ved samme lejlighed ville vi tillade os at forespørge, af hvilken grund klokkeringning på markedsdage er ligesom bandlyst! Thi næppe er klokkeringning mere fornuftigt anvendt, end netop på slige dage, og vi formå derfor ikke at indse grunden! Den almindelige mening, at klokkeren ikke har tid, fordi han står på torvet og sælger ål, forekommer os at være temmelig uholdbar«.

Der hvor nu Søren Kannes statue står, havde bagerne stadeplads. Her kunne man købe hvedebrød eller flækkede surbrød, som man spiste med spegesild eller røgede ål til, eller dyppede i sirup.

Der udskænkedes naturligvis godt med øl og brændevin til herlighederne.

Selvfølgelig tiltrak markedet også spillemænd og visesangere, der trakterede med de sidste nye skillingsviser.

Men det mest mystiske og spændende har nok været gøglerteltene. Her optrådte stærke mænd og kæmpekvinder, slangetæmmere og linedansere, og var man rigtig heldig, kunne man måske få se en kalv med to hoveder, eller som der står i avisen: »en haj eller menneskeæder, der for et par dage siden havde forvildet sig ind på Fjellerup strand, hvor den fandt døden for en bondes hånd«.

Ja, der var nok at se på og opleve på markedet, og det var trætte landboere, der ved aftenstide begav sig ad de støvede landeveje tilbage til hjemmet og de spændt ventende, der havde måttet blive hjemme og nu forventede en markedsgave.

Efterspil

Naturligvis var der et efterspil for nogle af markedsgæsterne. Der var dem der havde taget lidt for rigeligt for sig af de våde varer, der var støjende og voldelige adfærd, og der var også dengang tyveri af det fristende vareudbud.

Som eksempel på det sidste skal her nævnes den 25 årige Christen Pedersen Skiffard.

For ham var markedets brogede mangfoldighed for stor en fristelse, og det slap han ikke godt fra.

Af domsudskriftet fremgår det at:

- Ved arrestantens egen tilståelse og øvrige under sagen oplyste omstændigheder, er det godtgjort, at han her i Grenaa Købstad har ved det den 24. september d.å. holdt marked, forøvet følgende tyverier:

1. Fra guldsmed Bræmer stjal han ved dennes telt på markedspladsen 2 tobakspibehoveder, nemlig et merskums og et træpibehoved, begge beslået med sølv.

Han kom først til teltet under foregivende af at ville handle om pibehovederne, og fik ved denne lejlighed et pibehoved i hånden.

Men da Bræmer samtidig stod og handlede med flere, gik arrestanten bort med (pibe) hovedet uden at blive bemærket. Han kom derpå anden gang til teltet, og foregav, at ville handle om et pibehoved og da han fik et i hånden af Bræmer, gik han i hemmelighed bort, medens Bræmer handlede med andre.

Han kom tredie gang til teltet, og da han så nogle sølvurnøgler hæftede på et stykke papir, fandt han lejlighed til at løsne en af disse fra papiret og gik bort med den.

2. Fra tjenestekarl Jørgen Ludvig Sørensen tog han et sølvsignet - han var nemlig i dennes stue og så der et ur hængende ved kæde og signet, og på en tid hvor Sørensen var gået fra huset og dennes kone var gået i køkkenet, tog han signetet fra kæden og gik bort med dette.

3. Fra handelsmand Christian Hansen tog han et stykke mørkeblå vadmel på 4 alen som lå på det bord Hansen havde på markedspladsen.

4.Fra drejermester Johannes Jørgensen tog han et piberør fra det bord på markedspladsen hvorfra denne havde udsalg.

5. Efter arrestantens egen forklaring har han desuden fra forskellige steder på markedspladsen stjålet 2 piberør, uden at han har kunnet opgive, hvem der havde disse stader eller hvem han tog disse piberør fra.

Arrestanten, der ikke forhen har været under offentlig forfølgning vil altså, ved nærværende dom blive at straffe for første gang begået simpelt tyveri - overensstemmende med forordningen af 11. april 1840 § 1 og da det stjålne kunne vurderes til ialt 11 Rdl. 1 Mrk. 8 Skl. og da de bestjålne har fået det dem frastjålne tilbage, med undtagelse af de ukendte ejere til ovenomforklarede 2 piberør, samt i betragtning af sagens øvrige omstændigheder findes arrestantens straf således at kunne bestemmes:

THI KENDES FOR RET

Arrestanten Christen Pedersen Skiffard bør hensættes i fængsel på vand og brød i 6 gange 5 dage.

Så bør han også udrede de af hans

action lovlig flydende omkostninger og derunder i salær til actor procurator Olsen 4 Rdl. sølv og til defensor procurator Kolding 3 Rdl. sølv.

I følge de bestjålnes erklæring, bliver der ikke under nærværende sag spørgsmål om skadeserstatning.

Sagførelsen har været forsvarlig.

At efterkomme under adfærd efter loven.

Grenaa Købstads extraret den 1. november 1841

Signeret: Aagaard

Således endte den unge Hr. Skiffards markedsbesøg. 30 dage på vand og brød - og det var naturligvis ikke hvedebrød - og en gæld på 7 Rdl. sølv.

Derudover skammen, en plet på skudsmålet og højst sandsynlig en frygtelig ballade med husbonden hjemme på gården.

Og så havde han stadig ingen pibe eller signet til urkæden og heller ikke vadmel til nye bukser.

Men nok stadig tonerne af lirekassemandens skingrende falske frembringelse:

»Ach du lieber Augustin alles ist weg«

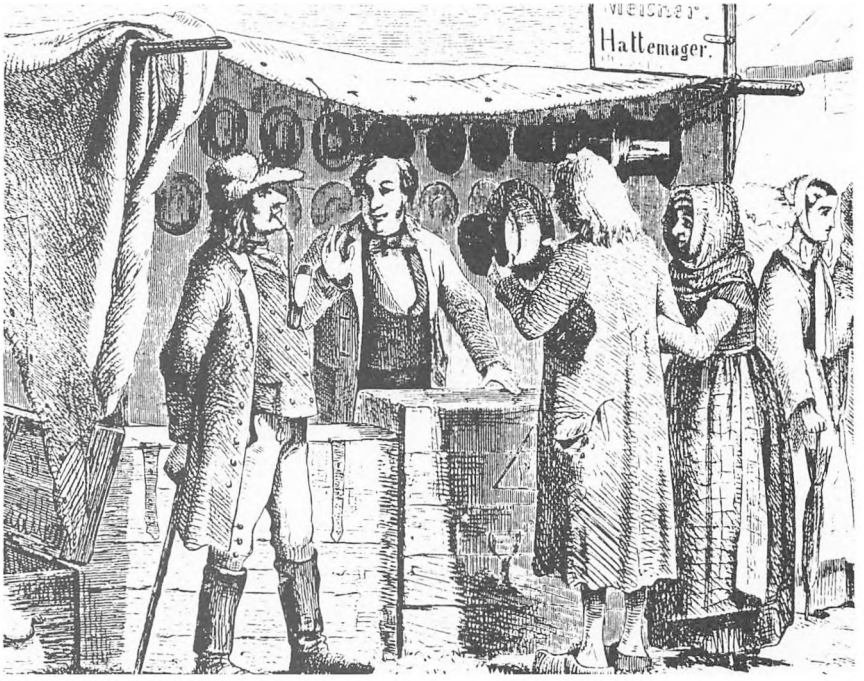

Hattemagerstade ca. 1867

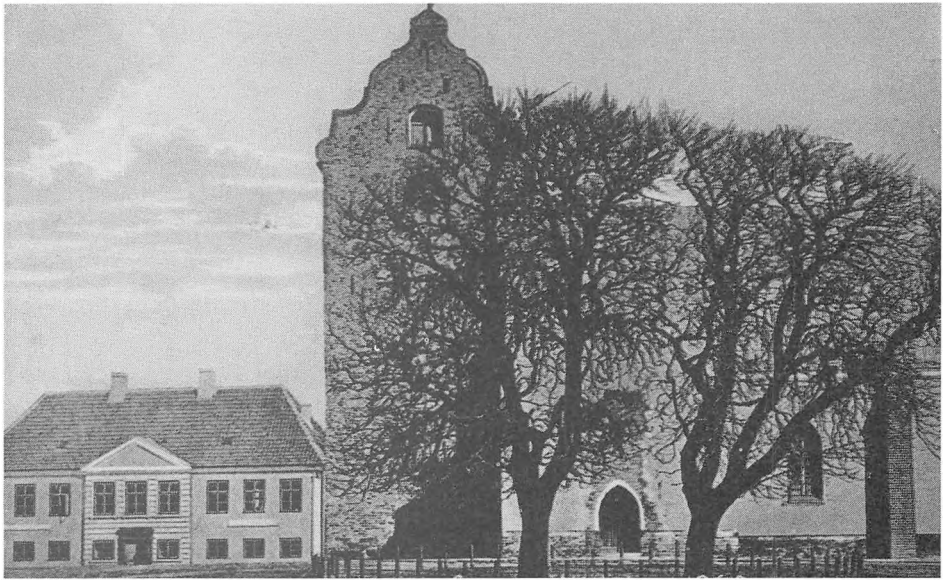
Grenaa kirke ca. 1860

Kildehenvisninger:
Carl Svenstrup: Grenaa i fortid og nutid
Grenaa Egnsarkiv
Grenaa Avis - 1858
Landsarkivet i Viborg: Nr. B 54-151 Fol. 184b-186a

Advokater, sagførere eller prokuratorer i Grenaa

Af Lars Pedersen

Om uddannelsen

Benævnelsen har været forskellig. Men det mest dækkende udtryk for standen synes jeg er sagfører. En der fører en andens sag. Af de fleste opfattes det, som den der fører en andens sag for retten dvs. domstolene. Sådan var det også i ældre tid. Men i løbet af det sidste århundrede er arbejdsområdet udvidet til at vedrøre store dele af samfundslivet, offentlig såvel privat.

Hvordan klarede man sine retssager i ældre tid? Næsten enhver mand, der var myndig, dvs. 25 år kunne møde i retten for en anden. Oftest var det en slægtning man gav møde for, eller husbond for en medhjælper. Men undertiden var det ganske uvederhæftige fupmagere, der gav møde i retten og brugte ufine og uærlige metoder. Derfor havde den slags selvbestaltede »sagførere« ofte et dårligt ry og blev mødt med mistillid. Prokuratorer omtales første gang i Chr. d. IV' tid, nemlig i 1638, da der blev givet lovbestemmelser om prokuratorer. Det blev forbudt at befatte sig med andres sager uden at »være sat til det« af kongens lensmand gennem borgmestre og råd. Dette var dog kun i købstæderne. På landet måtte ingen prokuratorer bruges.

I 1683 bestemtes i Danske Lov, at prokuratorer, som skulle forfølge andre folks trætter, skal være »gode, oprigtige og uberygtede mænd«. Og de skulle aflægge ed overfor borgmester og råd på, at de ikke ville lade sig bruge til »beviste kroglove og uretfærdige sager, og at de ikke ville bruge forhalinger eller søgte skudsmål eller hitze folk sammen, men at de ville råde folk fra skielsord, glutter, gloser og ærerørige ord«.

I 1684 omtales den første bestalling som prokurator for højesteret. Fra 1736 indførtes juridisk eksamen ved Københavns universitet. For at blive prokurator skulle man have bestået juridisk eksamen med karakteren »bekvem«. Fik man karakteren »ej bekvem«, var det ikke så ligetil. Der skulle så en længere tids praktisk uddannelse til. De fleste gik om og opnåede i reglen næste år »bekvem«. Fra 1774 krævedes, at en prokorator for at have møderet for højesteret skulle prøveprocedere nogle sager tilfredsstillende, før han kunne antages. Senere hen blev man først prøveprokurator før man kunne udnævnes til prokurator.

I 1868 kom en lov om sagførere. Den afskaffede betegnelsen prokurator og herefter var titlen sagfører

De fleste af de i Grenaa virkende prokuratorer var exam. juris, også senere kaldet »dansk jurist« i modsætning til de, der var cand. juris, og som kaldtes »latinsk jurist«. Exam. juris havde en praktisk uddannelse på et byfoged- eller herredskontor og tog derefter en juridisk eksamen, mest indrettet på praktisk jura. En cand. juris skulle tage en første del og anden del på universitetet. Hans studie tog i reglen 5-6 år, mens en exam. jur. klarede det på 2½-3 år.

Antagelig har der i begyndelsen af 1800-tallet været en kortere studietid for exam. juris da mange af de tilkommende i tiden 1840-1860 kun var 20-21 år gamle. En exam. juris. kunne som prokurator møde ved underret. En cand. juris fik efter 3 år som fuldmægtig bestalling som overretssagfører med møderet for underret og for overret (Viborg).

De efter 1919 tilkomne cand. jur., der nu kaldtes landsretssagførere, skulle prøveprocedere 3 sager for landsretten og der bedømmes som egnede.

I løbet af 1930'erne blev loven ændret, så en exam. juris kunne prøveprocedere for landsret og også få titlen landsretssagfører. Dette gjaldt f.eks. lrs. Sidenius og lrs. Henning Hansen. Det hurtigere studie exam. juris der ikke mere findes, blev i sin tid indført fordi der var for få prokuratorer.

Hvad med Grenaa?

Carl Svenstrup skriver i sin byhistorie om 1600 tallet: Dengang (dvs. 1639) var der ikke noget, der hed sagfører eller prokurator i Grenaa. Byfogeden var dommer, en anden person byskriver. Det var en kvalifikation at kunne skrive, og en skrivekynding skulle føre skøde- og panteprotokollerne og retsbogen. Fra 1785 forenedes de to bestillinger i en, således at byfogeden fik begge embeders beskedne løn.

Første gang, der omtales begrebet prokurator af Carl Svenstrup vedrører året 1746. Da udnævntes Peder Ponich, som var prokurator i Århus og søn af den afdøde byskriver i Grenaa Herman Ponich, til byskriver i Grenaa. Det havde han »fået brev på«, såkaldt successionsbrev allerede 5-6 år før faderen døde. Men hvervet som byskriver i Grenaa var så ringe, at Peder Ponich blev i Århus og prøvede at klare hvervet ved at betale en skrivekyndig i Grenaa en mindre løn og selv beholdt forskellen. En tid var det kordegn Hygom og senere konsumptionsbetjent Chr. Quist. Efter 8 års forløb fik Ponich påtale af amtmanden i Århus, men først efter yderligere 4 år udnævntes en ny byskriver. Embedet havde således været i hænderne på en prokurator i Århus i kraft af, at han var den afgåede byskrivers søn.

At der dergang i midten af 1700-tallet ikke var nogen prokurator i Grenaa, kan yderligere ses af, at Århus-prokuratorens far, byskriver Heman Ponich, blev kritiseret, fordi han - for at pynte på sine beskedne byskriver-indtægter - begyndte at føre folks sager for retten som en slags sagfører. Det bør her huskes, at processer foregik ved skriftlige indlæg, ofte lange og ordrige.

Amtmand Gersdorf gav Herman Ponich en reprimande angående »byskriverens forhold i sit embede, idet han agerede prokurator og hans embede derved forsinkedes«. Bl.a. konstateredes, at to domme afsagt i 1708 og 1711 endnu ikke i 1720 af byskriveren var »givet beskrevet fra sig« dvs. indført i dombogen.

Der ses ikke, at nogen prokurator har ment at kunne tjene til livets ophold i Grenaa i tiden før 1800, og i flere sager hentedes sådanne især fra Århus. Efter Napoleonskrigenes afslutning i 1814 og statsbankerotten i 1813 var tiderne sløje til helt op i 1830'erne. En ministeriel skrivelse fra 1818 fastslog således, at en prokurator lovlig kunne betinge sig, at hans salær blev betalt i korn istedet for i mønt. Pengenes værdi var svingende, og man vidste aldrig hvad de var værd, når en langvarig proces afsluttedes.

Hvem turde slå sig ned i Grenaa og begynde prokuratorforretning? En af årsagerne til, at ingen i 1800-talles første halvdel turde begynde prokuratorforretning i Grenaa var, at befolkningsunderlaget i byen var for lille, i 1850 således kun 1099. De få kontakter udadtil var især til Århus. Dog var de udgående forbindelser over Grenaa havn også af betydning. En rejse til Århus tog mange timer, med skift af heste i Tirstrup og Rønde.

De exam. juris der var i Grenaa til langt hen i 1800-tallet var ofte noget andet en prokuratorer.

Exam. juris Rasmus Møller (1757-1825) exam. jur. 1787, var en tid gårdejer på Sjælland og blev i 1820 konstitueret som postmester i Grenaa. Hans søn Peder Severin Møller født 1803 i Tøstrup, exam. juris 1827, var en tid kæmner i Grenaa.

Det var almindelig både før og nu - at de fleste prokuratorer eller sagførere, der begyndte forretning i Grenaa, søgte at få noget fast at holde sig til. Således havde prokurator G. Nees i 1880-erne stiftet kreaturforsikringen »Kustos«, der blev landsdækkende. Han var direktør og forretnigsfører. Kancelliråd Lütken var godsforvalter for Katholm og Meilgaard samt kasserer og sekretær for »Landbrugsforeningen«. Andre var bankdirektører, sparekassebogholdere, stempelpapirforhandlere, forligskommissærer, kreditforeningsrepræsentant eller »regnskabsførende overformyndere«, et ærefuldt hverv.

Efter 1850 begyndte byen at udvikle sig, i 1860 var der 1636 indbyggere, i 1870 1923, i 1880 2493 og i 1890 2933 indbyggere. Med det stigende befolkningstal kom der også gang i byens næringsliv og efter 1870 nedsatte en del sagførere sig i Grenaa. Således stiftedes Sparekassen i 1856 (i dag Bikuben), og senere opstod nogle banker, nogle forsvandt igen eller blev optaget i andre banker. Fra disse år stammer Djurslands Bank og Den danske Bank. I alle disse pengeinstitutter var ansat prokuratorer eller sagførere, og ofte havde de med stiftelsen at gøre. Men herom henvises til efterfølgende omtale af 23 tidligere prokuratorer, sagførere og landsretssagførere eller advokater, som de nu alle kaldes.

En anden nærliggende grund til, at ingen jurist tidligere end midten af 1800-tallet turde nedsætte sig i byen, var den særegne måde dommerfuldmægtige blev aflønnet på lige til 1930, enkelte steder til 1935.

Staten betalte tidligere en ganske ringe løn til dommerfuldmægtigen. Til gengæld måtte han gerne drive privat praksis med alle slags sager, dog med undtagelse af at møde i retten.

Af denne grund ordnede en dommerfuldmægtig de fleste dødsboskifter. Han var jo lige ved hånden, når et dødsfald blev anmeldt på dommerkontoret. Der skulle udstedes en »jordseddel«,

som skulle afleveres til præsten, før begravelsen måtte foretages. Nogle uger senere udgik en tilsigelse til afdødes familie om at møde i skifteretten. Her var dommerfuldmægtigen parat, ja næsten eneberettiget til at ordne skiftet og tage sig betalt for det.

Alle løsøreauktioner og skovauktioner og langt de fleste skøder blev skrevet af dommerfuldmægtigen. I de fleste byer havde dommerfuldmægtigen så godt fat, at der tilbage til prokuratorerne mest blev processer og incassosager, plus måske lidt skøder.

I dommerens fravær var dommerfuldmægtingen konstitueret. Så han kunne godt komme til at være dommer i sager, hvor en af hans klienter eller endda dem begge, var parter i sagen. Han kunne også komme til at dømme i straffe- og politisager, hvor hans klient var den tiltalte, og det kunne måske få indflydelse på bødens størrelse.

I nogle retskredse tjente dommerfuldmægtigen langt mere end dommeren.

Jeg har selv oplevet privatpraksisordningen som dommerfuldmægtig i Præstø 1932-33. Indtil da havde der kun været en dommerfuldmægtig i embedet (1400 indbyggere). Men da han fik et ben som direktionsmedlem i Præstø Bank, hvor han nogle eftermiddage skulle være i banken 2 timer, så stillede dommeren den betingelse, at fuldmægtigen måtte bidrage til at lønne en anden fuldmægtig, der skulle klare fogedforretningerne, skrive i retten, ordne tinglysninger samt føre kassebog. Så skulle jeg have en afgået kontordames løn på 166 kr. om måneden og første fuldmægtig skulle skyde til, så lønnen kom på 250 kr. Men en del af lønnen fra førstefuldmægtigen, nemlig 35 kr. blev dog udlignet ved, at jeg skulle bo i et værelse med morgenkaffe i fuldmægtigens hus.

Ved overgangstidens afslutning i 1935 gik førstefuldmægtigen over i det private erhverv og blev landsretssagfører. Denne titel kunne »de gamle« privatiserende dommerfuldmægtige få uden at prøveprocedere for landsret som de praktiserende sagførere måtte igennem.

I Grenaa ophørte ordningen med privatiserende dommerfuldmægtige den 1. april 1935. Da gik førstefuldmægtigen Ad. Neergaard over og blev direktør i Sparekassen. Han afstod goodwill fra sin privatpraksis, der jo nu ikke mere var knyttet til dommerkontoret - til sagfører Henning Hansen, der kom fra Randers.

Ligesom for 100 år siden, er der sket en stor tilvækst i antallet af advokater, så der i Grenaa i 1988 er 6 advokatfirmaer med mindst 15 bestallingshavende advokater og 4-5 fuldmægtige. Det hænger dels sammen med befolkningstilvæksten, men nok især fremgangen i erhvervslivet, og også det forhold, at lovgivningen er blevet indviklet og uoverskuelig, især indenfor afgifts- og skattejunglen. Derfor må advokatfirmaer have specialister indenfor de forskellige områder. Da jeg kom til Grenaa i 1935 var der 4 advokater i enkeltmandsfirmaer. På kommunekontoret var der i 1935 ansat 5-6 mand, i 1988 er der på rådhuset i »administration og planlægning« ansat 176 personer samt til »byudvikling, bolig og miljø« 63 personer. Så antallet af advokater i dag på 14-15, kan langt fra siges at være stort i forhold til udviklingen.

Da jeg i 1956 deltog i Sparekassens 100 års jubilæum og fik det af Carl Svenstrups udarbejdede smukke festskrift, hvori omtaltes mange af de tidligere prokuratorer og sagførere med megen respekt og anerkendelse, tænkte jeg, at det var et godt tegn, at ingen af disse havde mistet deres bestalling på grund af uregelmæssigheder med pengesager eller andet, og dette vil forhåbentlig heller ikke ske i Grenaa tiden fremover.

Anders Andersen
1863-1936
Født i Skive
Exam. jur. 1884
1884-1888 Sagførerfuldmægtig i Grenaa
1888-1903 Kompagnon med sagfører Brokmann
1899-1932 Tillige bogholder i Sparekassen
1932-1936 Direktør i Sparekassen

Anders Andersen var en tid fuldmægtig hos overretssagfører Brokmann. Da denne blev direktør i Sparekassen i 1899, blev sagfører Andersen tillige bogholder samme sted indtil 1932, da han blev direktør.

Han blev meget populær og afholdt, hvilket bl.a. gav sig udtryk i, at han, skønt ikke medlem af byrådet, valgtes som første folkevalgt borgmester i Grenaa i 1919. Men efter et par dages betænkningstid sagde han nej til hvervet af helbredshensyn, hvorefter bankdirektør N. Bonke, der var medlem af byrådet, valgtes.

Sagfører Andersen havde et personligt og hjerteligt forhold overfor den store kundekreds. Han var tillige branddirektør for Købstædernes alm. Brandforsikring.

Efter sagfører Andersen blev fast knyttet til Sparekassen mødte han aldrig i retten, men han skrev rigtig mange dokumenter.

N. Bonke
1856-1926
Født i Vistoft på Mols
Exam. jur. 1883
N. Bonke købte i 1883, da prokurator Lunøe rejste fra byen, dennes ejendom og sagførerforretning i Storegade 8, 10 og 12. Denne delte han i tre parceller og beholdt selv den vestligste, nr. 12. Bonke byggede i 1903 den store villa, nu Villavej 2, ved havnen. Bonke optog i 1895 sagfører Viale i sin forretning.

I 1902 trak N. Bonke sig ud af firmaet og Fr. C. C. Viale blev eneindehaver indtil han i 1907 optog Axel Sidenius. Denne advokatvirksomhed indehaves idag

af Kjeld Nikolaisen, Paul Steninge og Lisbeth Steninge.

N. Bonke blev i 1886 direktør i den lille »Grenaa Bank«, og da den gik ind, i den i 1895 oprettede »Grenaa Handels- og Landbrugsbank« (1988: Den Danske Bank) fortsatte han som direktør i denne indtil 1923.

N. Bonke blev den første egentlig fungerende folkevalgte borgmester i 1919, efter af sagfører Andersen havde frasagt sig hvervet, en post han beholdt til kort før sin død i 1926. Han gjorde et godt og redeligt arbejde som byens førstemand, og var en dygtig leder af kommunens pengevæsen.

Frederik Brokmann
1846-1903
Cand. jur. 1871
Født i Grenaa, søn af købmand J. H. Brokmann
Fr. Brokmann fik straks efter bestået embedseksamen ansættelse som fuldmægtig på byfogedkontoret i Grenaa, og var fra 1873 by- og herredsfuldmægtig. I 1876 overtog han Fr. Th. Møllers forretning og blev i 1879 overretssagfører. Samme år købte han Storegade 6 og drev sin forretning fra denne adresse. Brokmann solgte ejendommen i 1889 til Sparekassen for Grenaa og Omegn, den gamle ejendom nedreves, og der opførtes den ejendom , som står i dag.

Han knyttedes ret hurtigt til Sparekassen, hvor hans fader i 22 år var direktør. Da prokurator Lunøe i 1883 gik af som bogholder og kasserer og flyttede til København, blev Fr. Brokmann hans efterfølger og dermed den egentlige sjæl i foretagendet. Få år før sin død blev Brokmann prokurator Møllers afløser som direktør. Udadtil forandrede dette ikke i væsentlig grad hans position. For den generation, som levede i 1880erne

og 1890erne, var Sparekassen og Brokmann et fast forbundet begreb.

Brokmann var en af forgrundsfigurerne i byens liv, ikke så meget i det offentlige som i det selskabelige. Han skildres som dygtig, pligtopfyldende, human og imødekommende. Det er vistnok en fuldkommen rigtig bedømmelse, og han har uden tvivl haft sin store andel i Sparekassens popularitet i byen og omegn.

Personlig var Brokmann en meget charmerende natur, en overmåde gemytlig og jovial personlighed, der var egnet til at anslå den muntre tone i et selskab. Han var ved siden deraf meget uegennyttig og hjælpsom og nærede ikke spor af personsanseelse. Det Brokmannske hjem, var et meget selskabeligt hus, der navnlig udviste en overmåde stor gæstfrihed mod kunstens farende folk, mod skuespillere og artister.

Fr. Brokmann var »regnskabsførende overformynder« i Grenaa, en meget stor ærespost.

Ebbe Busck-Rasmussen
1923-1982
Cand. jur. 1947
Født i København
1947 Politifuldmægtig i Hasle Herred
1947-1948 Militærtjeneste
1948-1952 Sagførerfuldmægtig i Næstved
1952-1954 Landsretssagfører i Vejle
1954-1982 Landsretssagfører i Grenaa
E. Busck-Rasmussen kom til Grenaa i 1954 som kompagnon med Kjeld Nikolaisen, der kort forinden havde købt Axel Sidenius' velrenommerede forretning i Østergade 18.

Da forretningen efterhånden krævede større lokaler, flyttede de op på Torvet, hvor de overtog hele 1. sal over Djurslands Bank.

Busck-Rasmussen var dygtig, grundig og vel forberedt, når han mødte i retten som forsvarer eller i civile sager. Han var lun, vittig og slagfærdig, meget afholdt og respekteret.

Chr. Christensen
1951-1988
Født i Torsted ved Horsens
Cand. jur. 1977
Chr. Christensen kom til Grenaa i 1977, hvor han fik ansættelse som fuldmægtig på advokatkontoret på Torvet 5. Han nød stor anseelse blandt kolleger og klienter for sin juridiske viden og store forhandlingsevne, der var krydret af en charmerende og ligefrem adfærd. Derfor opnåede han også i en ung alder, at blive optaget som kompagnon i advokatfirmaet Busck-Rasmussen, Kjeld Nikolaisen og Paul Steninge.

Erik Dynesen
1919-1987
Født i Brønderslev
Cand. jur 1944
1944-1945 Sekretær i 2. hovedrevisorat
1945-1958 Ansat i overformynderiet deltids samt sagførerfuldmægtig i København
1958-1965 I forsikringsbranchen
1965-1966 Sagførerfuldmægtig i Års
1966-1969 Sagførerfuldmægtig i Frederikshavn
1970-1971 Kompagnon i Grenaa hos Lars Pedersen
Erik Dynesen fik bestalling som sagfører i 1951, men deponerede den i 1953, indtil han i 1965 igen gik tilbage i sagførerbranchen. Han kom i 1969 til Grenaa som bestallingshavende medarbejder hos lrs. Lars Pedersen og gik ind som kompagnon samme år.

Ved byrådsvalget i 1970 blev han medlem af Grenaa byråd, valgt af socialdemokratiet.

Ved kommunesammenlægningen i 1970 blev Ryomgaard og Midtdjurs kommune lagt ind under Grenaa og Ebeltoft retskreds. Der oprettedes bitingsted i Kolind med retsdag en gang om måneden.

Derfor kunne det lade sig gøre, at advokatfirmaet Lars Pedersen og Dynesen købte afdøde sagfører Peter Andersens forretning i Ryomgaard og etablerede kontor der. En kort tid havde dette firma også kontor i Kolind.

Erik Dynesen fandt, at kontoret i Ryomgaard havde så stort et kundeunderlag og desuden et godt samarbejde med Marie-Magdalene Sparekasse i Ryomgaard, at han hellere ville flytte til Ryomgaard og køre forretningen der som et enkeltmandsfirma.

Derfor blev kompagniskabet med Lars Pedersen, Grenaa ophævet i 1971 og Erik Dynesen flyttede til Ryomgaard.

Forretningen der gik så godt, at Dynesen gik i samarbejde med advokat Mehlsen, der i forvejen havde etableret sig i Ryomgaard. Senere etablerede de også kontor i Kolind. Erik Dynesen døde i 1987, efter nogle års tiltagende svaghed.

Jørgen S. Engberg
1910
Født i Tranebjerg, Samsø
Cand. jur. 1935
1935-1937 Dommerfuldmægtig i Ebeltoft
1937-1944 Dommerfuldmægtig i Grenaa
1944-1956 Landsretssagfører i Grenaa
Engberg kom altså til Grenaa i 1937, men fik i 1944 ansættelse hos lrs. Sidenius. Efter at have fået bestalling i 1945, indtrådte han i et nærmere samarbejde som parthaver i dennes forretning. Kompagniskabet ophørte i 1951, og Engberg nedsatte sig da som selvstændig sagfører.

I 1945 blev han leder af Randers amts kredskontor for Grenaa og Ebeltoft.

Han var i årene 1947 til 1956 formand for Grenaa Turistforening. Et hverv han havde interesse for og lagde i sin fritid meget arbejde i turistsagen.
Han forlod i 1956 byen, for at flytte til Nykøbing F., hvor han havde købt en forretning af en afdød sagførers bo.

Forinden solgte han sin forretning i Grenaa til de andre dengang eksisterende 4 sagførere i Grenaa. De var interesserede i at nedlægge den, og den var knapt nok blevet så stor, at en udefra kommende ville købe den.

Det vides at Engberg havde mange gode år i Nykøbing F., der jo var en størrre by at drive forretning i.

Omkring 70 års alderen solgte Engberg sin forretning og blev pensionist.

Valdemar Gad
? -1921
Cand. jur. 1891
Gad kom til Grenaa kort efter århundredeskiftet. Han havde kontor på Torvet 5, der hvor nu Djurslands Bank ligger. Torvet 5 ejedes i 1903 af købmand Wassard, der havde butik i stueetagen.

Det ses af et billede fra 1906, fra det jydske ungskues festmiddag, at overretssagfører Gad deltog sammen med nogle af byens spidser og nogle af omegnens store landbrugere.

I 1908 var overretssagfører Gad deltager i et konsortium, hvor tillige deltog redaktør Skødsholm, købmand August Møller, detailist Kildahl Nielsen og arkitekt M. C. Thoft. Konsortiet købte Lillegade 14, og rev den bestående bygning ned, og lod opføre et meget større hus.

I november 1908 var huset færdigt, og der indrettedes i husets østlige ende et banklokale med muret brandfri box i kælderen. Her fik Djursland Landmandsbank sine lokaler. Den var netop stiftet i 1908. I den vestlige ende var to kontorer og et butikslokale. I disse to kontorer havde overretssagfører Gad sin forretning.

Redaktør Skjødsholm, på hvis initiativ »Djursland Landmandsbank« var blevet stiftet, var dens magtfulde og optimistiske direktør. Valdemar Gad var meddirektør, og det var meget belejligt at have sine kontorer lige ved siden af banken.

Han døde i 1921, efter længere tids svagelighed.

Overretssagfører Gad blev sparet for at opleve, at Djursland Landmandsbank i 1922 måtte standse og likvidere.

Som et kuriosum kan nævnes, at den unge frk. Anna Hasselbach, der i 1911 blev gift med lrs. Axel Sidenius, en kortere periode i århundredets første 10-år, var ansat på overretssagfører Gads kontor på Torvet 5.
Fru Anna Sidenius er i dag 99 år, og spiller endnu sin ugentlige bridge.

Henning Hansen
1900-1965
Født i København
Exam. jur. 1923
1917-1920 Assistent på baroniet Brahe-Trolleborg
1920-1923 Ansat i København ved politiets pasafdeling
1923-1935 Sagførerfuldmægtig i Randers
1935-1965 Sagfører i Grenaa
Henning Hansen overtog i Grenaa den good-will, som dommerfuldmægtig, Ad. Neergaard havde som privatiserende dommerfuldmægtig, derunder den good-will, der stammede helt tilbage fra prokurator C. C. Hansons prokuratorforretning.

Efter at loven om exam. jur. var ændret, således at man nu også kunne blive landsretssagfører efter et antal år som sagfører, aflagde Henning Hansen prøveprocedure i 3 sager og blev landsretssagfører i 1947. Han var auktionsleder i årene 1935 til 1951. Fra 1936 til 1939 var han godsforvalter på Benzon gods (nu Sostrup). Dertil havde han god erfaring fra sine ungdomsår på Brahe-Trolleborgs godskontor.

I 1940 kom han i tilsynsrådet for Grenaa Sparekasse (nu Bikuben).

Efter krigen var han i et par år beskikket som anklager i værnemager- og landssvigersager i Grenaa og Ebeltoft.

I disse sager, der langt oversteg det lokale politis og dommerkontors kapa-

citet, var dommer Arfmann, Randers beskikket som »dommer i særlige sager«. - Jeg var ofte forsvarer i disse sager. Vi tre, Arfmann, Henning Hansen og jeg havde en afslappet tone i proceduren. I løbet af de første år efter kapitulationen i maj 1945, var domspraksis blevet ret fast. I de første måneder fik nogle 4 års fængsel i sager der 1 år senere blev bedømt til 1 år.

Det skete i en af disse sager, at Henning Hansen var anklager mod en mangeårig klient, en landbruger af de større landbrug. Han sad i Grenaa arrest, i byrådssalen i det gamle rådhus på Torvet, da arresten var fuldt belagt med 4 mand i hver enmandscelle.

Så måtte jeg påtage mig hvervet som forsvarer, efter aftale med Henning Hansen. Manden blev imidlertid dømt. Men han var nu blevet fornærmet på Henning Hansen, som han påstod svigtede ham. Han ønskede, at jeg også skulle være hans sagfører i hans private sager og handler. Det var jeg så et års tid i tæt samarbejde med Henning Hansen. Og så var manden blevet så afkølet, at han igen vendte tilbage til Henning Hansen, så jeg kunne levere bunken med klientens papirer tilbage til Henning Hansen.

Sagen mod værnemagere, der havde arbejdet for tyskerne medførte store og lange regnskabsundersøgelser. Det medførte igen, at sådanne sager først kom for 3-4 år efter kapitulationen.

Henning Hansen arbejdede meget for og sammen med Grenaa Hørskætteri og de landmænd, der stiftede det under krigen, da bomuld ikke kunne fås. Henning Hansen var sagfører for Grenaa Folketidende, der i 1953 efter redaktør Gustav Andersens død blev omdannet til aktieselskab. Desværre led bladet (det sidste lokale blad, der tryktes i Grenaa) bladdøden i 1965. Da var jeg likvidator.

Henning Hansen var munter, jovial og hyggelig, en fornøjelig selskabsmand, der gerne satte sig til flyglet i sit hjem i Storegade, når venner gæstede ham.

De sidste år var han svagelig. Så skete det, at vi andre sagførere måtte give møde for ham i retten eller gøre en lånesag færdig.

Efter hans død overtog advokat Lundemose hans forretning i 1965.

Carl Christian Hanson
1817-1864
Født på Bjørnholm
Exam. jur. 1845
Prokuratorbestalling 1859
Prokurator Hanson havde efter at have taget juridisk eksamen i nogle år ansættelse som fuldmægtig på byfogedkontoret i Skagen, hvorfra han flyttede til Grenaa i 1857. Han fik her adskillige tillidshverv, var en lille tid kæmner og til sin død medlem af ligningskommissionen og kommunal revisor. Prokurator Hanson døde som en ung mand, kun 47 år gammel, midt under krigsbegivenhederne i 1864.

Det tog nogen tid med at opnå bestalling som prokurator, den kom først i 1859, hvorefter Hanson begyndte sagførervirksomhed fra ejendommen Storegade 6, som han ejede. Man kunne godt drive en rådgivnings- og dokumentforretning uden at have opnået bestalling. Erfaring havde han jo fra sin tid som herredsfuldmægtig.

Det er C. C. Hansons forretning, der gennem adskellige led er gået videre til advokaterne A. G. Lundemose og Claus Lynge.

Axel L. F. Kjølner
1894-1943
Cand. jur. 1919
1919 Sagførerfuldmægtig i København
1920-1924 Sagførerfuldmægtig i Nykøbing F.
1924-1926 Sagfører i Kalundborg
1926-1943 Sagfører i Grenaa
I 1926 startede Axel Kjølner i Grenaa sin egen sagførerforretning, helt på bar bund. Dvs. han flyttede ind i det nybyggede »Grenaahus« på Torvet 6, satte sit skilt op og ventede på at klienterne skulle komme.

Efter hans død i 1943, købte jeg (Lars Pedersen) forretningen af hans enke. Derfor har jeg set hans regnskaber lige fra begyndelsen i 1926 og kan konstatere

at forretningen de første par år gav underskud, selvom han i 1927 var blevet antaget som offentlig forsvarer.

I 1933 tog han prøven som landsretssagfører. Efterhånden voksede forretningen. Han var en stilfærdig og venlig mand og meget afholdt af sine klienter. Hans gamle regens-kammerat, provst Hein i Grenaa, der holdt begravelsestalen ved Kjølners begravelse i 1943, fremhævede også Kjølners grundighed og påpasselighed og sammenfattede beskrivelsen af Kjølner ved at sige, at klienterne kunne stole på, at når de havde betroet Kjølner en sag, så var den i gode hænder.

Han havde ikke det nogle lidt ironisk kalder »Frækhedens nådegave« (undertiden som en ros for en sagfører). Men han klarede sig udmærket ved altid at være grundigt velforberedt. Han var ikke pågående, stortalende eller højtråbende. Men hans styrke var at han kunne sin jura, så han vandt sine klienters tillid.

Han var flink, jovial og begavet med et fint sprogligt øre og øje for menneskenes små pudsigheder. Han kunne fortælle muntre anekdoter både på den fladeste københavnske jargon med københavnerviddets og tidens blomstrende slangudtryk, eller ordspil og vittigheder på syngende falstersk, men også og mest på det underfundigste brede jydske i djurslandsk dialekt. Han kunne høre forskel på Nørreherreds og Sønderherreds tonefald og gloser, og kunne med en lavmælt og munter tone betro mig sin iagttagelse i en ret almindelig situation for en sagfører, men en engang-i-livet forekommende situation for klienten, der sælger gården til sønnen, og ved underskrivelsen af skødet med ansigtet lagt i de højtidelige folder siger til sin kone og til Kjølner: »Det gælder om at have pro-formerne i orden«.

Det morede ham at lægge mærke til, at blot en lille drejning af et ord eller en betoning kunne give en helt anden, ofte humoristisk betydning.

Ved sin død i 1943 havde Kjølner i de forløbne 17 år fra sin start drevet forretningen frem, så han beskæftigede en fuldmægtig og to kontordamer, samt sin hustru Ellen Kjølner. Hun holdt nidkært øje med incassosager, handler, skifter og bogholderi og kasseregnskab, og var ham en god støtte.

Sigfred M. Koefoed
1912-1967
Født i Aakirkeby
Cand. jur. 1948
1931-1947 Københavns magistrat
1947 Færdiggørelse af studium
1948-1950 Sagførerfuldmægtig i København
1950-1958 Sagførerfuldmægtig i Grenaa hos lrs. Lars Pedersen
1958-1967 Kompagnon samme sted
Lrs. Koefoed kom altså til Grenaa i 1950 som sagførerfuldmægtig hos Lars Pedersen, (artiklens forfatter). I 1951 fik han sagførerbestalling, men fortsatte som fuldmægtig og blev nogle år senere associé, dvs. med en fast grundløn plus procenter af det samlede overskud, for endelig i 1958 at indgå som medindehaver. I 1953 tog han prøven som landsretssagfører.

Fra 1952 til 1959 var han auktionsleder i stedet for lrs. Henning Hansen. Koefoed var medstifter af et håndværker-interessentskab, der byggede 8 huse på Duevej. Senere stiftede han A/S Færgegården, der byggede 18 lejligheder på de Lichtenbergs Vej i Søndenåkvarteret.

Og omkring 1964 stiftede han håndværkeraktieselskabet »Fuglevænget«, der opførte 90 lejligheder + et butikshus og 12 garager ved Klostervej og Fuglevænget.

Koefoed var meget socialt interesseret fra sin tid i Københavns magistrat og bevarede kontakten til tuberkuloseforeningen »Boserups Minde« også da han var her i Grenaa.

Han var medlem af ligningskommisionen, men ville ikke vælges til byrådet. Han syntes vist, det var nok, at jeg var det og i 6 år ugentlig skulle springe til møder i forskellige udvalg og om aftenen til byrådsmøder.

Han døde i 1967, efter kun få måneders sygdom. Før sin død nåede han at bygge sig et hus yderst på bebyggelsen mod Randersvej.

Han var afholdt på kontoret og af klienterne.

Peter Adam Severin Laurberg
1819-1859
Født i Randers
Exam. jur. 1839
P. Laurberg kom til Hessel som godsforvalter i 1840.

Faderen var da flyttet fra Randers til Voldby, idet han var blevet godsforvalter på Benzon. Han boede på Voldbygård. Han kunne jo godt have lidt indflydelse på, at sønnen Peter Laurberg i så ung en alder blev godsforvalter på Hessel. Lidt senere blev han det også på Katholm og Skærvad. - Allerede i 1842, som 23-årig havde han råd til at købe Enslevgård, som han ejede til 1856.

I 1855 købte han Torvet 6, og flyttede ind til Grenaa by i 1856. Han ejede desden et større stykke jord, hvor nu »Grønland« og den nedlagte Gjerrildbanes areal ligger. I 1857 averterede han, at han havde en del byggepladser »udenfor Grenaa bys Nørreport« til salg.

Han havde ikke beskikkelse som prokurator. Der var antagelig ingen ledig i Grenaa. Han levede af at være godsforvalter.

Da »Kreditforeningen af jydske Landejendomsbesiddere« stiftedes i Viborg i 1851, blev han valgt som Randers amts repræsentant for denne.

Carl Svenstrup skriver i »Sparekassen for Grenaa og Omegns«(nu Bikuben) festskrift i 1956 i anledning af dens 100 års jubilæum: Laurberg var en mand med fremragende initiativer.

I efteråret 1859 udnævntes han til prøveprokurator i Nykøbing Sj. Men han nåede ikke at tiltræde, for han døde 6 uger efter, og blev begravet på Grenaa kirkegård lige ved indgangen. Hans gravsted er i anden forbindelse blevet rost for sit smukke harmoniske anlæg og udseende.

Lars Johan Lunøe
1818-1909
Født i Løgstør (?)
Exam. jur. 1840
Lunøe begyndte på Herredskontoret i Grenaa som fuldmægtig og kom ret snart til at spille en meget betydelig rolle i byens liv. Det gælder kommunalpolitisk, idet Lunøe, i en længere årrække var et virksomt medlem af byrådet. Men også hans gerning som prokurator og navnlig derved, at han var medstifter af og vistnok den egentlige, drivende kraft ved oprettelsen af »Spare- Laane- og Diskontoinstituttet«, i hvilket han som den faktiske leder i en lille menneskealder. Og såvel traditionen som de tilgængelige aktstykker og samtidens aviser vidner om, at prokurator Lunøe sad inde med en meget stor økonomisk indflydelse og magt i denne periode.

I Sparekassens festskrift i 1956 skriver Svenstrup endvidere følgende:

»Lunøe var i sin tid som by- og herredsfuldmægtig i flere perioder konstitueret i embedet.

Han var en særdeles anset borger og en stærkt benyttet prokurator. Han forlod byen i 1883, som en hovedrig mand. Han var langt den største aktionær i Sparekassen og ved alle Sparekassens senere generalforsamlinger var han, indtil sin død i 1909, altid repræsenteret med 3 stemmer, der var det højeste antal man kunne få. Ved Sparekassens stiftelse i 1856 tegnede han sig for 4 aktier på linie med byfoged, etatsråd Nyeborg og byens andre matadorer. Kun godsejer C. F. Olsen, Meilgård tegnede sig for mere.

I Grenaa bys skatteliste for 1876, står Lunøe med en indkomst på 14000 kr., en vældig sum, når inflationen siden 1876 tages i betragtning.

Som et kuriosum kan nævnes, at i 1880 var Grenaaborgernes anslåede samlede indtægt 700.000 kr. og heraf var den skattepligtige indtægt 544.000 kr. Skatteprocenten var 4,6%, så der kunne godt blive penge til overs til en stor opsparing. De pålignede skatter var da 28.700 kr.

Lunøe ejede indtil 1884 ejendommen Storegade 8, 10 og 12, som han solgte sammen med sin forretning til sagfører N. Bonke.

T. E. Lütken
1825-1895
Født i Ringkøbing
Exam. jur. 1845
Han deltog i begyndelsen af treårskrigen 1848-50. Det var som frivillig »herregårdsskytte« for baroniet Holckenhavn. - I slutningen af 1848 blev han godsforvalter for Meilgård og senere for Katholm.

Allerede i 1851, 26 år gammel, købte han gården Sølyst i Voldby. (Den der nu ejes af fhv. økonomiminister Anders Andersen). I årene 1854 til 1868 var han formand for Voldby-Karlby sogneråd.

I 1859 blev han forligskommisær.

I 1868 solgte han »Sølyst« og flyttede til Grenaa, hvor hans store evner straks »førte ham frem til fremskudte poster« (skriver Carl Svenstrup).

I året 1868 var han medstifter af »Landbospare- og Sparekassen i Grenaa«. Den havde kontor på Lunøes bopæl i Østergade, der hvor nu apoteket ligger. Kontortid hver lørdag kl. 13.00-15.00
I 1876, da Jernbanen Grenaa-Randers åbnedes, blev han tildelt titlen »Kancelliråd«, som en anerkendelse og tak fordi han havde lagt et stort arbejde i og været meget virksom for anlæg af jernbanen, der betød meget for byen og for oplandet.

Fra 1876 til 1890 var han medlem af Grenaa byråd.

I 1882 blev han branddirektør for Købstædernes almindelige Brandforsikring. Og fik også Stempelpapirforhandling, så han havde forskellige faste bi-indtægter. I 1868 var han medstifter af Grenaa Landbrugsforening og var dens kasserer og sekretær i mange år.

Ved foreningens 25 års jubilæum i 1893 blev han dens æresmedlem.

Tillige var han formand for »udvalg for afløsning af husmænds pligtarbejde i Randers amt«.

Han kaldtes altid kancelliråden og beskrives af Carl Svenstrup som en juridisk og financiel begavelse og en af byrådets mest indflydelsesrige medlemmer. Det ses måske bedst deraf, at ved hans afgang fra Grenaa byråd, da han i 1890 nægtede at lade sig genvælge, skrev »Grenaa Folketidende«, der bestemt ikke var hans meningsfælle, således om ham -altså ikke i en nekrolog, men mens han levede;

Som fattigudvalgsformand udførte han et stort arbejde for vor by. En selvstændig mand, der havde sine selvstændige meninger om sagerne. Han så altid direkte på forholdene med egne øjne, og de var gode. Hans fremherskende egenskab var det franskmændene kalder »bon sens«, der næppe kan oversættes bedre end sund sans. - I enhver sag faldt det ham let at skelne mellem væsentligt og uvæsentligt. Han så straks, hvad det kom an på. Sjældent holdt han store taler. Med et par sætninger traf han som regel sagens kerne, og ofte blev hans ord de afgørende for sagen«.

Han døde i 1895. Han var i 1893 blevet ridder af dannebrog, en sjælden ære for en provinsprokurator.

Frederik Theodor Møller
1834-1902
Født i København
Exam. jur. 1854
Frederik Theodor Møller kom til Grenaa i 1855 som fuldmægtig på by- og herredskontoret. Han overtog Hansons forretning i 1864, efter at være blevet prøveprokurator ved underretten i Randers med forpligtigelse til at have bopæl i Grenaa.

I H. Hjort-Nielsens Danske Prokuratorer hedder det, at Møller var en bestemt og akkurat mand og i højeste grad konservativ. Han kunne således ikke forlige sig med så moderne ting som gas og telefon. Hvad han påtog sig af juridiske forretninger blev udført uden plet og lyde.

Han sad i Spareinstituttets repræsentantskab fra engang i 1860'erne. - Og findes på Grenaa by's skatteliste for 1876 som byens 11. største skatteyder, med kr. 5.400 i indkomst.

Han havde et lille mellemspil i sin tilknytning til Grenna Spareinstitut, idet han i 1874 nedlagde sit hverv i repræsentantskabet efter en mindre uoverensstemmelse med direktionen.

Han bekendtgjorde dengang i »Grenaa Avis«, at han var ansat som agent for Den Danske Landmandsbank i København og formidlede låneoptagelser for denne bank. Men uoverensstemmelsen blev bilagt, for han vendte tilbage til Spareinstituttet og blev ved byfoged, etatsråd Nyeborgs afrejse i 1878, valgt ind i repræsentantskabet i Nyeborgs sted. - Og i 1881 blev han valgt til formand og administrerende direktør.

I 1876 overdrog han forretningen til sagfører Brokmann.

I omtale kaldtes han altid »prokuratoren«. Han havde en aldeles afgørende indflydelse på »instituttets« (sparekassens) ledelse i den sidste snes år af forrige århundrede.

Han beskrives som en punktlig og overmåde forsigtig mand, og der er ingen tvivl om, at han styrkede »instituttets« omdømme i befolkningen som det solideste af alt solidt.

Han købte i 1881 ejendommen Søndergade 3, der lå på det sydlige hjørne af Kannikegade og Søndergade. Han opførte et rødstenshus på grunden. Det ejedes sidst af blikkenslagermester Harald H. Sørensen, indtil huset i slutningen af 1960'erne blev nedrevet ved Kannikegades udvidelse.

Han rejste til København, hvor han døde i 1902.

Peder Severin Møller
1803-1885
Født i Tøstrup
Exam. jur. 1827
Han var søn af Rasmus Møller, der fra 1795 var forvalter på Tøstrupgård.

Fra 1827 til 1830 var han ansat på godsforvalter Laurbergs kontor på Benzon.

Fra 1830-1844 var han fuldmægtig hos udskrivningschefen i Sorø og derpå gårdejer i Attrup.

Fra 1857 fuldmægtig hos kancelliråd Lunøe og var nærmest leder af branddirektoratet. Lunøe var jo branddirektør for »Købstædernes almindelige Brandforsikring«.

I 1861 overtog han hvervet som kæmner i Grenaa. Arbejdet var overkommeligt, et par eftermiddage to gange om ugen. Kæmnerkontoret var i Møllers private stue i Storegade 12. Han tog sin afsked derfra i 1879 og blev udnævnt til kammeråd i 1882.

Rasmus Møller
1757-1827
Født i Grønfeld på Mols
Exam. jur. ?
Han stammede fra byen Grønfeld på Mols og var oprindelig landmand. Han boede en tid på Sjælland, hvor han giftede sig med datteren på Strølille Mølle. Hun døde ganske ung, og Møller flyttede da til Tøstrup, hvor han noget senere giftede sig med den velhavende degns datter.

Han var forvalter på Tøstrupgård fra 1795 til han købte den i 1801.

Det vides ikke, hvornår Rasmus Møller læste til exam. jur. Men vi ved af et kgl. privilegium for Rasmus Møller, at han var exam. jur. Han fik nemlig dengang tilladelse til at handle en detail med købmandsvarer. Han skulle dog først løse borgerskab og betale den krævede afgift derfor.

Carl Svenstrup skriver, at Rasmus Møller, der af og til praktiserede som sagfører, ikke søgte bevilling som prokurator. Der var ikke dengang, i 1802, i hele jurisdiktionen (retskredsen) nogen beskikket prokurator.

Rasmus Møller skriver i en ansøgning til amtet, om at få konstitution i en bestemt sag, at han ikke havde søgt bevilling som prokurator »siden han ikke derved kunne finde næringsvej, men blot være enkelte mænd til tjeneste«.

Han fortsatte i Grenaa sin sagførervirksomhed, der i de dage ikke kunne føde sin mand, og det blev ikke hans hovedbeskæftigelse. Han var forligskommisær og sandflugtskommisær og havde stempelpapirforhandling.

Han blev i 1820 konstitueret som postmester i byfoged Jacob Aagaards embede som postmester. - Hans hverv kan også betegnes som postkontrahent. Han blev lønnet af byfogeden, der fik lønnen som postmester og afgav en del heraf til postkontrahenten.

Postkontoret var da i Storegade 1, som Rasmus Møller ejede.

At han beskæftigede sig med juridiske sager, kan ses af, at han var opbudsmand ved godset Katholms fallit, dvs. en slags administrator af boet.

Da han døde i 1827 fortsatte hans enke hans købmandsforretning i en halv snes år og overdrog den så til en søn.

Adolf Emanuel Neergaard
1891-1961
Født i Ydby
Cand. jur. 1916
1916-1936 Dommerfuldmægtig i Grenaa og privatpraktiserende sagfører
1937-1957 Direktør i Sparekassen
I årene 1916 til 1935 var vilkårene for en dommerfuldmægtig en ret beskeden løn fra staten, men han havde ret til at privatisere, dvs. til at skrive skøder, testamenter, ordne dødsboer og afholde løsøreauktioner. Blot måtte han ikke møde i retssager. For han kunne jo i dommerens ferier eller bortrejse, komme til at fungere som konstitueret dommer.
I årene 1916 til 1935 drev sagfører Neergaard privat praksis sammen med dommerfuldmægtig Johannes Jensen.

Ved en lov i 1930 blev det bestemt at retten for en dommerfuldmægtig til at drive privat praksis skulle ophøre efter en overgangstid indtil 1935.

Medens ældste fuldmægtig Johannes Jensen valgte at fortsætte ad embedsvejen og i 1935, af hensyn til sin karriere flyttede til Roskilde som dommerfuldmægtig af 1. grad, valgte sagfører Neergaard at blive og se tiden an. Han afstod sin privatpraksis til sagfører Henning Hansen, der netop i 1935 etablerede sig i Grenaa med dommerfuldmægtigens privatpraksis som udgangsgrundlag for forretningen. Sagfører Neergaard havde gode relationer til Sparekassen (senere Bikuben). Da sagfører og sparekassedirektør Anders Andersen døde i 1936 blev Neergaard direktør i 1937.

1936 havde Neergaard søgt orlov fra sit embede som dommerfuldmægtig.

Efter en overgangsbestemmelse i loven af 1930 om dommerfuldmægtige, kunne en mangeårig dommerfuldmægtig få bestalling som landsretssagfører. Og i 1937 fik Neergaard denne.

Han skrev også som sparekassedirektør, en del dokumenter og var sagfører for godsejer Ove Svendsen, Hessel. Men han mødte aldrig i retten.

I sin tid som sparekassedirektør var Ad. Neergaard en del år svensk vicekonsul og godsinspektør for Meilgaard og Katholm.

Hans firmastempel på dokumenter og brevpapir var: Landsretssagfører, sparekassedirektør Ad. Neergaard.

Han døde i 1961 i Odense.

Gerhard S. C. Nees
1840-1900
Født i Varde
Exam. jur. 1861

Han var exam. jur. allerede i året 1860 med karakteren »ej ubekvem«, men det var ikke nok til at blive prokurator på. Så han gik om og fik i året 1861 karakteren »bekvem«.

Et par år efter, at Nees havde taget dansk juridisk eksamen, udbrød krigen i 1864, som han deltog i. - Ved krigens slutning udnævntes han til løjtnant og flyttede kort efter til Grenaa. Her overtog han en lille sagførerpraksis efter fuldmægtig Henze, som forlod byen. Henze havde formentlig ingen bestalling.

Nogle år efter i 1869, fik Nees ministeriel konstitution som prøveprokurator. Carl Svenstrup anfører, at Nees meget snart viste sig som en smart forretningsmand, der i langt højere grad end de ældre prokuratorer var ude om sig. (De ældre prokuratorer sad jo også i nogen grad på flæsket, fordi de havde forskellige gode bierhverv og faste forbindelser.).

Nees foranstaltede regelmæssigt hvert kvartal løsørerauktioner i »Valhallas« gård på Torvet 15, hvor nu Sparekassen Bikuben ligger. Han havde kontor og bolig på 1. sal. Enhver kunne henvende sig med sine ting til auktion. Annoncerne om auktioner slutter med ordene: »Forskud kan gives på auktionsbeløbet«.

I de første år efter krigen i 1864 dannedes en skytteforening. Som løjtnant fra den lige afsluttede krig var Nees straks interesseret i sagen og fik den praktiske ledelse af skydninger og andre arrangementer. Herredsfoged Nyeborg var den første formand. Da han efter et par års forløb ønskede at træde tilbage, valgtes Nees i 1869 til formand. I mange år var han sjælen i foretagendet. Ved sin energi og begejstring fik han stor tilslutning til foreningen. Tiden var jo præget af nederlaget i 1864 og tabet af Sønderjylland. Der var en stærk nationalfølelse. Det var ikke blot skydning som sport, men lige så meget tanken om at kunne forsvare Danmark i tilfælde af krig, der var drivfjederen.

Nees valgtes til byrådet i 1885, og sad der til sin død år 1900.

Han havde en god praktisk sans og var med til at præge mange af byrådets beslutninger. Ikke mindst skyldtes det ham, at gasværket blev bygget. I en lang årrække var han en utrættelig forkæmper for sagen, der næsten blev ham en livssag. Han blev da også gasværkets første formand.

Efter indvielsen i 1897 drog en procession om aftenen med musik ned til hans bopæl og bragte ham en hyldest. P.g.a. sygdom havde han ikke selv kunnet være til stede på gasværket.

I 1880 stiftede Nees kreaturforsikringsforeningen »Kustos«. Han blev direktør og forretningsfører. »Kustos« spændte efterhånden over hele landet. Både gav den ham selv gode indtægter og var til stor nytte for mange landmænd, der derved kunne få erstatning hvis et dyr døde.

Svenstrup beskriver Nees som et vittigt hoved. Han kunne godt være skarp og spydig. Men på den anden side havde han et særdeles vindende væsen, og han skabte sig en stor kreds af venner.

Han døde i år 1900. Få dage før havde han fået afskedspatent ved hæren og udnævntes samtidig til kaptajn.

Lars Pedersen (Artiklens forfatter)

1904
Født i Bjæverskov
Cand. jur. 1930
1930-1932 Sagførerfuldmægtig i Køge
1932-1933 Dommerfuldmægtig i Præstø
1933-1935 Dommerfuldmægtig i Silkeborg
1935-1942 Politifuldmægtig i Grenaa
1942-1943 Sagførerfuldmægtig hos Axel Sidenius
1943-1984 Landsretssagfører i Grenaa

Lars Pedersen fik fra 1942 orlov fra politiet og blev fuldmægtig hos Axel Sidenius, og aflagde 1942 prøven som landsretssagfører.

Nedsatte sig 1943 som selvstændig landsretssagfører i Grenaa med kontor i Lillegade 14. Denne forretning drev han kun i få måneder, idet han i juni 1943 købte Irs. Axel Kjølners forretning på Torvet 6, efter dennes død.

Fra 1958 blev fuldmægtig gennem 8 år Irs. Sigfred Koefoed kompagnon. Han døde i 1967. I 1969 blev Irs. Erik Dynesen kompagnon. Dette kompagniskab ophørte i 1971, da Dynesen flyttede til Ryomgaard og nedsatte sig der. Det var efter at Lars Pedersen og Dynesen havde købt afdøde sagfører P. Andersens forretning i Ryomgaard. Den blev en tid drevet sammen med forretningen i Grenaa, indtil Dynesen i 1971 skilte sig ud og udelukkende samlede sig om forretningen i Ryomgaard.

Lars Pedersen drev da forretningen som enkeltmandsfirma en tid med hjælp af fuldmægtige og bestallingshavende medarbejdere.

I 1971 var Lars Pedersens søn, Bo Tingbjerg Pedersen, blevet cand. jur. og begyndte som fuldmægtig. Da han i 1974 fik bestalling som advokat, gik han ind som kompagnon. I løbet af 1970'erne voksede forretningen, så der i 1976 yderligere optoges som kompagnon advokat Martin Lauritzen, 1980 optoges advokat Ole Jensen og 1982 advokat Kristen Schmidt Trærup.

I 1943 blev Lars Pedersen beneficeret sagfører og var forsvarer til 1974. Fra 1958 til 1963 var Lars Pedersen medlem af Grenaa byråd og var med til starten af Grenaa varmeværk og medlem af bestyrelsen i 18 år.

En tid formand for Venstre i Grenaa og formand for Grenaa grundejerforening, hvilket førte til medlemskab af repræsentantskabet for Købstædernes alm. Brandforsikring.

Han virkede lidt i forretningen for ældre klienter, indtil 1988, da han 1. oktober tilbageleverede sin bestalling og gik af i den overbevisning, at forretningen var i gode hænder.

K. Peter Moeslund Press
1863-1941
Exam. jur. 1893
1893-1901 Fuldmægtig i Hellum-Hindsted Herred
1901 Sagfører i Grenaa

I 1901 drev dommerfuldmægtigen i Grenaa privat dokumentskrivningspraksis. Af andre sagførere var der Bonke, Viale og Sidenius, der havde godt fat. Der blev ikke så meget til sagfører Press at leve af. Han kunne dog godt købe hus i Storegade 47, hvor han boede til sin død i 1940.

Hans hustru Emilie, havde eksamen som lærerinde. - Hun gav undervisning i klaverspil, og bidrog derved til husholdningen.

Efter at have virket i Grenaa i 19 år fik sagfører Press i 1920 de beneficerede sager. Dvs. han var forsvarer i straffesager og i de civile sager, hvor der var bevilget fri proces.

Han var lidenskabelig fisker i Grenaaen og kanalen. Der gik den anekdote, at

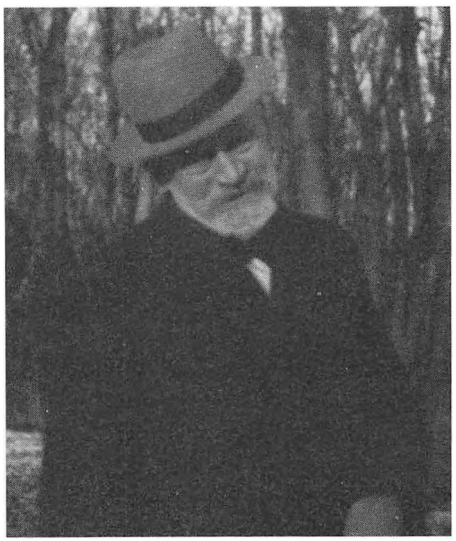

en dag Press var ude at fiske, gik der bud til ham om at komme hjem, da der var klienter, som ville have skrevet skøde på en gård. Men Press ønskede at være i fred, for nu fiskede han netop så spændende, og så kunne folkene jo bare gå til en anden sagfører med deres skøde.

I min tid som politifuldmægtig (Lars Pedersen) i Grenaa (fra 1935-1941 var Press den oftest beskikkede forsvarer i straffesager. - Da fik man for en tilståelsessag, der behandles med det samme uden anklageskrift, et salær på 10 kr.

I 1938 blev der indført domsmandssager, hvor der foruden dommeren var to civile domsmænd. Der var betydeligt flere formaliteter ved den slags sager, med en grundig, lidt længere forelæggelse af sagen af anklageren, med anklageskrift fra statsadvokaten og egentlig procedure, efter at tiltalte og vidnerne havde givet forklaring.

Ved den første domsmandssag kørte vi jo i retten grundigt hele maskineriet og nødvendige formaliteter, procedure og med duplik og replik (anklagerens og forsvarens gensvar på de første mundtlige indlæg).

Press var dengang 73 år. Tidligere kunne han indskrænke sit indlæg til, at henvise til tiltaltes opvækst eller unge alder eller særlige situation og sluttelig kort at indstille til rettens mildeste dom. Men efter min procedure som anklager i den nu mere formelle domsmandssag, gensvarede Press i sin forsvarertale med: »Alt det sludder politifuldmægtigen har stået og sagt har ingen betydning. Jeg kan kort indstille til rettens mildeste dom for tiltalte«. Dommer Riis henstillede vistnok til Press at begrunde sin påstand lidt mere. Men efter den tid blev Press ikke ret ofte beskikket som forsvarer.

Den anden der dengang var beneficeret sagfører, Irs. Kjølner fik så de fleste af straffesagerne.

For en domsmandssag var salæret 50 kr.

Tiderne var knapt så forjagede dengang. Tit skete det, at forsvarer, anklager og arrestforvarer E. Hjort gik på »Hotel Dagmar« og drak kaffe, medens vi ventede på voteringen, den skriftlige formulering af dommen og domsafsigelsen.

Meget tit gik vi også nedenunder i arrestforvarens stue og drak formiddagskaffe hos fru Hjorth.

Sagfører Press var meget interesseret i danmarkshistorie, og vidste en masse om historie, også verdenshistorie. Han havde selv valgt sin afslappede livsstil og var en munter og elskværdig mand.

Ofte når han havde fået salær i en straffesag, gik han på Hotel Dagmar, med den velskrivende redaktør Jørgensen med den elegante, velformulerende pen, og så ordnede man Grenaas lokalpolitiske forhold, samt verdenssituationen.

Sagfører Press døde i 1940 under 2. verdenskrig.

Axel Gleerup Sidenius
1879-1971
Født i Nykøbing F.
Exam. jur. 1904
1904-1907 Sagfører fuldmægtig i Grenaa
1907-1953 Sagfører i Grenaa
Axel Sidenius kom i 1904 til Grenaa som fuldmægtig hos sagfører Viale. Efter de krævede 3 år som fuldmægtig, fik han 1907 bestalling som sagfører. I 1933 blev han landsretssagfører. Allerede før 1. verdenskrig var han blevet kompagnon hos Viale.

Han var en god procedør, intelligent og velformuleret i et klart sprog, uden overflødige talemåder og koncentreret om sagens kerne. - En kerne som han hurtigt fik fat i. Det er jo en gave for en god jurist at kunne skelne mellem væsentligt og uvæsentligt.

Fra en læge i Grenaa, der var svoger til en af landsdommerne, ved jeg, at han som det udtryktes: havde landsrettens øre, når han gav møde der.

Han var en tid i sine yngre dage beneficeret sagfører, men han bad sig fritaget derfor i 1934. Jeg ved ikke, om det var fordi hans forretning var blevet så stor, at han gerne ville være fri for forsvarerhvervet, der kun gav meget beskedne salærer, eller fordi der i Grenaa i 1933 var kommet en ny dommer, der kunne være noget kontroversiel. F.eks. overtog dommer E. Riis straks, når en sag begyndte, hele afhøringen af parter, tiltalte eller vidner. Protokollatet blev et meget kort sammendrag, undertiden nærmest et afhugget resumé af forklaringerne. - Udenbys sagførere, der ikke var vant til at blive sat til side i den grad, ønskede dommer Riis afløst.

At denne rettergangsform ikke passede Irs. Sidenius, der var en meget selvstændig og dygtig mand, er ihvertfald sikkert. Vi unge fuldmægtige indstillede os jo på det.

Den forretning Sidenius drev udgik fra kompagniskabet med sagfører Viale, der trak sig tilbage i slutningen af 1920'erne. Og Viales forretning grundede sig igen på sagfører og bankdirektør

N. Bonkes forretning, som Viale først var fuldmægtig i og så blev kompagnon i 1896.

N. Bonkes forretning var en videreførelse af Fr. Brokmanns forretning, der igen videreførte prokuratør Lunøes forretning, der var påbegyndt allerede i midten af 1850'erne. Lunøe fik prokurabestalling i 1857. Derfor har Sidenius' gamle firma - som nu drives af Kjeld Nikolaisen, Paul Steninge og Lisbeth Steninge - kunnet holde 125 års jubilæum, som det ældste advokatfirma i Grenaa.

Sidenius var repræsentant for Djurslands-området i »Forenede Danske Motorejere« og gennem lang tid medlem af selskabets hovedbestyrelse, et hverv, som interesserede ham meget. Han deltog bl.a. i synsforretninger ved jernbaneoverskæringer eller farlige vejkryds, når der skulle etableres blinklys eller oversigtdeklaration.

Det var dog næppe på det grundlag, at han blev medlem af bestyrelsen for A/S Grenaa-Hundested Færgefart ved selskabets oprettelse i 1934. Sidenius havde i mange år været en ivrig fortaler for en færgerute mellem Grenaa og Hundested, men først da danske rutebilejere med formanden for »Danmarks Bilruter«, den stærke Jens P. Pedersen, Valby, i spidsen gik ind for sagen, blev den til virkelighed. J. P. Pedersen blev selskabets formand og direktør og var det til han døde i 1955. Axel Sidenius efterfulgte ham som formand, men trak sig i 1961 ud af ledelsen.

Axel Sidenius var en dygtig og meget begejstret skakspiller, og han var medstifter af og i en lang årrække formand for Grenaa Skakklub.

Sidenius var i en lang årrække repræsentant for »Ny jydske Kjøbstad-Creditforening« Århus. Dvs. han skulle behandle alle låneansøgninger i Grenaa købstadområde. Først blev lånsøgerens ejendom målt op, beskrevet og vurderet af to vurderingsmænd, i mange år en arkitekt og bygningshåndværker. Derpå afgav Sidenius låneindstilling til hovedkontoret.

Sidenius var værdsat indenfor Kreditforeningen. - Jeg ved også, at han i mange år, ved de årlige generalforsamlinger, var fast taler enten for damerne, foreningen eller et andet emne. Man forstod at påskønne hans muntre måde at turnere en pointe på, i en elegant og vittig facon.

Kreditforeningen var det sidste hverv, han gav afkald på. Han døde i 1971. Han var kvik og åndsfrisk i sin høje alder. - Kun synet svigtede ham i de sidste år.

Fr. C. C. Viale
1870-1942
Exam. jur. 1891
1891-1893 Sagførerfuldmægtig i Nakskov
1893-1895 Sagførerfuldmægtig i Nykøbing F.
1896-1926 Sagfører i Grenaa
Fr. C. C. Viale kom i 1896 til Grenaa som medarbejder i sagfører og bankdirektør N. Bonkes forretning, hvor han hurtigt blev kompagnon. N. Bonke skulle jo passe sit hverv som bankdirektør. Allerede efter 8 år var forretningen vokset så der måtte antages en fuldmægtig. Det var Axel Sidenius i 1904. I 1906 trak N. Bonke sig ud af forretningen, og så var Viale eneindehaver, indtil Axel Sidenius indtrådte.

Viale var en tid først i århundredet tillige direktør for banken for Kolind og Omegn, og en tid også overligningskommisær og medlem af Grenaa byråd.

Da »Djurslands Landmandsbank« (Skjødsholms Bank) i 1922 gik i likvidation, blev Viale sammen med dommer Thygesen likvidatorer. Da banken for Grenaa og Omegn blev stiftet samme år, overtog den nogle af afviklingerne af den likviderede banks forbindelser, men Viale var med i hele likvidationen, der først sluttede i 1928.

Viale købte i 1918 en grund i Storegade. Den var så stor, at den strakte sig helt igennem til Vestervej. Viale solgte Storegade-huset og endnu en grund fra og beholdt selv en stor grund ud til Vestervej. Her byggede han et rummeligt rødstenshus, som han boede i lige til han døde i 1943.

I Svenstrups byhistorie, kaldtes Viale »Aastiens fader«. Dette kommer af, at der i 1918 af byrådet nedsattes et tremandsudvalg, hvori Viale havde sæde. Udvalget fik frie hænder til at finde ud af, hvordan der kunne handles med godsejer de Lichtenberg om Hessel gods, således at Grenaa by erhvervede stranden, dvs. hele Grenaa Strand og en strimmel jord på hele den sydlige side af Grenaaen, fra Gasværksvej ned til havnen.

Problemet fik udvalget løst ved at danne et konsortium med en snes deltagere, dels byrådsmedlemmer, dels folk udenfor rådet. - Konsortiet købte så hele Hessel gods og solgte godset videre til Ove Svendsen, der dengang var gårdejer i Søby, og beholdt resten, altså stranden

og åstien, som man så vederlagsfrit skænkede til Grenaa by. Da konsortiet havde fået en god pris for Hessel gods, var der endda penge til overs. Viale skænkede i 1918 rundhåndet sin andel af fortjenesten i konsortiet, kr. 7000, til Grenaa by, med det udtalte ønske, at beløbet anvendtes til anlæg og planering af en sti langs åen, på dens søndre side.

Byen fik dengang vederlagsfrit et sandareal på 36 ha. (ca. 65½ tdr. ld), dels strand og klitter syd for havnen og dels en 65 meter bred strimmel langs åen op til Josiassensvej.

Senere i 1926 købte byen endnu et areal, nemlig strandarealet helt ud til Polderevet, 24,8 ha. for kr. 14.000 og senere endnu, i 1932 - hele Hessel og Fuglsang hede, 529 ha. for kr. 68.000.

Hele arealet blev i 1935 indlemmet under Grenaa mod et vederlag til Ålsø kommune på kr. 35.000.

I løbet af 1920'erne trak Viale sig mere og mere ud af forretningen, hvor nu Axel Sidenius var indehaver.

Sine sidste år levede Viale ret isoleret i sin villa og store have på Vestervej.

Hans P. R. West

? - ?

Exam. juris 1868

Hans P. R. West var en tid fuldmægtig på herredskontoret, hvor han i 1876, da kong Chr. den IX besøgte byen, var konstitueret i embedet.

Han forlod bestillingen som herredesfuldmægtig, og gik over til at være sagfører. De første år med bopæl i Storegade 16, men han flyttede i 1882 til Storegade 7 som han købte.

West var den ledende i en kreds - mest landboere - som i 1881 udsendte indbydelse til aktietegning i et nyt »Bankinstitut for Grenaa og Omegn«. - West var ikke blevet genvalgt til revisor i Grenaa Spare- og Låneinstitut (1988: Bikuben), som han derefter forlod. Det er vist forklaringen på, at han nu gik ind for dannelsen af en konkurrerende, ny bank. Det nye pengeinstitut tog navnet »Grenaa Bank«. Banken begyndte sin virksomhed i 1881. West var dens første direktør, indtil 1886. Kredsen omkring banken var udpræget venstremænd og modstandere af Estrup. Det var jo lige i den tid, man kæmpede mod Estrups provisoriske finanslove og for parlamentarismens anerkendelse.

Der herskede en meget skarp tone ved valgkampene i 1881 her i byen mellem apoteker Hoffmeyer, som Estrup-tilhænger og på den anden side en af Grenaa Banks stiftere, folketingsmand Chr. Bønløkke, Ålsrode for Venstre.

Der var hårdt optrukne linier i det politiske liv, også skarpe grænser, at foregangsmændene for de to fløje og deres stillere og tilhængere, på den ene side venstre og på den anden side Estrups tilhængere, ikke kunne være i stue sammen, og så måtte man jo naturligvis have hver sin bank.

I 1895, blev der nu startet endnu en bank, nemlig »Grenaa Handels- og Landbrugsbank« (1988: Den Danske Bank). Den nye bank havde tilhuse i Storegade 12 nogle år, indtil banken selv lod bygge den nuværende bankbygning på Storegade 3.

Grenaa Bank blev ophævet og gik ind i den nystartede bank. Bonke havde i 1886 afløst West som direktør og gled nu over og blev direktør i den nye landbrugsbank.

Det er ikke sikkert, at hele den forandring, med nedlæggelse og start af banker bekom sagfører H. West ret godt. Han forlod ihvert fald byen i 1895. Det var fogedretten, der afhændede hans ejendom, Storegade 7 til dyrlæge M. Dyekjær.

Det er på den grund installatør Axel Meier senere byggede det hus, hvor isenkræmmer Keller Pedersen og pladebutikken Rillen nu har butikker.

Hans R. West rejste formentlig til Nykøbing F. Ihvert fald blev hans søn Gustav West (født i 1879 i Grenaa) student i Nykøbing F. i året 1896. Han blev cand. jur. i 1902.

Advokatfirmaer i Grenaa 1988

Advokatfirmaet Lars Pedersen
Torvet 6

År	Indehaver	Udtrådt	Død	Adresse
1926	Axel L. F. Kjølner			Torvet 6
1943			Axel L. F. Kjølner	
1943	Lars Pedersen			
1958	S. Koefoed			
1967			S. Koefoed	
1969	Erik Dynesen			
1971		Erik Dynesen		
1974	Bo Tingbjerg Pedersen			
1976	Martin Lauritzen			
1980	Ole Jensen			
1982	Kristen Schmidt Trærup			
1984		Lars Pedersen		

Advokatfirmaet Kjeld Nikolaisen, Paul Steninge, Chr. Christensen, Lisbeth Steninge

År	Indehaver	Udtrådt	Død	Adresse
1857	L. J. Lunøe			Storegade 12
1883		L. J. Lunøe		
1883	N. Bonke			
1895	Fr. C. C. Viale			Storegade 4
1902		N. Bonke		
1907	Axel Sidenius			
1920				Østergade 20
1923				Torvet 5
1926		Fr. C. C. Viale		
1938				Østergade 18
1944	J. S. Engberg			
1951		J. S. Engberg		
1953	Kjeld Nikolaisen			
1953		Axel Sidenius		
1954	Ebbe Busck-Rasmussen			
1967				Torvet 5
1970	Paul Steninge			
1981	Chr. Christensen			
1982			Ebbe Busck-Rasmussen	
1983	Lisbeth Steninge			
1988			Chr. Christensen	

Advokatfirmaet Ole Husum
Torvet 2

År	Indehaver	Udtrådt	Død	Adresse
1987	Ole Husum			Torvet 2

Advokatfirmaet Tove Vetter
Havneplads 1

År	Indehaver	Udtrådt	Død	Adresse
1980	Tove Vetter			Fannerupgård
1982				Havneplads 1

Advokatfirmaet A. Kirstein Pedersen
Storegade 1

År	Indehaver	Udtrådt	Død	Adresse
1963	A. Kirstein Pedersen			Torvet 17
1975				Storegade 1

Advokatfirmaet E. Zacher Sørensen
Ågade 2a

År	Indehaver	Udtrådt	Død	Adresse
1953	E. Zacher Sørensen			Storegade 15
1960				Torvet 15-17
1981				Ågade 2a
1986	Steen Zacher Sørensen			
1986	Peter Zacher Sørensen			

Advokatfirmaet A. G. Lundemose og Claus Lynge
Østergade 20a

År	Indehaver	Udtrådt	Død	Adresse
1859	Carl Christian Hanson			Storegade 6
1864			C. C. Hanson	
1864	Frederik Th. Møller			
1876		Fr. Th. Møller		
1876	Johan Fr. Brokmann			
1888	Anders Andersen			
1903			J. F. Brokmann	
1920	Ad. E. Neergaard			
1935		Anders Andersen		
1935	Henning Hansen			Storegade 13
1935		Ad. E. Neergaard		
1965			H. Hansen	
1965	A. G. Lundemose			Storgade 6
1965				Østergade 2
1975				Østergade 20a
1987	Claus Schneider Lynge			

Mommes stiftelse

Af Palle Schødt Rasmussen.

Grenaas historie minder meget om de fleste andre små provinsbyers historie. Den udvikling, der præger hele landet, kommer også hertil, og den får stort set de samme følger her som andre steder. I 1870erne fik Danmark gode forudsætninger for at opbygge en industri og dette kom også til at præge Grenaa. I første omgang i form af øget handel. Byens borgere blev vidner til en voldsom vækst og udvikling, og de kunne med rette føle, at de levede i en brydningstid, der bragte meget nyt med sig. Det mest iøjnefaldende af det nye var det moderne transportnet, især jernbanen. Da banen til Randers blev åbnet, fik man et helt nyt forhold til tider og afstande. Det, der før havde været en langsommelig og besværlig rejse, kunne nu klares i en svimlende fart. Og i udkanten af den lille by med de lave huse blev der opført en stationsbygning på størrelse med en mellemstor herregård. Den var sirligt udsmykket med halvcirkelformede buer på facaderne, og havde store døre og vinduer. Og indvendigt var der højt til loftet og vidt til væggene. Stilfulde rammer om et talrigt og uniformeret personale.

Hvis man beskæftiger sig med byens historie i denne periode, er der et navn, man ofte støder på: Konsul C.J. Momme. Han stammede fra Randersegnen og havde etableret sig som selvstændig købmand i Grenaa i 1856. Vores bys historiker, Carl Svenstrup, har skrevet om ham, opfyldt af uforbeholden beundring. Det er historien om drengen fra det fattige hjem, som med nogle få spareskillinger i lommen drog ud i livet, arbejdede hårdt og drev det vidt. Så vidt, at hans virksomhed i løbet af nogle år var langt den største i byen.

På mindestenen i anlægget kaldes Momme »den gode borger« - en meget smuk betegnelse. Han gav store beløb, både åbenlyst og skjult, til velgørende og samfundsnyttige formål. Han ydede hjælp til mange, der var henvist til tidens kummerlige fattigunderstøttelse, og han gav årlige bidrag til Arbejderforeningen. (Ikke at forveksle med den senere omtalte Socialdemokratiske forening. Arbejderforeningen fra 1892 var især en understøttelsesforening). Alt

Arbejderhjemmet er bygget af gule mursten. Det ret lave valmtag er tækket med skifer. Facaden er symmetrisk med fordøren og dens rundbuede portal i midten. Indgangspartiet træder en halv murstens længde frem. Gesimsen mellem etagerne er trukket helt op under førstesalens vinduer, så man ved en flygtig betragtning får indtryk af, at der må være pænt højt til loftet. Mod øst er der en lille udbygning med en bagtrappe

dette er jo nu ret historisk, men vi har stadig bevaret et par resultater af hans virke: Anlægget, som nærmest skyldtes hans interesse for sagen og økonomiske støtte, og Arbejderhjemmet på Østergade.

Hjemmet er fra 1894, og det var beregnet til veltjente arbejdere, som fik fri bolig her og desuden en årlig understøttelse.Momme havde valgt at bygge med manér, og huset blev tegnet og opført af N.P. Jensen, bygningssagkyndig overbanemester i Aarhus. Statsbanerne havde jo vist, at de kunne bygge på en måde, der blev lagt mærke til, og desuden havde Jensen løst et par større byggeopgaver i byen på ganske udmærket vis. I 1889 opførte han ejendommen Storegade 6, det nuværende Kirkecenter, og i 1891 Teknisk Skole på Vestervej, vel at mærke kun med de fem østligste fag, d.v.s. en symmetrisk bygning med døren i midten mod gaden og udbygningen midt for på havesiden. Begge huse blev udsmykket med halvcirkelbuer ganske som stationsbygningen var blevet det.

Arbejderhjemmet var en bygning, der markerede sig. I en senere tid ville man nok mene, at det nærmest herskabelige ydre passede dårligt til det indre, hvor lejlighederne var mange og små. Men med den tids bolignormer var der ikke noget misforhold. For de heldige, der fik friplads her i stiftelsen, var der virkelig tale om smukke rammer om en værdig alderdom. Der var den plads, man havde behov for, og hvad gjorde det, om en lejlighed kun vendte mod nord, når alle alligevel havde flere sæt gardiner for at beskytte de polstrede møbler mod lyset. Dengang var inde inde og ude ude.

Ifølge fundatsen skulle beboerne tilhøre arbejder- eller tyendestanden. Kun hæderlige mænd og kvinder måtte optages, og pladsen kunne fortabes ved en opførsel, der forstyrrede ro og orden. Grenaa Avis beskrev Arbejderhjemmet sådan (16/5. 1894):

»Denne Stiftelse indeholder en hyggelig Fribolig for 4 Ægtepar og 8 enlige Personer, der for hvert af Ægteparrenes Vedkommende består af et rummeligt Værelse med Koge-Ovn og et tilsvarende Kjøkken, der tillige benyttes som Spisestue, medens hver af de enlige Personer faar et mindre Værelse med Koge-Ovn og maa være 2 og 2 om et fælles Kjøkken.

Bygningen gjør et hyggeligt og tiltalende Indtryk, den er solidt og godt opført og vil afgive en sund og hyggelig Bolig for dens Beboere«.

Til hver lejlighed hørte et loftsrum og et stykke af baghaven, hvor der desuden var et fælles vaskehus og fire latriner. Foran huset var der to havepartier, der kun måtte benyttes til blomster, og langs bygningerne blev der plantet frugttræer, mærket med de til lejligheden svarende numre. I hvert værelse hang husets ordensregler i glas og ramme. Ansvaret for den daglige husorden påhvilede en af bestyrelsen valgt arbejderbeboer, der skulle bo i værelse nr. 1 og have blomsterhaven uden for sit vindue samt tre ekstra frugttræer. Mindst to gange årligt skulle han inspicere det løse inventar, der hørte til huset.

Hvorfor gav konsul Momme et stort beløb til sådan et formål?

Var det et udslag af en patriarkalsk holdning overfor folk fra en samfundsklasse, der var i hans brød? Eller forsøgte han at bekæmpe en gryende socialistisk fare ved at disciplinere arbejderne med lidt godgørenhed mod dem, der var flinke og tilpassede sig systemet, sådan som det var?

Svenstrup fremstiller Momme som en beskeden og meget reserveret mand. Og tilsvarende foreligger der heller ikke noget offentligt tilgængeligt fra Mommes hånd om den støtte, han ydede til byens dårligt stillede. De kilder, vi har, er samtidens aviser og foreningsprotokoller - og der finder man ikke antydning af mindre ædle motiver.

Der havde forlængst været afholdt socialistiske møder i Grenaa, og landet over var arbejderne ved at organisere sig, så selvfølgelig lurede Karl Marx et sted i horisonten, men foreløbig var revolutionen nu ikke lige om hjørnet i Grenaa. H. Reventlow, som i 1885 havde været med til at oprette Konservativ Klub, var nu i 1894 formand for Arbejderforeningen, og foreningsprotokollen er fuld af lovord over Mommes virke. I referatet fra et bestyrelsesmøde 28. feb. 1894 står der:

»Det vedtoges, at lade indmure i Grunden paa det af Konsul Momme opførte »Arbejderhjem« en Zinkkasse, hvori lægges en Skrivelse saalydende... Denne Bygning som Kjøbmand, Consul C.J. Momme, Ridder af Dannebroge, lader opføre, er af ham bestemt og skjænket til Fribolig for værdige trængende Arbejdere og Arbejdersker i Grenaa. Arbejderforeningen bringer Consulen og hans højtærede Frue en hjertelig Tak for alt hvad de har udrettet for at hjælpe de »smaa i Grenaa, Gud velsigne Consul Momme og Hustru...«

I Socialdemokratisk Forenings forhandlingsprotokol er Arbejderhjemmet ikke omtalt.

Hvad skrev aviserne?

Demokratens lokalmeddelere, der ellers nok havde et vågent øje for borgerskabets rænker, forbigår tilsyneladende opførelsen af Arbejderhjemmet i tavshed. De lokale blade, den konservative Grenaa Avis og venstrebladet Folketidende har kun godt at skrive om byggeriet.

Under overskriften Et Godt Hjem skriver Folketidende (5. nov.):

»*Der ligger meget i de faa Ord, men desværre har jo langtfra alle erfaret, hvilken Velsignelse et godt Hjem kan være... I saa Henseende har vi et udmærket Eksempel i det smukke Hjem, der er opført i Østergade i indeværende Aar, og som nu er Bolig for mange hæderlige, gamle Mennesker, der hver især har maattet bære sin Del af Livets Alvor, og der er virkelig blevet et godt Hjem for dem, solidt, bekvemt og hyggeligt. Det er efter vore Forhold Godgjørenhed i stor Stil, at denne Bygning er rejst, og det er ikke alene de gamle, der har faaet Bolig i Arbejderhjemmet, som i Taknemlighed erkjender dette, men enhver, der vil tænke over det Maal, som her er stræbt efter, maa beundre den smukke Tanke, der bestemte Konsul Momme og Frue til at bygge Arbejderhjemmet*«.

Den bedste forklaring på Mommes gode tanke finder vi sikkert ved - også i dette spørgsmål - at se på, hvad de skete samtidig i andre byer. Det viser sig, at mange af industriens matadorer rundt omkring gjorde nøjagtig det samme: Byggede boliger til veltjente arbejdere. Alligevel hævder Momme sig i sammenligningen; medens mange andre lod deres navne prange på deres stiftelsers facader, kaldte Momme sin: Arbejderhjemmet af 1894. Selvfølgelig vidste alle og enhver, hvor pengene kom fra, men tilbageholdenhed har tilsyneladende været et typisk træk hos ham. Først efter hans død fik huset navnet Mommes Stiftelse.

En lille flok mennesker fik her i huset nogle udemærkede lejligheder.

Op imod vores tid er boligforholdende naturligt nok blevet betragtet som utilfredsstillende, og ved en restaurering er lejlighedernes overvældende antal blevet noget reduceret. Men i det ydre er huset næsten uforandret. Det står stadig som et minde om en tid, hvor de små i samfundet var meget afhængige af privat godgørenhed. Denne godgørenhed var især rettet mod dem, der blev betegnet som værdigt trængende - og det er let at kritisere den nu. Men prøver vi at vurdere hjemmet ud fra samtidens normer, bliver det et smukt hus.

Da det oven i købet også hører til det bedste, vi har fra denne tid rent bygningsmæssigt, er det i år indstillet til fredning.

Oldtidsfund fra kloakeringsarbejdet mellem Ålsø og Højbjerg

Af Lisbeth Wincentz

Som det er tilfældet ved alle offentlige anlægsarbejder, holdt Djurslands Museum i efteråret 1986 kloakeringsprojektet mellem Højbjerg og Ålsø under observation for oldtidsspor.

Overjorden blev her fjernet i et 35 m. bredt tracé på hele strækningen. Adskillige steder fremkom tegn på aktiviteter i oldtiden, men kun på enkelte strækninger var der så koncentrerede fund, at en egentlig udgravning fandt sted. Særligt gjaldt dette et område tilhørende gdr. Egon Lauersen.

Selve udgravningerne var selvsagt begrænset til traceet, eller rettere til det område, der blev forstyrret af anlægsarbejdet. Derfor er der ikke tale om totalundersøgelser af de bopladser, der fandtes, idet de strækker sig udenfor det berørte område. Imidlertid var fundene tilstrækkelige til, at vi kom på sporet af bl.a. den første beboelse fra vikingetid, som kendes inden for Djurslands Museums område. Yderligere blev der udgravet dele af en boplads fra yngre stenalders tragtbægerkultur. Materiale fra denne tid kendes ellers bedst fra deres store gravmonumenter, jættestuerne. (fig. 1)

Vikingetid. (ca. 1000 e. kr.)
Fra vikingetiden blev i Højbjerg undersøgt 5 aflange og 4 runde kogstensgruber, 2 brønde og 2 lergrave. Hertil dele af en hegnsgrøft og et antal stolpehuller, der inden for traceet ikke dannede f.eks. komplette husgrundrids.

Kogsten er sten, der har været opvarmet, og derfor er blevet skøre og nemt brydes eller smuldrer. De kunne f.eks. lægges varme i en gryde med vand, eller kød kunne lægges mellem de varme sten og derved »koges«. Man kan også have benyttet kogstenene i andre, nu ukendte, sammenhænge.

Et 30 cm. tykt lag af sådanne kogsten lå i et tæppe på ca. 12×12 m. og dækkede over to aflange kogstensgruber, en brønd og stolpehuller. Også uden for stentæppet fandtes kogegruber, nemlig 3 aflange og 4 runde. (fig. 2)

De aflange kogegruber var 3-4 × 1,5 m. og var gravet ned til ½ m. i under-

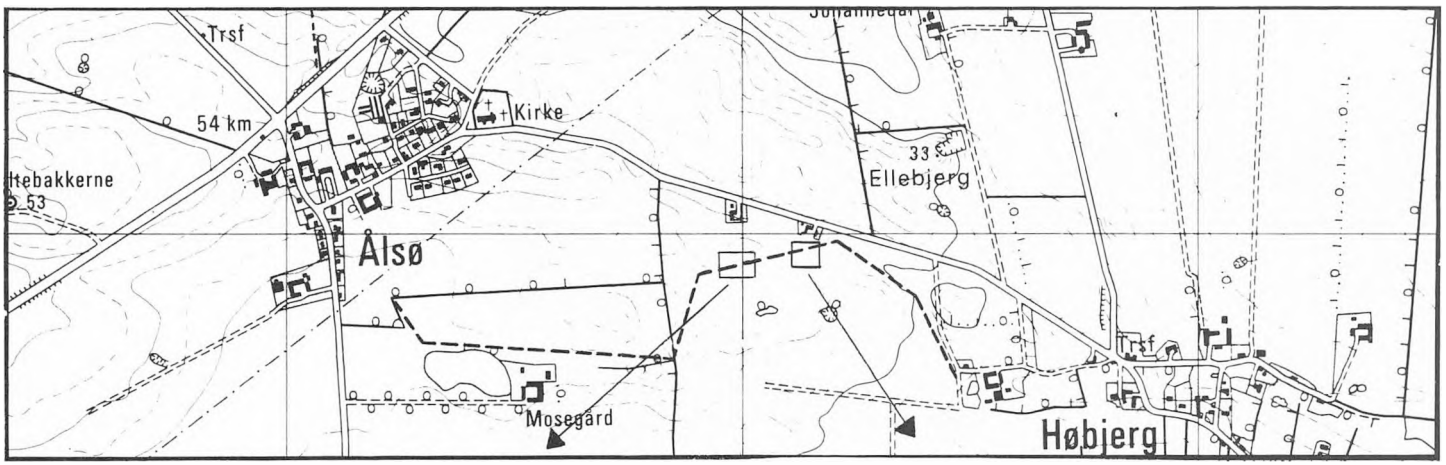

Fig. 1: Den kraftigt stiplede linie på kortet viser strækningen for kloakeringsarbejdet. De to arkæologisk udgravede områder indsat (tegn. J. Bacher)

grunden. Foruden ildskørnede sten, indeholdt gruberne en del trækul. Hvilken funktion gruberne har haft, og hvorfor så mange befandt sig på eet sted, kan ikke siges med sikkerhed.

De to brønde har begge været bygget af træ, dannende en firkantet ramme. Dette sås især tydeligt ved den ene (fig. 3). Den var 1,75 m. dyb. I dens nedre del sås langs kanterne en tynd, mørk stribe af opløst træ. Nederst dannede, nu 2-3 cm. tykke, kantstillede træplanker den firkantede ramme.

To omkring 6 m. store nedgravninger lå på steder med næsten plastisk ler i undergrunden. Det er sandsynligt, at de er gruber, hvorfra man hentede ler til fremstilling af lerkar o.a.

Fig. 2: Vikingetid, kogstensgrube dækkende over brønd (foto N. A. Boas)

Genstande. (fig. 3)

I de nævnte anlæg fandtes genstande, der daterer dem til vikingetiden. Det drejer sig om lerkarskår fra de såkaldte kuglekar, fragmenter af jern- og bronzegenstande, jernslagger samt et par skår af klæberstenskar.

Kuglekarrene er oprindeligt en nordtysk type, der bliver almindelig i Jylland i 1000-årene. Klæbersten er en blød stenart, der let lader sig bearbejde med f.eks. en kniv. Stenarten forekommer i Norge og Sydsverige. I vikingetid har en omfattende import af klæberstensgryder, der var mere holdbare end lerkar, fundet sted. I museets samlinger indgår tre sådanne klæberstensgryder, der sammen med fire andre er fundet i havet ud for Havknuden. På dette sted har et arkæologisk dykkerhold sommeren 1987 eftersøgt det forulykkede vikingeskib, fra hvis last klæberstensgryderne menes at stamme. Hidtil har eftersøgningen dog været forgæves.

På markerne omkring traceet har museet registreret en koncentration af jernslagger, to jernknive, lerkarskår, klæberstensskår og hvæssesten. Desuden er her også store forekomster af kogsten. Blandt keramikken er skår af den såkaldte Østersøkeramik. Denne blev i 900-1000-årene importeret fra de slaviske områder omkring Østersøen, men blev også efterlignet i det østlige Danmark.

Konklusion.

Træbyggede, kasseformede brønde er vikingetidens almindelige brøndtype. Både brønde og lertagningsgruber kendes i forbindelse med jyske vikingetidslandsbyer. Fra Jylland kender vi nogle

tilfælde af store, indhegnede gårdsanlæg. Typisk for disse gårde er, at de har egen smedie.

Fundene fra Højbjerg tyder på, at der på stedet har ligget en eller flere indhegnede gårde i 900-1000-tallet. Den store koncentration af jernslagger tyder på, at der har foregået jernudvinding og smedning. Smeden fremstillede ikke kun redskaber til daglig brug, men også våben. Det var derfor en betydelig magtfaktor for en bonde at have en smed i sit brød.

Tilstedeværelsen af omfattende kogegrubesystemer er af nogle forskere sat i forbindelse med tilberedning af kød i kultisk øjemed[1]. Desuden menes navnet Højbjerg at kunne indeholde betegnelsen »Hørg« for helligt sted. »Bjerg« anvendes ofte i forbindelse med helligsteder. Ålsø kan indeholde den gotiske betegnelse »Ahl« for helligdom[2]. Landsbynavnene på begge sider af den undersøgte lokalitet kunne således antyde, at der i vikingetidens Ålsø og Højbjerg er foregået andet end de profane daglige sysler derhjemme på gården.

I mosehullet ved »Mosegård« er der i 1920'erne og 1940'erne fundet store mængder af forarbejdet træ, heriblandt et hjulnav af eg, en træspade samt en del planker, brædder og bjælker, som stammer fra bygninger. Hertil kommer en jernøkse, lerkarskår og en glasperle, der daterer fundet til vikingetid[3]. Det er meget sandsynligt, at fundene fra mosehullet stammer fra bopladsrømninger, og at de kan komme fra den boplads, som vi nu har lokaliseret og udgravet dele af.

Fig. 3: Vikingetid, skår af kuglekar, Østersøkeramik og klæberstensskår (foto S. Harboe)

Yngre stenalder, tragtbægerkultur. (ca. 3300 f. Kr)

Fra omkring 35 gruber og to større sammenhængende kulturlag stammer flint og lerkarskår, der kan dateres til begyndelsen af mellemste stenalder, det tidspunkt, hvori de fleste dysser og jættestuer opførtes.

Bopladsen var koncentreret til den vestlige del af det udgravede område, mens vikingebebyggelsen lå i den østlige del. En af de vestligst beliggende kogstensgrupper fra vikingetiden var anlagt oveni en grube fra stenalderen, hvori fandtes en usleben flintøkse (fig. 5).

De fleste af gruberne i Højbjerg må tolkes som lertagningsgruber, der efter tømning er blevet fyldt op med affald fra bopladsen. Herved finder vi lerkarskår og flintredskaber, mens evt. organisk materiale f.eks. affald fra slagtedyr ikke er bevaret i Højbjerg på grund af ringe kalkindhold i jorden. Lerkarskårene fra tragtbægerbopladsen er rigt ornamenterede, og af samme art som de lerkar man satte som offergaver ved jættestuerne. I Højbjerg var skårene temmelig små, og stammer fra mange forskellige lerkar. Ingen hele lerkar har kunnet sammensættes af skårene. Ca. ¼ af en såkaldt tragtskål lå i en lille grube oven på en kløvet sten (helle). Ud over den nævnte flintøkse samt et fragment af yderligere en slebet økse, er flintredskaberne domineret helt påfaldende af tre typer nemlig skrabere (131 stk.), skiveknive (33 stk.) og bor (17 stk.) (fig. 4). Inden for tragtbægerkulturen skelner man mellem jagt og basisbopladser.

Hertil kommer de såkaldte befæstede anlæg, hvor man desuden har foretaget sig ting af religiøs art. Materialet fra Højberg tyder på, at der her er tale om en basisboplads. Således er der ikke fundet en eneste tværpil, som er almindelige på jagtbopladser, ligesom lerkarrene på sådanne er begrænset til få, ikke så ornamenterede typer. De mange knive, skrabere og bor reflekterer således de daglige gøremål på en boplads, der har været placeret inde i landet i et terræn med nær adgang til ferskvand og råler.

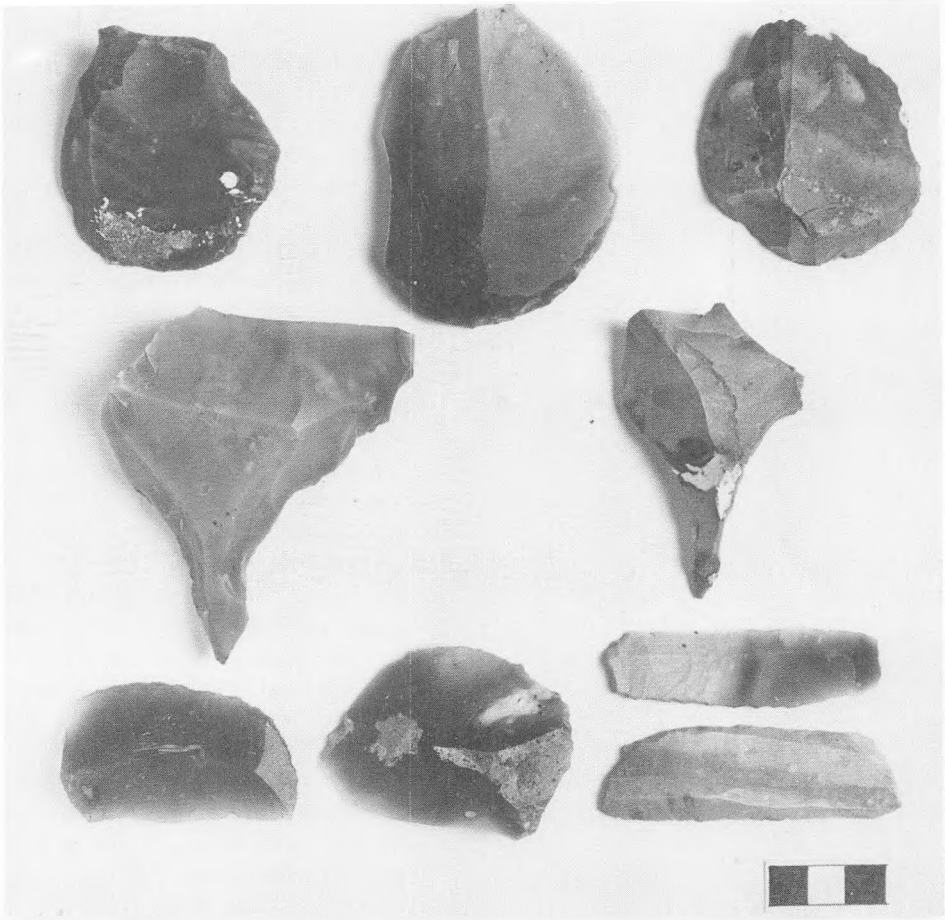

Fig. 4: Yngre stenalder, skrabere, bore og knive af flint (foto S. Harboe)

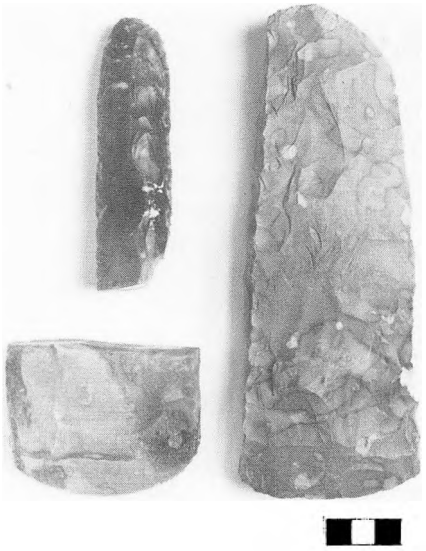

Fig. 5: Yngre stenalder, dolkstav, æg af sleben økse og usleben økse af flint (foto S. Harboe)

Noter.

1) Olaf Olsen, »Hørg, hov og kirke« Årbog for Nordisk Oldkundighed og Historie 1965, s. 62.
2) A. E. Christensen, »Vikingetidens Danmark«, 1975, s. 91.
3) P. O. Schovsbo »Oldtidens vogne i Norden«, 1978, s. 229.

Kostreglement for De Gamles Hjem, Lillegade

September 1938

Kl. 7: Kaffe eller The med Sukker og Fløde; Rugbrød og Hvedebrød med rent Smør - for de, der ønsker det, Havregrød med Sukker og Sødmælk eller Øllebrød med Sødmælk.

Kl. 9: 1 Kop Havresuppe med Saft, 1 Kop Sødmælk el. Kærnemælk.

Kl. 12: 2 Retter Middagsmad, varieret i Henhold til nedennævnte Fortegnelse over Middagsretter:

1. Kærnemælksfromage med rød Sovs. Kalvesteg med Sovs og Kartofler.
2. Æblesuppe. Ragout med Kartoffelmos.
3. Risengrød med Øl eller Saft. Stegt Flæsk med Kartofler og Løg- eller Persillesovs.
4. Ærter og Flæsk.
5. Hyldebærsuppe med Brødterninger. Stegte Sild med stuvede Kartofler (om muligt udbenede Sild).
6. Bygvandgrød med Sødmælk. Kødfrikadeller med stuvede Gulerødder.
7. Kærnemælksbrødsuppe. Kalve- eller Flæskekoteletter med Kartofler.
8. Suppe og Peberrodskød med Kartofler.
9. Rismelsgrød med Øl eller Mælk. Klipfisk med Sennepssovs og Kartofler.
10. Æblesuppe med Brødterninger. Lobescowes.
11. Bygvælling. Fyldt Hvidkaalshoved.
12. Gulerodssuppe med Kødboller. Arme Riddere.
13. Risvandsgrød med Æble og Sødmælk. Stegt Lever med Kartofler.
14. Byggrynssødsuppe. Fiskefrikadeller med Kaal eller Kartofler.
15. Kalvefrikasé. Frugtgrød med Sødmælk.
16. Mannagrød med Saft. Kogt Torsk med Sennepssovs. Kartofler.
17. Grønkaalssuppe jævnet med Byggryn. Sprængt Flæskebov.
18. Sagovælling. Biksemad.
19. Kærnemælkssuppe. Gullash med Kartoffelmos.
20. Norsk Øllebrød med Brødterninger. Kødboller i Selleri.
21. Bøf med Kartofler. Æblekage.
22. Hvid Sagosuppe. Flæskeæggekage.
23. Boghvedegrød med Sirup. Stegte Skrubber med Kartofler.
24. Byggryns- eller Risgrynssødsuppe. Kalvefrikasé
25. Jævnet Kalvekødssuppe med Rosenkaal. Medisterpølse med Kartofler.
26. Risvælling med Kanel og Sukker. Stegte Svinehjerter med Æbler og Svesker og Kartofler.
27. Mælk og Tvebakker. Kogt røget Skinke med stuvede Kartofler.

Til Middagsmaaltidet leveres fornødent Brød.

Kl. 14: 1 Kop Kaffe - på Søn- og Helligdage m. hjemmebagt Kage.

Kl. 18: Smørrebrød med 2-3 Slags Paalæg og Ost, The eller Kærnemælk.

Portionernes Størrelse maa rette sig efter hver Beboers Behov.

Bestyrerinden kan foretage Afvigelser fra dette Reglement, eftersom Aarstid eller andre Forhold gør sig gældende.

Paa Sygeafdelingen maa Retterne afpasses efter Lægens Anordninger.

Den af Statens praktisk-sundhedsmæssige Undersøgelser udarbejdede Kostordning for Alderdomshjem vil iøvrigt i videst muligt Omfang blive fulgt.

Saaledes vedtaget i Grenaa Byraads Møde den 11. April 1938.

P.B.V.

N. S. Pallesen

Foranstaaende Kostreglement godkendes herved i Henhold til Forsorgslovens § 43, jfr. § 34 som gældende indtil videre.

Socialministeriet, den 14. Maj 1938.

P.M.V.

E.B. **Sommer Andersen**

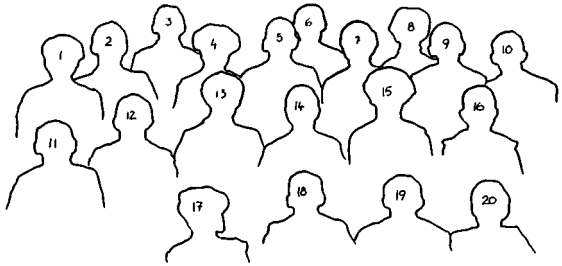

Den private realskole i Grenaa
Sidste afgangshold 1912.
Skolen havde til huse i Lillegade 48, i 1988: De gamles hjem.
På billedet ses:

1. Gerda Hansen
2. Petri Gissel
3. Frederik Korreborg
4. Agnes Ottestrøm
5. Hjelm Press
6. Niels Krogh
7. Ingeborg Algreen-Petersen, muligvis Marie
8. Anna Kildahl
9. Christian Kold
10. Peter Jørgensen
11. Herluf Børgesen
12. Ejner Iversen
13. Eva Secher
14. Kristian Sørensen
15. Olga Møller
16. Viggo Buhl
17. Jenny Andersen
18. Hans Møller
19. Elith Dyekjær
20. Marie Henriksen

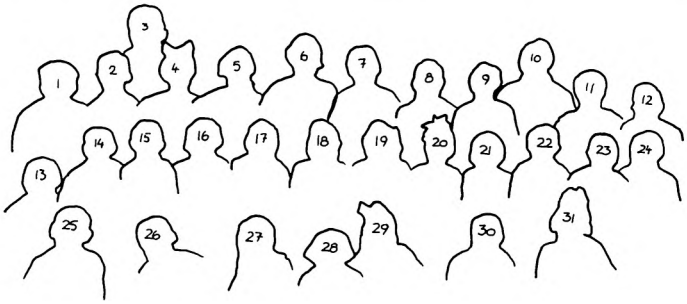

Fuglsang skole ca. 1925
daværende Ålsø sogn.
Personerne er:

1. Børge Poulsen
2. Børge Eliassen
3. lærer Dahl
4. Mary Rasmussen
5. Agnes Dahl
6. Agnete Dahl
7. Ragnhild Nielsen
8. Verner Rasmussen
9. Jens Anker Hansen
10. fru Dahl
11. Marie Kjeldsen
12. Frida Rasmussen
13. Viggo Kjeldsen
14. Frede Mikkelsen
15. Christian Svendsen
16. Eliassen
17. Rosa Nielsen
18. Kirstine Mikkelsen
19. Grethe Bahnsen
20. Edith
21. Ellen Svendsen
22. Erik Jensen
23. Svend Mikkelsen
24. Th. Fyrst Rasmussen
25. Vissing Nielsen
26. Børge Slemming
27. ?
28. Sigrid Slemming
29. Poula Bahnsen
30. ?
31. Ellen Eliassen

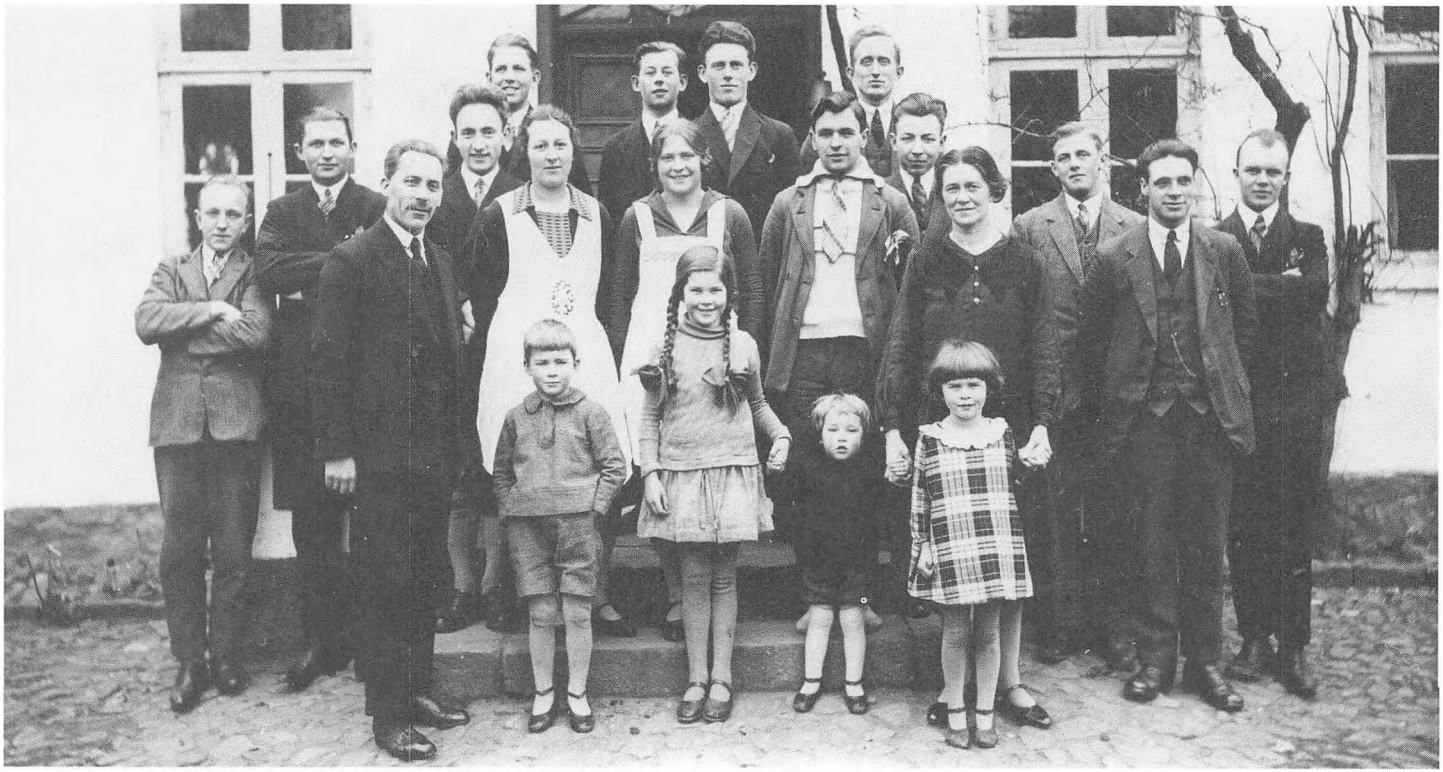

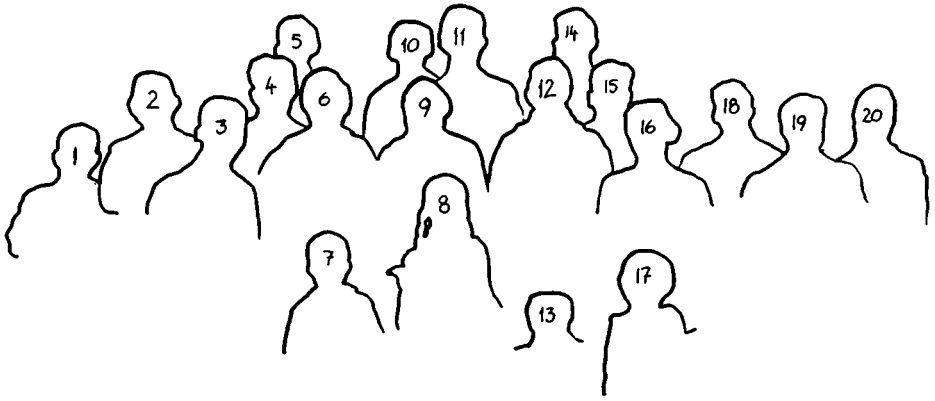

Djurslands højskole, Lyngby
Vinterholdet 1929-30.
Højskolen begyndte i 1897 og havde gennem årene skiftende ejere. Thomas Laursen, der ses på billedet, købte skolen i 1928. I 1940 solgte han til Randers Amts Husmandsforening og fortsatte nu under navnet »Djurslands Husmandsskole« med Th. Laursen som forstander. Skolen flyttedes senere til Kalø og hedder i dag Kalø Landboskole.

Personerne er:
1. Frede Hougaard, Fannerup
2. Aage Hansen, Allelev
3. forstander Th. Laursen
4. Nielsen, lærer i Lyngby kommuneskole
5. Henry Kjær, Allelev
6. kokkepige
7. Frode Laursen
8. Agnes Laursen
9. stuepige Anna Madsen
10. Collin Aborg Laursen, Voldby, Hammel
11. Edvard Bager, Sangstrup, Grenaa
12. Julius Gerlach, Tirstrup pr. Trustrup
13. Svend Laursen
14. konsulent Holger Rasmussen, Trustrup
15. Jørgen Sørensen, Lyngby
16. fru Else Laursen
17. Dagmar Laursen
18. Holger Thygesen, Albøge
19. lærer Niels Høgh
20. Niels Nielsen Bach, Simested

Forfatterregister 1988

Viggo Christensen
uddeler
Lyngby, 8570 Trustrup

Elin Dreyer
Grenaa Egnsarkiv
8500 Grenaa

Niels Førgaard
sognepræst
Lyngby, 8570 Trustrup

O. Hyllested
landinspektør
8500 Grenaa

Stig Jørgensen
professor, dr. jur.
Skjødstrup

Børge Kjær
mag. art.
leder af Grenaa Egnsarkiv
8500 Grenaa

Niels Erik Mortensen
landmand
Homå, 8500 Grenaa

J. A. Nielsen
faktor,
Grenaa Egnsarkivs første leder
8500 Grenaa

Lars Pedersen
landsretssagfører
8500 Grenaa

Otto Rasmussen
journalist
Djel, 7830 Vinderup

Palle Schødt Rasmussen
cand. mag.
8500 Grenaa

Hans Thordrup
redaktør
8500 Grenaa

Lisbeth Wincentz
mag. art.
8500 Grenaa

Bent Østergaard
lærer
2605 Brøndby

